

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

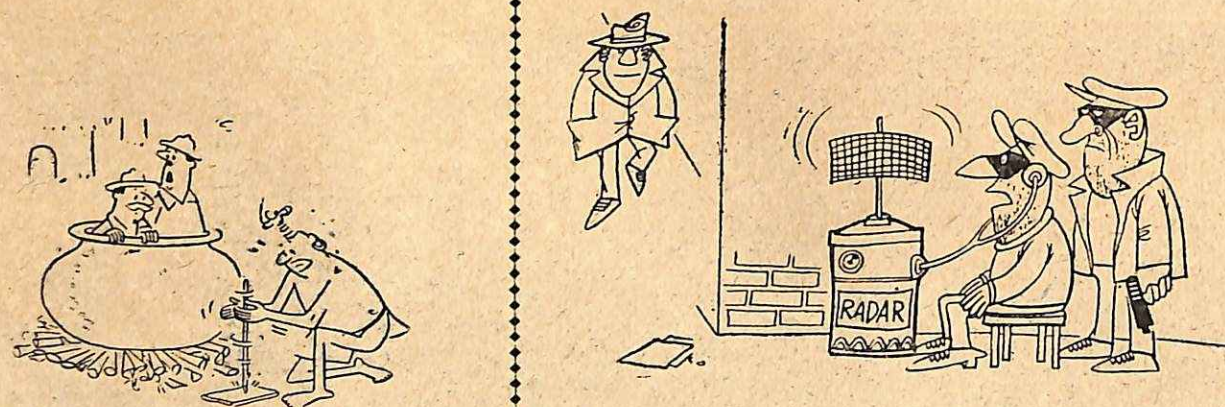
ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ
ΚΑΙ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ
ΠΛΑΝΗΤΕΣ;

135

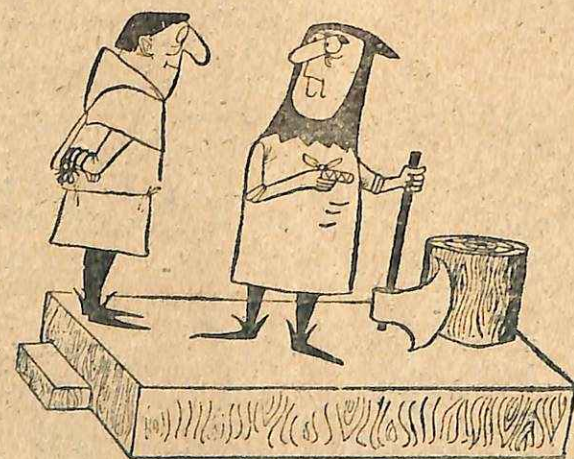
ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ
4

— Για τ' όνομα του Θεού, δώσου ένα σπέρτο να ξεμπερδεύουμε...

— "Ερχεται ένας εκατομμυριούχος.

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ 4-6-92

ΗΜΕΡΟΜ. 45573

ΑΡΙΘ. 45573

ΑΘΗΝΑΙ 27 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1961

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Έκδοτης — Διευθυντής ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Διευθυντής Συντάξεως Έπιμελητής Ύλης
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ

ΕΤΟΣ Γ' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 135 ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

Με το 1962, ένα αποφασιστικό βήμα του «Κόσμου» προς τα εμπρός...

Από την Τετάρτη, 17 Ιανουαρίου 1962, ο «Κόσμος» θα εκδίδεται σε 140 — 150 σελίδες, μικρότερου σχήματος, και θα κυκλοφορεί, ταυτόχρονα, σ' ολόκληρη την Ελλάδα και το εξωτερικό, κάθε 15 μέρες.

Ο «ΚΟΣΜΟΣ», ΚΑΘΕ 15 ΜΕΡΕΣ

Η δεκαπενθήμερη έκδοση, σε μικρότερο, εύχρηστο σχήμα βιβλίου και ο τριπλασιασμός των σελίδων του «ΚΟΣΜΟΥ» μας έχουν επιβληθεί από την έκδοτική πείρα δυνάμις ετών, αλλά και τις επίμονες εισηγήσεις της παμψηφίας σχεδόν των αναγνωστών μας. Κατέστη γενική συνείδηση α') η μεταβολή της μορφής του περιοδικού, ώστε ν' ανταποκρίνεται απόλυτα στη μορφωτική του αποστολή και β') η συμπλήρωση της ύλης του με την τμηματική έκδοση συγγραμμάτων, μνημειώδους αξίας, ώστε, παράλληλα, να δημιουργείται μια Σύγχρονη Βιβλιοθήκη, που να καλύπτει τα γενικότερα ενδιαφέροντα της εποχής μας.

Η δεκαπενθήμερη έκδοση επιβάλλεται ήδη και από την ανάγκη επιλογής, προετοιμασίας και συγγραφής των άρθρων, δεδομένου ότι η ποσότης της ύλης θα είναι υπερδιπλασία του σημερινού, εβδομαδιαίου τεύχους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΥ 32 ΣΕΛΙΔΩΝ

Ο «ΚΟΣΜΟΣ» εγκαινιάζει παράρτημα βιβλίου, 32 σελίδων σε κάθε τεύχος. Θα επισυνάπτεται στο περιοδικό, ώστε, αφαιρούμενο, να συγκροτεί κάθε 3 — 4 μήνες ανεξάρτητο τόμο.

Ο δεκαπενθήμερος «ΚΟΣΜΟΣ» βρίσκεται στην εξαιρετικά ευχάριστη θέση να εξαγγείλει ότι το πρώτο σύγγραμμα, που θα προσφέρει στο αναγνωστικό του κοινό — 32 σελίδες κείμενο και 8 σελίδες φωτογραφιών — είναι ένα από τα αξιολογότερα και τα πιο υπεύθυνα κείμενα των τελευταίων ετών, με παγκόσμια απήχηση και κυκλοφοριακή επιτυχία.

Βλέπε περιεχόμενα στη σελ. 6

IVAR LISSNER

ΤΟ ΖΩΝΓΙΑΝΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Οι μεγαλύτεροι πολιτισμοί της ανθρωπότητας

ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ

Από τις 140 — 148 σελίδες του δεκαπενθήμερου «ΚΟΣΜΟΥ» οι 16 σελίδες θ' αντιπροσωπεύουν το καλλιτεχνικό μας παράρτημα. Με χάρτη, εξαιρετικής ποιότητας και με χρησιμοποίηση σύγχρονων τεχνικών μέσων, θα προσφέρουμε έργα τέχνης, Έλλήνων και ξένων καλλιτεχνών. Επίσης φωτογραφικά θέματα, επιστημονικού ενδιαφέροντος.

Ειδικά, στο πρώτο τεύχος, 8 σελίδες θ' αντιπροσωπεύουν την «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ» με 8 ζωγραφικούς πίνακες Έλλήνων ζωγράφων — που θα συνεχισθεί και στα επόμενα τεύχη — οι δε υπόλοιπες 8 σελίδες θα συνοδεύσουν το παράρτημα του βιβλίου, με φωτογραφίες έργων τέχνης από τους αρχαίους πολιτισμούς.

Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ «ΚΟΣΜΟΥ», 10 ΔΡΧ.

Μια συνηθισμένη έκδοση των 150 σελίδων, με τα βιβλιοπωλικά δεδομένα και την τιμή των τυποποιημένων βιβλίων — μυθιστορημάτων, πωλείται αντί 15 — 20 δραχμών. Αντίθετα, ο «ΚΟΣΜΟΣ», με 150 σελίδες, 8 που περιλαμβάνεται το παράρτημα του βιβλίου και με ιδιαίτερα ηυξημένο κόστος — σχεδόν τριπλάσιο του σημερινού τεύχους — θα πωλείται μόνο με 10 δραχμές. Ουσιαστικά, ο αναγνώστης του «ΚΟΣΜΟΥ» με 20 δραχμές τον μήνα, θα προμηθεύεται δύο τεύχη με 280 — 300 σελίδες. Και, προ παντός, θα γίνεται, σε σύντομο διάστημα, κάτοχος ενός τόμου 300 — 400 σελίδων, που θα πωλείται αργότερα στα βιβλιοπωλεία αντί 100 δραχμών.

Ο «ΚΟΣΜΟΣ» θα έχει επίσης καλύτερο εξώφυλλο, που να επιτρέπει τη διατήρησή του στη βιβλιοθήκη, χωρίς νέα, χαρτόδετη βιβλιοδεσία.

Επειδή το κόστος του δεκαπενθήμερου «ΚΟΣΜΟΥ» είναι υπερβολικά υψηλό, και, ταυτόχρονα, το περιοδικό θα κυκλοφορεί την ίδια μέρα σ' ολόκληρη την Ελλάδα και το εξωτερικό, γι' αυτό ο αριθμός των τευχών μόλις θα καλύπτει την κυκλοφοριακή ζήτηση. Στους αναγνώστες μας συστήνουμε να ζητούν άμεσα το τεύχος των. Σε περίπτωση αδυναμίας να το προμηθευθούν, παρακαλούνται να ειδοποιούν τους εφημεριδοπώλες, τα περίπτερα της συνοικίας των, τους τοπικούς πράκτορες και τα γραφεία του «ΚΟΣΜΟΥ».

Από την Τετάρτη, 17 Ιανουαρίου 1962, ο «Κόσμος» θα κυκλοφορεί κάθε 15 μέρες, σε 140—150 σελίδες με παράρτημα βιβλίου 32 σελίδων και 16 ολοσέλιδες φωτογραφίες έργων τέχνης.

Μια προσαρμογή του «ΚΟΣΜΟΥ» σε πληρέστερη, αρτιότερη και συγχρονισμένη έκδοση, όπως τ' ανάλογα περιοδικά της Ευρώπης, της Αμερικής και της Σοβ. Ένώσεως.

ΣΥΝΘΗΜΑ: ο «Κόσμος» σε κάθε σπίτι

Στη Σοβιετική Ένωση, παράλληλα με την πολιτική καθοδήγηση, προωθείται με όλα τα μέσα η σταυροφορία για μια καθολική μόρφωση, με βάση ένα απόλυτα συγχρονισμένο εκπαιδευτικό σύστημα, τους καρπούς του οποίου στην επιστήμη και την τεχνική αναγνωρίζουν όλοι οι κορυφαίοι εκπρόσωποι της Δύσεως. Η Κατώτερη εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Τα παιδιά εγγράφονται στα έπτατάξια δημοτικά σχολεία, στο έβδομο έτος της ηλικίας των. Κατόπιν ακολουθούν σπουδές σε τεχνικές σχολές, σύμφωνα με τις εντολές του Υπουργείου Έργας, που κατανέμει τους σπουδαστές ανάλογα με τις ανάγκες της οικονομίας και της παραγωγής. Τα σχολεία μέσης εκπαίδευσης προβλέπουν δεκαετή φοίτηση. Στη Σοβιετική Ένωση λειτουργούν σήμερα 200 χιλ. σχολεία στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης, 800 κολλέγια και 33 πανεπιστήμια. Ο αναλφαβητισμός δεν έχει ακόμη εντελώς εξαφανισθεί.

Ένας από τους πιο παράξενους γρανιτένιους σχηματισμούς είναι, χωρίς αμφιβολία, ο «βράχος του επίσκοπου», όπως αποκαλείται, σε μιά ακτή της Κορνουάλλης, της Αγγλίας. Ο βράχος του επίσκοπου χρησιμοποιείται ως σημείο προσανατολισμού από τους θαλασσίους της περιοχής. Ο γλύπτης του βράχου του επίσκοπου δεν φαίνεται να είναι η Φύση, αλλά ένα προϊστορικό έρπετο που φιλοτεχνεί γιγαντιαία ζώα σε γρανίτη. Στην Κορνουάλλη κρατεί η παράδοση ότι, αν μια γυναίκα περπατήσει σ' ένα από τους βράχους αυτούς, δώδεκα φορές τα μεσάνυχτα, χωρίς οι πέτρες να κινηθούν, τότε μεταβάλλεται σε μάγισσα — τόση είναι η μυστηριακή δύναμη που περιβάλλει τους παράξενους αυτούς γεωλογικούς σχηματισμούς.

ΑΝΤΙΠΟΓΟΙ

Πρός το αναγνωστικό μας Κοινό το συντακτικό και έργατικό προσωπικό του «Κόσμου» εκφράζει τις θερμότερες του ευχές για ένα χαρούμενο κι' ευτυχισμένο μέλλον, με την έλπιδα ότι το 1962 θα θεμελιώσει μιὰ νέα, ευρύτερη επικοινωνία για την πολιτιστική και μορφωτική άνοδο του τόπου μας. Η στενότερη και σοβαρότερη αυτή επικοινωνία θα πραγματοποιηθεί με τόν δεκαπενθήμερο «Κόσμο».

Ο ΣΤ'. ΤΟΜΟΣ

Με το προσεχές τεύχος 136, στο τέλος του οποίου θα δημοσιεύεται εύρετήριο ύλης των τευχών 116—136 θα συμπληρωθεί ο ΣΤ'. τόμος του «ΚΟΣΜΟΥ» βιβλιοδετημένοι τόμοι του οποίου, θα παραδοθούν στο τέλος Ιανουαρίου. Έτσι, με το πρώτο τεύχος του δεκαπενθήμερου «ΚΟΣΜΟΥ», από τις 17 Ιανουαρίου, 1962, δ' αρχίσει νέος τόμος.

Το εξώφυλλο
του «Κόσμου»

Προς την κατάκτηση της Σε-
λήνης στρέφεται η 'Αμερικανική
και η Σοβιετική επιστήμη κατά
το προσεχές έτος. Στις άχανεις
εκτάσεις του Διαστήματος άρ-
χίζει η νέα, η μεγαλύτερη πε-
ριπέτεια του ανθρώπου.

Επικαιρότητες

- Αντίλογοι Σελ. 5
- N. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Με το περι-
σκόπιο » 6

Επιστήμη και Τεχνική

- ΜΠΕΡΝΑΝΤ ΛΟΒΕΛΛ: 'Υ-
πάρχει ζωή και σε άλλους
πλανήτες; » 7
- Κίνηση και ζωή » 10
- Όταν οι χαμαιλέοντες άλ-
λάζουν χρώματα.. » 15
- Το θείο δώρο των δακρύων » 18
- Οι χειμωνιάτικες άρρώ-
στες » 20
- Το πρόσωπο της Γης » 22

Ιστορία και Τέχνη

- Οι λαθρέμποροι του χρυ-
σού » 13
- ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Άλφρέδος
Σισιλέ » 34
- ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ: 'Ο Χριστός
και το παιδί » 36

Διάφορα

- Μπαλί, το μαγευτικό νησί
της 'Ινδονησίας έκτος τόπου
και χρόνου. » 26

Μυθιστόρημα
και Διήγημα

- ZAN ΣΟΝΤΙΝΙ: Πληγωμέ-
νη αγάπη » 31
- ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ:
Της φτώχειας τὰ στερνά » 37
- ΑΓΚΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ: 'Ο κύριος
Μπράουν » 41

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ
ΤΕΥΧΟΣ

- 'Η ανθρώπινη νοημοσύνη
- Τò κυνήγι των τεράτων
- Τὰ μαρτύρια του Μεσαίωνα

Μέ το περιεξόφιο

Παιχνίδια

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΕΝΑΣ έκδοτικός οίκος, σκέφτηκε
κάτι πρωτότυπο. Άποφασισμένος
να διαθέσει ένα ποσό — άρκε-
τά ύπολογισιμο — για παιχνίδια, άνέ-
θεσε σε μερικά σχολεία, να βάλουν τους
μικρούς μαθητές σε μια εύχρηστη δοκι-
μασία. Να γράψουν το καθένα τους ένα
γράμμα στον 'Αϊ - Βασίλη και να του
ζητάει όποια δώρα επιθυμεί να του φέ-
ρει. 'Επρόκειτο για φτωχοσχολεία της
συνοικίας και οι πιτσιρικοί δέχτηκαν το
θέμα μ' ένθουσιασμό. Μέσα στη φαν-
τασία τους άναψαν φώτα, έλαμψαν χρώ-
ματα. Τὰ μάτια τους σπίθισαν. Πήραν
τά μολύβια στα χέρια, έσκυψαν τα προ-
τά σωπάκια τους. 'Εγγραφαν γράμματα. Μέσα
τη φορά που έγραψαν γράμματα. Μέσα
στο μυαλούδάκι τους κυριαρχούσε ή
δια σχεδόν εικόνα: 'Ο 'Αϊ - Βασίλης
χιονισμένος κατέβαινε προς την πολι-
τεία να φτάσει, στην ώρα του. Να μοι-
ράσει τὰ δώρα του τὰ μεσάνυχτα της
πρωτοχρονιάς, ν' άδειάσει το μεγάλο
κουβαλάκι στον ώμο του και
να ξαναφύγει, να πάει από κει που ήρθε.
'Όσο έγραφαν τὰ παιδιά, άσφα-
λώς τον έβλεπαν να γέρνει τότε από
δω και τότε από κει, να βουλιάζει στα
χιόνια, να του λικνίζει ο άνεμος από
μακριά άσπρα γένεα. Σε κανένα από
τὰ παιδιά δε γεννήθηκε ούτε ή παραμι-
κή άμφιβολία. Είχαν βρει μια εύκαι-
ρία κι' έσφιγγαν το μολύβι στο χέρι,
να μην τη χάσουν. Να μη φύγει το τα-
χυδρομείο και τότε τι θα γίνονταν. Μια
μικρή του γράφει:

«Άγιο μου Βασίλη
Σε παρακαλώ να μου στείλεις μια
ποδιά μπλέ. 'Επειδή δεν έχω ποδιά,
δε θέλω παιχνίδια. Στείλε μου μόνο ένα
κόκκινο μολυδάκι να ζωγραφίζω».

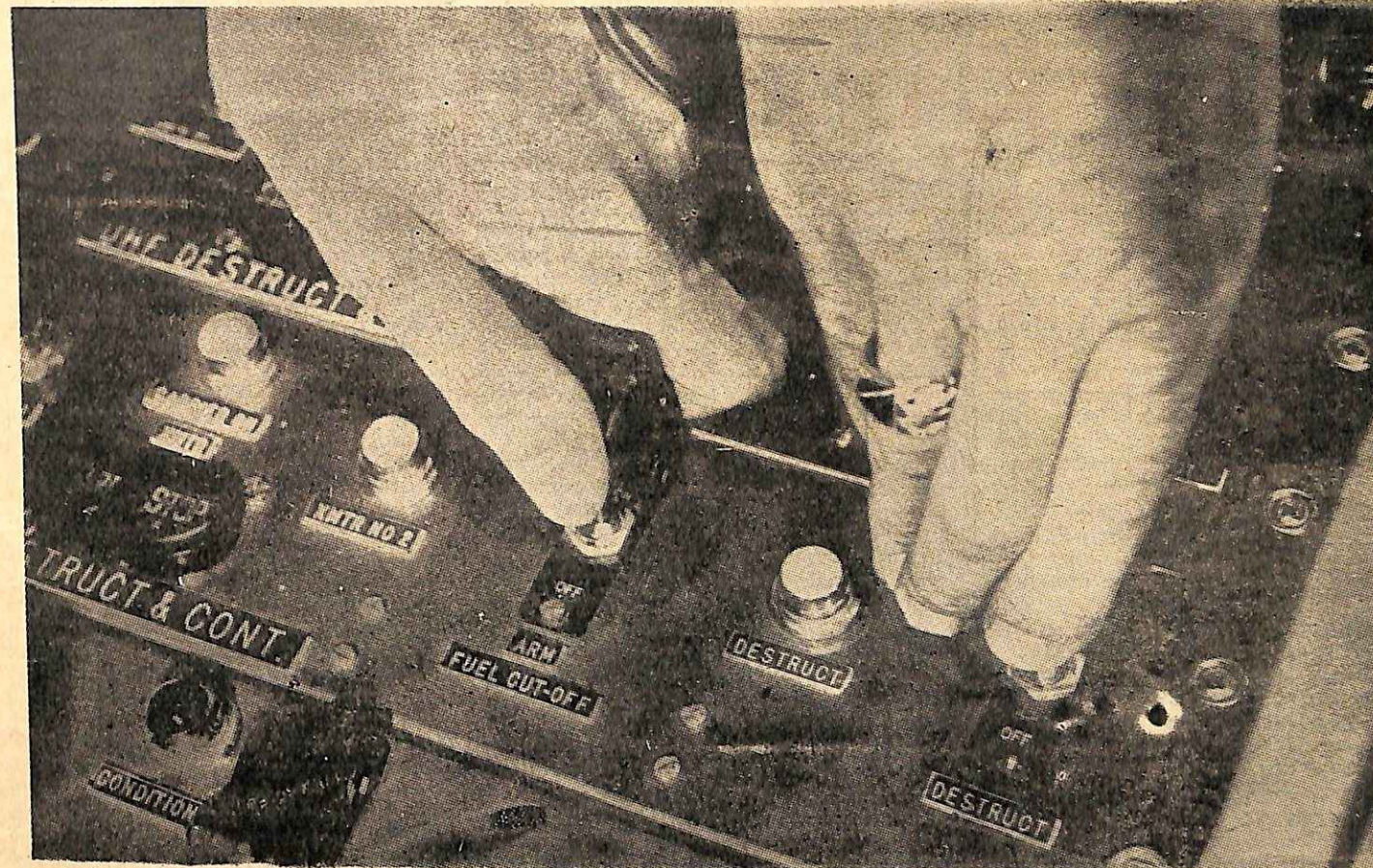
'Ενα άλλο παιδί γράφει πώς αν τα
παπούτσια ήταν παιχνίδια, δε θα ζη-
τούσε τίποτε άλλο. Φυσικά οι κούκλες,
που άνοιγοκλείνουν τὰ μάτια τους, τ'
άλογατάκια, οι σιδηρόδρομοι ήταν από
τὰ περισσότερα πράγματα, που ζητήθη-
καν. Πολλά παιδιά ζήτησαν επίσης
χρώματα και χαρτιά για ζωγραφική.
'Όταν ή ψυχή θέλει να μιλήσει, το χέ-
ρι μπαίνει σ' ενέργεια. Το παιδί θέλει
να δώσει χρώμα και γραμμή σ' αυτό
που νοιώθει μέσα του και που δεν είναι
τίποτε άλλο παρά ένας ένθουσιασμός
για τη ζωή.

ΧΟΡΗΓΟΣ των παιχνιδιών,
μπερδεύτηκε σε μια ύποθεση που
του στοίχισε πολύ περισσότερο

άπ' όσο προϋπολόγιζε. Κάθισε στο
γραφείο του, ένωϊωθε τον έαυτό του
'Αϊ - Βασίλη, άνοιξε και διάβαξε ένα
ένα τὰ γράμματα, έμοιαζε σαν να έ-
βλεπε έναν έναν τους άγνωστους μι-
κρούς φίλους του και τους μειδιούσε.
«Μια κούκλα με μπλε μάτια και κόκ-
κινο φουστάνι». «'Ενα βιβλίο με πολ-
λές ζωγραφιές». «...Και τρία γλυκά έ-
να για τη γιαγιά, ένα για τη μαμά κι'
ένα για μένα. 'Ο μπαμπάς είναι στρα-
τιώτης...». Κι' ο άνθρωπος με την κα-
λή καρδιά, που παίζει ένα παιχνίδι
με την ψυχή και με τὰ παιχνίδια των
παιδιών, νοιώθει για μια στιγμή σαν
να έγινε ο άνώτερος ρυθμιστής των έ-
πιθυμιών τους, σαν να μεγάλωσε ή ά-
ποστολή του που άρχισε από μια διά-
θεση παιχνιδιού, από μια περιέργεια
κι' από άγάπη φυσικά, σαν να γίνει ένας
μεγάλος κριτής που σ' έναν αιώνα σκλη-
ρό για τους πολλούς, αποφάσισε να
άπονεύει δικαιοσύνη σε όλους τους
μικρούς ύπηκόους του πλανήτη μας.
Φαντάζεται πώς κάθεται σε μια μεγά-
λη έδρα που βλέπει παντού, πώς κάτω
από χιόνια, και καταιγίδες βλέπει τὰ
φωτισμένα σαν πυρολαμπίδες σπιτά-
κια των μικρών παιδιών, εκατομμύρια
σπιτάκια, και σφυγμομετράει την άγω-
νία και τη λαχτάρα των μικρών φίλων
όλη της γης, που όνειρεύονται ένα μι-
κρό παιχνίδι και λίγο από το εύλο-
γημένο ψωμί της ζωής. Συμπεραίνει
πώς και σήμερα ακόμη τὰ σπουργίτια
είναι πιο προνομίوخα από τὰ πιο πολ-
λά μικρά πλάσματα του πλανήτη
κι' αγωνίζεται να τους προσφέρει ένα
παιχνίδι, κάτι έλάχιστο, λίγο φως ά-
πό την καλωσύνη κι' από τη δικαιοσύ-
νη που δικαιούνται κι' όχι να τους
προσφέρει τὰ περισσεύοντα ψίχουλα
της εύσπλαχνίας.

Τὰ παιδιά που τούγραφαν γράμμα-
τα είναι 223. Μια σταγόνα δηλαδή από
τον άκεάνο των παιδιών που υπάρχουν
στη γη, κι' όπως διαβάσει τὰ γράμμα-
τα, ή σκέψη του γίνεται όδυνηρή και
πολύπλοκη.

ΔΕΝ είναι μικρό πράγμα το να
δώσεις χαρά έστω και σ' έναν
άνθρωπο, σ' ένα παιδί, σ' αυτό
τον κόσμο. Γνωρίζει ο άνθρωπος που
θεληματικά μπήκε στη μικρή αυτή ώ-
ραία περιπέτεια, πώς ότϊ κάνει το κά-
νει για τον έαυτό του. Χωρίς να το
καταλάβει βλέπει στα πρόσωπα των
άλλων παιδιών τὰ δικά του παιδιά που
τους περισσεύουν τὰ παιχνίδια κι' ή
χαρά. Νοιώθει δέος όταν σκέφτεται πώς
θα μπορούσαν να λαχταρούν για μια

Αυτά τὰ κουμπιά, στο σταθμό έλέγχου του άκρωτηρίου Κανάβεραλ, διευθύνουν την έξαπάλυση και την πτή-
ση ενός διαστημοπλοίου. 'Ενα τέτοιο κουμπι θα θέσει σε κίνηση τὰ επιστημονικά όργανα των διαστημο-
πλοίων που θα έρευνήσουν στο Διάστημα αν υπάρχει ζωή έξω από τη Γη.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ ΠΛΑΝΗΤΕΣ;

Του διασήμου 'Αγγλου άστρο-
νόμου σερ Μπέρναρντ Λόβελλ

'Ο καθηγητής σερ Μπέρναρντ Λόβελλ είναι γνωστός στους άνα-
γνώστες του «ΚΟΣΜΟΥ». Διευθυντής του περιφημού άστροσκοπέι-
ου του Τζόντρελλ Μπάνκ, είναι σήμερα ο κορυφαίος ραδιοαστρονό-
μος του κόσμου και έχουν ζητήσει τη συνδρομή του Ρώσοι και 'Αμε-
ρικανοί για την παρακολούθηση των τεχνητών δορυφόρων τους. 'Ο
καθηγητής Λόβελλ, όμως, είναι και ένας βαθύς έρευνητής του ζωτι-
κού προβλήματος της ζωής στο Σύμπαν και οι σχετικές εργασίες του
έχουν προκαλέσει το γενικό θαυμασμό. Τὰ συμπεράσματά του από
τις δικές του έρευνες, καθώς και γενικώτερα από τις σημερινές γνώ-
σεις και υποθέσεις της 'Επιστήμης για το αν υπάρχει ή όχι ζωή και
σε άλλους πλανήτες, ο διάσημος 'Αγγλος άστρονόμος συνοψίζει σ'
ένα έξαιρετικά ενδιαφέρον έργο του, που το δημοσιεύουμε σε δυο
συνέχειες για τους άναγνώστες μας.

ΠΙΝ από λίγα χρόνια είχα έκ-
πλαγεί όταν έλαβα ένα γράμμα
από δυο 'Αμερικανούς επιστή-
μονες που μου ζητούσαν να χρησι-
μοποιήσω το ραδιοηλεκτόπιο του
Τζόντρελλ Μπάνκ για ν' αναζητήσω
σήματα που θα ήταν δυνατό να έκ-
πέμπονταν από νοήμονα όντα στο
Διάστημα.

Δεν άπάντησα στην αίτησή τους
που την εποχή εκείνη τη νόμιζα έ-
πιπόλαιη. 'Όστόσο ή συζήτηση του
γενικού προβλήματος αν υπάρχει
έξωγήνη ζωή έχει γίνει πώρα και
σβαρή και σημαντική. Σοβαρή,
γιατί οι σύγχρονες επιστημονικές έ-
δées κάνουν να φαίνεται λιγώτερο
πιθανό ότϊ ή εξέλιξη του ήλιακού
συστήματος και της ζωής σ' αυτό
ήταν κάτι το μοναδικό. Σημαντική,
γιατί ο παγκόσμιος πολιτισμός έχει
φτάσει σε κρίσιμη κατάσταση και
γιατί υπάρχει ή δυνατότητα ότϊ πο-
λιτισμοί σε άλλα σημεία είτε έχουν
παράσει μ' επιτυχία άπ' αυτή τη
φάση της εξέλιξής, είτε έσθισαν
στο στάδιο, όπου έχουμε φτάσει έ-
μεις τώρα.

ΠΛΑΝΗΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

ΠΙΝ από λίγες δεκαετίες ήταν
της μόδας να πιστεύουμε ότϊ το
ήλιακό σύστημα ήταν μοναδικό.
Κάποτε στο παρελθόν ένα άστρο πλη-
σίασε αρκετά κοντά σ' ένα άλλο άστρο
— που είναι τώρα ο δικός μας ήλιος —
ώστε προκάλεσε σ' αυτό μεγάλες παλίρ-
ροιες και τράβηξε άπ' αυτό ρεύματα

από άστρικό ύλικό. Το περιπλανώμενο άστρο συνέχισε το ταξίδι του στο Διάστημα. Το ύλικό που έκσφενδονίσθηκε κινήθηκε σε τροχιά γύρω από τον ήλιο κι' έπειτα από αιώνες αιώνων συμπυκνώθηκε και σχημάτισε τη Γη και το πλανητικό σύστημα.

Υπήρχαν δυο χαρακτηριστικά συμπεράσματα. 'Η στενή προσέγγιση δυο άστρων μ' αυτό τον τρόπο πρέπει να είναι μια εξαιρετικά σπάνια σύμπτωση. Και έτσι η πιθανότητα ότι κάποιο από τα 100.000 εκατομμύρια άστρα του Γαλαξία μας έχει πλανητικό σύστημα όμοιο με το δικό μας ήλιου φαινόταν πολύ άπομακρυσμένη.

Το δεύτερο συμπέρασμα ήταν ότι οι πλανήτες — και η Γη, μέσα σ' αυτούς — συμπυκνώθηκαν άρχικά σε ρευστή κατάσταση. 'Η θερμοκρασία την εποχή εκείνη πρέπει να ήταν πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που μπορούν ν' άνεχθούν οι σύνθετες ουσίες από τις οποίες αποτελούνται τα ζωντανά όντα. Κατά συνέπεια, η εξέλιξη της ζωής πρέπει να είχε συμβεί τοπικά άφου κρύωσε η επιφάνεια της Γης.

'Η ανάπτυξη της άστρονομικής θεωρίας στα τελευταία είκοσι χρόνια έκανε φανερό ότι δεν μπορεί να σταθεί η εξήγηση της καταγωγής του ήλιακού συστήματος με την «τυχαία συνάντηση».

Σήμερα οι γνώμες είναι χωρισμένες σχετικά με τον άκριβη τρόπο που σχηματίσθηκαν ή Γη κι' οι άλλοι πλανήτες. Φαίνεται, όμως, πιθανό ότι πριν από πολλές χιλιάδες εκατομμύρια χρόνια ο ήλιος περιβαλλόταν από ένα σε σχήμα δίσκου σύννεφο από αέριο και σκόνη. Τα σωματίδια αυτά συναθροίστηκαν και συμπυκνώθηκαν προοδευτικά και διαδοχικά ως ότου, με τον καιρό, σχηματίσθηκαν οι πλανήτες.

Το χαρακτηριστικό, λοιπόν, γνώρισμα των θεωριών αυτών είναι ότι οι πλανήτες σχηματίσθηκαν με την άθροιση ψυχρών σωματιδίων. 'Ετσι όποιοςδήποτε τυχόν πρωτόγονος οργανισμός που υπήρχε ήδη στα σωματίδια ήταν δυνατό να είχε μεταφερθεί στους πλανήτες.

Όλες οι τέτοιες θεωρίες οδηγούν στο σημαντικό συμπέρασμα ότι ο σχηματισμός πλανητών γύρω από άστρα δεν είναι σπάνια περίπτωση. Πολλά άστρα στο Γαλαξία πρέπει νάχουν ή να είχαν παρόμοιους δίσκους από αέριο και σκόνη και πολλοί θα έχουν συστήματα πλανητών που περιστρέφονται γύρω τους. 'Ετσι, στο σύμπαν που μπορούμε να παρατηρούμε πρέπει να υπάρχουν τεράστιοι αριθμοί πλανητικών συστημάτων όμοιων μ' αυτό που κατοικούμε.

Οι περισσότεροι από εμάς που ανατραφίκαμε με τον πατροπαράδοτο τρόπο του πρώτου μισού του αιώνα μας και έχουμε ποτιστεί με τη συμβατική έρμηνεία του θεολογικού δόγματος και της άστρονομικής θεωρίας, έχουμε συνήθως δεχτεί σαν άξιωμα ότι ή ανθρώπινη ζωή στη Γη είναι μοναδικό φαινόμενο. Τώρα αντίκρυζουμε μια όλοτελα διαφορετική κατάσταση. Πιστεύουμε ότι το ήλιακό σύστημα όχι μόνο δεν είναι το μοναδικό παράδειγμα του είδους του στον κόσμο, αλλά πιθανότατα συνοδεύεται από πλανητικά συστήματα γύρω σε άστρα που μάλιστα είναι συχνότατα στο Διάστημα. Το συμπέρασμα αυτό γίνεται γενικότατα δεκτό σήμερα.

ΠΟΣΑ από τα συστήματα αυτά μπορεί να περιέχουν έναν πλανήτη όπου οι συνθήκες ήσαν κατάλληλες για να γεννηθεί νοήμων ζωή; Οα υποθέσουμε ότι ή χημεία της ζωής, όποτεδήποτε γεννιέται, είναι γενικά όμοια με τη δική μας κι' αυτό μάς περιορίζει σε πλανήτες όπου οι συνθήκες θερμοκρασίας, φωτισμού από το τοπικό άστρο κ.λ.π. δε διαφέρουν από τις συνθήκες στη Γη. Κι' οι συνθήκες αυτές πρέπει να μένουν σταθερές άρκετό χρονικό διάστημα ώστε ν' αναπτυχθεί νοήμων ζωή από προβιοτικές μορφές.

'Η Γη έχει ηλικία πιθανότατα 4.000 εκατομμυρίων ετών και οι παλαιοντολόγοι μάς λένε ότι μερικές μορφές ζωής υπήρχαν στα τελευταία 1.000 εκατομμύρια χρόνια. 'Ετσι τα άτομα του άρχικού προβιοτικού ύλικού εξέλιχθηκαν σε νοήμονα ζωή σε μια περίοδο όχι μικρότερη από 1.000 εκατομμύρια κι' όχι μεγαλύτερη από 4.000 εκατομμύρια χρόνια.

Υπάρχουν πολλά βιολογικά επιχειρήματα που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, έστω και με ριζικά διαφορετικές συνθήκες, ή μακρότατη αυτή περίοδος εξέλιξης είναι άπιθανο να μπορεί να εξεσυντομευθεί πολύ άν πρόκειται να έξελιχθεί κάποια μορφή νοήμονος όντος. 'Η εξωγήινη ζωή του τύπου που μάς ενδιαφέρει, λοιπόν, άπαιτεί έναν πλανήτη που να βρίσκεται κοντά σε άστρο που να μπορεί να διατηρεί σταθερές συνθήκες σε περίοδο τουλάχιστο, ως πούμε, 3.000 εκατομμυρίων χρόνων: 'Όλο αυτό το χρονικό διάστημα το ποσό φωτός και θερμότητας που εκπέμπει το άστρο πρέπει να παραμένει περίπου το ίδιο.

Οι άστρονόμοι έχουν κατορθώσει να ταξινομήσουν τ' άστρα σε άρκετους χωριστούς τύπους, άνάλογα με τη μάζα, τη φωτεινότητα και την εξέλιξή τους κατάσταση. Μερικοί από τους άστρικούς αυτούς τύπους μπορεί να παραλειφθούν άμέσως από την περιπτωσή μας, γιατί ο χρόνος που διατηρούν σταθερή διαμόρφωση είναι 100 εκατομμύρια χρόνια.

Στο άλλο άκρο της κλίμακος είναι τύποι άστρων που μπορούν να προβλέπουν σταθερές συνθήκες για τουλάχιστο 100.000 εκατομμύρια χρόνια. Τα άστρα αυτά έχουν μικρή φωτεινότητα και είναι μάλλον μικρή ή πιθανότητα ένας πλανήτης τέτοιου άστρου να βρίσκεται άπ' αυτό σ' άπόσταση που να εξασφαλίζει τις εύκρατες συνθήκες που είναι άναγκαίες για την εξέλιξη της ζωής.

'Ανάμεσα σ' αυτά τα άκρα υπάρχει μια κατηγορία άστρικών τύπων με σταθερούς χρόνους ζωής άρκετών χιλιάδων εκατομμυρίων ετών και με άρκετή φωτεινότητα ώστε να υπάρχουν λογικές πιθανότητες ότι ένας πλανήτης θα κινήσει σε κατοικήσιμη ζώνη. 'Ο 'Ηλιος είναι τυπικό άστρο αυτής της κατηγορίας.

ΟΙ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΖΩΗΣ

ΠΟΛΛΑ, όμως, από τα φαινόμεναικά εύνοικά αυτά άστρα πρέπει ν' αφαιρεθούν από τον κατάλογο εκείνων που μπορούν νάχουν κατοικήσιμους πλανήτες, γιατί αποτελούν μέρος ενός δίδυμου ή πολλαπλού συστήματος. 'Αν ή άπόσταση μεταξύ τους δεν είναι πολύ μεγάλη, ένα πολλαπλό σύ-

στημα είναι άπιθανο νάχει πλανήτες που να κινούνται σε τροχιά άρκετά σταθερή, ώστε να μπορεί να εξελιχθεί ζωή. Το καθαρό αποτέλεσμα είναι ότι πιθανότατα μόνο έλάχιστο ποσοστό — λίγα εκατοστά — άπ' όλα τ' άστρα έχει τις συνθήκες που να επιτρέπουν σ' έναν από τους πλανήτες τους να συντηρεί κάποια μορφή οργανικής εξέλιξης. Στη γειτονιά του 'Ηλιου, όπου είναι μεγαλύτερες οι λεπτομερείς γνώσεις μας για τ' άστρα, το ποσοστό αυτής της κατηγορίας έχει υπολογισθεί σε 5% περίπου. Για να επιτύχουμε έναν πιθανό χαμηλότερο ύπολογισμό των αριθμών στο Γαλαξία, θα περιορίσουμε το ποσοστό αυτό σε 1%. 'Εφ' όσον υπάρχουν περίπου 100.000 εκατομμύρια άστρα στο Γαλαξία, αυτό σημαίνει ότι περίπου ένα δισεκατομμύριο άστρα πρέπει νάχουν πλανήτες με τις κατάλληλες συνθήκες για μακροπρόθεσμη οργανική εξέλιξη.

Όταν εξετάζουμε το σύμπαν σαν σύνολο, ή κατάσταση γίνεται άκόμης πιο έντυπωσιακή. 'Η δομή του Γαλαξία μας είναι τυπική σε μέγεθος και μορφή των σπειροειδών νεφελωμάτων που είναι γνωστό ότι κατοικούν στον έξωγαλαξιακό χώρο ως τα άπώτατα σημεία όπου μπορούν να εισδύσουν τα τηλεσκόπια μας.

Μέσα στο τμήμα αυτό του σύμπαντος που μπορούμε να το παρατηρήσουμε, πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον ένα δισεκατομμύριο γαλαξίες με μέγεθος, δομή και άστρικό περιεχόμενο που δε διαφέρουν από το δικό μας Γαλαξία. Οι ύπολογισμοί μάς οδηγούν, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι στο σύμπαν που μπορούμε να παρατηρούμε υπάρχουν πιθανότατα μερικά τρισεκατομμύρια άστρα που έχουν πλανήτες με συνθήκες κατάλληλες για οργανική εξέλιξη.

Άπομείνι άκόμα ένα άλλο έρώτημα και, μάλιστα, έρώτημα για το οποίο, ως τώρα, δεν υπάρχει σαφής άπάντηση. Είναι ή Γη μοναδική, μέσα στα δισεκατομμύρια αυτών των πλανητών που έχει συνθήκες που επέτρεψαν να έμφανισθεί ή ζωή στην επιφάνειά της; Το θέμα έχει καταποντισθεί, βέβαια, σε φιλοσοφικά και θρησκευτικά δόγματα επί αιώνες.

Τα βασικά χημικά στοιχεία της ζωής, ιδιαίτερα το υδρογόνο και ο άνθρακας, είναι άρκετά σ' όλοκληρο το σύμπαν. Οι ζωντανοί οργανισμοί, όμως, συνδέουν τις ουσίες αυτές με άκριβείς και πολύπλοκους τρόπους. 'Ως πριν από λίγο άκόμα, οι περισσότεροι έπιστήμονες νόμιζαν ότι τα σύνθετα μόρια της ζωής μπορούσαν να δημιουργηθούν μόνο με βιογένεση, δηλαδή διά μέσου ζωντανών οργανισμών. Τώρα, όμως, υπάρχουν άφθονες άποδείξεις ότι πολλές από τις ουσίες που άλλοτε νομιζόταν ότι ήσαν χαρακτηριστικές της ζωής μπορούν να σχηματισθούν από άπλά άρχικά ύλικά στο έργαστήριο.

ΤΑ ΑΜΦΙΒΟΛΑ ΣΗΜΕΙΑ

ΥΠΑΡΧΕΙ άπόδειξη επίσης ότι του είδους αυτού ή διαδικασία συμβαίνει έξω από τη Γη. Στα τελευταία δυο — τρία χρόνια ο Κάλβιν κι' ο Βών κι' άλλοι 'Αμερικανοί έπιστήμονες έχουν αναλύσει τις ουσίες που περιέχουν άνθρακα σε μετεωρίτες που έπεσαν στη Γη και βρήκαν ότι περιέχουν σύνθετες ουσίες όμοιες μ' αυτές

που παράγονται από ζωντανούς οργανισμούς στην επιφάνεια της Γης. Δεν είναι, λοιπόν, πλέον ρεαλιστικό ν' άμφισβητούμε τη δυνατότητα ότι τα σύνθετα μόρια των ζωντανών οργανισμών μπορούν να προέλθουν με άβιοτικές διαδικασίες.

Μολονάτι οι άπαντήσεις στα θεμελιώδη έρωτήματα για το εάν ή ζωή μπορεί να υπάρχει και άλλοι στο σύμπαν είναι εύνοικά, υπάρχουν ωστόσο σοβαρά κενά στο έπιχείρημα. Για την ώρα οι κύριες δυσκολίες έμφανίζονται στη σειρά του βιολογικού συλλογισμού. 'Οργανικές συνθέσεις θα έμφανίζονται άβιοτικά και θα συσσωρεύονται στους ώκεανούς ή άλλου.

'Ωστόσο, ο πραγματικός σχηματισμός ενός μορίου ίκανού να αυτοπαράγεται σε τέτοιο ύγρο περιβάλλον και να οδηγεί στην εξέλιξη με τον καιρό άδηφάγων οργανισμών, δεν έχει άκόμα πραγματοποιηθεί πειραματικά.

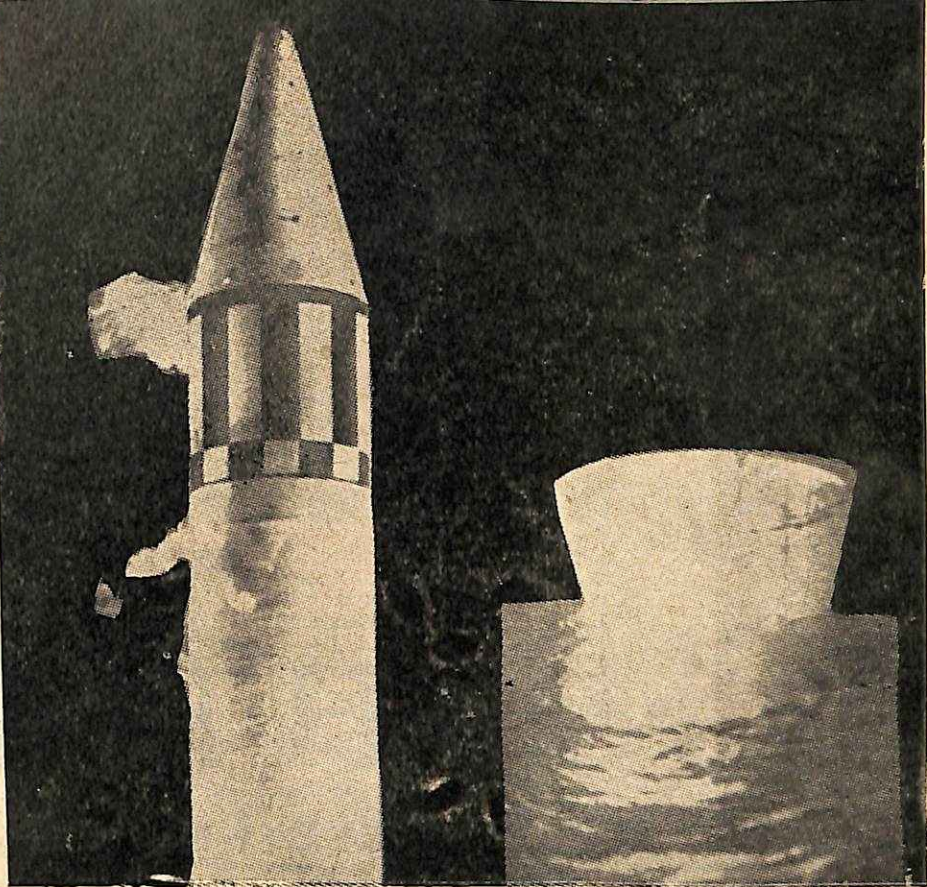
'Ενα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της σύγχρονης τεχνικής είναι ότι πλησιάζουμε τώρα τη στιγμή που θα μπορούν να γίνουν παρατηρήσεις στο σύμπαν που να κλείσουν αυτό το κενό. 'Η βιολογική μέθοδος είναι να χρησιμοποιηθούν διαστημικά μέσα για να έρευνθεί ή ύπαρξη πρωτόγονων οργανισμών μέσα στο πλανητικό μας σύστημα.

Ο 'Αμερικανός βιολόγος Τζοσούα Λέντερμπεργκ έχει περιγράψει τον έπιστημονικό έξοπλισμό που έλπίζει να έγκαταστήσει σ' ένα μελλοντικό διαστημόπλοιο για να έρευνήσει την κατάσταση οργανικής ανάπτυξης στον 'Αρη και την 'Αφροδίτη. Ο έξοπλισμός αυτός αποτελείται κυρίως από ένα μικροσκόπιο με αυτόματο μηχανισμό συλλογής που θα τροφοδοτείται με δείγματα των πλανητικών άτμοσφαιρών ή επιφανειών. Μια ειδική συσκευή θα περνά κάτω από το μικροσκόπιο τα δείγματα. Οι φωτογραφίες που θα παίρνονται από μια αυτόματη φωτογραφική μηχανή συνδυασμένη με το μικροσκόπιο θα μεταδίδονται τηλεοπτικά στη Γη — όπως μεταδόθηκαν οι φωτογραφίες της Σελήνης από το Λούνικ III. 'Ελπίζεται ότι το σύστημα αυτό θα λειτουργήσει και θα δώσει πληροφορίες. 'Η άνακάλυψη έξελισσόμενων οργανισμών, όσοδήποτε πρωτόγονων, στις επιφάνειες των πλανητών ή στις άτμόσφαιρές τους, θα προσθέσει ένα νέο και ζωτικό παράγοντα βεβαιότητας στην ιδέα της εξωγήινης ζωής.

ΤΑ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΣΚΟΠΙΑ

ΕΝΑ όλοτελα διαφορετικού είδους πείραμα είναι δυνατό με τη χρησιμοποίηση της τεχνικής που έχει αναπτυχθεί για τη ραδιοαστρονομία και για τις τηλεπικοινωνίες των τεχνικών δορυφόρων. Είναι μια άπώτερη για άπ' εύθείας ραδιοεπικοινωνία με κοινότητες σε πλανήτες άλλων άστρων. Την ιδέα αυτή την υπέβαλλαν πρώτοι σοβαρά ο Κοκκόνι κι' ο Μόρρισον της Νέας 'Υόρκης και έγινε πέρσι ένα προκαταρκτικό πείραμα από τον Ντρέικ που χρησιμοποίησε ένα ραδιοηλεκτόπιο του 'Εθνικού Ραδιοαστεροσκοπείου των 'Ην Πολιτειών.

'Η ιδέα του πειράματος είναι άπλη. 'Αν κοινότητες από νοήμονα όντα ζούν σε άλλα πλανητικά συστήματα, τότε μερικές θα είναι τεχνικά περισσότερο πύο

Τρεις φάσεις από την περιπέτεια στο Διάστημα: 'Η έκτόξευση του πυραύλου, ή έπιστροφή του θαλαμίσκου στη Γη (στη θάλασσα) και ή περισυλλήγηση του. Μια τέτοια περιπέτεια θα μπορούσει ν' άποδείξει, στο μέλλον, με τα στοιχεία που θα συγκεντρώσει, αν υπάρχει εξωγήινη ζωή.

προχωρημένες από μάς. Θα έχουν εκτιμήσει ότι ή μεγαλύτερη πιθανότητα να πραγματοποιηθεί διαστημική επικοινωνία γιγαντιαίων ραδιοηλεκτοσκοπίων, που μεταδίδουν και συλλαμβάνουν σήματα στο ραδιομήμα του ηλεκτρομαγνητικού φάσματος. 'Εφ' όσον ή έρευνα όλοκληρώσει το ραδιοφάσμα από ένα άδύνατο διαστημικό σήμα μπορεί να τρομάξει άκόμα και μια προηγμένη κοινότητα, θα έχουν άσφαλώς άναζητήσει ένα μοναδικό μέτρο συχνότητας, που θα είναι γνωστό σε κάθε παρατηρητή στο σύμπαν.

Τυχαίνει να υπάρχει ένα τέτοιο μέτρο ραδιοεκπομπών — δημιουργείται σε μήκος κύματος 21 χλμ. από το ούδετερο αέριο υδρογόνο που διαποτίζει τους γαλαξίες του Διαστήματος. 'Ο Κοκκόνι κι' ο Μόρρισον ύπολόγισαν ότι, με τα μεγαλύτερα ραδιοηλεκτόπια που υπάρχουν τώρα στη Γη και με την ύπόθεση ότι υπάρχουν παρόμοια τεχνικά μέσα στις προηγμένες κοινότητες, θα ήταν δυνατό παρατηρητές δρισκόμενοι σε ήλιακά συστήματα που άπάρχουν 10-20 έτη φωτός από τον 'Ηλιο, να επικοινωνήσουν με τη Γη. Αυτό ήταν βασικά το έπιχείρημα — με το οποίο προσπάθησαν να με πείσουν να χρησιμοποιήσω το ραδιοηλεκτόπιο του Τζόντρελλ Μπάνκ στην έρευνά τους.

Μολονάτι ή τελική άπόδειξη καθυστερεί άκόμα, ωστόσο ή κατάσταση των σημερινών θεμελιωδών γνώσεών μας εύνοεί την άποψη ότι ή ζωή υπάρχει ή τουλάχιστον έχει αναπτυχθεί σε πολλά μέρη του σύμπαντος. Παραμερίζοντας τη δυνατότητα έξωτικών μορφών ανάπτυξης κάτω από συνθήκες διαφορετικές από του δικού μας περιβάλλοντος, είναι επίσης λογικό να υποθέσουμε ότι ή ανάπτυξη τέτοιων κοινότητων θα έχει

άκολουθήσει το ίδιο πρότυπο, όπως ή εξέλιξη της ζωής στη ζωή.

Η ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ που ξεκίνησαν νωρίτερα στο δρόμο της εξέλιξης θα έχουν φτάσει πρό πολλού τη σημερινή φάση της ανάπτυξέως μας. Στο σημείο αυτό θα είχαν — όπως έμεις — φτάσει σε μια υπέρτατα κρίσιμη κατάσταση, όπου ή ξαφνική προδοή της έπιστήμης και της τεχνικής έχει παραγάγει τεράστιες ήλικες δυνάμεις, που κλείνουν δυνατότητες άποκαταστροφής, πριν ή κοινότητα σαν σύνολο να είχε τον καιρό ή την ευκαιρία να προσαρμοσθεί στην κατάλληλη χρησιμοποίησή τους για την παραγωγή των ειδών.

'Ο αριθμός των κοινοτήτων που πιθανότατα άνήκουν στην κατηγορία αυτή είναι τόσο μεγάλος και ή ίσορροπία είναι τόσο έπισημής σ' αυτό το στάδιο ανάπτυξέως, ώστε ίσως πολλές να έχουν εξαφανισθεί. 'Όσοι κοινότητες έχουν έπιζήσει μετά την κρίση θα διαβέσουν τεχνικό και έπιστημονικό δυναμικό που μάς είναι πολύ δύσκολο να το φαντασθούμε.

'Η κρίση σ' έναν πολιτισμό είναι πιθανό να είναι σύντομη. 'Επειτα από άργη και συχνά έπώδυνα καθυστηρημένη ανάπτυξη με την εξέλιξη τους επί εκατομμύρια χρόνια, νοήμονα όντα άντιμετωπίζουν όλοτελα ξαφνικά μια έντελως κοινούργια ήλική κατάσταση — καινούργια τουλάχιστο σε μέγεθος, αν όχι σε άρχες. 'Ο πολιτισμός μας έχει φτάσει σ' αυτό το στάδιο στα τελευταία είκοσι χρόνια.

SIR BERNARD LOVELL

Τρεις φάσεις από την κίνηση μιάς άμοιβάδας. Το μικροσκοπικό αυτό πλάσμα κινείται προβάλλοντας «ψευδοπόδια».

ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΜΥΪΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η ΖΩΗ συνταυτίζεται με την κίνηση. Από την άμοιβάδα ως τον άνθρωπο, σ' όλη την κλίμακα της ζωικής εξέλιξης, η κίνηση αποτελεί ουσιαστικές χαρακτηριστικές της ζωντανής ύλης. Τα ζωντανά πλάσματα κολυμπάνε, πετάνε, βαδίζουν, έρπουν, μετακινούνται αδιάκοπα. Μονάχα όταν πεθάνει το ζώο ή κίνηση εξαφανίζεται ολοκληρωτικά, οριστικά. Από τη σύλληψη ως το θάνατό του, το ζώο κινείται συνεχώς, έστω κι' αν φαινομενικά μένει ακίνητο: Η χρυσάλιδα μιάς πεταλούδας π.χ. που μάς φαίνεται τελείως ακίνητη στο κουκούλι της, είναι ζωντανή και κινείται, η καρδιά της χτυπάει σ' όλη τη διάρκεια της μεταμορφώσεως. Στις άρκουδες ή τα έρπετα που πέφτουν σε χειμερία νάρκη, ή καρδιά εξακολουθεί να χτυπάει, οι πνεύμονες φουσκώνουν και ξεφουσκώνουν ρυθμικά — μ' όλο που η άναπνοή τους είναι άσθενέστατη — και τα σπλάχνα συστέλλονται και διαστέλλονται ελαφρά. Ακόμα και στα θαλασσινά ζώα που περνοούν την ζωή τους καθηλωμένα σ' ένα βράχο, οι κινήσεις δεν λείπουν. "Ας εξετάσουμε το έσωτερικό ενός σπάγγου, του πιδά «άκίνητου» απ' όλα τα ζώα: Στα τοιχώματα των έκφορητικών αγωγών του οι παλμικές βλεφαρίδες κινούνται αδιάκοπα για να εξασφαλίσουν την κυκλοφορία του νερού.

Στα μονοκύτταρα πλάσματα, το κλασικό παράδειγμα κινήσεως είναι η άμοιβάδα που μετατοπίζεται προεκβάλλοντας τις πρωτοπλαστικές προεξοχές των ψευτοποδίων της ή κυλιέται πάνω στη μεμβράνη της σαν όχημα με έρπύστριες.

ΓΑ ΒΛΕΦΑΡΙΔΟΦΟΡΑ

Η ΠΡΩΤΗ αυτή λύση του προβλήματος της μετατόπισεως, ο «άμοιβαδισμός», άρμόζει στις έρπυστικές κινήσεις πάνω στις στερεές επιφάνειες, άλλ' είναι άνεπαρκής για τις γρήγορες μετακινήσεις στο νερό. Η φύση επενόησε τότε τις βλεφαρίδες

και τα μαστίγια, αυτές τις λεπτότατες ίνες που χτυπάνε αδιάκοπα το νερό σαν μικροσκοπικά κουπιά. Τα έμβασόζωα π.χ. έχουν ολόκληρο το σώμα τους σκεπασμένο με λεπτές βλεφαρίδες που κινούνται συνεχώς και προωθούν το μικροσκοπικό πλάσμα στο νερό. Αλλ' αυτά δεν είναι τα μόνα πρωτόζωα που μετακινούνται με βλεφαρίδες. Υπάρχει μια ολόκληρη συνομοταξία «βλεφαριδοφόρων». Η λύση αυτή των κινητικών βλεφαρίδων υιοθετήθηκε από χιλιάδες μονοκύτταρα πλάσματα του νερού. Οι βιολόγοι πίστευαν άλλοτε πως οι βλεφαρίδες των πρωτοζώων αποτελούν την πρώτη προσπάθεια της φύσεως για τη δημιουργία ενός μυϊκού συστήματος και συνεπώς πρέπει να θεωρηθούν ως «πρόγονοι» των μυϊκών ιστών. Αλλ' οι πρόσφατες έρευνες μάς οδηγούν σε διαφορετικά συμπεράσματα: Οι κινητικές βλεφαρίδες εξέλιχθηκαν βαθμιαία όχι σε κινητικούς μύς αλλά σε αίσθητήρια όργανα, αρχικά της άφης, αργότερα της άκοης και της όρασεως (τα ραβδώτα κύτταρα του άμφιβληστροειδούς παρουνιάζουν την ίδια χαρακτηριστική τομή με τις βλεφαρίδες των πρωτοζώων).

Έτσι, η φυσική εξέλιξη, διαλέγοντας αρχικά τις βλεφαρίδες και τα μαστίγια ως κινητικά όργανα, μπήκε σ' ένα δρόμο που κατέληγε σε αδιέξοδο. Αλλωστε, αν το καλοσκεφθούμε, οι λεπτότατες αυτές ίνες δεν μπορούσαν ν' αναπτύξουν παρά τελείως άσημαντη κινητική ενέργεια, που άρκούσε μόνο για την προώθηση των μικροσκοπικών πλάσμάτων. Αργότερα, όταν ώρισμαμένα μονοκύτταρα πλάσματα ένωθηκαν για να σχηματίσουν πολυκύτταρους οργανισμούς μεγαλύτερου όγκου, η πρωτόγονη αυτή λύση άποδείχθηκε άνεπαρκής: Έπρεπε να βρεθεί ένα διαφορετικό σύστημα κινήσεως, αρκετά ισχυρό για να προσφέρει την άπαραίτητη ενέργεια στη μετακίνηση των βαρύτερων οργανισμών.

Το μυϊκό σύστημα είναι άσφαλώς μια από τις σημαντικότερες «έφευρέσεις»

σε ολόκληρη την ιστορία των ζωντανών οργανισμών. Όλες οι άλλες βιολογικές λειτουργίες, η άναπνοή, η άποβολή των άχρήστων καταλοίπων του οργανισμού, ακόμα και η αίσθηση του φωτός, στηρίζονται όλες σε κατά βάση πολύ άλλα φυσικοχημικά φαινόμενα. Αλλ' η μυϊκή λειτουργία διαφέρει: Ο μετασχηματισμός της χημικής ενέργειας σε μηχανική ενέργεια προϋποθέτει έναν πολύπλοκο μηχανισμό. Η άνθρωπινη τεχνική δεν το κατάφερε αυτό παρά μόνο τον περασμένο αιώνα με την έφευρεση της άτμομηχανής και με μέσα που άσφαλώς η ζωντανή φύση ήταν άδύνατον να χρησιμοποιήσει. Και πρέπει να προσθέσουμε πως η ενεργειακή άπόδοση του μυϊκού συστήματος είναι πάντα άνώτερη από την άπόδοση του τελειότερου κινητήρος έσωτερικής ή έξωτερικής καύσεως.

Χωρίς ύψηλες θερμοκρασίες, χωρίς μέταλλα και γρανάζια, πως έξηγείται αυτό το θαύμα της ενεργειακής άποδόσεως των μυών;

ΟΙ ΜΥΪΚΟΙ ΣΥΣΣΩΡΕΥΤΕΣ

ΟΙ μυϊκές ίνες είναι κύτταρα έπιμήκη, όλα διευθετημένα παράλληλα το ένα πρὸς το άλλο. Κάθε ένα αποτελείται από λεπτότατα ινίδια που περιβάλλονται από μια έλαστική μεμβράνη, το «σαρκείλημα». Στους γραμμωτούς ή ραβδώτους μύς — που λέγονται και έρυθροι μύς εξ' αίτίας του χρωματισμού τους — κάθε μυϊκό ινίδιο άποτελείται από λεπτότατα ινίδια που νοιχτόχρωμους και μαύρους. Για κάθε ζωικό είδος η διαταγή αυτών των δίσκων ή ραβδώσεων είναι διαφορετική. Έτσι, στο μικροσκόπιο, μπορούμε να διακρίνουμε μίαν άνθρωπινη μυϊκή ίνα από τη μυϊκή ίνα π.χ. ενός άλόγου, ένός ποντικού ή ένός ψαριού.

Οι μαύρες ραβδώσεις περιέχουν μια είδικη πρωτεϊνική ουσία, την άκτομυοσίνη, που είναι το θεμελιώδες συστατικό του μυϊκού ιστού, αυτό που εξασφαλίζει τη συσταλτικότητα — και η συσταλτική ικανότητα είναι το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό κάθε μυϊκού ιστού.

Από ποιά πηγή ενεργείας τροφοδο-

΄Από τη σύλληψη ως το θάνατο, το ζωντανό πλάσμα κινείται συνεχώς. Τα ζώα κολυμπάνε, πετάνε, βαδίζουν, έρπουν, μετακινούνται αδιάκοπα. Μονάχα όταν πεθάνει το ζώο ή κίνηση εξαφανίζεται ολοκληρωτικά, οριστικά. Το μυϊκό σύστημα είναι άσφαλώς μια από τις σημαντικότερες «έφευρέσεις» σε ολόκληρη την ιστορία της εξέλιξεως των ζωντανών οργανισμών.

τείται ο μυϊκός κινητήρας;

Η άπαραίτητη για την κίνηση ενέργεια άποδεσμεύεται στο έσωτερικό των μυϊκών κυττάρων, χάρη στη λειτουργία της άναπνοής. Το «καύσιμο» είναι η γλυκόζη, που προσφέρεται στον οργανισμό με τη λειτουργία της θρέψεως και «καίγεται» στο κύτταρο με μια πολύπλοκη χημική κατεργασία που εξασφαλίζεται με τον έμπλουτισμό του αίματος σε όξυγόνο.

Το μυϊκό κύτταρο άποθηκεύει ενέργεια σ' ένα είδικό μόριο Α.Τ.Ρ. που άποτελείται από τρία μόρια φωσφορικού όξέος. Το άσταθές αυτό μόριο είναι σχεδόν «έκρηκτικό» και μπορεί ν' άποδεσμεύσει την ενέργειά του με το παραμικρό έρεθισμό. Η άποσύνθεση ένός μορίου γλυκόζης έπιτρέπει την ενεργειακή «φόρτιση» 38 μορίων Α.Τ.Ρ.

Στο έσωτερικό του κυττάρου η ουσία αυτή παίζει άληθινά το ρόλο ένός συσσωρευτού, ή ενεργειακού αποθέτη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί τη στιγμή που χρειάζεται, ακόμα και σε περίπτωση έπιτακτικής άνάγκης. Υπάρχει άλλωστε στο κύτταρο ένας δεύτερος, βοηθητικός συσσωρευτής, η φωσφοκρεατίνη.

Όταν κινείται το άυτόκινητο, το δυναμό παράγει ρεύμα συνεχές. Αλλά σε ώρισμένες στιγμές το άυτόκινητο καταναλώνει ρεύμα περισσότερο άπό το συνηθισμένο. Στην έκκίνηση π.χ. ή στη βραδυπορία με πρώτη ταχύτητα, η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος αυξάνεται σημαντικά. Αλλά το άυτόκινητο, έκτος άπό το δυναμό, διαθέτει κι' ένα συσσωρευτή που παρέχει ρεύμα όταν οι άνάγκες αυξάνονται.

Στο μυϊκό κύτταρο, οι άναπνευστικές λειτουργίες παράγουν ηλεκτρική ενέργεια που άποθηκεύεται στο μόριο Α.Τ.Ρ. και, τη στιγμή της μυϊκής συστολής, ο «συσσωρευτής» Α.Τ.Ρ. διοχετεύει στο μυϊκό κύτταρο όλη την άποθηκευμένη του ενέργεια.

Ο έξαντλημένος άπό την έξαιρετικά έντονη ή παρατεταμένη προσπάθεια μυϊκός ιστός, μπορεί να συγκριθεί με μια κενή συστοιχία συσσωρευτών. Ο «κουρασμένος» μύς είναι ο μύς που έχει χάσει τη συσταλτική του ικανότητα. Για να τον «άναζωογονήσουμε» πρέπει να του έπιτρέψουμε ν' άνεφοδιασθεί με ενέργεια και να του προσφέρουμε μια μεγάλη ποσότητα όξυγόνου, δηλαδή να του άφήσουμε ν' άναπνεύσει έντατικά για να ξαναγεμίσει και πάλι τους συσσωρευτές του — τα μόρια Α.Τ.Ρ. — με ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται άπό τη λειτουργία της άναπνοής. Πρέπει επίσης να του δώσουμε και αρκετή γλυκόζη, το μόνο «καύσιμο» που έπιτρέπει τη μυϊκή συστολή.

ΩΣ ΕΔΩ δέ μιλήσαμε παρά μόνο για τους γραμμωτούς μύς, δηλαδή τους «προαιρετικούς», αυτούς που ρυθμίζονται άπό τη βούληση του ζώου, όπως οι κινητικοί μύς των άκρων, οι μύς του θώρακος, του στόματος, της γλώσσας κ.λ.π. Υπάρχει όμως και μια δεύτερη μεγάλη κατηγορία, οι λεγόμενοι «λείοι μύς» (γιατί τα ινίδιά τους δεν παρουσιάζουν ραβδώσεις). Αυτοί λειτουργούν άνεξάρτητα άπό τη βούλησή μας. Είναι οι μύς της καρδιάς, των έντέρων, των έσωτερικών οργάνων γενικά.

Οι γραμμωτοί μύς έξαρτώνται άπό το νευρικό σύστημα. "Αν κόψουμε το νεύρο που διαβιβάζει τις «διαταγές» του έγκεφάλου, ο γραμμωτός μυϊκός ιστός θα πάψει να συστέλλεται. Θα μένει έντελώς άκίνητος έκτος αν τον έρεθίσουμε ηλεκτρικά ή μηχανικά.

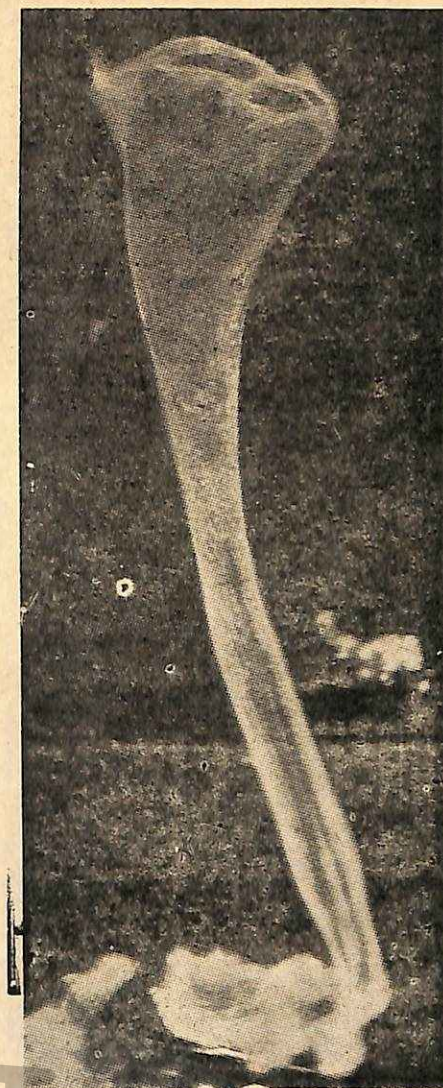
Αντίθετα, ο λείος μυϊκός ιστός μπορεί να λειτουργήσει άνεξάρτητα άπό το νευρικό σύστημα. "Αν κόψουμε ένα κομμάτι έντέρου, ένα κομμάτι καρδιάς, και τα διατηρήσουμε σ' ένα θρεπτικό υγρό, τα κομμάτια θα εξακολουθήσουν να συστέλλονται επ' άπειρον, το καθένα με το δικό του ρυθμό. Ο έρεθισμός ή η έλλειψη έρεθισμού μπορεί να προκαλέσει μια τροποποίηση του ρυθμού, αλλά μονάχα ο θάνατος μπορεί να σταματήσει τους συσταλτικούς παλμούς αυτών των λείων μυϊκών ιστών.

Η θεμελιώδης αυτή διαφορά μεταξύ των δύο τύπων βασίζεται σε μια εξ' ίσου θεμελιώδη διαφορά στην έμβρυολογική τους προέλευση.

Οι γραμμωτοί μύς, που λέγονται και μύς του σκελετού γιατί συνδέονται κυρίως με τα κόκαλα, εξέλισσονται άπό το «μεσοδέρμα», δηλαδή άπό το μεσαίο στρώμα του σώκκου που άποτελεί το έμβρυο στην πρώτη φάση της άναπτύξεώς του. Οι λείοι μύς, αντίθετα, προέρχονται άπό τη διαφοροποίηση του «μεσεγχύματος», του έσωτερικότερου τμήματος του εμβρύου. Από τον ιστό του μεσεγχύματος θα εξέλιχθούν επίσης, στον ώριμο οργανισμό, ο συνδετικός ιστός και τα αίμοσφαίρια, ιδιαίτερα τα λευκά αίμοσφαίρια.

Στους εξέλιγμένους οργανισμούς τα συνδετικά κύτταρα και τα λευκά αίμοσφαίρια είναι τα μόνα που παρουσιάζουν την άξιοσημείωτη ιδιότητα του «άμοιβαδισμού».

Ο άμοιβαδισμός είναι η ικανότητα των μονοκυττάρων πλασμάτων που λέγονται άμοιβάδες, να κινούνται προεκβάλλοντας «ψευδοπόδια», προεξοχές του πρωτοπλάσματος που μεταβάλλουν το σχήμα του ζώου και του έπιτρέπουν να

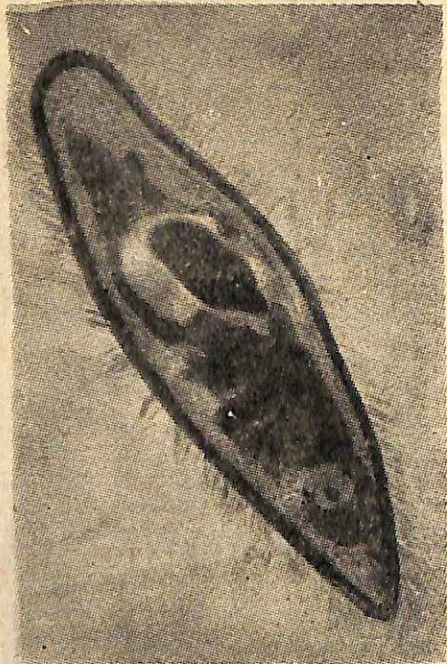
Ο «στέντωρ» είναι ένα μονοκύτταρο πλάσμα στο όποιο συναντάμε τα πρώτα ίχνη του μυϊκού ιστού.

μετατοπίζεται στο νερό. Ο μηχανισμός αυτός συναντάται και στα κύτταρα του συνδετικού ιστού και στα λευκά αίμοσφαίρια.

Η φύση της άμοιβαδικής κινήσεως ήταν άγνωστη πριν άπό λίγα χρόνια. Σήμερα το μυστήριο έχει εν μέρει διαλευκανθεί. Οι βιολόγοι πίστευαν άλλοτε πως οι κινήσεις της άμοιβάδας ήταν συνέπεια της ροής του πρωτοπλάσματος και των συνεχών μεταβολών της χημικής του συστάσεως. Στο έμπροσθεν τμήμα της άμοιβάδας ή πρωτοπλασματική της ουσία πηζει, γίνεται άκαμπτη, ενώ στο πίσω μέρος το πρωτοπλασμαμα ρευστοποιείται για να ρεύσει και πάλι πρὸς τα έμπρός, να στερεοποιηθεί κ.λ.π. με μια συνεχή κυκλική κίνηση που δεν σταματάει παρά μόνο με το θάνατο της άμοιβάδας. Οι άμοιβαδικές κινήσεις δεν είναι λοιπόν παρά μια είδικη περίπτωση των συνηθισμένων «κυκλώσεων», των έσωτερικών κινήσεων που συμβαίνουν σε κάθε ζωντανό κύτταρο και προσδιορίζονται άπό χημικούς παράγοντες.

Αλλά σύμφωνα με τις πρόσφατες έ-

ρευνες φαίνεται πιθανώτερο πώς οι κινήσεις αυτές έχουν κοινή βάση με τις μυϊκές συστολές. Οι άμοιβάδες περιέχουν, όπως οι γραμμωτοί μύς, όπως οι λείοι μύς, αρκετά μόρια ακτομυοσίνης, αυτής της συστατικής πρωτεϊνικής ουσίας που, όπως αναφέραμε, είναι το βασικό συστατικό των μυϊκών ινιδίων. Το 1949 ο Λιούς διέτυπωσε μία υπόθεση σύμφωνα με την οποία οι άμοιβάδικες κινήσεις οφείλονται στη συστολή των πρωτεϊνικών μορίων. Συνεπώς η μυϊκή συστατικότητα, όπως τη γνωρίζουμε σήμερα στους εξελιγμένους οργανισμούς, έχει την αρχή της στα ίδια φαινόμενα που προσδιορίζουν τις κινήσεις

Τα έμβια όζωα (μικροσκοπικά πρωτόζωα) προωθούνται στο νερό με τις κινητικές βλέφαριδες του περιβλήματός τους.

νήσεις της ταπεινής άμοιβάδος.

Η ΜΥ.Ι.ΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

ΜΕ τις άμοιβάδες, λοιπόν, φαίνεται πώς η φύση βρήκε την καλύτερη λύση στο πρόβλημα της κίνησης. Η αρχή αυτή συνεχίστηκε και τελειοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της ζωικής εξέλιξης και εμφανίζεται σήμερα εξειδικευμένη στις εσωτερικές κινήσεις του οργανισμού που επιτρέπουν τη θρέψη κι' εξασφαλίζουν πολλές άλλες ζωτικές λειτουργίες στα ανώτερα ζωικά είδη.

Πραγματικά, είτε πρόκειται για τους μύς του έντερου, είτε του οισοφάγου, του στομάχου, του πεπτικού συστήματος γενικά, παντού θα συναντήσουμε λείες και όχι γραμμωτές μυϊκές ίνες. Τις συναντάμε ακόμα και στο κυκλοφορικό σύστημα. Αν εξαιρέσουμε το μυοκάρδιο που έχει κάπως ιδιόμορφη δομή, οι μυϊκοί χιτώνες που αποτελούν τα τοιχώματα των αιμοφόρων αγγείων

Madèle'oli

Ο 'Αμερικανικός 'Εθνικός 'Αεροναυτικός Σύνδεσμος ανακοίνωσε ότι τέσσερις 'Αμερικανοί αλεξιπτωτιστές από τη Μασαχουσέτη πραγματοποίησαν, την περασμένη έβδομάδα, στην 'Αριζόνα άλματα με αλεξιπτωτά, με τα οποία κατέρριψαν το παγκόσμιο ρεκόρ που κατείχε η Σοβιετική 'Ενωση. Οι αλεξιπτωτιστές πραγματοποίησαν άλματα ημέρας και νύχτας από ύψος 1.500 μέτρων με καθυστέρηση ανοίγματος αλεξιπτωτικού 10 δευτερολέπτων. Η μέση απόσταση του σημείου προσγειώσεως από τον στόχο ήταν κατά την ημέρα 13 πόδια και 7 ίντσες και κατά τη νύχτα 13 πόδια και 10 ίντσες.

Στο ακρωτήριο Κανάβεραλ, ομάδα 'Ιταλών τεχνικών της 36ης αεροταξιαρχίας πέτυχε να εκτοξεύσει πυράντο «Ζεύς» ο οποίος σε χρονικό διάστημα 15 λεπτών έπληξε το στόχο του κοντά στο νησί 'Αντίγκουα αφού κάλυψε απόσταση 2.400 χιλιομέτρων. Πρόκειται για την τρίτη ομάδα της Ιταλικής αεροταξιαρχίας που συμμετείχε στην εκτόξευση πυράντου τύπου «Ζεύς». Οι δύο προηγούμενες εκτοξεύσεις πραγματοποιήθηκαν τον περασμένο 'Απρίλιο και τον 'Αγούστο. Η 36η αεροταξιαρχία έχει επιφορτισθεί με τη λειτουργία των Ιταλικών βάσεων εκτοξεύσεως όπου έχουν εγκατασταθεί δεκαπέντε πυροβολαρχίες κατευθυνόμενων πυράντων.

Προβλέποντας την έναρξη των διαπλανητικών πτήσεων, οι αστρονόμοι προσπαθούν από τώρα να καταστρώσουν, με πολύπλοκους υπολογισμούς, το ημερολόγιο των άλλων πλανητών, και ιδιαίτερα του 'Αρεως που, κατά πάσαν πιθανότητα θα είναι ο πρώτος πλανήτης τον οποίο θα επισκεφθούν οι αστροναύτες. Η απόσταση του 'Αρεως από τον 'Ηλιο είναι περίπου μιάμιση φορά μεγαλύτερη από την απόσταση του 'Ηλιου από τη Γη και συνεπώς ο 'Αρης χρειάζεται περισσότερο χρόνο για να συμπληρώσει μία περιφορά γύρω από τον 'Ηλιο. Τό έτος του 'Αρεως, κατά τους υπολογισμούς των αστρονόμων, αντιστοιχεί με 686,9 ημέρες της Γης. 'Ωστόσο, για να απολογηθεί το ημερολόγιο των πρώτων εξερευνητών του 'Αρεως, το έτος διατέθηκε σε 12 μήνες που φέρουν τα ίδια ονόματα με τους δικούς μας, αλλά έχουν ο καθένας περισσότερες ημέρες. Οι περισσότεροι μήνες του 'Αρεως θα έχουν 56 ημέρες, εκτός από τον Μάρτιο, 'Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Δεκέμβριο που θα έχουν μόνο 55. Μία άλλη

δυσκολία θ' αντιμετωπίσουν οι πρωτοπόροι των διαπλανητικών ταξιδιών: στο Διάστημα δεν υπάρχει μέρα ούτε νύχτα για να δίνει την αίσθηση της ροής του χρόνου. 'Αλλ' ένας 'Αμερικανός επιστήμων επινόησε ένα εδαστημικό ρολόι που δείχνει την ώρα, την ημέρα, το μήνα και το έτος της Γης και του 'Αρεως.

Ένας άγγλος γιατρός, ο δρ 'Αγκόστ, απέκρινε από το κρεμμύδι μια ουσία που ελαττώνει το ποσοστό σακχάρου στο αίμα. Η ουσία αυτή φαίνεται πως είναι εξ ίσου αποτελεσματική με τις υπογλυκαιμικές σουλφamidες που χρησιμοποιούνται συνήθως κατά του διαβήτη. Τα κρεμμύδια λοιπόν είναι θαυμάσιο φάρμακο για τους διαβητικούς.

Ένα νέο φάρμακο κατά της παχυσαρκίας παρασκευάζεται στη Γαλλία. Πρόκειται για μια ουσία που διευκολύνει την αποβολή του νερού από τον οργανισμό, παρεμποδίζοντας την έκκριση μιας αντιδιουρητικής ορμόνης που παράγεται από τον αδένα της υποφύσεως.

Μετά τους γιατρούς, οι κτηνίατροι έχουν αρχίσει να κάνουν εφύρτατη χρήση των κατευναστικών. Στη Σκωτία τα χρησιμοποιούν για τους χοίρους. Μία κατευναστική ένεση γαληνέι τα ζώα, διευκολύνει τη μεταφορά τους στα σφαγεία και τους επιτρέπει να παχύνουν ταχύτερα. Η γεύση του κρέατός του δεν αλλοιώνεται από το φάρμακο.

Οι Σοβιετικοί μετεωρολόγοι έχουν αντιληφθεί από καιρό πως οι όρεινοι όγκοι του Παμπίρ αποτελούν ένα ελθόν εκλιματωτικό εργοστασίου για όλες τις χώρες της κεντρικής 'Ασίας. Το Καζακστάν κι' ένα μέρος της Σιβηρίας. Μία επιστημονική αποστολή ταξίδεψε πρόσφατα σ' αυτές τις σχεδόν άπρόσιτες περιοχές του κεντρικού και του ανατολικού Παμπίρ για να εγκαταστήσει τρεις αυτόματους μετεωρολογικούς σταθμούς σε ύψος 4500 μέτρων. Οι πομπή οφροίτες για τις θερμοκρασίες, τους θα μεταδίδουν κάθε μέρα πληροφορίες ανέμων, τις βροχές και άλλα ατμοσφαιρικά φαινόμενα, καθώς και στοιχεία για την ήλιακη ακτινοβολία. Οι αυτόματοι σταθμοί δεν απαιτούν καθημερινή παρακολούθηση. Μόνο μία φορά το χρόνο θα τους επισκεπτόνται ωριμμένοι τουργιά τους και να ρυθμίζουν τα τεχνικά για να ελέγχουν τη λειτουργία τους.

ΟΙ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΟΙ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ

Το λαθρεμπόριο του χρυσού δεν είναι σήμερα επικερδές, ώστε να δικαιολογεί τους κινδύνους που διατρέχει ο λαθρέμπορος.

ΤΑ δέκα πρώτα χρόνια που ακολούθησαν τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, το λαθρεμπόριο του χρυσού στάθηκε ένα από τα σοβαρότερα διεθνή προβλήματα. Η οικονομική κατάσταση πολλών κρατών είχε τελείως αναστατωθεί με τον πόλεμο κι' ο χρυσός είχε την τάση να λείπει έντελως. Στην αμερικανική αγορά, που είχε αψηφιστάτους κανονισμούς, πουλιόταν προς τριάντα πέντε δολάρια την ογγυία, μα μπορούσε εύκολα να φθάσει τη διπλή ή την τριπλή αυτή τιμή σε άλλα μέρη. Ο πειρασμός ήταν μεγάλος για τους εμπόρους και λαθρεμπόρους και μέσα σε ελάχιστα χρόνια συμμορίες από 'Αμερικανούς λαθρεμπόρους έβγαλαν από τις 'Ηνωμένες Πολιτείες χρυσό αξίας άνω των εκατό εκατομμυρίων δολλαρίων, πραγματοποιώντας κέρδη κατά εκατό και διακόσια τοις εκατό. Από την 'Αμερική γινόταν η εξαγωγή του χρυσού, ενώ το πραγματοποιούμενο κέρδος εισήγετο υπό μορφή αδαμάντων, προιών κι' αυτό λαθρεμπορίου, που είχαν μεγάλη ζήτηση.

Σήμερα το λαθρεμπόριο του χρυσού δεν είναι πια τόσο επικερδές. Με το να κυκλοφορεί στην ελεύθερη αγορά πολλών ευρωπαϊκών χωρών το πολύτιμο αυτό μέταλλο, η τιμή του μειώθηκε σε τέτοιο σημείο που, ακόμη και στην Ερώπη τα κέρδη του λαθρεμπορίου του χρυσού δεν αντισταθμίζουν τους μεγάλους κινδύνους που διατρέχει ο λαθρέμπορος. Μα υπάρχουν οριστές περιοχές στον κόσμο, όπου τα πράγματα δεν είναι έτσι. Στην 'Ινδία επί παραδειγματι, ο καθαρός χρυσός θεωρείται ο πολυτιμότερος θησαυρός, πολύ ανώτερος από τα διαμάντια και τα ρουμπίνια και η τιμή του στην Ινδική μαύρη αγορά είναι πάντοτε αρκετά μεγάλη ώστε να δλεάζει τους διεθνείς επαγγελματίες λαθρεμπόρους και να τους εξωθεί σε επικίνδυνες θαλάσσιες περιπέτειες.

ΧΡΥΣΟΣ ΣΕ ΚΡΟΤΑΖΙΕΡΑ

ΕΤΣΙ, όταν ο 'Πρόεδρος Πόλκ, το πολυτελέστατο αμερικανικό καράβι που αναλαμβάνει τις πιο πολυδάπανες χροναζιέρες, εγκατέλειψε το λιμάνι του Χόγκ-Κόγκ, ο καπετάνιος του και οι άλλοι αξιωματικοί δεν είχαν ιδέα ότι κάποιον στα σπλάχνα του πλοίου

κρυβόταν παρόνομος χρυσός αξίας εκατό χιλιάδων δολλαρίων. Την ίδια αυτή μέρα οι 'Αρχές της Βομβάης στην 'Ινδία είχαν συλλάβει λαθρεμπόρους για να κατέσχουν επάνω τους δεκαπέντε κιλά χρυσού, μα και για να τους πάρουν και κάτι άλλο ακόμη πολύτιμότερο: την πληροφορία ότι αναμενόταν μεγάλη ποσότητα χρυσού που βρισκόταν λαθραία στον 'Πρόεδρο Πόλκ.

Από εκείνη τη στιγμή το πολυτελέστατο σκάφος της αμερικανικής εταιρείας 'Πρόξεντεντ Λάινς, έγινε σηματοδότη καράβι. Τελωνοφύλακες κι' αστυνομικοί δώδεκα λιμανιών είχαν καρφώσει τα μάτια τους πάνω στην πορεία του και τους σταθμούς του και παρακολουθούσαν αργυρώνα τους επιβάτες και το πλήρωμα, ενώ οι λαθρέμποροι επιδίδονταν σε απεγνωσμένες προσπάθειες να εμποδίσουν το χρυσό τους να σκίσει τους ωκεανούς. Προς την αντίθετη κατεύθυνση. Σύμφωνα με τις πληροφορίες της αστυνομίας της Βομβάης, ο χρυσός έπρεπε να φύγει από το πλοίο στην Καλκούττα, μα τότε δεν συνέβη σ' αυτό το λιμάνι. Οι λαθρέμποροι είχαν πληροφορηθεί τις συλήψεις της Βομβάης και είχαν αντιληφθεί την στενή παρακολούθηση που τους γινόταν.

Το καράβι συνέχισε λοιπόν την χροναζιέρα του στη Μεσόγειο, προς την Αίγυπτο, την 'Ιταλία και την Γαλλία. Λιμάνι με λιμάνι οι 'Αρχές εξακολουθούσαν να το παρακολουθούν και να περιμένουν από στιγμή σε στιγμή ν' αποβιβάσει ο χρυσός. Μα ο χρυσός εξακολουθούσε να μην αποβιβάζεται. Μα δεν ήταν μόνο η αστυνομία και οι τελωνοφύλακες που παρακολουθούσαν με αγωνία την πορεία του υπερωκεανείου. Την παρακολουθούσε με την ίδια αγωνία, αν όχι μεγαλύτερη, κι' ένας 'Αμερικανός που ηρθε από αεροπλάνο σε αεροπλάνο για να περιμένει το καράβι στο επόμενο λιμάνι. Φυσικά, η ταυτότητα του 'Αμερικανού αυτού δεν άργησε να πιστοποιηθεί. Ήταν κάποιος Χέριπερτ Φάλλις, πενήνταετής, θεατικός πράκτωρ στο Κόσβιου. Τον συνόδευε μια σύζυγος είκοσιετών ήταν εκπληκτικής όμορφιάς, που λεγόταν Τομπίλ, Ιαπωνικής καταγωγής και χορεύτρια χορών της Χαβάης. Ο Φάλλις και η γοητευτική σύζυγός του παρακολουθούσαν με επιμονή

τον 'Πρόεδρο Πόλκ από λιμάνι σε λιμάνι, χωρίς να έχουν αντιληφθεί ότι παρακολουθόντουσαν κι' αυτοί διακριτικά από την αστυνομία. Η τελευταία αυτή περίμενε φυσικά να έρθει ο 'Αμερικανός σ' επαφή με κάποιον επιβάτη του υπερωκεανείου, μα ούτε ο Φάλλις ούτε η γυναίκα του πλησίασαν κανένα. Τέλος ο 'Πρόεδρος Πόλκ βγήκε με την ήσυχία του από τη Μεσόγειο και τράβηξε στον 'Ατλαντικό για να επιστρέψει στις 'Ηνωμένες Πολιτείες.

ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟ ΤΟΥ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ

Ο 'ΗΠΡΟΕΔΡΟΣ Πόλκ δεν είχε πια παρά ένα μόνο λιμάνι να πιάσει: τη Νέα 'Ορleans. Κι' αν οι πληροφορίες της διεθνούς αστυνομίας ήταν σωστές, θα προσάρταζε με σημαντικό φορτίο λαθραίου χρυσού στα άμπαρά του. Όταν το καράβι έκανε την εμφάνισή του σ' ανοικτά του φάρου 'Αιτρούξ, άνδρες του τελωνείου και της Μυστικής 'Πληροφορίας το πλησίασαν με μία βενζινοκίνητη, ανέβηκαν κι' ανέλαβαν να ψάξουν σ' όλες τις γωνιές του μεγάλου καραβιού, ενώ αυτό παρακολουθούσε αργά την πορεία του προς την αποβάθρα του Τζέρσεϊ Σίτυ, όπου και θα έπρεπε οριστικά άγκυρα.

Τότερα από πολλών ωρών έρευνες, οι αστυνομικοί ανακάλυψαν ένα δέμα με άδωα εμφάνιση που είχε κατατεθεί, για περισσότερη ασφάλεια στο χρηματοκιβώτιο του αστυνομικού του πλοίου, όπως γίνεται με όλα τα τιμαφύ των επιβατών. Μα όταν άνοιξαν το άρκετα βαρύ αυτό δέμα, είδαν ότι περιείχε δεκαεπτά κιλά χρυσού σε ράβδους.

Η ανακάλυψη αυτή πιστοποιούσε την ορθότητα των πληροφοριών που είχε δώσει η αστυνομία της Βομβάης, μα βοηθούσε επίσης πως έπρεπε να δοκιμαστεί κι' άλλος χρυσός στο καράβι. Πάοι όλες τις επίμονες έρευνες όμως δεν μπόρεσε να βρεθεί τίποτ' άλλο. Οι αστυνομικοί της Νέας 'Ορleans επιδόθηκαν τότε στην παρακολούθηση του ζευγαριού που είχε ακολουθήσει το καράβι με τόσο ενδιαφέρον. Στις 2 Νοεμβρίου ο Φάλλις και η 'Ασιάτισσα σύζυγός του έφθασαν δευροποικώς στο διεθνές αεροδρόμιο του 'Ιντλγούαϊντ

και πήγαν να εγκατασταθούν στο ξενοδοχείο Στάτλερ της Νέας Υόρκης.

Το ίδιο αυτό θράσος οι πράκτορες του τελωνείου που παρακολούθησαν των «Πρόεδρο Πόλκ» στο Τζέροσεϊ Σίτυ, είδαν τον Άδραμ Μόρρις Μπλόκ, τριανταεπτά ετών και καμαρωτό στο πλοίο, να φευγει με ιδιαίτερη νευρικήτητα και διάση. Ο Μπλόκ, τον οποίον ακολουθούσαν άδρατοι «φύλακες άγγελου», πήγε κατ' εὐθείαν στο Στάτλερ και στο δωμάτιο των Φάλλις. το οποίο, μετά από λίγα λεπτά είχε γεμίσει αστυνομικούς και τελωνοφύλακες. Βρέθηκαν μέσα στο δωμάτιο δώδεκα κιλά χρυσού και μία ξερενα στη καμπίνα του Μπλόκ απέκλινε άλλες δέκα ράβδους χρυσού, κρυμμένες πίσω από μία έντει- χισμένη πλάκα. Η συνολική αξία του χρυ- σού που κατεσχέθη υπολογίστηκε γύρω στις 100 χιλιάδες δολάρια. Οι δυο άνδρες συνελήφθηκαν, μα ή ώραία Τομύκο απέ- θηκε αργότερα ελεύθερη, περισσότερο α- σφαλώς χάρι στην εξωτική γοητεία της απ' ό,τι στην απίθανη αιδωτική της.

Ο Φάλλις κι' ο Μπλόκ είχαν δείξει ά- κερή επιτηδίατητα για ν' αποφύγουν ό- λες τις παγίδες που τους είχε στήσει ή αστυνομία και τα τελωνεία των διαφό- ρων λιμανιών μεταξύ Χόγκ Κόγκ και Νέας Υόρκης, μα είχαν αναγκασθεί να ρυφω- κινδυνεύουν στη Νέα Υόρκη γιατί ο Μπλόκ άπλως αντικαθιστούσε στον «Πρό- εδρο Πόλκ» έναν άρρωστο καμαρωτό και δεν επρόκειτο να μείνει στο πλοίο για το έπόμενο ταξίδι.

ΜΙΑ «ΜΠΟΤ.Ι.Κ» ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

Λ ΓΙΑ χρόνια πριν, στις 19 Φεβρουαρί- ου του 1951 ενώ οι λιμενεργάτες έργα- ζονταν πυρετωδώς για να φορτώσουν την «Κουήν Έλίζαμπετ», δυο απ' αυτούς είχαν καταπιαστεί με την μεταφορά στο καράβι μιας Μπουϊκ, που άνήκει σ' έναν ταξιδιώτη ο οποίος θα την έπαιρνε μαζί του στο Παρίσι. Ο κανονισμός άπαιτεί κάθε αυτοκίνητο που πρόκειται να ταξι- δέψει να άδειάζεται προηγουμένως από τη βενζίνη που πιθανόν να περιέχει. Ο ένας λιμενεργάτης γονάτισε, μα άματα έψαχνε να βρει το άνοιγμα από το ντε- πόζιτο της βενζίνης. Φώναξε και τον συ- νάδελφό του, μα ούτε κι' αυτός φάνηκε πιο τυχερός. «Σάν να μου φαίνεται ότι αυτό το αυτοκίνητο έχει κάτι το άνώμαλο» είπε ο ένας από τους δυο εργάτες. «Ναι, συμφώνησε ο δεύτερος. Θαρρείς πως το

πίσω μέρος του γέρνει». «Τότερα απ' αυ- τές τις διαπιστώσεις οι δυο εργάτες πήγαν να καλέσουν τους τελωνοφύλακες, που κι' αυτοί διεπίστωσαν μια περίεργη κλίση προς το πίσω μέρος. Δεν άργησαν ν' ανακαλύψουν ότι το ντεπόζιτο βενζίνης ήταν γεμάτο ως τη μέση με ράβδους χρυσού. Δίπλα στις ράβδους επίσης είχαν κατασκευασθεί κοιλότρητες που ήταν κι' αυτές γεμάτες με χρυσό. Όταν οι τελω- νοφύλακες τέλειωσαν την ξερενά τους είχαν συγκεντρώσει μπροστά τους ένα όγκο καθαρού χρυσού έξηντά κιλών, αξίας εκατόν πενήντα χιλιάδων δολλαρίων στην άμερικανική αγορά και διακοσίων πενήντα χιλιάδων δολλαρίων στην έξωτε- ρική αγορά.

Ο ιδιοκτήτης της Μπουϊκ ήταν κάποιος Σάρυλ Σάμπος, 51 ετών, ρωσικής κατα- γωγής που είχε μεταναστεύσει στις Η νομμένες Πολιτείες όπου είχε πάρει την ά- μερικανική υπηκοότητα το 1925. Ο προο- ρισμός του ταξιδεύοντας με την Κουήν Έλίζαμπετ ήταν το Παρίσι, όπου θα έρ- χόταν σ' επαφή στο ξενοδοχείο Κοντινεν- τάλ μ' ένα πράκτορα συμμορίας διεθνών λαθρεμπορέων, της οποίας ήταν υπάλληλος έναντι άμειβής χιλίων δολλαρίων κατά ταξίδι. Αυτή ήταν τουλάχιστον ή είσοδος που είχε στην άστυνομία ο κ. Σάμπος, χωρίς ώστόσο να προδώσει ούτε ένα από τα δνόματα των άφεντικών του λέγοντας ότι δεν γνώριζε τίποτε γι' αυτούς. Όπως κι' αν έχει το πράγμα ο Σάμπος κατα- δικάστηκε σε πέντε έτών φυλάκιση, πρ- άγμα που σημαίνει για την Άμερική ότι απέφυγε ελεύθερος μετά από δεκαεπτά μήνες ή δυο χρόνια το πολύ και άμεί- φθηκε άδρα για την διακριτικότητα του από την «όργάνωση»...

ΕΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΟ ΧΡΥΣΟ

Ο ΠΩΣ στην περίπτωση της όλοχρ- σης Μπουϊκ του Σάουλ Σάμπος, που προδόθηκε χάρι στην περιε- ργη κλίση της προς τα πίσω, έτσι και στην περίπτωση του αδμαντωπώλου Σόλ Μπιένστοκ το περίεργο βάδιόμα του ήταν αυτό που τον χαντάκωσε. Ένώ ήταν άν- θρωπος κοντός ίσως, μα πολύ εθρωστος, περπατούσε πολύ άργα σαν να είχε βα- ρύδια κάτω από τις σόλες των παπου- τιών του ή σαν να είχε μια άδρατη δύναμη να τον τραβούσε προς τα κάτω. Οι τελωνοφύλακες στο διεθνές αεροδρό- μιο Λόγγκαν της Βοστώνης πρόεξαν αυτό το περίεργο φαινόμενο και δεν άργησαν σε λίγο ν' ανακαλύψουν ότι ο περιεργος αυτός άνθρωπος ήταν κυριολεκτικά παραγεμισμένος με χρυσάφι. Γύρω από τη μέση του είχε μια φαριδιά ζώνη από πλάκες χρυσού και φορούσε ένα είδος ναυαγοσωστικού γεμάτο όχι με φελλά, μα με φύλλα χρυσού. Οι δυο βαλίτσες του έπίσης, με διπλό πάτο, περιείχαν πενήντα κιλά χρυσού.

Όπως ο «συνάδελφός» του Σάμπος, ο Μπιένστοκ επέδειξε ύποδειγματική δια- κριτικότητα και βεβαίωσε χωρίς να γελά την άστυνομία ότι ο χρυσός αυτός του είχε παραδοθεί από «άγνώστους» έναντι άμειβής διακοσίων δολλαρίων, για να το μεταφέρει στη Μαδρίτη, όπου θα το πα- ρελάμβαναν άλλοι άγνωστοι. Κανείς φυ- σικά δεν πίστεψε το παραμύθι του άδα- μαντωπώλου, μα παρ' όλ' αυτά οι άγνω- στοι του Σόλ Μπιένστοκ παρέμειναν μέ- χρι τέλους άγνωστοι, αν όχι γι' αυτόν τον ίδιο, πάντως για τους αστυνομικούς και τους τελωνοφύλακες.

Η ΕΦΕΤΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ των λαθρεμ- πόρων του χρυσού υπερβαίνει κάθε όριο και οι άνθρωποι που έχουν άνα- λάβει την καταπολέμησή τους άνακαλύ- πουν καθημερινώς και νέα εκόλπια που τους αφήνουν κατάπληκτους παρ' όλη την πείρα που έχουν εν τώ μεταξύ άπο- κτήσει. Έτσι κάποια μέρα τελωνοφύλα- κες άνεκάλυψαν έξι διάφορα έξωτερι- κά έξαρτήματα ενδός αυτοκινήτου είχαν άποσπρηθεί και άντικατασταθεί με άλλα από καθαρό χρυσό, τα όποια μετά είχαν βαφεί με το χρώμα της καρότσας. Ένα από τα συνθέςτερα τεχνάσματα του λα- θρεμπορίου που γίνεται διά θαλάσσης είναι ή κατασκευή διαφόρων έξαρτημά- των ενδός πλοίου από χρυσό. Τα έξαρτή- ματα αυτά βάφονται και μετά πέφτουν «τυχαίως» στο νερό του λιμανιού όπου προσορίζονται για ν' άνελκυσθούν αργό- τερα από δύτες που είναι συνένοχοι.

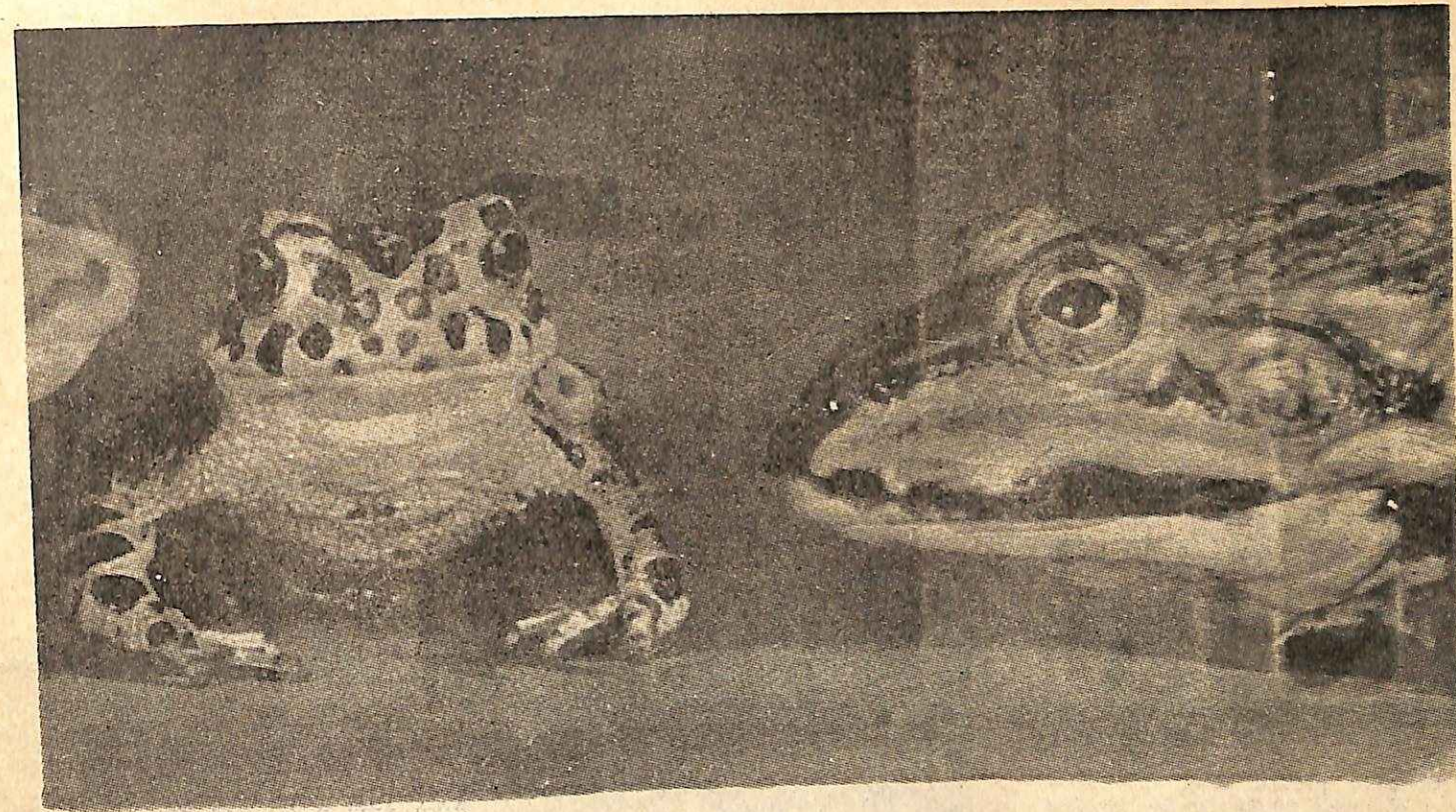
Στη Βόρμη της Γερμανίας οι πράκτο- ρες του τελωνείου κατέσχον μια μέρα, ύστερα από καταγγελία, όλόκληρα κιβώ- τια από κονσέρβες κρέατος που άποστέλ- λοντο από τον άμερικανικό στρατό σε στρατόπεδο προσφύγων. Τα κονσερβοκού- τια αυτά όμως δεν περιείχαν στην πραγ- ματικότητα κρέας, άλλα χρυσό.

ΠΟΛΥΠΑΤΗΜΑ ΑΔΑΜΑΝΤΩΝ

Μ ΕΤΑΕΤ των πιο συγκλονιστικών συλλήψεων είναι και της κ. Έτας Χόφμαν, μιας γοητευτικής Τσεχο- σλοβάκας πρόσφυγος 26 έτών, που έφθασε μια μέρα από το Βέλγιο στο αεροδρό- μιο του Ίντλγουάιλντ και φορούσε δι- σόλα παπούτσια. Οι τελωνοφύλακες βρή- καν σ' αυτά ό,τι ακριβώς τους είχε πεί «κάποιος» πως θα εύρισκαν: διαμάντια χιλίων έπτακοσίων καρτίων, αξίας μι- σού εκατομμυρίου δολλαρίων. Σημειώτε- ςν ότι ή ώραία Έτα είχε στη βαλίτσα της με διπλό πάτο δεύτερο άπόθεμα δια- μαντιών πολύ μεγαλύτερας αξίας.

Τρεις μέρες μετά την σύλληψη της Έ- τας Χόφμαν, κάποιος Λάιστερ Ουάιτμαν έφθασε κι' αυτός στο ίδιο αεροδρόμιο πα- τώντας κι' αυτός πάνω σε διαμάντια τριακοσίων χιλιάδων δολλαρίων, που ή- σαν κρυμμένα μέσα στα τακούνια του. Ένας τρίτος ποδοπατητής αδμαντών πιάστηκε την ίδια περίπου εποχή. Λεγό- ταν Έλι Στέρν κι' έρχόταν από το Μα- τάμι όπου είχε πετάξει από το Άμστερν- ταμ στο Μοντρεάλ κι' από το Μοντρεάλ στην Άβάνα. Ίσως για να προσηγηθεί στα έθκολα τελωνεία πριν να έπιτεθεί κατά των «σκληρών» της Νέας Υόρκης. Ο Έλι έκρυβε τρεις χιλιάδες διαμάντια στα παπούτσια του συνολικής αξίας έ- κατόν έικοσι χιλιάδων δολλαρίων.

νικό διάστημα χωρίς να κάνουν κανένα έλάχιστες είναι οι οργανώσεις που μπορούν να λειτουργήσουν μεγάλο χρυ- σόφιλμα. Τον τελευταίο καιρό το λαθρεμ- πόριο των αδμαντών έχει μεγάλη ύφεση. Η ύφεση αυτή άρχισε με τον πόλεμο της Κορέας και αξήθηκε με την οίκο- νομική άνόρθωση της Εθρώπης. Η δια- φορά μεταξύ της άμερικανικής και εθρω παικής τιμής του χρυσού μικραίνει μέρα με τη μέρα και ή ζήτηση των Ήνωμέ- νων Πολιτειών σε αδμάντες είναι πιο περιορισμένη. Οι καίμενοι οι λαθρέμποροι του χρυσού άρχίζουν ν' άντιμετωπίζουν πραγματική «κρίση» για να χρησιμοποιή- σουμε μια πολιτική έκφραση της μόδας. Και το χειρότερο είναι που ή θέση τους είναι πάρα πολύ λεπτή για να ζητή- σουν από την κυβέρνησή τους να λάβει μέτρα υπέρ του επαγγέλματός των.

Τα βατραχοειδή έχουν την ικανότητα ν' αλλάζουν χρώματα όπως οι χαμαιλέοντες.

“Όταν οί χαμαιλέοντες αλλάζουν χρώματα...”

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΕΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥ ΖΩΟΥ ΠΟΥ ΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ ΑΠΟ ΘΥΛΟΥΣ

Πριν από 2.400 χρό- νια ο Άριστοτέλης άπο- ρούσε για τις παραξε- νιές του χαμαιλέοντος. Άπό τότε δεν έχουμε προχωρήσει πολύ στη διαλεύκανση των μυ- στηρίων που τον περι- βάλλουν. Όλες αυτές οί έκπληκτικές ιστορίες που κυκλοφορούν για το μικρό σαυροειδές όφεί- λονται στην άγνοιά μας, στην όποία προστί- θεται και μια δόση φαν- τασίας...

Ο ΧΑΜΑΙΛΕΩΝ είναι το πιο παρά- ξενο απ' όλα τα έρπετά: περιβάλ- λεται από θούλους. Ένας απ' αυ- τούς είναι τόσο βαθιά ριζωμένος, ό- σο και ή μήθος της στρουθοκαμήλου που κρύβει το κεφάλι της στην άμμο — κι' έξ' ίσου παράλογος. Πρόκειται για την ικανότητα του μικρού αυτού ζώου ν' αλ- λάζει χρώματα για να προσαρμόζε- ται με το περιβάλλον.

Ένας από τους καλύτερους θούλους που κυκλοφορούν σχετικά με τον χαμαι-λέοντα είναι ότι το παράξενο αυτό έρπε- τό... τρέφεται με τον άέρα. Πρόκειται όστό- σο να προσθέσουμε πως ο χαμαιλέων, ά- νεξάρτητα από τους θούλους, έχει όρι- σμένα μυστηριώδη χαρακτηριστικά που άποτελούν άληθινά αίνιγματα για τη βι- ολογία. Είναι άσφαλώς πολύ δύσκολο να ξεχωρίσουμε το θούλο από την πραγ- ματικότητα, έφ' όσον όλες αυτές οι βά- σμιες ή άβάσιμες ιστορίες που κυκλοφο- ρούν για τον χαμαιλέοντα άρπίζονται στην άγνοιά μας, στην όποια προστίθε- ται και μια δόση φαντασίας.

Πριν από 2.400 χρόνια, ο Άριστοτέ- λης άπορούσε για τα παράδοξα του χα- μαλέοντος και από τότε δεν έχουμε προ-

ΑΛΛΟΙΘΩΡΑ ΜΑΤΙΑ

Ο Ι πενήντα περίπου μορφές της οί- κογένειας των χαμαιλεοντιδών είναι σκορπισμένες σ' όλη την έκταση της Ίνδίας, της Κεϊλάνης, της Άραβίας και της Άφρικής. Οι περισσότερες ποικιλίες βρίσκονται στη Μαδαγασκάρη και στην κεντρική Άφρική. Χαμαιλέοντες θιάρ- χουν και στα νησιά Κέπος και Σάμος.

Αν και άνήκουν στην τάξη των σαυρο- ειδών, οι χαμαιλέοντες προσαρμωμένοι για να ζουν πάνω στα δέντρα και τους θάμνους, διαφέρουν από τις σαύρες τό- σο στην εμφάνιση όσο και στα ήθη. Έξ' αιτίας των δευδρόμων συνθηκών τους, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι ή συλληπτική ικανότητα των πο- διών και της ουράς τους.

Κάθε ποδι έχει πέντε δάχτυλα τα ό- ποια είναι «τραμμένα» σε δυο δέσμες: ή δέση των δυο έξωτερικών δαχτύλων βρίσκεται άπέναντι στη δέση των τρι- ών έσωτερικών κι' έτσι το ποδι όλόκληρο άποτελεί μια στερεά λαβίδα που επιτρέ- πει στο ζώο να «καρφώνεται» και να στηρίζεται στα κλαδιά. Η ουρά είναι επίσης συλληπτική και άρκετά γερή για να κρατήσει όλόκληρο το βάρος του σώ- ματος κρεμασμένο από ένα κλαδί.

Το σώμα του χαμαιλέοντος είναι κά- θετα πεπλατυσμένο, πράγμα που έπα- τρεί στο ζώο να κρύβεται άνάμεσα στα φύλλα και να γίνεται σχεδόν άόρα- το, τουλάχιστον όταν το άντικρύσουμε ά-

πό μπροστά. Η ανατομική κατασκευή του σώματος, συνδυασμένη με την ικανότητα του χαιμαλέοντος να μένει τελείως ακίνητος επί πολλή ώρα, του επιτρέπει να εκμυστηρεύεται αποτελεσματικά για να αποφεύγει τους εχθρούς του αλλά και να παραμονεύει τη λεία του.

Οι κινήσεις του συνήθως είναι θραυτάτες, αλλά μπορεί να μετακινήσει πολύ γρήγορα όταν το απαιτούν οι περιστάσεις.

Τις περισσότερες φορές τίποτα δεν τον υποχρεώνει να αλλάξει θέση ή στάση: μπορεί να μείνει ακίνητος σαν απολιθωμένος πάνω στο κλαδί του παραμονεύοντας τα έντομα, γιατί τα μάτια του μπορούν να κινούνται προς όλες τις κατευθύνσεις, ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

Ενώ το δεξί μάτι κοιτάζει μπροστά, το αριστερό είναι στραμμένο προς τα πίσω, ή και τα δύο μάτια περιστρέφονται μπροστά και πίσω, επάνω και κάτω, αλλά το καθένα για λογαριασμό του.

Όταν εμφανισθεί ένα έντομο κοντά του, ο χαιμαλέον φαίνεται σαν να ζωντανεύει: Πλησιάζει αργά και αθόρυβα, με τα δύο μάτια καρφωμένα στη λεία του.

Τπολογίζοντας τις αποστάσεις, δεν προχωρεί ποτέ περισσότερο απ' όσο χρειάζεται για να προβάλλει τη γλώσσα του. Σε ώριμα μεγάλα είδη, η γλώσσα φτάνει σε μήκος 20 εκατοστών. Σε όλα τα είδη των χαιμαλεοντιδών η γλώσσα είναι πάντα μεγαλύτερη από το μήκος του σώματος.

Η γλώσσα εκσφενδονίζεται με δορυμπαία ταχύτητα και με μαθηματική ακρίβεια, αρπάζει το έντομο και το φέρνει άμεσα στο στόμα. Αν το θύμα είναι πολύ μεγάλο για να γίνει μια μπουκιά — π. χ. μια ακρίδα — η γλώσσα δεν επανέρχεται άμεσα στο στόμα αλλά καθλώνει το έντομο επί τόπου, ενώ το ζώο προχωρεί επιφυλακτικά για να το καταβροχθίσει, ραζεύοντας βαθμιαία τη γλώσσα του. Σε περίπτωση σφάλματος αν η λεία του δεν είναι φαγώσιμη ο χαιμαλέον μπορεί εύκολα να απαγκιστρώσει τη γλώσσα του και να αφήσει ελεύθερο το έντομο.

Οι ιδιότητες αυτού του παράξενου οργάνου, είναι ένα από τα μεγαλύτερα μυστήρια που περιβάλλουν τους χαιμαλεοντίδες.

ΟΙ ΤΡΙΕΣ ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΕΣ

ΕΤΣΙ, ο χαιμαλέον χαρακτηρίζεται από τρεις παράξενες ιδιότητες: Μάτια που κινούνται ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, γλώσσα ελαστική με καταπληκτικές ικανότητες προεκτάσεως και, αν πιστέψουμε τις λαϊκές παραδόσεις, απίστευτες ικανότητες χρωματικού μμητισμού.

Στο πρώτο σημείο, τα μάτια, παρατηρούμε ότι μια τέτοια καταπληκτική ακρίβεια στον υπολογισμό των αποστάσεων για την προέκτασή της γλώσσας, προϋποθέτει ανεξάρτητη κίνηση των βολβών. Ένα χαρακτηριστικό πολύ σπάνιο στα ζώα και ιδίως στα έρπετα.

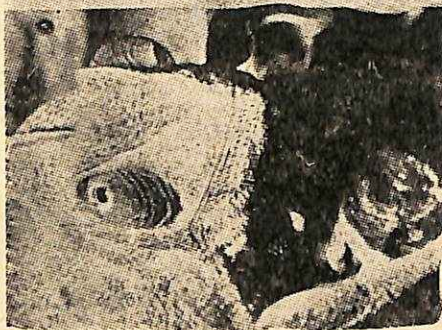
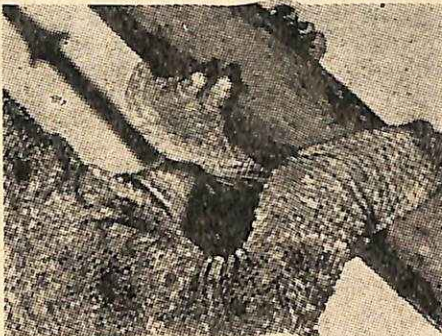
Αλλά η ανεξάρτητη κίνηση δεν είναι η μοναδική ιδιομορφία των ματιών του χαιμαλέοντος: η κατασκευή τους είναι παράξενη, με τα βλέφαρα ενωμένα για να αποτελέσουν ένα προστατευτικό θάλο μ' ένα μικρό άνοιγμα στο κέντρο. Η ευκολία με την οποία το βλέμμα του κάθε ματιού μπορεί να προσληφθεί ανεξάρτητα από το άλλο, θυμίζει τους δυο πυρ-

γίσκους ενός θωρηκτού.

Τα μάτια του χαιμαλέοντος μοιάζουν με τα μάτια της Ιπποκάμης, ενός παράξενου φαρ.ού. Και οι βιολόγοι λένε συνήθως ότι μονάχα αυτά τα δυο σπονδυλωτά, ο χαιμαλέον και η Ιπποκάμη, έχουν την ικανότητα να κινούν τα μάτια τους ανεξάρτητα και προς όλες τις κατευθύνσεις.

Αλλά εδώ και μερικά χρόνια, παίζοντας με μια εξημερωμένη καλιακούδα, μου συνέβη να την κυτάξω από πολύ κοντά: το ρόμφος της άγγιζε σχεδόν τη μύτη μου. Τότε παρατήρησα για πρώτη φορά ότι τα μάτια του πουλιού σάλευαν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

Από τότε άρχισα να κυτάξω από κοντά όλα τα εξημερωμένα πουλιά του πτηνοτροφείου μου. Με έκπληξη, κατάφερα να βεβαιωθώ πως η ανεξάρτητη κίνηση των ματιών συναντάται σε πολλά

ΑΝΩ: Τα δάχτυλα του χαιμαλέοντος είναι συληπτικά. ΚΑΤΩ: Τα μάτια του χαιμαλέοντος μπορούν να κινηθούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

είδη κορακοειδών — τα κοράκια, τις κουρούνες, τις κίσσες.

Έχω λόγους να πιστεύω πως η ίδια ικανότητα συναντάται στα γεράκια, στους τριόρχους και στους κοκκινολαίμους και ίσως σε όλκληρη τη συνομοταξία των πτηνών, με πιθανή εξαίρεση ωρισμένα νυκτόβια αρπακτικά όπως οι κουκουβάγιες.

Επίσης, με υπομονετικές παρατηρήσεις βεβαιώθηκα πως οι χελώνες μπορούν να κινήσουν τα μάτια τους όπως οι χαιμαλέοντες. Αλλά σίτις χελώνες οι βολβοί δεν προεξέχουν όπως στους χαιμαλέοντες και η ανεξάρτητη κίνησή τους περνάει απαρατήρητη.

Η ΕΛΑΣΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Σε έχουμε τώρα στο μηχανισμό της γλώσσας, που περιγράφηκε από τον Άγγλο φυσιολόγο Πάρκερ το 1931.

Η γλώσσα του χαιμαλέοντος έχει σχή-

μα ροπαλού, πλατύτερη στην άκρη και λεπτότερη στη βάση. Η άκρη της ύφεται με κολλώδεις εκκρίσεις, ενώ το τμήμα της βάσεως αποτελείται από ελαστικές ίνες. Όταν δεν προεκβάλλεται έξω από το στόμα, η γλώσσα μένει συσπειρωμένη σε μια δασυδής κοιλότητα του φάρυγγος.

Ο χαιμαλέον προσεγγίζει τη λεία του στην κατάλληλη απόσταση, η γλώσσα εκτοξεύεται με ακρίβεια κι' επανέρχεται στο στόμα με το έντομο κολλημένο στην άκρη της. Ο μηχανισμός που εξασφαλίζει την εκτόξευση βασίζεται κυρίως στην ελαστικότητα της γλώσσας και στην απότομη εισροή του αίματος σε ώριμες κοιλότητες του ελαστικού ιστού. Πριν από την εκτόξευση, η γλώσσα βρίσκεται συμπεσμένη στο βάθος του στόματος, όπως ένα συσπειρωμένο ελατήριο. Όταν απομακρυνθεί το εμπόδιο που τη συγκρατεί στη θέση της, προεκβάλλεται απότομα υπό την ώθηση του αίματος που εισρέει στις κοιλότητές της. Η ροπαλοειδής άκρη της είναι αρκετά βαρεία και καθώς εκσφενδονίζεται, συμπιέζει την υπόλοιπη γλώσσα, σαν πέτρα δεμένη στην άκρη ενός σχοινιού. Όταν χτυπήσει το στόχο της, συμπύκνωση πάλι με τη φυσική της ελαστικότητα.

Αυτή ήταν η εξήγηση του φαινομένου ως το 1933, όταν ο βιολόγος Α. Ζούντ ανέλαβε να μελετήσει εξ άρχης το μηχανισμό της γλώσσας και διεξήγαγε πειράματα για τη διαλεύκανση του μυστηρίου της λειτουργίας της. Έτσι ανέκλυψε πως η βαρεία ροπαλοειδής άκρη της περιβάλλεται από ένα μυσώδη σφιγκτήρα. Όταν οι μύς του σφιγκτήρος συστέλλονται, η γλώσσα εκβάλλεται από το υποσφίγγιμά της (το ύσινδές οστόν) όπως περιέχεται ένα κουκούτσι που εκτοξεύουμε ανάμεσα στον αντίχειρα και το δείκτη. Ο Ζούντ μελέτησε το μηχανισμό σε γλώσσες νεκρών χαιμαλεόντων που λειτουργούσαν εντελώς αυτόματα.

Το 1948 ο Νοτιοαφρικανός φυσιολόγος Μίλλερ παρατήρησε από κοντά τη λειτουργία της γλώσσας και πήρε τα πρώτα φωτογραφικά στιγμιότυπα του μηχανισμού της. Από τη μελέτη των φωτογραφιών, ο Μίλλερ διαπίστωσε ότι λίγο πριν από την εκτόξευση, το δέμα που κρέμεται κάτω από το σαγόνι του ζώου αρχίζει να φουσκώνει ελαφρά. Κατόπιν εμφανίζεται η άκρη της γλώσσας, ύψη και γκρίλα, που θγαίνει από το στόμα κατά μισό εκατοστό. Τέλος, έπειτα από μια μικρή παύση, η γλώσσα τεντώνεται σ' όλο το μήκος της.

Ένας άλλος Νοτιοαφρικανός φυσιολόγος, ο δε Βίνσεντ Βάγκερ, κινηματογράφηκε και χρονόμετρησε τη λειτουργία της γλώσσας του χαιμαλέοντος: χρειάζεται μονάχα 1)16 του δευτερολέπτου για να άγγιξει ένα έντομο σε απόσταση 13 εκατοστών και 1)4 του δευτερολέπτου για να επανέλθει στο στόμα με τη λεία κολλημένη στην άκρη της. Ο Βάγκερ διεπίστωσε επίσης πως η άκρη της γλώσσας είναι τριγωνική και η επιφάνειά της καλύπτεται από μαλακό ιστό που ύγραίνεται από βλεννώδεις εκκρίσεις.

Έχουν γραφεί πολλά για ώριμα ζώα με γλοιώδη γλώσσα την οποία χρησιμοποιούν για να πιάνουν τα έντομα. Το φαινόμενο γιόσσο δεν έχει μελετηθεί ικανοποιητικά.

Το 1957 ο Βάν Ρίπερ δημοσίευσε μια

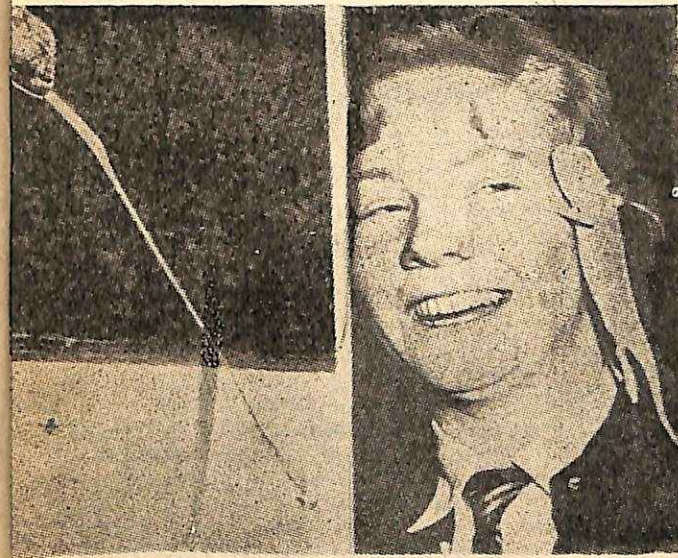
σειρά φωτογραφικών στιγμιότυπων που δείχνουν τη γλώσσα ενός βατράχου τη στιγμή που συλλαμβάνει ένα έντομο. Η γλώσσα είναι γλοιώδης και πιστεύεται πως αυτό είναι αρκετό για να κολλήσουν επάνω της τα έντομα. Αλλά οι φωτογραφίες του Βάν Ρίπερ αποδεικνύουν πως η γλώσσα του βατράχου μπορεί να λειτουργήσει ως συληπτικό όργανο και να τυλιχθεί γύρω από το έντομο.

Δεν αποκλείεται να συμβαίνει το ίδιο στην περίπτωση του χαιμαλέοντος, όποτε το παράξενο αυτό έρπετο θα έχει τρία συληπτικά όργανα: τα πόδια, την ουρά και τη γλώσσα.

ΟΙ ΧΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

ΜΕΤΑ τα μάτια και τη γλώσσα, μπορούμε να εξετάσουμε το τρίτο και γνωστότερο χαρακτηριστικό του χαιμαλέοντος, την ικανότητα να αλλάζει χρώματα για να προσομοιωθεί με το περιβάλλον και να περνάει απαρατήρητος.

Αν και ξέρουμε ότι γράφονται πολ-

λές υπερβολές σχετικά μ' αυτό το θέμα, η ικανότητα του χρωματικού μμητισμού δεν φαίνεται άπληστη, ιδιαίτερα στο χαιμαλέοντα, ένα ζώο τελείως άοπλο και άβλαστο να υπερασπίζει τον εαυτό του κατά διαφορετικό τρόπο. Και όμως οι αντιλήψεις μας για το χρωματικό μμητισμό του χαιμαλέοντος είναι κατά μέγα μέρος ανακριβείς, γιατί το σαυροειδές αυτό αντιδρά εντελώς διαφορετικά όταν τρομάξει ή ερεθισθεί: φουσκώνει το στήθος του, κιντώνει τη ράχη, ανορθώνει τις κερατώδεις πλάκες του κεφαλιού του, γεμίζει το προγόμφι του με άερα και, γενικά, προσπαθεί με κάθε τρόπο να αυξήσει τον όγκο του.

Συγχρόνως, το δέμα του γίνεται κατάντρο, ανοίγει το στόμα του, ξεφουσκώνει σαν αργιμένη γάτα και πλαταγίζει τα σαγόνια του σαν να πρόκειται να καταβροχθίσει τον εχθρό του. Όλα αυτά δεν είναι παρά μια προσπάθεια εκφοβισμού, και το όραμα είναι ότι συνήθως εσπιγγάει: ο χαιμαλέον δεν μπορεί να δαγκώσει κανέναν, γιατί το στόμα του είναι διαμορφωμένο μόνο για να καταπίνει μικρά έντομα και τα δόντια του δεν είναι παρά μικρές δασυδείς προεξοχές που μπορούν μονάχα να συντρίψουν τα λεπτά σώματα των άσπονδων.

Πολλά ζώα που εφαρμόζουν παρόμοια συστήματα εκφοβισμού χρησιμοποιούν το

μαύρο χρώμα για να τρομάξουν τον εχθρό τους. Όρισμένα πουλιά, όταν εξαγοιωθούν, προβάλλουν τις μαύρες κηλίδες του κεφαλιού και των πτερών τους.

Επίσης πολλά ζώα έχουν την ικανότητα να αλλάζουν χρώμα. Στα κατώτερα ζωικά είδη οι μεταμορφώσεις αυτές είναι συνέπεια του φωτισμού. Όπως τα λουλούδια, ώριμα ζώα φαίνονται ζωηρόχρωμα στο φως, αλλά ωχραίνουν στο ήμισυ.

Κατόπιν έρχονται τα ζώα που παρουν το χρώμα του φυσικού τους περιβάλλοντος. Αυτός είναι ο κύριος χρωστικός μμητισμός, μια διαδικασία που συντελείται βολύτητα. Κλασικά παραδείγματα είναι ώριμα έντομα που παρουν το χρώμα των λουλουδιών ανάμεσα στα οποία περνάνε. Αλλά η πλήρης αλλαγή του χρώματος γίνεται σε 24-48 ώρες.

Πολλά ψάρια επίσης έχουν την ίδια ικανότητα να καμουφλάρονται. Η ψήτα, ένα είδος πελαγισμένου ψαριού, παίρνει το χρώμα της άμμου, των χαλικιών ή των φυτών του βυθού. Αν την το-

Αριστερά: Η γλώσσα του χαιμαλέοντος έχει μήκος μεγαλύτερο από το μήκος του σώματός του. Δεξιά: Ο χαιμαλέον είναι τελείως ακίνδυνος γιατί δεν μπορεί να δαγκώσει.

ποθετήσουμε πάνω σ' ένα σκαλιστικό πινακίο, θα πάρει το μαύρο και άσπρο χρώμα των τετραγώνων.

Ένα τρίτο είδος αλλαγής χρώματος είναι αυτό που εκφράζει τις συγκινήσεις του ζώου. Η αλλαγή μπορεί να φανερωθεί σε όλκληρη το σώμα ή σ' ένα τμήμα του σώματος. Το μάτι ωρισμένων πουλιών αλλάζει χρώμα υπό την επίδραση του φόβου ή της όργης. Αλλά και οι άνθρωποι γίνονται κόκκινοι από τον ντροπή τους, ή κίτρινοι από το φόβο τους ή πράσινοι από το κακό τους. Η συνείδηση γίνεται πελιδνή όταν τρομάξει, ενώ στην εποχή των εράτων το άρσενικό αποκτά ραβδώσεις.

Βλέπουμε λοιπόν πως οι χρωματικές μεταβολές δεν είναι προνόμιο του χαιμαλέοντος, αλλά ένα χαρακτηριστικό πολύ διαδεδομένο στα ζωικά βασίλεια γενικά, και ιδιαίτερα στα σαυροειδή. Η φήμη του χαιμαλέοντος δικαιολογείται μόνο από την εξαιρετική ταχύτητα με την οποία αλλάζει χρώμα. Έξ άλλου, η ικανότητα αυτή ποικίλλει στα διάφορα είδη των χαιμαλεοντιδών. Οι περισσότεροι αρκούνται σε μια μεταβολή του χρωματικού τόνου, γίνονται ανοιχτόχρωμοι σ' ένα καλά φωτισμένο περιβάλλον ή σκοτεινόχρωμοι σ' ένα περιβάλλον άμυδρου φωτισμού. Αλλά το χρώμα μεταβάλλεται επίσης υπό την επίδραση της ζέσης ή του κρύου.

MAURICE BURTON

Madele'ou

ΣΤΜΒΟΛΙΚΟ

Στο Αδγκ Μπής της Καλλιφορίας υπήρχε μια εδδς της Ειρήνης. Πρδ ήμερών το δημοτικό συμβούλιο της πόλεως αποφάσισε να την καταργήσει με το δικαιολογητικό ότι εδεν ώδηγοϋσε πουθενά, κανείς δεν την χρησιμοποιούσε και κανείς δεν κατοικούσε στην δδδ της Ειρήνης.

ΣΤΕΙΡΟΤΗΣ

Στη Γαλλία και στην Αγγλία, οι γιατροί χρησιμοποίησαν τελευταία τις ενέσεις χορτίζονης για τη θεραπεία της στειρότητας. Η νέα θεραπευτική μέθοδος αποδείχθηκε αποτελεσματική στα 90% των περιπτώσεων.

ΟΙ ΣΕΙΡΗΝΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΤ ΚΑΠΝΟΤ

Για την καταπολέμηση της μόλυνσεως της ατμοσφαιρας από τους καπνούς των εργοστασίων, οι Πολωνοί επιστήμονες επερόνησαν μια πρωτότυπη συσκευή που χρησιμοποιεί τις γνωστές ιδιότητες των ήχητικών κυμάτων, και ιδιαίτερα των υπερήχων, για να εκαθλώνει τα μόρια της σκόνης. Οι καπνοδόχοι των εργοστασίων θα εφοδασθούν με υπερηχητικές σειρήνες των οποίων τα κύματα θα παρεμποδίζουν τη διάδοση του καπνού στην ατμόσφαιρα και θα τον κατευθύνουν σε ειδικά φίλτρα.

ΚΑΡΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ

Οι καρδιες περιέχουν μια ουσία που αυξάνει τη ρευστότητα του αίματος. Τα περισσότερα καρδιακά δυστηχήματα οφείλονται στο γεγονός ότι το αίμα είναι πυκνότερο απ' όσο πρέπει και πηζει μέσα στα αϊμοφόρα άγγεια σχηματίζοντας θρόμβους που σταματούν την κυκλοφορία. Όσοι λοιπόν υποφέρουν από παθήσεις της καρδιάς και τον κυκλοφοριακού συστήματος, δς τρώνε καρίδες.

Ένας Αιθιοπικός εραστήχνης οα διωτεχνήτης κατασκεύασε δέκτη τη λεοράσεως που συλλαμβάνει τηλεοπτικά κύματα τα οποία αντανακλώνται σε βροχή μετεωριτών. Με τη συσκευή του, ο εραστήχνης αυτός μπόρεσε να συλλάβει εκατοντάς τηλεοράσεις που μεταδίδονται από 50 διαφορετικούς σταθμούς από όλο τον κόσμο, και σε αποστάσεις μέχρι 3.500 μιλίων.

Είναι ανώφελο και κάποτε βλαβερό να μαλώνουμε ένα παιδί που κλαίει. Το κλάμμα — ένας τρόπος συναισθηματικής έκφρασης αποκλειστικώς ανθρώπινος — είναι η μόνη φυσική αντίδραση του παιδιού. Έμποδίζοντας την έκδήλωσή αυτής της αντιδράσεως, ενεργούμε αντίθετα προς τη φύση...

ΤΟ ΘΕΙΟ ΔΩΡΟ ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ

ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΦΗΝΟΥΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΝΑ ΚΛΑΙΝΕ;

ΟΤΑΝ το παιδί της ξεσπάει σε λυγμούς, ακόμα και η στοργικότερη μητέρα έχει την τάση, άντ'ι να έκδηλωση τη συμπάθειά της, να το φιλοδώρησει με δυο χαστούκια, ιδίως όταν πρόκειται για αγόρι. Σε τέτοιες περιπτώσεις η στάση των μεγάλων είναι σαφής: «Ένα κοριτσάκι μπορεί πάντα να έλπιζει ότι χύνοντας άφθονα δάκρυα θα προσελκύσει τη συμπάθεια, την τρυφερότητα και τη στοργή των μεγάλων. Άλλα το αγόρακι πολύ γρήγορα μαθαίνει πως είναι καλύτερα να συγκρατεί τα δάκρυά του, γιατί με τα κλάμματα δεν κερδίζει τίποτα εκτός από τη δυσαρέσκεια της οικογενείας του. Με άλλα λόγια, επιβάλλουμε στο αγόρι μια συναισθηματική πειθαρχία, ενώ το κορίτσι είναι ελεύθερο να εκφράζει τα συναισθήματά του ακόμα και με τα δάκρυα».

Εδώ κι' εκατό χρόνια, όταν τα δάκρυα ήταν πολύ της μόδας για τις υπερευαίσθητες ρομαντικές ψυχές (των γυναικών, φυσικά) οι πατέρες κατέβαλλαν κάθε προσπάθεια για ν' αποσπάσουν τ' αγόρια τους από τις «όλεθριες» θηλυκές επιδράσεις, ακόμα και της μητέρας. Στις αστικές οικογένειες, το αγόρι, από την ηλικία των έφτα έτών, θ' αποκτούσε έναν αυστηρό παιδαγωγό ή θα κλεινόταν σ' ένα σχολικό οικοτροφείο, όπου τα κλάμματα ήταν παράβαση των κανόνων της πειθαρχίας που

πέφταε αυστηρές ποινές.

Και ακούμε, ακόμα και σήμερα, τους μεγάλους να λένε σ' ένα παιδί που κλαίει πως «οι άνδρες δεν πρέπει να κλαίνε» και «τ' αγόρια δεν πρέπει να κλαίουν». Ζουν σαν τα κορίτσια και τα παρόμοια. Ακούμε τις μητέρες να «βιατάσσουν» το παιδί να «πάψει άμέσως να κλαίει» — σαν να πρόκειται να στρίψει το ρουμπινιέ της βρύσης για να σταματήσουν τα δάκρυά του! Η άμυχολόγητη αυτή — και κάποτε άπαισθητη — συμπεριφορά των μεγάλων οφείλεται κυρίως σε μια κακή εκτίμηση της παιδικής ψυχολογίας, αλλά και των φυσιολογικών αναγκών του ανθρώπου.

ΜΙΑ ΦΥΣΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ψυχολογία διδάσκει πως είναι ανώφελο, και κάποτε βλαβερό, να μαλώνουμε ένα παιδί που κλαίει επειδή έπεσε και χτύπησε ή επειδή απογοητεύθηκε για κάτι. Το κλάμμα είναι η μόνη φυσική αντίδραση του παιδιού. Έμποδίζοντας την έκδήλωσή αυτής της αντιδράσεως, ενεργούμε αντίθετα προς τη φύση.

Το κλάμμα είναι ένας τρόπος συναισθηματικής έκφρασης αποκλειστικώς ανθρώπινος. Ο άνθρωπος είναι το μόνο ζωντανό πλάσμα της φύσεως που έχει την ικανότητα να κλαίει. Ή

ρισμένα ζώα «δακρύζουν» σε ώριμες περιπτώσεις, αλλά δεν «κλαίνε» — όπως άλλωστε και δε γελάνε.

Η ανθρώπινη ζωή αρχίζει μ' ένα κλάμμα: «Όλα τα μωρά χύνουν άφθονα δάκρυα πολύ προτού χαμογελάσουν ή αρθρώσουν την πρώτη λέξη. Και οι επιστήμονες ισχυρίζονται ότι χωρίς αυτό το θείο δώρο των δακρύων, του οποίου οι άνθρωποι έχουν την αποκλειστικότητα, το ανθρώπινο γένος θα ήταν αδύνατο να εξελιχθεί και να επιζήσει. Επί πολλούς μήνες, κατά τους οποίους δεν μπορεί ούτε να μιλήσει ούτε να βαδίσει, το μωρό δεν έχει άλλο μέσο για να εκφράσει τις ανάγκες του και να προσελκύσει την προσοχή των μεγάλων, παρά μόνο το κλάμμα. Αντίθετα προς τους μεγάλους, το μωρό δεν μπορεί να φωνάξει χωρίς να κλαίει συγχρόνως. Γιατί συμβαίνει αυτό;

Η ΛΥΣΟΖΥΜΗ

ΟΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΟΙ μάς εξηγούν ότι αν το μωρό μπορούσε να ξεφωνίζει αδιάκοπα χωρίς να δακρύζει, οι βλεννογόνοι των ρινικών κοιλοτήτων του θα μπορούσαν να στεγνώσουν, ν' αποξηρανθούν εντελώς. Και όταν οι ρινοφαρυγγικές κοιλότητες δεν είναι υγρές, στρωμένες με προστατευτική βλέννα, δεν μπορούν πια να συγκρατήσουν τα μόρια της σκόνης και τα μικρόβια. Ο αέρας που εισχωρεί στους πνεύμονες δε θα ήταν αποστειρωμένος. Αν το μωρό δεν μπορούσε να κλαίει, ο ευαίσθητος οργανισμός του θα ήταν

αδύνατο ν' ανθέξει στις ισχυρότερες μικροβιακές εισβολές.

Τι σχέση έχουν τα δάκρυα με τα μικρόβια; Τα δάκρυα δεν κυλούν μονάχα στα μάγουλα. Εισδύουν στις κοιλότητες του ρινοφάρυγγος κι' ενισχύουν την αποστειρωτική τους δύναμη χάρη στο ισχυρό αντισηπτικό που περιέχουν, τη λυσοζύμη.

Η λυσοζύμη ανακαλύφθηκε από τον «πατέρα της πενικιλίνης» σέρ Άλεξάντερ Φλέμινγκ. Είναι μια ουσία με εκπληκτικές αντισηπτικές ιδιότητες: Μπορεί να καταστρέψει σε λίγα λεπτά όλα τα μικρόβια που βρίσκονται στα μάτια και στη μύτη.

Χάρη στην παρουσία της λυσοζύμης στα δάκρυα (οι δακρυγόνοι αδένες εκκρίνουν μια σταγόνα κάθε είκοσι λεπτά, έστω κι' αν δεν κλαίμε) το μάτι μας προστατεύεται από τα μικρόβια μιας ατμόσφαιρας, στην οποία είναι συνεχώς έκθετοι. Ο ίδιος προστατευτικός μηχανισμός απολυμαίνει την κοιλότητα της μύτης.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΚΛΑΙΓΕ...

ΟΣΟ μεγαλώνει το παιδί και προσαρμόζεται στο περιβάλλον του, αισθάνεται όλο και λιγότερο την ανάγκη να κλαίει για να προσελκύσει την προσοχή. Από το δεύτερο ή τρίτο χρόνο της ηλικίας του, μπορεί πια να μιλήσει για να εκφράσει τις ανάγκες και τα συναισθήματά του. Άλλα αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να διδάσουμε συστηματικά στο παιδί, ιδιαίτερα στο αγόρι, να «καταπνέει τα δάκρυά του» και να υποβάλλεται σε μια συναισθηματική αυτοπειθαρχία. Σε ώριμες περιπτώσεις, τα δάκρυα είναι η μόνη φυσική αντίδραση.

Δεν πρέπει να εμποδίζουμε το ξεσπάσμα των δακρύων, γιατί τότε υπάρχει κίνδυνος, όπως εξηγούν οι ψυχολόγοι, να «στεγνώσει» το παιδί — όχι πια στο φυσιολογικό επίπεδο του ρινοφάρυγγος, αλλά στο ψυχικό και ήθικο επίπεδο.

Το παιδί που δεν έκλαψε κινδυνεύει να γίνει, στην ώριμη ηλικία του, ένας ψυχρός θεατής της ζωής των άλλων, ανίκανος ν' αναμίχθει, ένας παράλυτος ανίκανος ν' αντιδράσει συναισθηματικά σε οποιαδήποτε κατάσταση.

Ένας Γάλλος ψυχίατρος αναφέρει την περίπτωση ενός ανθρώπου περίπου σαράντα ετών, του οποίου η ψυχρότητα και η απάθεια είχαν σχεδόν παθολογική μορφή.

Ήταν παντρεμένος και αγαπούσε την οικογένειά του. Άλλα ήταν ανώτερο των δυνάμεών του να προσφέρει μια στοργική λέξη. Κάθε φορά που προσπαθούσε να πει ένα τρυφερό λόγο ή απλώς μια ευγενική λέξη στη γυναίκα του ή στα παιδιά του, τα λόγια δεν έβγαιναν από το στόμα του.

Στα παιδικά του χρόνια ύψηξε το μόνο αγόρι ανάμεσα σε τέσσερις μεγαλύτερες αδελφές που του επανειλάμβαναν συνεχώς πως είναι «ο μικρός άνδρας της οικογένειας» και «οι άνδρες δεν της των κοριτσιών» και «οι άνδρες δεν πρέπει να κλαίνε» και «είναι ντροπή να δακρύζουν τ' αγόρια». Το έκνευστικό αυτό τροπάριο κράτησε σ' όλη την παιδική του ηλικία και σ' όλο αυτό το διάστημα το δυστυχισμένο παιδί

δεν τόλμησε ποτέ να κλάψει.

Μεγαλώνοντας όμως έγινε ένας ψυχικός άνηλικος, ένας νευρικός που γύρω στα σαράντα του χρόνια χρειάστηκε να καταφύγει στην ψυχναλυτική θεραπεία. Και δεν αισθάνθηκε θεραπευμένος παρά μονάχα όταν μια μέρα, στο γραφείο του γιατρού, για πρώτη φορά στη ζωή του, ξέσπασε σε λυγμούς για το θάνατο του πατέρα του που είχε συμβεί... πρό εικοσαετίας.

ΑΠΟΛΥΤΡΩΤΙΚΑ ΔΑΚΡΥΑ

ΤΟ ΚΛΑΜΜΑ είναι η έκφραση μιας συναισθηματικής καταστάσεως που αναστατώνει ψυχή και σώμα. Τη στιγμή που αφήνουμε να ξεχυθούν τα δάκρυά μας, ο ρυθμός της καρδιάς επιταχύνεται, η άσπνοη γίνεται λαχάνιασμα, ο σφυγμός γίνεται πιο ζωηρός, η κυκλοφορία του αίματος τροποποιείται ώστε το δέρμα, οι βλεννογόνοι της μύτης, του λάρυγγος και του φάρυγγος αλλάζουν χρώμα.

Η φυσιολογία του κλάμματος έχει ακόμα πολλά μυστικά για τους γιατρούς. Άλλα τα λίγα που ξέρουμε μάς επιτρέπουν να δεβαιώσουμε πως αυτές οι «κρίσεις των δακρύων» αποτελούν μια πραγματική αντίδραση αυτοάμυνας κατά των κινδύνων που απειλούν τον οργανισμό εξ αιτίας ενός πόνου ή μιας συγκινήσεως που αναστατώνει τον ψυχικό μας κόσμο.

Οι λυγμοί «αποβάλλουν» τη νευρική ένταση που έχει συσσωρευτεί μέσα μας. Το διάφραγμα, οι μύες του προσώπου, του λαιμού, του στήθους, της κοιλιάς αναδύονται από τους λυγμούς. Ξέρουμε πως έπειτα από μια γερή κρίση δακρύων ξαναβρίσκουμε την ισορροπία μας, νοιώθουμε απολυτρωμένοι από τον πόνο, ξαλαφρωμένοι από το βάρος που μας πείζε.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να κλαψει ένας άνθρωπος. Το χειρότερο από όλα είναι το «κλάμμα χωρίς δάκρυα». Γιατί αυτός που δεν εξωτερικεύει τον πόνο του, καταλήγει να κλαίει «από μέσα του». Και αυτό δεν είναι απλώς μια μεταφορική έκφραση. Μερικοί επιστήμονες π.χ. αποδίδουν ώριμες δερματικές παθήσεις σε ψυχολογικούς παράγοντες, σε «καταπιεσμένη θλίψη» που δεν εξωτερικεύεται με δάκρυα. Οι ασθματικοί συνήθως δεν μπορούν να κλάψουν, αλλά αν τους συμβεί μια κρίση δακρύων, η κρίση του άσθματος υποχωρεί.

Είναι πάντως αποδεδειγμένο πως η λυσοζύμη που «αποτελεμάται» στον οργανισμό, μεταβάλλεται σε τοξική ουσία που προσβάλλει κυρίως τα τοιχώματα του στομάχου. Το έλκος του στομάχου εκδηλώνεται πέντε φορές συχνότερα στους άνδρες παρά στις γυναίκες. Ίσως αυτό συμβαίνει γιατί οι άνδρες, που κλαίνε πολύ λιγότερο από τις γυναίκες, δε δίνουν διέξοδο σ' αυτή την τοξική λυσοζύμη που συσσωρεύεται στον οργανισμό τους.

Η ΛΟΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

ΥΠΟ το φως αυτών των ανακαλύψεων, ποιός είναι ο καλύτερος τρόπος για ν' αντιμετωπίσουμε τα δάκρυα ενός παιδιού; Είναι επικίνδυνο να το εμποδίζουμε να κλάψει. Άλλα μήπως δεν είναι εξ' ίσου επικίνδυνο

να υποχωρούμε στα δάκρυά του; Δεν πρέπει να υποτιμούμε τις αποκρίσεις ικανότητες του παιδιού. Κάποτε τα δάκρυά του είναι καθαρή προσποίηση — και αλλοίμονο μας αν καταλάβει ότι το «κόλπο των δακρύων» είναι αποτελεσματικό.

Όστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο φόβος του γελίου είναι βαθύτατος στο παιδί — το παιδί ντρέπεται για τα συναισθήματά του, ιδίως όταν είναι κάπως προχωρημένης ηλικίας: Μπορεί να κλάψει για μια σπασμένη κούκλα ή για ένα ψόφιο γατί, αλλά μπορεί να κοκκινίσει αν το συλλάβουμε να κλαίει. Τ' αγόρια προ πάντων είναι ιδιαίτερος ευαίσθητα σ' αυτό το σημείο.

Υπάρχει μονάχα ένας λογικός κανόνας συμπεριφοράς απέναντι στο παιδί που κλαίει: Να μη δραματοποιούμε τα πράγματα, να φερόμαστε με φυσικότητα. Ανάλογα με τις περιστάσεις και την ιδιοσυγκρασία κάθε παιδιού, άλλοτε θα δείξουμε συμπάθεια, άλλοτε θα το επιπλήξουμε, αλλά πάντα χωρίς υπερβολές. Δε χρειάζεται ν' αναστατωθούμε επειδή ένα παιδί έβαλε τα κλάμματα. Αλλά και δε χρειάζεται να δείξουμε πλήρη απάθεια ή δυσαρέσκεια.

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΑΝΔΡΙΣΜΟΣ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ χτύπησε το πόδι του και κλαίει: «Άς μην το πούμε ότι «τ' αγόρια δεν πρέπει να κλαίνε» και άς μην το πούμε πως είναι άπρόσεκτο κι' άδείο στο παιχνίδι και ότι «τ' άλλα παιδιά δεν πέφτουν». Τί πρέπει να κάνουμε σ' αυτή την περίπτωση; Απλούστατα, με ψυχραιμία και χωρίς άχρηστα σχόλια να περιποιηθούμε την πληγή και ν' ανακουφίσουμε τον πόνο, αν είναι οδυνηρή. Μόνο αργότερα, αν το παιδί, εκνευρισμένο, πεισματωμένο, εξακολουθεί να κλαίει, μπορούμε να του ζητήσουμε να συγκρατηθεί...

Άλλα, όπωςδήποτε, δεν πρέπει ποτέ να το κοροϊδεύουμε για το κλάμμα του. Τ' άλλα αγόρια της ηλικίας του πολύ γρήγορα θα του δώσουν να καταλάβει ότι ένα αγόρι δεν κλαίει επειδή γρατσούνισε το γονάτο του και αυτό το μάθημα είναι καλύτερα να το μάθει από τους «όμοιους» του παρά από τους μεγάλους. Γιατί κάθε τι που μαθαίνει από τους μεγάλους, το παιδί το έρμηνεύει ως καταπίεση και τότε μπορεί ν' αρχίσει να παίζει την κωμωδία του «θύματος».

Παράλληλα με τη σωματική ανάπτυξη, το παιδί αναπτύσσεται ψυχολογικά. Άλλα τόσο η σωματική όσο και η ψυχολογική ανάπτυξη, δε γίνονται ποτέ χωρίς «κρίσεις». Το ξεσπάσμα των δακρύων δεν είναι τίποτα το ανώμαλο. Υπήρξαν πολλοί δυνατοί άνδρες που κυβέρνησαν κράτη και αυτοκρατορίες και όμως δεν ένοιωθαν καμιά ντροπή για τα δάκρυά τους. Μερικές στιγμές αδυναμίας που εξωτερικεύονται με δάκρυα χαλυβδώνουν τον ανδρισμό, δεν τον υπονομεύουν.

ELIANE MOREL

Είναι καλύτερα να προλαμβάνουμε παρά να θεραπεύουμε... Τις ελαφρές χειμωνιάτικες αρρώστειες, όπως το κρυολόγημα, ελάχιστοι μπορούν να τις αποφύγουν... Άλλα με λίγη προσοχή μπορούμε ν' αποφύγουμε τις σοβαρότερες, όπως τα βρογχικά, καθώς και τις επικίνδυνες επιπλοκές τους.

ΟΙ ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΑΡΡΩΣΤΕΙΕΣ

Βρογχικά, ρινοφαρυγγίτιδες, ιγμορίτιδες, κρυολογήματα...

ΕΛΩ και δέκα χρόνια, στο Δος "Αντζελες, η αλθαομίχλη ήταν τόσο πυκνή, ώστε τ' αυτοκίνητα κυκλοφορούσαν, ακόμα και το μεσημέρι, με τα φανάρια τους αναμμένα, κι' όταν δινόταν καμιά δεξίωση οι καλεσμένοι έφεραν μαζί τους καθαρά ποικαμύσσα για ν' αλλάξουν εκείνα που λερώθηκαν στο δρόμο!

Η επικίνδυνη αυτή αλθαομίχλη δεν είναι το αποκλειστικό προνόμιο του Δος "Αντζελες. Συναντάται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, σ' όλες τις μεγάλες πόλεις του κόσμου, ιδίως τω χειμώνα, όταν η ατμόσφαιρα είναι όγρη. Σχηματίζεται από τους φυσικούς υδατμούς της ατμόσφαιρας, στους οποίους ανακατεύονται οι ατμοί του ανθρακικού μονοξειδίου από τα καυσάγια των μηχανών εσωτερικής καύσεως των αυτοκινήτων και των εργοστασίων και οι ατμοί του θειικού οξέος που αποδεσμεύονται από την καύση του μαζούτ στα καλοριφέρ των πολυκατοικιών. Σε μια πόλη όπως η Αθήνα, που δεν έχει ούτε πολλά εργοστάσια ούτε πολλά αυτοκίνητα (σχετικά με τις άλλες πρωτεύουσες) η μόλυνση της ατμόσφαιρας από τις αναθυμιάσεις αυτές είναι μάλλον ασήμαντη, όταν ο καιρός είναι καλός. Άλλα σε ώριμες χειμωνιάτικες ημέρες, όταν υπάρχει όγρη σία, οι δηλητηριώδεις αναθυμιάσεις, άναμικτες με τους φυσικούς υδατμούς, γίνονται αληθινά επικίνδυνες: Σ' αυτές δρύνονται κυρίως όλες οι κλασικές χειμωνιάτικες αρρώστειες που απειλούν κάθε χρόνο τ' αναπνευστικά μας όργανα. "Ας αρχίσουμε από τα βρογχικά.

ΒΡΟΓΧΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΙΠΗ

ΚΑΙ πρώτα απ' όλα, ας μη συγχέουμε τη βρογχίτιδα (βρογχικά) με τη γρίπη. Η γρίπη οφείλεται σ' έναν ιό που προσβάλλει ολόκληρο τον οργανισμό κι' όχι μονάχα ώρισμένα όργανα. Η βρογχίτις είναι μια φλεγμονή των βρόγχων, δηλαδή των αγωγών από τους οποίους ο αέρας φτάνει στους πνεύμονες. Κάποτε η γρίπη και τα βρογχικά φαίνονται σ' ν' αρχίζουν με τον ίδιο τρόπο, μ' ένα συνάχι, μ' έναν ερεθισμό του λάρυγγος... Άλλ' η εξέλιξή τους είναι διαφορετική. Η γρίπη διαρκεί περίπου μια εβδομάδα και, αν δεν συμβούν επιπλοκές, θεραπεύεται μόνη της χωρίς ν' αφήσει κανένα ίχνος στον οργανισμό. Τα βρογχικά μπορούν να διαρκέσουν ένα μήνα και να έχουν ώρισμένες κακές συ-

νέπειες. Μπορούν ακόμα και να εξελιχθούν σε μια χρόνια κατάσταση.

Ο ΤΡΟΜΕΡΟΣ ΒΗΧΑΣ

ΥΠΑΡΧΟΝΤΕΣ διάφορα είδη βρογχίτιδος που μονάχα ο γιατρός μπορεί ν' αναγνωρίσει για ν' εφαρμόσει την κατάλληλη θεραπεία. Μπορούμε ωστόσο να μάθουμε ν' αναγνωρίζουμε τον κίνδυνο της βρογχίτιδος και την προέλευσή της.

Αρχίζει πάντα με την εκδήλωση ενός κατάρρου των ανωτέρων αναπνευστικών οδών, των ρινοφαρυγγικών κοιλοτήτων. Πότε εμφανίζεται σά βαρύ συνάχι, πότε σάν όδυνηρος πονόλαιμος με ζαλάδες και πονοκεφάλους.

Όταν εκδηλωθεί ο βήχας, η βρογχίτις έχει εγκατασταθεί για καλά. Όπως λέει μια λαϊκή έκφραση, «το κρυολόγημα κατέβηκε στο στήθος». Ο βήχας είναι σπασ-

Έπί μια εβδομάδα, 60 επιστήμονες από 17 χώρες μελέτησαν στη Νίκαια τα προβλήματα της ινωσησφαίρας. Τό συνέδριο ώργανώθηκε από τώ μεσογειακό πανεπιστημιακό κέντρο. Τά φαινόμενα των ανωτέρων ατμοσφαιρικών στρωμάτων, αν και άγονούνται από τώ μεγάλο κοινό, έχουν αντίκτυπο στη δράση τώ ανθρώπου και ιδιαιτέρω στη μετάδοση των κυμάτων που εκπέμπονται από τούς σταθμούς ραδιοφώνου και τηλεόρασεως. Η ιονόσφαιρα, αντίθετα απ' ό,τι θά πιστεύαμε, ταρασσεται από άνέμους, στη γένεση των οποίων παίζουν σημαντικό ρόλο οι ήλιακες και οι σεληνιακές παλίρροιες. Τό συνέδριο πρότεινε νά καταστροφωθών χάρτες οι όποιοι θά καθορίζουν, βάσει των πληροφοσιών των διαφόρων σταθμών την κατεύθυνση των ιονοσφαιρικών ανέμων. Οι παρατηρήσεις που μελετήθηκαν από τώ συνέδριο της Νικαίας, επιτρέπουν την καλύτερη γνώση τώ φαινομένου της ατμοσφαιρικής τώ πολιτικού καύματος (που δέν πρέπει νά συγχέεται με τώ βόρειο σέλας) που προκαλεί στην πολιτική ζώνη, ήλιακες εκρήξεις ώρισμένου τύπου. Τό φαινόμενο αυτό έχει καταστρεπτική επίδραση στις τηλεπικοινωνίες.

αωδικός, ιδίως τή νύχτα και τώ πρωί.

Ο βήχας είναι στην αρχή «ξηρός», σά νά ξεσχεί τώ στήθος. Δέν αποβάλλεται βλέννα, ή αποβάλλεται ελάχιστη. Είναι ή στιγμή που ανέβαινε ο πυρετός και ο πυρετός συνοδεύεται από αίσθημα μεγάλης καώσεως κι' ελαφρούς μυϊκούς πόνους σ' όλο τώ σώμα. Είναι ή στιγμή που πρέπει νά καλέσουμε τώ γιατρό, γιατί τα βρογχικά μπορεί θά έχουν συνέπειες που είναι αδύνατον νά άποπτευθώμε.

ΑΤΣΑΡΕΣΤΕΣ ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ

ΠΡΩΤΑ απ' όλα, τά βρογχικά θέτουν σε κίνδυνο τή γενική κατάσταση των βρόγχων και των πνευμόνων. Μία πιθανή επιπλοκή τους είναι τώ άσθμα, και στην περίπτωση αυτή, ή θεραπεία θά είναι περίπλοκη και θά διαρκέσει μήνες. Άλλες επιπλοκές είναι οι αλμυραγίες και οι φλεγμονές των αδέων. Τέλος, τά βρογχικά μπορούν εν' άφυπνίσουν μία λανθάνουσα φυματίωση ή νά οδηγήσουν σε μία προφυματική κατάσταση.

Σε κάθε περίπτωση, άνάλογα με τή μόλυνση, τά βρογχικά μπορεί ν' απαιτήσουν τή χρήση ώρισμένου αντιβιοτικού σε ώρισμένες δόσεις. Τονίζουμε ότι μονάχα ο γιατρός μπορεί ν' αποφασίσει για τώ κατάλληλο αντιβιοτικό και την κατάλληλη δόση. Τά βρογχικά είναι μία σοβαρή αρρώστεια που πρέπει νά ύποβληθώ άμέσως σε θεραπεία με τά κατάλληλα φάρμακα. Δέν πρέπει νά την άφήσουμε νά γίνει χρόνια.

Μπορούμε ωστόσο νά εφαρμόσουμε ωρισμένα χρήσιμα προληπτικά μέτρα. Πολύς περιττώσεις βρογχικών οφείλονται στις λεγόμενες «μολυσματικές εστίες» των ανωτέρων αναπνευστικών οδών, δηλαδή στην ιγμορίτιδα, την αμυγδαλίτιδα, άκόμα και τά χαλασμένα δόντια. Άν έξαφανίσουμε αυτές τις μολύνσεις με την κατάλληλη θεραπεία, ο κίνδυνος των βρογχικών περιορίζεται. Οι μολύνσεις μεταδίδονται εύκολα στους βρόγχους των οποίων ο ιστός είναι έξαιρετικά εύαίσθητος.

ΤΟ ΤΣΙΓΑΡΟ ΚΑΙ ΟΙ ΒΡΟΓΧΟΙ

ΤΟ άλλεργικό άσθμα μάς εκθέτει έπίσης στον κίνδυνο της βρογχίτιδος, και μάλιστα στην όδυνηρότερη μορφή της, την ασθματική βρογχίτιδα. Η άνίχνευση των αλτίων που προκαλούν την άλλεργία δέν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Άλλ' ας μόν άποθαρυνθώμε. Κάθε μικρή ένόχληση είναι προτιμότερη από την έξατάσταση μιας χρόνιας βρογχίτιδος που συνεπάγεται πολύ μεγαλύτερες έννοχλησεις: Άπαγόρευση τώ καπνίσματος, άπαγόρευση τώ θγαίνουμε μετά τή δόση τώ ήλιου, άπαγόρευση νά πηγαίνουμε στο θέατρο, στον κινηματογράφο, σε κλειστούς χώρους γενικά.

Οι μανιώδεις καπνιστές, που βήχουν κάθε πρωί μόλις ξυπνήσουν, είναι τά ιδεώδη θύματα της βρογχίτιδος. Ο καπνός

τώ τσιγάρου, όπως και ή σκόνη, οι χημικές αναθυμιάσεις, και ο μολυσμένος αέρας των πόλεων, προσβάλλουν τά διασεκατομύρια των μικροσκοπικών τριχιδίων που καλύπτουν τά εσωτερικά τοιχώματα των βρόγχων. Αύτά τά τριχίδια, που συγκατοούν ένα στρώμα προστατευτικής βλέννας, κινούνται άδιάκοπα και προστατεύουν τούς βρόγχους και τούς πνεύμονες από τις έξωτερικές επιδράσεις. Άποβάλλουν τά μόρια της σκόνης, καταστρέφουν τά βακτηρίδια που εισπνέουμε με τόν ατμοσφαιρικό αέρα και έξουδετερώνουν τις χημικές αναθυμιάσεις.

Άν όμως τά τριχίδια καταστραφούν ή έρεθισθούν ύπερβολικά, δέν μπορούν πιά ν' άνταποκριθούν στα προστατευτικά τους καθήκοντα. Ο δρόμος είναι άνοιχτός για τις μολύνσεις. Οι τοξικές ουσίες συσσωρεύονται στους βρόγχους. Και ή θεραπεία θά είναι τόσο δύσκολη, όσο περισσότερες βλάβες έχουν ύποστεί τά βρογχικά τριχίδια.

ΚΙΝΑΤΝΟΙ ΤΗΣ ΘΕΡΜΑΝΣΕΩΣ

Ο ΒΗΧΑΣ τώ καπνιστού μπορεί νά σταματήσει ξαφνικά, άφού τόν βασάνισε επί χρόνια: Αύτό δέ σημαίνει κατ' άνάγκη ότι ξαναβρήκε ως εκ θαύματος τήν ύγεια των βρόγχων του. Μπορεί άπλως νά σημαίνει πώς οι βρόγχοι έχουν ύποστεί τόσες βλάβες, ώστε ή άνατομολογική αντίδραση τώ βήχα έχει έξουδετερωθεί.

Τό συμπέρασμα είναι μιά... δυσάρεστη αλήθεια: Οι καπνιστές που βήχουν πρέπει νά έξαταλείσουν τώ καπνισμό, ή τουλάχιστον νά τώ μετριάσουν. Οι βρόγχοι τους άπειλούνται από τις μολύνσεις.

Τέλος σημειώνουμε ένα προφυλακτικό μέτρο για όλες γενικά τις αρρώστειες τώ αναπνευστικού συστήματος: Άς προσέξουμε τή λειτουργία των θερμαντικών μέσων τώ σπιτιού μας. Η ύπερβολική θέρμανση προδίδεται σε βρογχικά. Η ύγρασία έπίσης. Η ιδεώδης θερμοκρασία για ένα σπίτι είναι 18 — 20 βαθμοί.

ΡΙΝΟΦΑΡΥΓΓΙΤΙΔΕΣ

ΟΙ μολύνσεις της ρινοφαρυγγικής κοιλότητας είναι σε όλους γνωστές, γιατί δέν ύπάρχει άνθρωπος που νά μόν τις έχει κάποτε ύποστεί. Άλλωτε είναι χρόνιες, άλλωτε όξείας μορφής. Πάντα είναι έννοχλητικές, συχνά όδυνηρές.

Από τις μολύνσεις όξείας μορφής σημειώνουμε πρώτα τόν κλασικό κοινδύνατο, αλλά τόσο δυσάρεστο έξγκεφαλικό κατάρρου, αυτή τήν αρρώστεια όπου, άνάμεσα σε δυό φταρνίσματα ή μύτη μας μεταβάλλεται σε βούση άν και, παραδόξως έχουμε τήν έντύπωση ότι τά ρουθούνια μας είναι βουλωμένα... Οι «ρινοφαρυγγίτιδες» εκδηλώνονται με πυρετό. Η θερμοκρασία φτάνει τούς 40 βαθμούς. Τά μικρόβια που ύπάρχουν πάντα στο ρινοφάρυγγα αλλά συνήθως χωρίς νά κάνουν κανένα κακό, γίνονται τοξικά από τήν επίδραση διαφόρων παραγόντων: τώ κρύο, τήν όγρη, τή μείωση της άντιστάσεως τώ οργανισμού. Τότε, στη ρινική κοιλότητα σχηματίζεται πύον, ο φάσγανς πρήζεται και γίνεται κόκκινος. Η μόλυνση, όπως είδαμε, μπορεί νά εξατέθει ως τούς βρόγχους για νά προκαλέσει μία βρογχίτιδα, ιδίως στα παιδιά και σούς γέροντες.

Άλλη μολυσματική εκδήλωση όξείας

μορφής: ο πονόλαιμος, ή «ενανόγη». Είναι όδυνηρή, δυσκολεύει τήν κατάποση, συχνά συνοδεύεται από ύψηλό πυρετό και κάποτε έχει επικίνδυνες επιπλοκές.

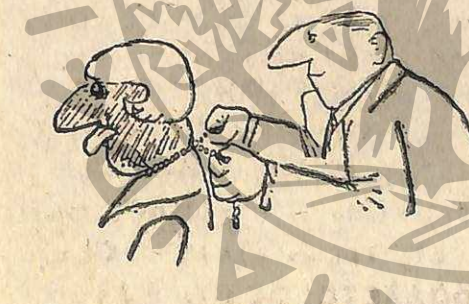
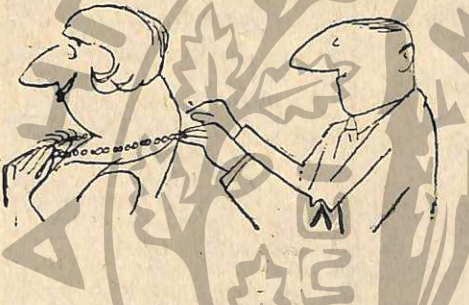
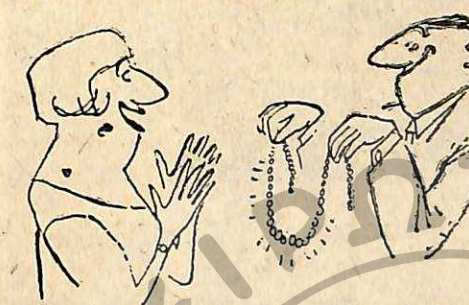
Τέλος, ή μόλυνση τώ φάρυγγος και τώ λαμίου, άν δέν άναγκασθεί έξκαίρω, μπορεί νά έπεκταθεί ως τις όστεώδεις κοιλότητες τώ προσώπου, τά εγγύρια άντρας, και νά προκαλέσει μία όξεία ιγμορίτιδα που συνοδεύεται από πυρετό και άφόρητους πονοκεφάλους.

ΧΡΟΝΙΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΟΙ ιγμορίτιδες και οι ρινοφαρυγγίτιδες μπορούν νά γίνουν χρόνιες: Η αρχική μόλυνση ύποχωρεί, αλλά δέν έξαφανίζεται έντελως. Οι πονοκέφαλοι συνεχίζονται, λιγώτερο έντονοι αλλά πάντως έννοχλητικοί, ο βλεννογόνος της μύτης είναι «κάθαρος»: Η βλέννα που αποβάλλεται από τή μύτη είναι συχνά άνακατεμένη με πύον, κάποτε και με αίμα. Κάθε τόσο, εκδηλώνεται μία όξεία ύποτροπή με ύψηλό πυρετό και ισχυρούς πονοκεφάλους. Σε λίγο τά μολυσματικά φαινόμενα καταπαύονται, για νά ξαναφανούν άργότερα — και αύτό θά έξαλαμβάνεται σ' όλη τή διάρκεια τώ χειμώνα.

ΚΑΤΑΠΡΑΤΝΤΙΚΑ — ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ

ΜΟΛΙΣ εμφανισθούν τά πρώτα συμπτώματα τώ έξγκεφαλικού κατάρρου, της ρινοφαρυγγίτιδος ή της ενανόγης...

ΧΩΡΙΣ ΛΟΓΙΑ

της, επιβάλλεται μία άπολύμανση των σημείων που έχουν προσβληθεί. Οι άπολυμαντικές σταγόνες ή σκόνες είναι συχνά όφέλιμες. Η χρήση τους όστόσο έχει ώρισμένα μειονεκτήματα: οι χημικές ουσίες που περιέχουν μπορούν νά έρεθίσουν τούς βλεννογόνους και νά έξενήσουν περισσότερη βλάβη παρά όφέλεια. Τά άγγειοσυσταλτικά προϊόντα που έπιδρούν τοπικά στα αμφοδρά άγγεία της ρινικής κοιλότητας, μπορούν νά προκαλέσουν μία πρόσκαιρη άνακούφιση, άλλ' άν ή χρήση τους συνεχισθεί έχουν τώ άντίθετο αποτέλεσμα.

Για τή χρόνια βρογχίτιδα και τήν άσθματική βρογχίτιδα ύπάρχουν πολλά φάρμακα που καταπαύουν τή έννοχλητική συμπτώματα. Συχνά χορηγείται ή θεοφυλλίνη και τά παράγωγά της, σε συνδυασμό με άλλα προϊόντα που ένισχύουν τήν καρδιά και άνακουφίζουν τώ βήχα: ή άδρεναλίνη, ή έφεδρίνη και διάφορα άλλα άντισπασμωδικά.

Άλλά τώ πλήθος και ή ποικιλία των φαρμακευτικών προϊόντων που χρησιμοποιούνται κατά της χρόνιας και της άσθματικής βρογχίτιδος δείχνουν ότι κανένα δέν είναι άπολύτως ίκανοποιητικό.

ΑΤΜΟΛΟΤΤΡΑ ΤΗΣ ΜΤΤΗΣ

ΓΙΑ τήν ιγμορίτιδα, όξείας ή χρόνιας μορφής, εκτός από τ' αντιβιοτικά που είναι άπαραίτητα σε περίπτωση ύψηλού πυρετού, χρησιμοποιούνται συνήθως και οι έισπνοές άτμου, πάνω από ένα δοχείο με νερό που βράζει. Στο νερό μπορούν νά προστεθούν και άντισηπτικές ουσίες. Αύτό τώ άπώλντρο της μύτης, καταπραίνει τόν πόνο και καθαρίζει προσωρινά τις ρινικές κοιλότητες. Άλλ' έχει και τά μειονεκτήματά του: Στο έσωτερικό των αναπνευστικών οδών δημιουργείται μία θερμή και όγρη ατμόσφαιρα που έννοει τήν άνάπτυξη και τή διάδοση των μικροβίων σούς ρινοφαρυγγικούς βλεννογόνους. Συνεπώς τώ καταπραυντικό άπώλντρο πρέπει νά χρησιμοποιείται με μέτρο.

Ο ψυχρός και όγρος αέρας τώ χειμώνα έννοει τή διάδοση των μολύνσεων. Ένας Γερμανός γιατός, ο δρ Ντομπελσάιν, τώ πανεπιστημίου της Κολωνίας, άνεκάλυψε ότι μία θερμή και όγρη ατμόσφαιρα, σε θερμοκρασία άνωτερη από τώ σώματος (38 — 52 βαθμών) καταστρέφει τούς σπασμογόνους και συντελεί στη θεραπεία των μολύνσεων τώ αναπνευστικού συστήματος. Η έισπνοή αύτού τώ θερμοού και όγρου αέρα γίνεται σε ειδικούς θαλάμους, που έχουν έξκατασταθεί σε διάφορα θερμικά νοσοκομεία. Άλλ' έχουν άρήσει νά κατασκευάζονται και φορητά μηχανήματα για τις έισπνοές. Φαίνεται πώς ή θεραπευτική αύτή μέθοδος είναι άποτελεσματική για τά βρογχικά, τώ άσθμα, τή ρινοφαρυγγίτιδα, τήν ιγμορίτιδα και όλες τις χρόνιες παθήσεις των αναπνευστικών οδών.

Όστόσο, είναι καλύτερα νά προλαμβάνουμε τις αρρώστειες παρά νά τις θεραπεύουμε. Τί ελαφρές χειμωνιάτικες αρρώστειες όπως τώ κρυολόγημα, ελάχιστοι μπορούν νά τις άποφύγουν. Άλλά με λίγη προσοχή μπορούμε ν' άποφύγουμε τις σοβαρότερες, όπως τά βρογχικά, καθώς και τις επικίνδυνες επιπλοκές τους.

Μιά άποψη της νέας πρωτεύουσας της Βραζιλίας

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΚΑ-
ΤΑΚΛΥΖΕΙ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Σήμερα δέν υπάρχουν όρια καί δέν ξέρου-
με πιά ποῦ ἀρχίζει καί ποῦ σταματάει μιὰ
πόλη... Οἱ πόλεις ἀπλώνουν τὰ πλοκάμια
τους σάν πολύποδες στήν ὑπαιθρο. Κατακλύ-
ζουν τίς ἐξοχές, καταπίνουν τὰ χωριά, «ἐ-
κρήννυνται» πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις.
Ἡ Γῆ ὁλόκληρη μεταβάλλεται σέ μιὰ κολοσ-
σιαία πόλη...

Η ΓΗ ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΕ ΠΟΛΗ

ΟΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ που κινείται με τὸ τραίνο ἀπὸ τὴ Στοκχόλμη στὸ Νάρβικ τῆς Σουηδίας, βλέπει νὰ ξετυλίγεται μπροστά του μιὰ τεράστια πεδινή ἔκταση ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ ἀγόνες καὶ ἀραιοκατοικημένες χώρες τοῦ κόσμου: Τὴ Λαπωνία. Στὰ βορρεια τοῦ πολικοῦ κύκλου τὰ δάση τῶν κωνοφόρων ἐξαφανίζονται ἀπὸτομα καὶ δέν ἀπομένουν παρὰ ἐλάχιστες κηλίδες πρασίνου στήν καστανόφαιη ἔρημο τῶν βράχων καὶ τῶν τελμάτων ὅπου τὰ κουνοῦπια καὶ οἱ μύγες βασιλεύουν κάθε καλοκαίρι. Ἄν ὁ ταξιδιώτης ρωτήσῃ πῶς ὀνομάζεται ἡ μελαγχολικὴ αὐτὴ χώρα, θὰ τοῦ ἀπαντήσουν: Κιρούνα.

Μισὴ ὥρα ἀργότερα τὸ «Βελος τοῦ Βορρά» (ἡ ταχεῖα Στοκχόλμη — Νάρβικ) θὰ σταθμεύσῃ σὲ μιὰ κωμόπολη μὲ χαμηλά, πολύχρωμα σπιτάκια, χτισμένα ἀνάμεσα σὲ δυὸ λόφους. Στὸ σταθμὸ, ὑπάρχει μιὰ ἐπιγραφή: Κιρούνα.

Ὁ ταξιδιώτης ἀρχίζει νὰ παραξε-
νεύεται. Δυὸ ὥρες ἀργότερα, ὅταν τὸ τραῖνο περνάει κοντὰ στίς ὄχθες μιᾶς παγωμένης λίμνης, ὁ ταξιδιώτης ρωτᾷ καὶ πάλι ποῦ βρίσκεται καὶ τοῦ ἀπαν-
τοῦν ἄλλη μιὰ φορά: Στὴν Κιρούνα.

Μὰ ἐπὶ τέλους, τί διάβολο εἶναι αὐ-
τὴ ἡ Κιρούνα; Τοῦ ἐξηγοῦν: Εἶναι ὅλη αὐτὴ ἡ χέρσα ἔκταση ποὺ ἡ ταχεῖα τῆς Στοκχόλμης χρειάζεται περίπου τρεῖς ὥρες γιὰ νὰ τὴ διασχίσει. Ἡ Κιρούνα εἶναι ἀπέραντη. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη πόλη τοῦ κόσμου.

Μεγαλύτερη, τουλάχιστον ὡς πρὸς τὴν ἔκταση. Καὶ ὁ μικρὸς ἀστικός συν-
οικισμὸς ὅπου σταθμεύει γιὰ λίγο τὸ τραῖνο, ἀνάμεσα στοὺς δυὸ λόφους, εἶναι τὸ «κέντρο» τῆς Κιρούνα.

Αὐτὸ τὸ πολεοδομικὸ παράδοξο ποὺ λέγεται Κιρούνα ὀφείλει τὴν ὑπαρξή του στὸ γεγονός ὅτι ἡ φύση εὐδόκη-
σε νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ, 150 χιλιόμε-
τρα βορείως τοῦ πολικοῦ κύκλου, τὴν καθαρώτερη φλέβα σιδήρου ποὺ ὑπάρ-
χει στὸν κόσμο. Οἱ δυὸ αὐτοὶ λόφοι, ποὺ πλαισιώνουν τὸ «κέντρο» τῆς Κιρού-
να εἶναι γεμάτοι σίδηρο. Σ' αὐτοὺς στηρίζεται ὁλόκληρη ἡ σουηδικὴ βιομη-
χανία — καὶ περισσεύει ἀρκετὸς σίδη-
ρος γιὰ ἐξαγωγὴς στὸν ὑπόλοιπο κό-
σμο. Ἡ Σουηδία ἐξάγει μεγαλύτερες ποσότητες σιδηρομεταλλεύματος ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη χώρα στὴ Γῆ.

Στὸ «κέντρο» τῆς Κιρούνα, ἡ κρίση στέγης εἶναι χρονία, γιὰτὶ οἱ ἀνάγκες τῶν ὀρυχείων σὲ ἐργατικά χέρια αὐ-
ξάνονται ταχύτερα ἀπὸ τὸ ρυθμὸ τῆς οἰκοδομήσεως καινούργιων κατοικιῶν. Ἔτσι, χιλιάδες ἐργάτες κατοικοῦν σὲ ἀπόσταση πολλῶν χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ κέντρο ποὺ ἔχει μόνο 18.000 κατοίκους.

Οἱ κάτοικοι τῶν ἀνοργάνων περι-
χώρων ὑπέφεραν ἀπὸ τὴν ἔλλειψη τῶν «πολιτιστικῶν ἀγαθῶν»: Μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ὑδρεὺση κ.λπ. Τότε οἱ διοικητικὲς ὑπηρεσίες ἀποφάσισαν γεν-
ναϊδῶρα πῶς ἡ πόλη ἔπρεπε νὰ πᾶει νὰ βρεῖ τοὺς κατοίκους τῆς καὶ ὄχι οἱ κάτοικοι τὴν πόλη. Τὸ 1948, ὁλό-
κληρη ἡ περιοχὴ τῶν ὀρυχείων ἀνακη-
ρύχθηκε «ἀστικὴ περιοχὴ».

Ἔτσι δημιουργήθηκε, στὸ χαρτί, ἡ «μεγαλύτερη πόλη τοῦ κόσμου». Ἡ ἔκ-
τασή της εἶναι 13.181 τετραγωνικά χι-

λιόμετρα, δηλαδή ἑπτὰ φορές μεγαλύ-
τερη ἀπὸ τὸ Λονδίνο, ἀλλὰ δὲν ἀριθμεῖ
παρὰ μόνο 25.000 κατοίκους, δηλαδή
1,8 κατὰ τετραγωνικὸ χιλιόμετρο. Τό-
σο μικρὴ πυκνότητα πληθυσμοῦ δὲ συ-
νανταμε παρὰ μόνο στὴν Αὐστραλία καὶ
στὴ Μογγολία!

ΜΙΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ τῆς Κιρούνα εἶναι
ἐννοιαφερὺσα, ἰδίως γιὰτὶ παρου-
σιάζει ἀναγλυφὴ μιὰ πραγματι-
κοτητα ποὺ συνήθως μᾶς διαφεύγει ὅ-
ταν μελετοῦμε τίς στατιστικές: Τὰ ε-
πίσημα ὅρια μιᾶς πόλεως μὲ τίς πραγ-
ματικὲς τῆς διαστάσεις.

Στὴν Κιρούνα, οἱ ἀρχεὲς κατεσκεσα-
σαν μιὰ πόλη χίλιες φορές μεγαλύτερη
ἀπὸ τὴν πραγματικὴ, ἀλλὰ στὴ μεγαλὴ
πλειονότητα τῶν περιπτώσεων συμβαί-
νει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο: Ἡ πόλη ἐμ-
φανίζεται ἐπισήμως μικρότερη ἀπ' ὅσο
πραγματικὰ εἶναι. Στὴν κατηγορία τῆς
φιλοσοφίας Κιρούνα, μποροῦμε σ' ἀνα-
φέρομε μονάχα δυὸ ἄλλες πόλεις: Τὴν
Μπραζιλία, ποὺ ἔχει προβλέψει ἀρκε-
τὸ χωρὸ γιὰ τὴ μελλοντικὴ τῆς ἀνά-
πτυξη, καὶ τὴν Κανμπέρρα, ὁμοσπον-
διακὴ πρωτεύουσα τῆς Αὐστραλίας.

Ἡ Κανμπέρρα ἰδρύθηκε, στὸ χαρτί,
ἀπὸ τὸ 1903 γιὰ νὰ θέσῃ τέρμα στὴν
ἀντιζηλία τῶν δυὸ γιγάντων, τῆς Μελ-
βούρνης καὶ τοῦ Σίδνεϋ (ποὺ εἶχαν τό-
τε ἡ κάθε μιὰ μισὸ ἑκατομμύριο κατοί-
κους). Οἱ δυὸ μεγάλες πόλεις τῆς Αὐ-
στραλίας φιλοδοξοῦσαν νὰ γίνουν πρω-
τεύουσες καὶ τὸ κοινοβούλιο γιὰ νὰ λύ-
σει τὴ διαφορά, χάραξε μερικὸς δρό-
μους στὴ στέππα τῆς ἐνδοχώρας, βάφτι-
σε τὴν περιοχὴ Κανμπέρρα καὶ τὴν ἀ-
νακήρυξε πρωτεύουσα.

Ὁ θεμέλιος λίθος τοποθετήθηκε τὸ
1913 καὶ μόνο τὸ 1927 ἐγκαταστάθηκε
στὴν Κανμπέρρα τὸ κοινοβούλιο. Κα-
νεὶς δὲν ἐνόησε συμπάθεια γιὰ τὴ συν-
θετικὴ αὐτὴ πόλη καὶ μέχρι σήμερα οἱ
Αὐστραλοὶ τὴν ἀντιπαθοῦν.

Ἐπὶ τῆς ἀφθονος χώρος καὶ ἡ ἀγωνη
στέππα μετρήθηκε πλουσιοπάροχα: Τὸ
σχέδιο τῆς Κανμπέρρας προβλέπει μιὰ
ἔκταση δυὸ φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τοῦ
Λὸς Ἀντζέλес, ποὺ εἶναι ἡ πιὸ ἐκτε-
ταμένη πόλη τοῦ κόσμου (ἐκτὸς ἀπὸ
τὴν... φανταστικὴ Κιρούνα). Τὸ σχέδιο
εἶναι ὠραῖο στὸ χαρτί, μὲ τίς πλατεῖες
λεωφόρους ποὺ ἀπλώνονται σὰν ἀκτί-
νες ἀπὸ τὸ κέντρο πρὸς τὴν περιφέρεια,
τὰ πλούσια πάρκα καὶ τίς μελετημένες
συνοικίες, ἀλλὰ μέχρι στιγμῆς δὲν ἔχει
προσελκύσει περισσότερους ἀπὸ 30.000
κατοίκους.

Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΜΠΡΑΖΙΛΙΑ

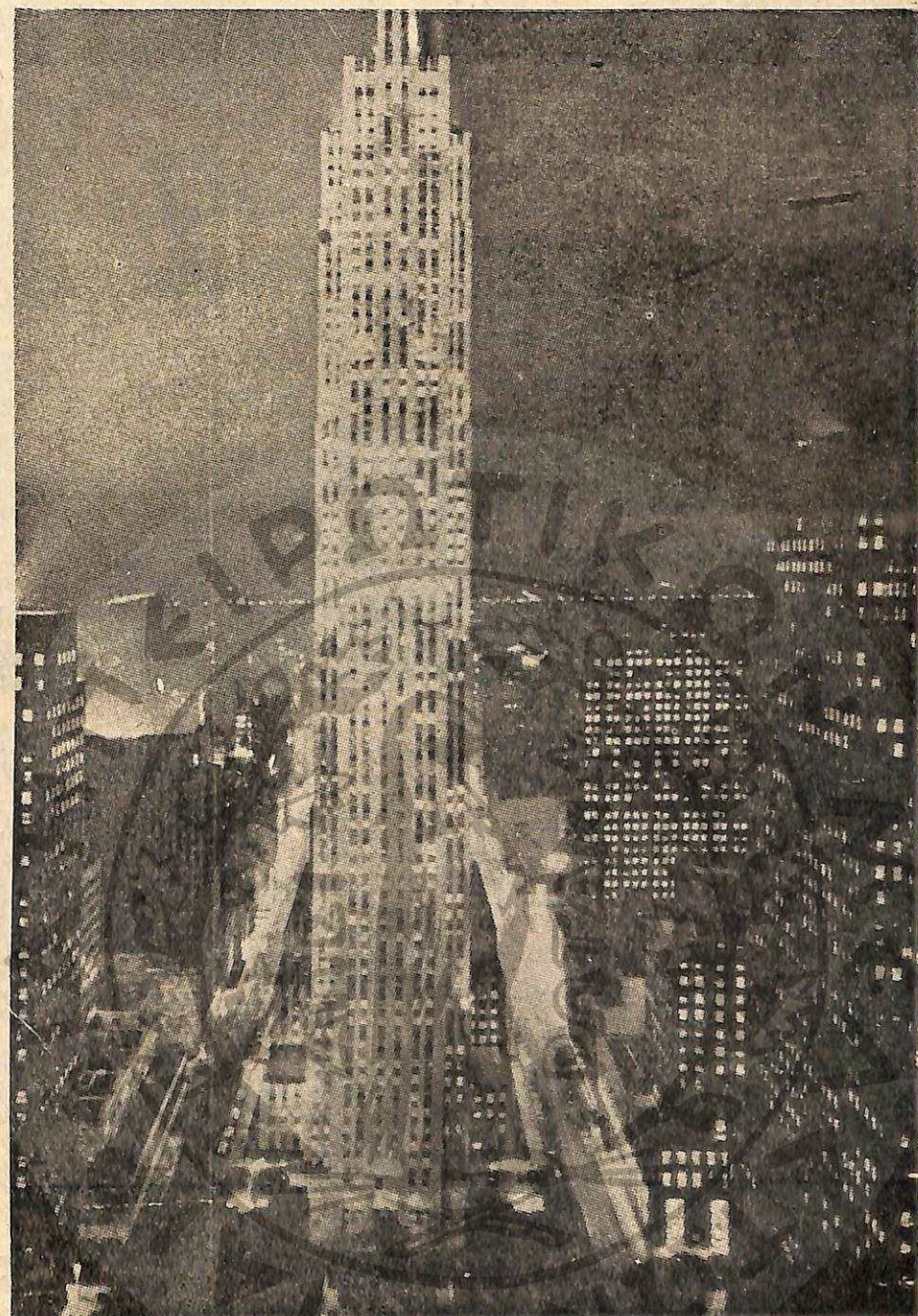
ΟΣΟ γιὰ τὴν Μπραζιλία, τὴ νέα
πρωτεύουσα τῆς Βραζιλίας, αὐ-
τὴ σχηματίζει ἕνα πελώριο σταυ-
ρό.

Σταυροειδὲς ἦταν τὸ σχέδιο τῆς
ἀρχαίας Ἀλεξάνδρειας καὶ τῆς Ἀντιό-
χειας στὴ Συρία.

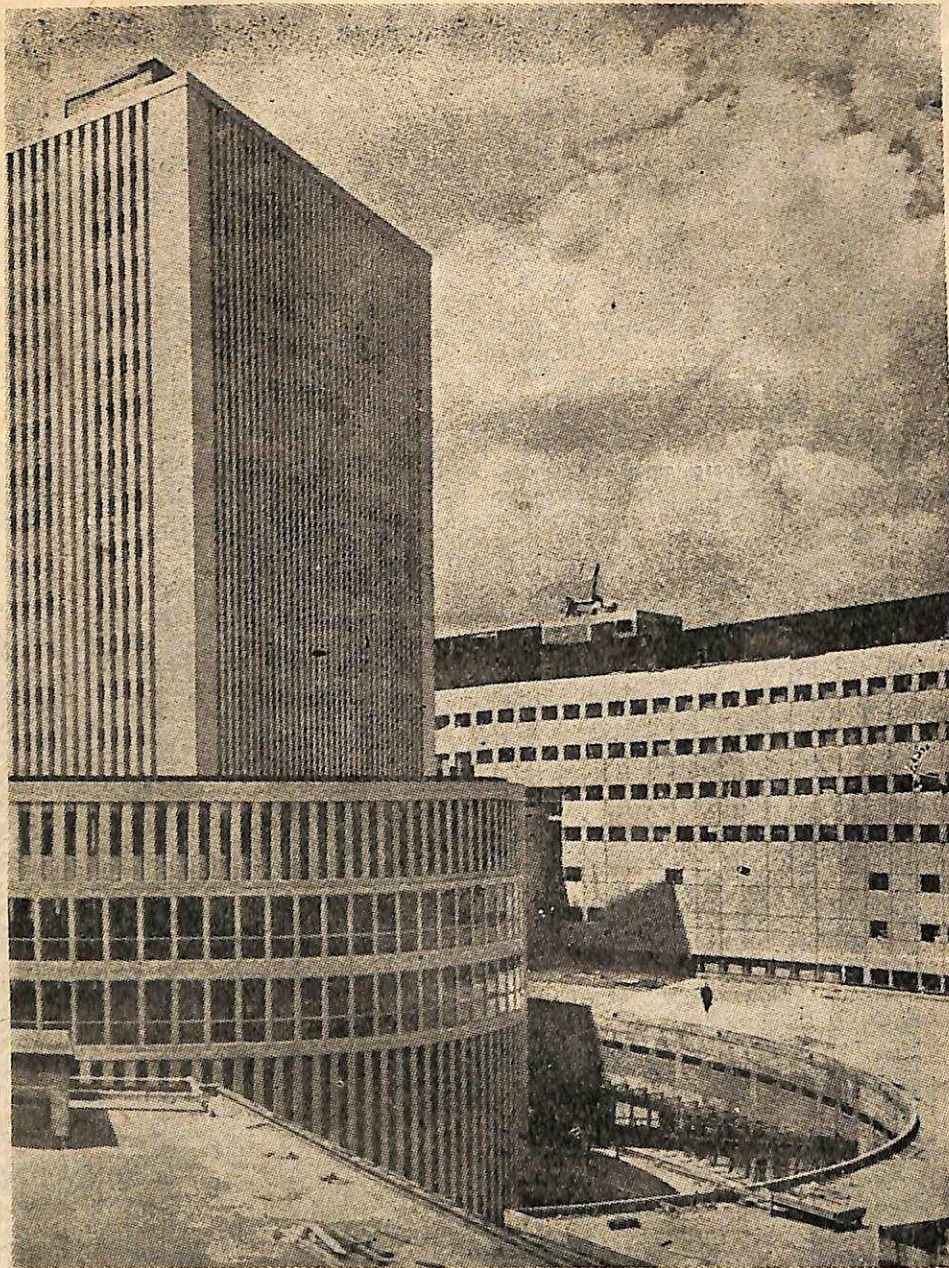
Ἄλλ' οἱ ἀρχαῖες αὐτὲς πόλεις δὲν
ἦταν ἀποκλειστικὰ χτισμένες κατὰ μῆ-
κος δυὸ μεγάλων λεωφόρων ποὺ σχημά-
τιζαν σταυρό, ὅπως ἡ Μπραζιλία. Στὴ
νέα πρωτεύουσα, ὁ ἕνας μεγάλος δρό-
μος, πλαισιωμένος ἀπὸ δημόσια κτίρια,
ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν τεχνητὴ λίμνη, στὰ νο-
τιοανατολικά, πρὸς τὸ σιδηροδρομικὸ
σταθμὸ, καὶ βορειοδυτικά. Ὁ ἄλλος,
πλασιωμένος ἀπὸ τεράστιες πολυκα-
τοικίες, διαγράφει ἕνα τόξο, ποὺ ἐπι-
βάλλεται ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδά-
φους, ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ δυτικά.
Στὸ χαρτί, τὸ σχεῖο αὐτὸ φαίνεται πολ-
λὺ εὐχάριστο στὸ μάτι: Ἡ μνημειώδης
λεωφόρος μὲ τὰ δημόσια κτίρια μοιά-

ζει μὲ τὸ σῶμα ἐνὸς πουλιοῦ καὶ ἡ λεω-
φόρος τῶν πολυκατοικιῶν εἶναι τὰ φτε-
ρά του. Πάντως ἡ Μπραζιλία ἔχει καὶ
τοὺς ἐχθρούς καὶ τοὺς θαυμαστές της:
Γιὰ τοὺς πρῶτους, τὸ σχέδιο εἶναι ἀ-
ληθινὴ παραφροσύνη. Γιὰ τοὺς ἄλλους,
εἶναι μεγαλειώδης ἀλλὰ καὶ πρακτικὴ,
τὸ μόνο ποὺ ἀρμόζει σὲ μιὰ πόλη ποὺ
φιλοδοξεῖ νὰ γίνῃ μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύ-
τερες πρωτεύουσες τοῦ κόσμου.

Ὁ μνημειώδης ἄξων ἔχει μῆκος ἑξή
χιλιομέτρων καὶ πλάτος 350 μέτρων
(ἐνῶ ἡ λεωφόρος τῶν Ἡλυσίων Πεδί-
ων στὸ Παρίσι ἔχει μῆκος δυὸ χιλι-
μέτρων καὶ πλάτος μόνο 70 μέτρων,
ἂν καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ ὠραιότερη λεωφό-
ρος τοῦ κόσμου). Ἡ καρδιὰ τῆς Μπρα-
ζιλίας εἶναι ἡ Πράθα ντὸς τρεῖς Ποντί-
ρες, ἡ πλατεῖα τῶν τριῶν ἐξουσιῶν, ὅ-

Νέα Ὑόρκη, ἡ πόλη
τῶν καθέτων

100.000 τόννοι αλουμινίου χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή αυτού του ραδιοφωνικού σταθμού.

που είναι συγκεντρωμένα τα κτίρια του κοινοβουλίου, το δικαστικό μέγαρο και το προεδρικό μέγαρο. Το οικοδομικό σύμπλεγμα του κοινοβουλίου είναι το πιο επίβλητο, με δυο γυάλινα κτίρια ύψους εκατό μέτρων κι έναν τεράστιο θόλο.

Προχωρώντας από το κέντρο της πόλεως συναντάμε τα υπουργεία, εξασοφικά κτίρια χωρίς μεγάλο ενδιαφέρον, τη «τυποκία των τέρψεων» (όχι βέβαια των παρανομών τέρψεων), το εμπορικό κέντρο και τα γραφεία και τέλος, βορειότερα, την περιοχή του αθλητισμού και το πάρκο των εκθέσεων.

Η μεγάλη πλειονότητα των μελλοντικών κατοίκων της Μπραζιλίας θα στεγασθεί σε εξασοφες πολυκατοικίες, που θα υψώνονται σε κολώνες πάνω από το έδαφος και θα περιβάλλονται από πρασιές. Θα είναι κατασκευασμένες από μπετόν, όπως και τα δημόσια

κτίρια, και δεν έχει καταβληθεί καμμία προσπάθεια για να γίνουν ελκυστικές στην εμφάνιση. Είναι βαρείες και άχαρες, με όρθες γωνίες, χωρίς καμμία διακόσμηση.

Ο θεμέλιος λίθος της Μπραζιλίας τοποθετήθηκε το 1922, αλλά δεν έγινε τίποτα περισσότερο. Μόνο το 1956 ο πρόεδρος Κουμπίτσεκ αποφάσισε να δράσει.

Το πρώτο που κατασκευάστηκε ήταν το αεροδρόμιο. Εφ' όσον ούτε σιδηρόδρομος ούτε αυτοκινητόδρομος διέσχιζε ακόμα τη ζούγκλα που περιβάλλει τη νέα πρωτεύουσα, οι σάκκοι των τσιμεντών μεταφέρθηκαν αεροπορικώς! Με αυτή τη μέθοδο μεταφοράς, τα υλικά κόστιζαν είκοσι φορές ακριβότερα.

Ήραγε θα ζωντανέψει ποτέ η Μπραζιλία ή θα γνωρίσει την τύχη μερικών βραχυβίων αρχαίων πόλεων και της σύγχρονης Κανμπέρρας, που μισό αιώνα με-

τά την ίδρυσή της δεν είναι ακόμα μεγαλύτερη από μια άσημαντη επαρχιακή πόλη; Όταν εγκαταστάθηκε η Μπραζιλία, στις 21 'Απριλίου 1960, μόνο το 1,5% των δημοσίων υπαλλήλων μπόρεσαν να εγκατασταθούν εκεί.

Η Μπραζιλία δεν αποκλείεται να εξελιχθεί σε μεγαλόπολη, αλλά τότε θα συμβεί αυτό, κανείς δεν ξέρει. Αν είναι καταδικασμένη, η μεγαλειώδης αρχιτεκτονική της δεν πρόκειται να την σώσει. Μόνο η θέληση ενός μεγάλου λαού μπορεί να την αξιοποιήσει.

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

Η ΜΠΡΑΖΙΛΙΑ δεν είναι η πρώτη πόλη που χτίζεται ολοκληρωτικά «βάσει σχεδίου». Τέτοιες πόλεις, που ξεφύτρωσαν από το τίποτα, σύμφωνα όμως με ένα προμελετημένο πρόγραμμα, υπήρξαν και στην αρχαιότητα. Ωστόσο, το φαινόμενο είναι εξαιρετικά σπάνιο. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι πόλεις αναπτύσσονται μόνες τους, εκεί που το επιβάλλουν οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, και όπου υπάρχει ένα «σχέδιο πόλεως» αυτό συνήθως αρκείται να επεκτείνει τα όρια και να τροποποιεί ώρισμένες λεπτομέρειες ενός αστικού κέντρου που δημιουργήθηκε αβίαστα κι' εξελίχθηκε βαθμιαία.

Από τα πανάρχαια χρόνια, όπου εφαρμόστηκε εξ αρχής ένα σχέδιο, προτιμήθηκε πάντα το «ζατρίκιο»: Οι ευθύγραμμοι δρόμοι διασταυρώνονται σε όρθες γωνίες και σχηματίζουν ορθογώνια οικοδομικά τετράγωνα.

Στο έτος 3000 πρὸ Χριστού, το Μοχέντζο Ντάρο της Ινδίας ήταν χτισμένο με αυτό το σχέδιο. Το ίδιο σχέδιο χρησιμοποιήθηκε το 1890 πρὸ Χριστού για την εργατοσύπολη Καχούν που χτίστηκε από τον Φαραώ Σέσωστρη Β' για να στεγάσει τους σκλάβους που οικοδομούσαν την πυραμίδα του Ιλλεχούν. 'Αλλ' η πόλη αυτή ήταν ζυλινη.

Στη Βαβυλώνα επίσης, εκτός από την ιερή συνοικία, όλοι οι δρόμοι ήταν ευθύγραμμοι και παράλληλοι με ορθογώνιες διασταυρώσεις.

Γεωμετρικό σχέδιο εφήρμοσε και ο αρχαίος Έλληνας πολεοδόμος Ιππόδαμος για την πατρίδα του τη Μίλητο, για τον Πειραιά και για την ελληνική αποικία των Θουρίων στην Ιταλία. Το παράξενο είναι ότι το σχέδιο αυτό εφαρμόστηκε ακόμα και εκεί που η μορφολογία του εδάφους δεν προσφερόταν για ευθύγραμμη πολεοδομία. Οι δρόμοι σκαρφάλωναν στους λόφους και κατακυλούσαν στις πλαγιές, αλλά ήταν πάντα ευθύγραμμοι — στο χαρτί! Η Ρόδος, η Πρίηνη και η 'Αλεξάνδρεια, που χτίστηκαν αργότερα, ακολούθησαν την ιπποδάμεια πολεοδομία.

Στους νεότερους χρόνους, το Μανχάιμ, που σχεδιάστηκε γεωμετρικά το 1698, είναι η μόνη γερμανική πόλη που οι δρόμοι της έχουν αριθμούς αντί ονομάτων. Η αρίθμηση, αντί της ονοματοθεσίας, επικρατεί γενικά στις Ηνωμένες Πολιτείες, που έχουν τις περισσότερες ευθύγραμμες ορθογώνιες πόλεις.

Αντίθετα, στην πρωτεύουσα Ουάσιγκτον οι δρόμοι «άκτινοβολούν» από το κέντρο προς την περιφέρεια — σχέδιο που έρχεται άμέσως μετά το ευθύγραμμο ορθογώνιο στη σειρά προτιμήσεως των πολεοδόμων. Στη Γερμανία, η Καρλσρούη έχει επίσης άκτινωτό σχέδιο, με κέντρο έναν παλιό πύργο.

Στο Παρίσι, η πλατεία «Ετουάλ» (που σημαίνει «άστέρη») είναι το κέντρο όπου συγκλίνουν τα περίφημα boulevard, οι πλατείες δενδροφυτεμένες άρτηριες που καταλήγουν όλες στην 'Αψίδα του Θριάμβου. Άκτινωτό σχέδιο βρίσκουμε και στο Βερολίνο, και στο Λένινγκραντ και στη Μόσχα.

ΟΙ ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΔΑΜΕ πώς η έκταση μιας πόλεως είναι συχνά δυσανάλογη προς τον πληθυσμό της. 'Αλλ' από την επίσημα καθωρισμένη έκταση εξαρτάται ο πληθυσμός — πράγμα που σημαίνει πώς οι δυο αριθμοί είναι εξ ίσου αυθαίρετοι. 'Ενα διάταγμα π.χ. μπορεί να καθορίσει την έκταση μιας πόλεως σε ακτίνα μερικών χιλιομέτρων από το κέντρο της, αλλά στην πραγματικότητα η πόλη μπορεί να είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη από την «επίσημη» περιφέρειά της. Ο υπολογισμός όμως του πληθυσμού θα γίνει βάσει της επίσημης επιφανείας της.

Υπό την επιφύλαξη αυτή, ως επιχειρήσουμε την... ανακάλυψη των πυκνοκατοικημένων πόλεων του κόσμου.

Στην πρώτη γραμμή βρίσκουμε, όχι τη Νέα 'Υόρκη, αλλά το Τόκιο, με 9,7 εκατομμύρια κατοίκους στην «επίσημη» αστική περίμετρο.

Το 1942, ο πληθυσμός του είχε φτάσει κιόλας 7,8 εκατομμύρια. Στο τέλος του πολέμου, είχε πέσει στα 3,5. 'Αλλ' η πρωτεύουσα της Ιαπωνίας δεν άργησε ν' ανασυγκροτηθεί και το 1957 ξεπέρασε το Λονδίνο, που κρατούσε ως τότε την πρώτη θέση. Η βρετανική πρωτεύουσα είναι τώρα η δεύτερη μεγαλύτερη μετά το Τόκιο και η Νέα 'Υόρκη έχει την τρίτη θέση.

Αυτά σύμφωνα με τους επίσημους αριθμούς. 'Αλλά ποιος είναι ο πραγματικός πληθυσμός μιας πόλεως; Το Λονδίνο π.χ. έχει δυο επίσημες περιμέτρους: Την «κομητεία του Λονδίνου» (Λόντον καουντυ) που περιλαμβάνει μόνο 3,4 εκατομμύρια κατοίκους, και το «μείζον Λονδίνο» (γκρέντερ Λόντον) με 8,4 εκατομμύρια. Υπάρχει όμως και το... ανεπίσημο Λονδίνο με τα περίχωρά του, που ξεπερνάει τα δέκα εκατομμύρια.

Αυτό συμβαίνει σε όλες τις μεγάλες πόλεις του κόσμου. Οι επίσημοι αριθμοί δεν εκφράζουν την πραγματικότητα. Οι στατιστικές είναι πάντα καθυστερημένες. Πώς εξηγείται αυτό; Δεχόμαστε πως η ταχύτητα με την οποία επεκτείνονται τα σύγχρονα αστικά κέντρα και καταπίνουν ή συγχωνεύονται με τους γειτονικούς οικισμούς για να δημιουργήσουν μια άπέραστη αδιάσπαστη θάλασσα οικοδομημάτων, ξεπερνάει τις προσαρμοστικές ικανότητες των γραφειοκρατικών έγκεφάλων. 'Αλλ' οι αποφασιστικοί παράγοντες είναι τριών ειδών:

Ανθρώπινοι παράγοντες: Το τοπικό πνεύμα των κατοίκων μιας περιοχής εμποδίζει συχνά την «επίσημη» ποίηση μιας πραγματικότητας. Το Φούρτ είναι σήμερα μια συνοικία της Νυρεμβέργης, αλλ' επίσημα είναι μια ανεξάρτητη πόλη. Τίποτα δε χωρίζει τις δυο πόλεις, αλλ' οι κάτοικοι του Φούρτ είναι ικανοί να επαναστατήσουν αν τους μιλήσεις για συγχώνευση.

Οικονομικοί παράγοντες: Συχνά οι δημοτικές αρχές μιας πόλεως δεν ε-

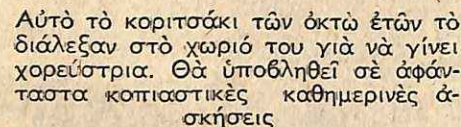
Ένα υπερμοντέρνο κτίριο στην 'Αβάνα, η οποία έχει ηλικία μόλις 400 ετών.

χουν κανένα συμφέρον να επεκτείνουν τα επίσημα όρια της δικαιοδοσίας τους, γιατί κινδυνεύουν ν' αναλάβουν υποχρεώσεις (ύδρευση, οδοποιία κ.λ.π.) δυσανάλογα μεγάλες αν σχεσει με την απόδοση φόρων που θα εισπράξουν από τους νέους και συνήθως φτωχούς συνεισμούς. Έτσι αφήνουν αυτές τις καθυστερημένες περιοχές να «εξάρουν με το ζουμί τους» ως δήθεν ανεξάρτητοι δήμοι, ενώ στην πραγματικότητα αποτελούν ένα σώμα με την υπόλοιπη πόλη.

Πολιτικοί παράγοντες: Το Καρλόττενμπουργκ, το Σπαντάου, το Σόνενμπεργκ, ήταν ανεξάρτητες μικρές πόλεις που συγχωνεύθηκαν το 1920 με το Βερολίνο. 'Αν η συγχώνευση καθυστέρησε τόσο, είναι γιατί η κυβέρνηση φοβόταν την «ερυθρά μολύνση» των εργατικών αυτών περιοχών. 'Εξ άλλου, οι δημοτικοί άρχοντες αυτών των πόλεων δεν είχαν καμμία διάθεση να... χάσουν το ψωμί τους για τη συγχώνευση.

ΕΝΑ συμπέρασμα επιβάλλεται: Σε πολλές περιπτώσεις, τα επίσημα όρια μιας πόλεως είναι το αποτέλεσμα όχι μιας αντικειμενικής εκτίμησης της πραγματικότητας, αλλά των ιστορικών περιστάσεων, της συγκρούσεως των αρμοδιοτήτων, των αντιζηλιών, των οικονομικών υπολογισμών και των πολιτικών επιφυλάξεων. Έτσι, οι στατιστικές της διοικήσεως για την έκταση και τον πληθυσμό των σύγχρονων πόλεων δίνουν μια παραμορφωμένη και συχνά τελείως ψεύτικη εικόνα της πραγματικότητας. Τα κριτήρια για τον προσδιορισμό μιας πόλεως δεν είναι ούτε γεωγραφικά ούτε κοινωνιολογικά, αλλά πολιτικά.

Η πόλη της Νέας 'Υόρκης απλώνεται σήμερα σε τρεις πολιτείες: Την πολιτεία της Νέας 'Υόρκης, την πολιτεία της Νέας 'Γερσέης και την πολιτεία

Τὸ «Μαγεμένο νησί», τὸ «Νησί τοῦ Ἐρωτός», ὁ «Εἰπίγειος». Παράδεισος... Δὲν ὑπάρχει χαρμηχησιμὸς ὅσο ἐπαίνειτικὸς καὶ ὑπερβολικὸς κ' ἀν μᾶς φαίνεται ἐξ ἀποστάσεως, ποὺ νὰ μὴ δικαιολογεῖται. Κι' ἀκόμη περὶ σπουδαιότερο χαρακτηριστικόν: «Νησί τῆς Ἡδονῆς». Μὰ μὲ τὴ διευκρίνιση: τῆς ἡδονῆς νὰ ζεῖς ἀφορισμένη μὲ τὸ χειροποίητο καὶ τὸ ἀπύματο. Σ' αὐτὸ τὸ μαγευτικὸ νησί τὰ πάντα ἀμιλλάνονται γιὰ νὰ σοῦ προκαλέσουν τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Τὰ ἠφάστευτα, κ' ἂν καντιζοῦν, χαροποιοῦν τὸ μάτι μὲ τίς ἀπαλές γραμμὲς τους. Οἱ λήψεις στὰ βουνά, σοῦ προσφέρουν τὴ λεῖα τους ἐπιφάνεια γιὰ νὰ καθρεπτίζεσαι μέσα. Οἱ ἀκρογιαλιὲς ἀπλώνουν τὴ ξεστή καὶ λεπτή τους ἄμμο. Οἱ δρόμοι, πλασιωμένοι ἀπὸ ἱβίσκους μὲ τὰ κατακόκκινα λουλουΐδια τους ἀπὸ μπανάνες καὶ φοίνικες, οὐ καλοῦν γιὰ περιπάτους. Πουθενά ἄλλοι οὐ δορυζῶνες, οὐ κληματικά ἐπίπεδα πάνω στὶς πλαγιές, δὲν μαυρίζουν τέτοια ἀφρονική συνεννόηση μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ γῆς. Ἀν ἡ Σουμάτρα εἶναι δραματική, σὰν τοπίο τῶν Νιμελουϊγκεν, ἂν ἡ Ἰάβα τρέμει κάτω ἀπὸ μιὰ κορυμμένη φωτιά πρὸ ἀναστατώνει τὴν προσπάθεια γιὰ τὸ καθημερινὸ οὕς, τὸ Μπαλί μᾶς ἀποκαλύπτει μιὰ χαρούμενη γεμιστά ποῦ δὲν ἀπέχεται παρὰ μόνο γιορτές.

Α μποροῦσες νὰ ὀνομάσεις τὸ
 Μπαλλ καὶ νηοὶ τῶν Πνευματιῶν.
 Εἶναι ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων αὐ-
 τὰ τὰ ἀόρατα ὄντια ποὺ ζοῦν διπλὰ σου
 καὶ μέσα σου. Ὁ καθένας ἔχει τὸ δικό
 του πνεῦμα, ἀν ὅχι διὸ ἡ καὶ περισσό-
 τερα, ποὺ τὸν βοηθοῦν ἢ τὸν καταδιώκουν.
 Κάθε σπῖτι ἔχει ἕνα, κάθε χωρὶς καμα-
 ρώνει γιὰ τὴν κορυφὴ στρατιά του.
 Ἡ ἀτμόσφαιρα ἔπρεπε νὰ εἶχε πῆξει
 ἀπὸ τὴν πολυποικιλίᾳ δράσεω ποὺ ἀναπτύ-
 σουν ὅλοι αὐτοὶ οἱ μακαριτεῖς, ἄνθρωποι
 ἢ ζῶα, γεμάτοι παρορροὶα καὶ ἡ γα-
 λήνιοι καὶ εὐχαριστημένοι. Τὰ δέντρα
 καὶ οἱ βράχοι καὶ οἱ ἄγροι βοσκοῦνται, τὸ
 καθένα χωριστά, μὰ καὶ ὅλα μαζί χωρι-
 σμένα κατὰ εἶδος, κάτω ἀπὸ τὴν ἐξέστη-
 σι σιωπηλῶν φρονούν. Ἐπάσχει ἡ θεὰ
 τοῦ Ρυζιοῦ, ὁ μάγος τοῦ τάδε ἠψαυσει-
 τον, μὰ καὶ ὅλων τῶν ἡψαυσιτεων τοῦ
 νησιοῦ, τὸ πνεῦμα τῆς ἰνδιάνικης κα-
 οῦδας... Ἐκατομμύρια ἑκατομμυρίων.

οὐδας.. Ἐκατομμύρια εκατομμύρια.
Στὰ πάντα τοὺς στοὺς δοξῶντες καὶ στὰ
χωρὶς δὲν εἶναι τόσο τὸ θεῖο ποῦ ὁ
Μπαλνινο τιμῶν, ὅσο ἄδραστα ὄντα, ποὺ
ἐξέλουν τὰ καὶ καλοπιάσουν. Δὲν ὑπάρχει
ἵκνηση, πράξη, κουνέντα, ἀκόμη καὶ σκέ-
ψη ποῦ νὰ μὴν πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑπόταξη
στὰ Πνεύματα, τὰ καλὰ ἢ καὶ τὰ κακά.
Μὰ τόσους εἶναι ὁ ἥπιος χαρακτήρας
τῶν ἡθῶν ὅ' αὐτὸ τὸ παρῆξενον ἡσὶ, ποῦ
τὰ πνεύματα αὐτὰ δὲν ἔχουν τὴν ἐννοια
τοῦ δαιμονίου, δὲν παρουσιάζονται σὰν

Ὁδοιαστικά καὶ πνεῦμα δὲν εἶναι παρὰ μόνο ἡ Ραγκντά ἢ Χήρα, ποὺ ἔχει τὴν μαρία, νὰ κατασπάρσῃ τὰ μαοῖρά παιδιὰ. Ἡ Ραγκντά περιπλανιέται μονομιά φορὰ τὸ χρόνο, τὴ Νύχτα τοῦ Νουπί, καὶ τότε ὅλος ὁ κόσμος εἰδοποιεῖται μὲ ταμπούλα. Πατεῖς με πατὰ σε οἱ Μπαλινωδὺν σὲ τὰ ἀκούσουν τρέχουν νὰ ἱμπαρωθῶν σὲ τὰ σπῆται τους καὶ νὰ σθῆσουν κάθε φῶς ἢ ἀναμεινὸν κεοῖ, ἀκόμη καὶ τὴ φωτιά σὲ τζάκι. Οἱ γυναῖκες βγάλουν τὰ φακίδια τους, γιὰ νὰ χῶσουν στοὺς κόστους τους μιὰ μακρὰν βελόνα μὲ λεπτὲς μύτες σὲ δυὸ ἄκρα. «Ὁλη γόχα νέοι καὶ γέροι χτυποῦν μὲ δύναμη, δὲι δῆποτε ὑπάρχει ποὺ νὰ κάμνει θόρυβο γιὰ νὰ διώξουν τὴν κακόβουλη στρατιά ποὺ ἀκολουθεῖ τὸν ἀπαίσιο θρυκόλακα. «Μαγεγιτ! Μαγεγιτ!», — «Φύγε». — φωνάζουν ὅσπου νὰ βραχνιάσουν.

Μὰ συνήθως τὰ κακὰ πνεύματα τοῦ
Μπαλὶ εἶναι ἀπλῶς ἐνοχλητικά, περιπα-
ιχτικά καὶ κακότροπα ὄντα ποὺ σφιζέ-
ναι δὲ σοῦ δημιουργήσουν διάφορες ἀ-
ναποδιές... Τὸ ρούτο, ποὺ ἀπώσες τὴ
νύχτα γιὰ νὰ στεγνώσει ξεραίνεται,
χτυπᾷ τὴ μὴτη σου πάνω σὲ μιὰ πόρ-
τα ποὺ τὴ νόμιζες ἀνοιχτή, τὸ τῆξι
δὲν τραβᾷ καλὰ καὶ πνίγεται μὲ τὸν
καπνὸ, τὰ κεραμίδια στᾶζουν· ἄντοστα ἀ-
στεία κανενὸς πνεύματος ποὺ παραιοῦν-
ται γιατί δὲν τιμῆθηκε ἀρετὰ.

Ἔτσι λοιπὸν οἱ Μπαλινὸι τὰ τιμῶν ἀκοιμητῶν λουλούδια καὶ λιβάνι μπροστὰ σὲ μιὰ μικρὴ παγίδα, θύοι αὖ καὶ κηφελί, ἀνεβασμένη πάνω σ' ἕνα πάσσαλο, συγχρόνως προσπαθοῦν νὰ τ' ἀπομακρύνουν ὅσο μποροῦν μακρότερα μὲ λουρίδες ἀπὸ φοίνικες ποὺ κρεμοῦν στὶς πόδες τους ἢ δένουν τεταμένες σκοινιά πάνω ἀπὸ τοὺς δορυζόμενους. Ἔτσι τὸ νησὶ ἔχει μιὰ μόνιμη γιορτάσιμη μορφή.

Τὰ χωριά περιβάλλοντα ἀπὸ διπλὸ χωματένιο τοίχῳ με ἑξήλικες πόρτες, ποὺ δὲν εἶναι ἀντικυρῶτες στοὺς δυὸ τοίχους. Ἔτσι ὅταν τὰ πονηρὰ πνεύματα μαϊνώνουν ἀπὸ τὴν πῶτὴ πόρτα, σκοντάφτουν στὸν δεύτερο τοίχον καὶ ἀπογοητευμένα ἀναγκάζονται νὰ φύγουν πίσω.

Ἀντίθετα, τὰ ἀγαθὰ πνεύματα, ἂν
κουρασθοῦν νὰ πλανιοῦνται ἐδῶ κι' ἐκεῖ,
παρκαλοῦνται νὰ καθίσουν μιὰ στιγμή
νὰ ξεποστῶσιν οὐ μὴ μικρὴ βούρλια
πολυθρόνα κρεμασμένη σὸν παρυσόλη
τῆς πόρτας ἢ σὸ πλεσιέστερο δέντρο.

᾿Ωρισμένα ἀγαθὰ πνεύματα φροντίζον τοὺς ἀργούς, ὅπως εἶναι ἡ Σρλ-Ντεβί, ἡ προστάτρια τοῦ οὐκυῖου. Ἀδύνατο νὰ γίνει μιὰ ὁποιαδήποτε δουλειὰ στὸν οὐκυῖον χωρὶς τὴν ἐξ προσφερόντων γλυκὰ καὶ λουλουδία. Κί' ἄν, τὴν ὥρα τοῦ θερισμοῦ πέσει κάτω κανένα στάχυ κατὰ λάθος οὐ ἀδέξιμος ὁμῶς θὰ γονατίσει νὰ ζητήσει συγγνώμην ἀπὸ τὴν θεὰ τοῦ κακοματαιγαιζομένου ἐστὶ νὰ δῶρα τῆς.

Γιατί! τὰ πνεύματα εὐκόλα θυμώνουν, ὅταν δὲν τιμᾶται διαρκῶς, ἡ δύναμις τους. Καί γι' αὐτό, ὅταν θαυράδωνται, κάθε οὐκογενείᾳ χρίσις, γιὰ νὰ ξεχάσουν οἱ παραλείψεις τῆς μέρας, ἀνομιτᾷ χάμω μυστοῦ στήν πόρτα του ἕνα πῆλινο πῦστο μὲ ἕνα — δυὸ εὐωδιστὰ λουλούδια, μὴ κοιταλίστα ψημμένο ρυζί κ' ἕνα ξυλαράκι λιβάδι μετ' ἀγαμμένην τὴν ἄκρη του.

ΓΙΑ να νοιώσουμε καλύτερα τη γοητευτική μυστική ψυχή του Μπαλλί πρέπει να μελετήσουμε το παρελθόν του.

“Όταν ἡ πελώρια αὐτοκρατορία τοῦ Μογιοπατί, ποὺ ἀπλώσθαι ἀπὸ τῆς Σουματρὰ ὥς τοὺς Μολούκους περιλαμβάνον-
τας τὴν Κεϋλάνη καὶ ἕνα κομμάτι τῆς
Μαλαισίας, κατέρρευσε τὸν 7ον αἰῶνα
κάτω ἀπὸ τὰ χυρήματα τοῦ Ἰσλάμ, ποὺ
ἐρχόταν ἀπὸ τὴν Ἰνδία καὶ τὸν Περσι-
κὸ κόσμῳ, ὁ ντόπιος πληθυσμὸς ὑποχρεώ-
θηκε νὰ συμμαχηθῇ μαζί του, γιατί ὁ
ἀγρότης δὲν διατάζει ἀνάμεσα στὴν ἀπό-
λεια τοῦ ἀγροῦ του καὶ τὴν ὑποταγή
στὸν νικητὴ. Μὰ ἡ θουδιστικὴ ἀριστο-
κρατία, πρίγκιπες χωρὶς ἀνάκτορα καὶ
ἡγεμόνες χωρὶς σκήπτρα, ἀναγκάστηκαν
νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πατρικὰ χώματα.
Τὸ ἔδαφος εἶχε γίνει γι’ αὐτοὺς πῶ
καφτὸ ἀπ’ ὕψι ἀν τὴν εἶχαν Κρακατὸ.
Μέσα σὲ ἐλάχιστο διάστημα οἱ πρίγκι-
πες δυναστείες, ἰνδικῆς καταγωγῆς, καὶ
τὰ περσικὰ κτίρια ποὺ εἶχαν φτιάξει,
καταστράφηκαν. Οἱ θρακμανικοὶ νοοὶ λεη-
λατήθηκαν ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῶν, βε-
βηλωθῆσαν, κατεδωφίστηκαν. Παντοῦ ἐ
πυλλήθηκε ἡ θρησκεία τοῦ Προφήτη καὶ
τὸ βιβλίῳ τῆς πέρας τὸν θαλασσῶν Ἰν-
δίας, ἔκλεινε γιὰ πάντα.

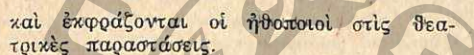
Βασιλίδες, πονήρατες και εὐγενεῖς,
οἷοι δὲν εἶχαν σκοταδίστὴν τὸ παθὶ σὺ
χρὴ μπόρσαν γὰρ γλυτώσων διχὲ μόνον
τὸν αὐτοὺς τοὺς, μὴ καὶ τοὺς θεοὺς ποὺ
κουβαλοῦσαν στὴν καρδίᾳ τοὺς, ὅθι καὶ
καταφύγιο σ' ἓνα μικροσκοπικὸ νησί, με-
ρικὰ μίλια στ' ἀνοικτὰ τῆς γῆς τῆς
Γάλλας, τὸ Μπαλί.

οὗς, τοὺς Μαλαί.
 οἱ Μουσουλμάνοι δὲν τοὺς κινήθησαν
 ὡς ἐκεῖ... ἴσως γιὰτὶ δὲν ἤξεραν
 ναὶ θοῦν, ἔξω ἀπὸ τοῦ Μπενόα καὶ τοῦ Μπου-
 λεγκέγκ, ἄλλοι λιμάνι ἱκανὸν νὰ φιλοξε-
 νήσῃ τὰ δυσκίνητα καὶ μεγάλὰ καράβια
 τοὺς καὶ φοβόντουσαν μήπως τσατιστοῦν
 στὰ ὕψηλα, ἴσως πάλι γιὰτὶ περιφρόνη-
 σαν τὴν μικρότητα τοῦ Μαλαί καὶ αὐτῶν
 ποὺ ἐγὼ δυνάμει νὰ πολεμήσουν.

Οἱ πρόσφυγες ἔβηκαν τέτοια ἐγκάρδια ὑποδοχὴ ἀπὸ τοὺς αὐτῶνθρονος τοῦ νησι-
οῦ, ποὺ ἀμέσως — ἀμέσως οἱ δυὸ πλη-
θυσμοὶ ἐνώθηκαν μὲ τοὺς δεσμοὺς τοῦ
γαίω. Ἔτσι ἐπέληθον μιὰ νέα ῥάστα,
οἱ Μεταλινὸι, ὅπου σὰ κατανόξανθα
δέρματα, σὰν τὴν ἐγγλέζικον καπνὸν, ξε-
χωρίζει εὐκόλῃ τὴν φινέτσα τῶν χα-
κτηριστικῶν τοῦ Ἀρείου.

Παρ' ὅλο τοῦ παρξέμεινε ἡ ντόπια γλῶσ-
σα, πλουτισμένη με ἱαθανο-ινδιὰ ἰδιώ-
ματα, τὰ σανσκριτικά τῶν λέξεων καὶ
τῶν διανοσηρικῶν ὀργάνων κι' αὐτὰ τὴ
θέση τους. Σ' αὐτὴ τὴ γλῶσσσα, μετ' ἅ-
πο τὶς ἀρχαίωτες τῆς ἀνθρωπότητος,
λέγονται ὡς σήμερ ἀόμνη οἱ προσευχες

Νεαρή Μπαλίνη...
Ένα πρόσωπο ο-
που η παιδικότη-
τα δέν έχει όλότε-
λα χαθεί...

Μὰ στὸ Μπαλὶ δὲν βόηκαν καταφύγιο τὰ ὑπολείμματα μόνο μιᾶς ξεροζωμένης ἀποτοκράτις. Φυλοξενήθηκαν μὲ ἔγκρατο δίστοχα κι' ὁ Βράχμα κι' ὁ Βισονὸς κι' ὁ Σίβα, ὁ Ἰντρο, ὁ Γκανέσα μὲ τὴν ἐλεφάντινη προσδοκίδα του, ἡ Σαρασβάτι, ἡ θεὰ τῆς Σοφίας, ἡ Σκαντὰ μὲ τὰ δέκα πολεμικὰ χέρια της κι' ἄλλες κι' ἄλλες, χιλιάδες, ἰνδικὲς θεότητες. Κι' ἀντὶ τὰ συγκρουσθῆναι μὲ τὴς ἰσλαμικὲς ψυχροκρατικὲς δοξασεῖς, οἱ θεϊκοὶ πρόσφυγες ἀνακατεῦνθηκαν κι' αὐτοὶ μὲ τὸ πλῆθος τῶν Ἰνενυμάτων. Αὐτοί, πού, ποὶν λατρευθῆναι σὰν θεότητες, ἦσαν οἱ δυνάμεις τῆς Φύσεως, ξανααὐθυσκῶσαν στὸ Μπαλὶ τὸ πρωτόγονο κλίμα τους. Καὶ παράλληλα, ἡ γλῶσσα τοῦ τοπικοῦ, τὸ κλίμα καὶ ἡ ἀγαθότητα τῶν ἐγκλωρίων, μετροῦσαν τὴν βραχμικὴν αὐτοθρησκεία. Ἀπὸ τὸ μῆμα αὐτὸ βγήκε ὁ σημερινὸς Μπαλινός, μιὰ ψυχὴ μὲ σπάνιο καλλιτεχνικὸ αὐσθητήριον, ποὺ πάλλει στοὺς χοροὺς του καὶ στὸ ξύλινο ἀγαλματάκι, ποὺ ἡ ἐπιδέξια οὐμὴν τοῦ προκρίσει μὲ ἀνάστησι φορτωμένη

πνευματικότητα μὲ σύγχρονως καὶ ἡδο-
νὴ.

Πατώντας τὸ πόδι σου κάμνεις ἕνα
ἄλμα χίλια χρόνια πίσω κι' ἔρχεσαι σ'
ἐπαφὴ μὲ κάτι ποὺ εἶναι κοινὸ σ' ὅλες
τὶς θρησκείες τοῦ κόσμου: μὲ τὴν πραγ-
ματικὴ ἔννοιαν τοῦ θείου.

Α Ἦ δὲν ὑπῆρχε ἡ μουσικοπάθεια
ποῦ γίνεται ἀντιληπτή καὶ στὴν
παραμικρὴ του ἐκδήλωση, θὰ μπο-
ροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι τὸ χαρακτηρισ-
τικὸ τοῦ Μπαλινού εἶναι ἡ ἀγαθότητα καὶ
ἡ εὐγένεια. Σ' αὐτὸ τὸ μαγευτικὸ νησί

ὅλα συντελοῦν στὸ νὰ διατηρεῖται ἡ ψυ-
χή σὲ καλῶσσωσάτη ἀνωτερότητα.

Μὲ τὸ ἐνάμιον περίπου ἑκατομμύριο
κατοίκων τοῦ τὸ Μπάλι σὲ προσελκύει
περισσότερο ἴσως μὲ τὸ μοναδικό του
κλίμα ἀπ' ὅ,τι μὲ τὰ μαγνητικά τοπία.

Ἐάν τῃ Σομάτῳ καὶ τὴν Ἰδία εἰ-
ναι κί' αὐτὸ ἡφαιστογενές. Πάνω ἀπὸ
τοὺς κλιμακοῦς δορυζόντες ὑφώνεται μιά
δροσερὰ ἀπὸ δεκαπέντε ἐνεργὰ ἡφαι-
στεια πού σχηματίζει ὥραϊο συνδυασμό
μὲ τὸν ἀπομονωμένο κῶνο, τίθους τριῶν
χιλιδίων μέτρων, τοῦ Γκουνογκ Ἀγ-
κουγκ καὶ τὸν μόνιμο καπνὸ στὴν κορυφή
του. Ἡ βλάστηση εἶναι θηριώδης, χωρὶς
νὰ διαπνέεται ἀπὸ ἀερίαια. Καταλαβαί-
νεις ὅτι γονιμοποιεῖται ἀπὸ τὰ γόνιμα
στοιχεῖα πὸ σκορπίζονται ἀπλόχερα μὲ
τὴν ἐξήκολ. Καὶ πόσο ρομαντικὴ ἡ λί-
μνη Μπατού, ὅπου καθρεφτίζονται πα-
γώδες μὲ ἑνδεκά ὁρόρους, στεγασμένες
μὲ μαύρα καλάμια, πὸ ἀναπαριστοῦν
τὸ ὄρος Μέρου. Ἡ ἀερογυμνὰ ἀπλάνου
μὲ ἀμμουδιὰ χλιαρὴ καὶ μαλακὴ στὸ
σῶμα πὸ ξαπλώνει ἐπάνω. Τὸ μόνο ἀ-
φιλόξενο στοιχεῖο τοῦ νησιοῦ δὲν εἶναι

Γυναίκες με πρόσχαρη μορφή, χωρίς όπισθοβουλία...

παρά μόνο κάτι άπαισία κίτρινα σκυλιά, πάντοτε έτοιμα να σέ δαγκώσουν και οι άχόρταγοι πύθηκοι που απανίζουν τις φωνιές από ξαχαροκάλαμο.

Μια τόσο άπαλη και ήπια φύση δεν μπορούσε να μην έχει τον αντίκτυπό της στην ψυχή και στη θεωρία των κατοίκων. Πουθενά στα τρεις χιλιάδες νησιά της Ίνδονησίας δεν συναντάς τόσο άνοικτα πρόσωπα, άνδρες τόσο καλόκαρδους, γυναίκες με τόσο λεπτή επιδερμίδα. 'Ο χαρακτήρας τους καμιά σχέση δεν έχει με την αθωότητα και την ξεγνοιασιά των Πολινησιών, μα διαπνέεται ίσα — ίσα από μια φλογερή ψυχή κι' από μια διαρκή κοινωνία με τον άνθρωπο, όπως και με το ζώο και το φυτό κι' έναν δλόκληρο άόρατο κόσμο. Πώς λοιπόν κάτω απ' αυτές τις συνθήκες να μην αισθάνεσαι χαρούμενος, ήρεμος και δραστήριος συγχρόνως, να μην έχεις συνείδηση της αξίας σου, να μην είσαι περήφανος και εκ παραδόσεως άνεκτικός;

Και πόσο είναι φιλόξενοι: 'Ο πύ ταπεινός άγρότης τδ έχει χαρά να προσφέρει ένα φρούτο ή ένα άναψυκτικό στον διαβάτη που κοντοστέκεται μπροστά στην πόρτα του και με την ίδια απλότητα ο φιλοξενούμενος της μιάς στιγμής θα γονατίσει για να μοιραστεί ένα παστό ψάρι και τδ άποχρητωτικό φλυτζάνι του τσαγιού...

Πάνω σ' αυτά τα πρόσωπα, απ' όπου ή παιδική έκφραση δεν έχει, τότελα σθήνει, δεν συναντάς ώστόσο την χαμογελαστή μαλακότητα. 'Επ' χρόνια οι Μπαλινού, τόσο πολύ φοβόντουσαν μήπως τδ 'Ισλάμ ξεμπαρκάει για να άφανίσει τη θρησκεία τους και τις δοξασίες τους, πού δεν άνέτρεψαν καμιά άλλη λατρεία και καμιά ξενική διείσδυση. 'Εφθασαν ως τδ σημείο και να σφάζουν ά κόμη τούς Ιεραποστόλους πού πήγαν να τούς διδάξουν τδν χριστιανισμό. "Τότερα όμως, πάλι επιβλήθηκε ή άγαθή και ήρεμη φύση τους κι' άναγνώρισαν ότι οι Βάοβαροι δεν σκοτίζονταν και πολύ για τδ άντικείμενο της λατρείας τους. 'Ολόκληρα χωριά έγιναν χριστιανικά, πράγμα πού δεν τούς έμποδίζει να συνεχίζουν τις παλιές τους ενέργειες για να γαληνεύουν τά Πνεύματα. Τόσα λίγο φοβούνται τδ θάνατο πού, όταν τδ 1906 οι 'Ολλανδοί θέλησαν να τούς έπαβάλουν τδν προτεστάντισμό και να τούς θέξουν την κοινωνική τους δογάνωση, φόρεσαν τά γιορτινά τους και με τούς ήχους της μουσικής τους προχώρησαν χωρίς να διάζονται με ήψηλά τδ κεφάλι πάνω στα του-

φέκια πού τούς πυροβολούσαν. "Όσοι δεν έπεσαν από τις σφαίρες άποτελείσαν τούς τραυματισμένους με τά μακρά τους μαχαίρια πρην μαχαιρωθούν οι ίδιοι επί τόπου. 'Ετσι μπόρεσαν ως σήμερα ν' άποκλείσουν από τ' άκρογιάλια τους τη βιομηχανία, τούς σιδηροδρόμους, τις Τράπεζες και τόν ξένο Θεό.

ΤΟ ΦΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΤΑΙ

Τ Ο Μπαλί μπορεί να όνομασθεί νησί τών Ναών. 'Εκτός από τά μεγάλα θρησκευτικά συγκροτήματα, πού δεν δέχονται τά πλήθη παρά μόνο τις έπίσημες γιορτινές μέρες, εκτός από τις έπαύροφες παγίδες με τις καλαμιένες σκεπές πού καθρεφτίζονται στις γαλήνιες λίμνες, εκτός άκόμη από τούς μικρούς ναούς τών χωριών, κάθε οικογένεια έχει τδ δικό της μικρό ναό στην αλή τού σπιτιού της, κάθε άγρότης έχει στήσει στδ χωράφι του τη μικρή του πέτρινη ή ξύλινη παγίδα. Μπορεί να πει κανείς ότι όσα σπίνια ύπάρχουν κτισμένα για τούς ζωντανούς, άλλες τόσες κατοικίες προσφέρονται για τούς 'Αόρατους. Στους μεγάλους ναούς στην κορφή μιάς πυραμίδας σκαλοπάτια κατάφορτα από γλυπτά, κάθονται δίπλα — δίπλα οι τρεις θεοί της Ινδικής 'Αγίας Τριάδας: ο Σίβα πού καταλαμβάνει συνήθως την τιμητική θέση άνάμεσα στδν Βίσνου και τδν Βράχμα.

Μά ή Τριάδα αυτή στέκει πολύ ψηλά, δεν βρίσκεται τόσο κοντά στις καρδιές ό ο Γκασενά, ο 'Αφέντης τών Ουράνων Στρατιών με τά δαντελωτά αυτιά, ή γιός αυτός τδν Σίβα με τδ έξεφάντινο κεφάλι, πού ιδιαιτέρα τιμώται στδ Μπαλί. 'Ο θεός αυτός πού όνομάζεται και 'Αφέντης τών 'Εμποδίων παριστάνεται καθάλα πάνω σ' ένα ποντίκι, πού πάντοτε θάβει τδν κατάλληλο δρόμο για την άποθήκη τού ρυζιού και είναι άφθαστος σ' αυτόν τδν τομέα όσο και τδ παχύδερμο πού άνοίγει τδ δρόμο του μέσα στα δάση, και βοηθεί τδν πιστό να ύπερηγήσει όλα τά εμπόδια στη ζωή του. Κοίλαράς, φαγάς μέχρι σημειών να σκάει ή κοιλιά του από τδ πολύ φαγητό, σκεπασμένος με κοσμήματα, ο Γκασενά προσφέρει πλούτο κι' εύτυχία πού όποιον τδν τιμά. Μά άλλοίμονο στδν άθεο, γιατί τδ τού γυρίζει την πλάτη του και τότε ο βέβηλος θά περνώσει μπροστά στδ λιονταρίσιο πρόσωπο τού Κιτσιμουνά. Τδ τέρας αυτό, πού έχει καταβροχθίσει τά ίδια του τά πόδια και τδ σώμα όποτε να μην άπομείνει παρά μόσο ένα κεφάλι, δεν είναι άλλο από τδν Μαχέσβαρα, αλλά με μορφή καταστρεπτική πού οδηγεί στην άνάνεωση τού είδους. 'Ενώ είναι κακός δαίμονας για όσους αγαπούν την ήλική ζωή, γίνεται για τδν δρθόδοξο πιστό ο φύλακας τού σπιτιού του, ο άφέντης πού τδν προστατεύει από τούς κινδύνους τού δάσους, και σ' αυτό έξ άλλου όφείλει τδν τίτλο τού βασίλη των άγρίων εκτάσεων. Πρόκειται για τδν μεγάλο και παντοδύναμο Θεό τού Θανάτου και της Ζωής και δείχνει την ίδια προβυμία στδ να δημιουργεί καταστροφές, όσο και στδ να σπένδει σέ βοήθεια τη στιγμή τού κινδύνου.

Ο 'Ινδονήσιος, πού μυήθηκε άργά στδν βραχμανισμό, αγαπά αυτές τις διπλοσημαντες παραστάσεις μέσο των οποίων διατήρησαν την ψυχοκρατική θρησκεία τους. Αντ' μορφές τδ άποδείχνουν καλύτερα ίσως από άλλες: ο Ναγκά και ο Γκαρόντα.

Ο 'Ινδονήσιος, πού μυήθηκε άργά στδν βραχμανισμό, αγαπά αυτές τις διπλοσημαντες παραστάσεις μέσο των οποίων διατήρησαν την ψυχοκρατική θρησκεία τους. Αντ' μορφές τδ άποδείχνουν καλύτερα ίσως από άλλες: ο Ναγκά και ο Γκαρόντα.

Ο Ναγκά είναι τδ φίδι πού θγαίνει από τη γή σάν φλέβα νερού, είναι ο αιώνας ύδρόβιος γεννήτωρ. "Όταν ένας πέτρινος Ναγκά με έπτά κεφάλια βγαίνει από τά χέρια τού γλύπτη, τδν αφήνουν να μουδιάξει έξη μήνες σέ μία λίμνη για να διαποτισθεί με τη ζωόγόνο ενέργεια τού νερού. Διαρκώς ξαναγίνεται αλλάζοντας δέρμα. Δεν είναι τδ Κακό, μά ή ήλη, και τδ πονύ Γκαρόντα, δεν είναι ο έχθρός του, μά ή μυστική δύναμη πού τδν μεταμορφώνει την στιγμή πού τδ καταπίνει, άκριβώς όπως στα προϊστορικά χρόνια τά πονύ γεννήθηκε από τδ έρπετο.

Σ' αυτόν τδν φαινομενικό άνταγωνισμό τού οδρανού και της Γής, τού βασιλείου τού αιδέρος και τού νερού πού γονιμοποιεί, πρέπει μάλλον να δούμε στδ ζευγάρι των άντιθέτων έννοιών πού άλληλοσυμπληρώνονται, ένωμένα, τδ ούρά νιο και τδ έπιχειο βασίλειο. Γι' αυτό και οι γονείς κρεμούν πάνω τδν κούνια τού νεογέννητου ένα ξύλινο 'Εγκαρόντα πού μ' ένα 'Ναγκά στδ ράμφος του σκορπίζει από πάνω του την προστασία τών ύστερων.

ΤΕΡΑΤΑ ΚΑΙ ΔΡΑΚΟΙ

Α ΚΟΜΗ και οι ναοί έχουν σ' αυτό τδ όνειρεμένο νησί μορφή χαμογελαστή. Πουθενά δεν θά άπαντησεις, όπως στην 'Ινδία, μνημειώδη οικοδομήματα ύπεργεμάτα από θεότητες πού να κρατούν σέ άπόσταση τούς βέβηλους θνητούς. Πουθενά έντυπωσιακές και μπλεγμένες είσοδοι, διάδρομοι και παραδιάδρομοι, άγια άγίων, άδυστα σκοτεινά όπου βασίλευει άόρατη και τρομακτική δύναμη.

Έτσι για μεγάλους ναούς πρόκειται είτε για μικρούς στά χωριά, πάντοτε άνεβαίνεις μια λίγο άπότομη και στενή σκάλα πού σέ βγάξει σέ ένα είδος άψίδας κι' απ' αυτήν σέ μια πελώρια ταράτσα. Με τδ κεφάλι σηκωμένο ο πιστός έχει την έντύπωση πώς άνεβαίνει στδν οδρανό, πού ξεχωρίζει στδ φωτεινό δρθόγώνιο. Γύρω από τδ κύριο οικοδομήμα βρίσκονται συγκεντρωμένα χωρίς διαχωρισμένη τάξη μικροί οίκοι με στέγες από μαύρα καλάμια, καθαυτήριες δεξαμενές, συστάδες δέντρων.

Συνήθως έρημοι, εκτός από τις γιορτάσιμες μέρες, όποτε συγκεντρώνεται πύχνο πλήθος οι ναοί δίνουν μια έντύπωση χαλάρωσης και άνάπαυσης. Δεν ύπάρχει άλλος θόρυβος από τδ μουμουρίσμα της θαλασσινής αύρας μέσα στα δέντρα, τδ τραγούδι τών πουλιών, τδ κελάρυσμα τού νερού πού γεμίζει τις δεξαμενές.

Και επίσης, αυτό πρέπει να τδ πούμε, ένα άδιάκοπο σφυροκόπημα εργαλείων. Τδ κλίμα διαβρώνει μέχρι τέτοιου σημείου τη γαλήνα πέτρα και τδ κόκκινο τοδβλο πού ποτέι κάθε τόσο να γίνονται έπισκευές. Σέ ναό πού κτίστηκε τδν 15ο αιώνα, δεν ύπάρχει ούτε μια πέτρα πού να έχει πενήντα έτών ζωή. 'Η πίστη όμως τών Μπαλινών διατήρησε στις πέτρες πού διαδέχτηκαν τις πρώτες και την παραμικρή άρχική λεπτομέρεια.

Μέσα στδνς ναούς αυτούς, εκτός από τούς μεγάλους θεούς, ζει ένας δλόκληρος θείκός πέτρινος λαός. Στενά μπλεγμένα με πέτρινα κλαδιά και φύλλα δρθώνονται τέρατα, πού άρχίζουν σάν λιοντάρια με γουρλωμένα μάτια και καταλήγουν σέ φιδίσιες ούδές δράκων. Άλλα παριστάνουν δαίμονες, πού έχει άλυσσοδέσει

ή πίστη, άλλα συμβολίζουν τις μυστικές κατορθωότητες με έκδηλές δυνάμεις πού ο Μπαλινός λατρεύουν. Μά τόσο ήταν γελαστή ή διάθεση τού γλύπτη πού τά σμίλευσε πού τά τέρατα αυτά έχουν χάσει κάθε έννοια τρόμου. Κανένας δεν άπέφτει ή ήμα των γουρλωμένων ματιών και τών στριφτών ούδων. Κι' αν μια γυναίκα ξεχάσει ν' άκουπήσει ένα λουλούδι πάνω στδ άγριοπτό κεφάλι, με γέλια όμως θ' αφήσει τδ παιδί της να καθάλλησει την φοβιδωτή πλάτη.

ΛΑΟΣ ΚΑΛΟΤΕΧΝΩΝ

Μ ΠΑΛΙ, τδ νησί της Τέχνης! Μπαλί, τδ νησί τών πανηγυριών. Κι' αυτοί οι χαρακτηρισμοί είναι άληθινοί.

Η Τέχνη είναι καθαρά λαϊκή. 'Ο άγρότης πού όλη μέρα οδηγεί τδ βόδι του στις λάσπες τών ορυζάνων ή καλλιεργεί τις φυτείες από καφέ, μεταβάλλεται τδ βράδυ σέ έπιδέξιο γλύπτη. Τά ροζιασμένα δάχτυλά του θά γίνουν άπαλά γά να μωρέσει, με τη βοήθεια της μικροσκοπικής σμίλης του, να βγάλει από τδ μαλακό ξύλο γυναίκες με μακρά και λεπτά μπράτσα και νεανικά στήθη, θεές γεμάτες χαρά. Τδ κοριτσάκι πού γυρίζει από τδ σχολείο με τη σάκκα της σέ ισορροπία στην κορφή τού κεφαλιού του, μεταμορφώνεται τις γιορτάσιμες μέρες σέ ήξια ήθοποιό πού έρμηνεύει τδ ρόλο πριγκίπισσα στην παράσταση τού Ραμαγιάνα. 'Ο μπακάλης στδ Ντεντασάρ, είναι ζωγράφος με ταλέντο και ή πωλήτρα σιγάρων και καπνού μοναδική κεντήτρια. 'Ο ύπάλληλος, ο έμπορος, ο γκρομπ τού ξενοδοχείου, τρέχουν, μόλις θραυνάσει και σχολάσουν από την εργασία τους, να συναντηθούν σέ φιλικό σπίνι για να παίξουν μουσική. "Όλοι τους είναι ίκανοί, χωρίς να σπουδάσουν ειδικά, να παίξουν φλάουτο ή βιολί με δυό χορδές ή μεταλλόφωνο.

Η ζωή στδ Μπαλί είναι μια άδιάκοπη φέιστα, μά μια φέιστα πού μεγαλύτερη σχέση έχει με έξοπασμα της καρδιάς απ' ό,τι με κοινό ξεφάντωμα. Τά πάντα σχεδόν αποτελούν άφορμή για να έκδηλωθεί ή χαρούμενη διάθεση τού καθένος: ή άνοιξη πού μπαίνει, οι διάφορες φάσεις της σελήνης, ή άρχή και τδ τέλος τού θερισμού, τδ ξεκίνημα και ή έπιστροφή τών ψαράδων, ή συγκομιδή τού ρυζιού, ή άρχή και ή κατάπαυση τών μουσώνων.

Στους δρόμους περνούν λαμπρές παρελάσεις. Τά γόργκι και οι κλαρινέτες μπροστά, πίσω οι γυναίκες στη σειρά με μεγάλες όμπρέλλες κόκκινες, μπλέ, πράσινες, κίτρινες πού τις κρατούν στηριγμένες στην άκρη πελώριων κονταριών. Ξυπόλητες και με τά γιορτινά τους έχουν σέ ισορροπία πάνω στα κεφάλια τους, χωρίς να τά κρατούν, μεγάλα καλάθια γεμάτα φρούτα και γλυκά τοποθετημένα σέ σχήμα πυραμίδας, πού φθάνει καμιά φορά σέ ύψος ενός μέτρου. Στην πλατεία τού χωριού ή στην άκροθαλασσά περμιένουν τά τρία μυδικά πρόσωπα τού Καλού, τού Κακού και της Φύσεως, ή Ραγκντά, ο Μπαρόγκ κι' ο 'Οράγκ. 'Η μάγισσα με τά κρεμαστά μαστάρια, ή Ράγκντά, πασχίζει να έξοντώσει τδν Μπαρόγκ πού της γυρίζει με άναίδεια την πλάτη του. Με τά μαχαίρια τους στδ χέρι νέοι Μπαλινού προστατεύουν τδ Πνεύμα τού Καλού, μά μόλις τδ ύπλο τους άγγίξει τά μαλλιά της Ραγκντά,

καταλαμβάνονται από σασμοδική έξαρση. Η έξαρση αυτή μεταδίδεται και σ' ολόκληρο τδ πλήθος. Με μια μουσική πού φθάνει στδν πύδ έξάλλο ουνθιδ άκόμη και γιαγιάδες μπαίνουν στδ νερό ως τά γόνατα για να χορέψουν. "Όλοι χορεύουν, τά κοριτσάκια με πολύχρωμα φορέματα, οι άνδρες, οι γυναίκες, άκόμη και οι παάδες με τις κατάλευκες στολές τους.

Η φρενίτις αυτή δεν θά κοπάσει παρά μόνο όταν καταφθάσουν τά γουρυνόπουλα ψητά στη σούβλα, τά γλυκά και τά φρούτα πού με τδ άρωμά τους έχουν ήδη χορτάσει τη Ραγκντά και τδν Μπαρόγκ. Τπέροχες χορωδίες τεματίζουν τη χαρούμενη αυτή γιορτή και προαναγγέλλουν την καινούργια πού θ' άρχίσει την άλλη μέρα.

ΟΤΑΝ Ο ΝΕΚΡΟΣ ΦΘΑΣΕΙ ΣΤΟΝ ΟΤΡΑΝΟ..

Α ΚΟΜΗ και ή άποτέφρωση ενός νεκρού γίνεται σέ άτμόσφαιρα χαράς. 'Ο θάνατος δεν είναι ή άπελευθέρωση της ψυχής, ή ύπόσχεση για μια νέα ζωή στδν παράδεισο τού 'Ιντρα:

"Όταν ένας Μπαλινός πεθάνει τδν θάβουν κάτω από ένα λεπτότατο στρώμα από χώμα, τυλιγμένο σέ μια ψάθα. 'Εκεί θά περιμένει την ώρα πού θά παραδοθεί στις φλόγες. Η άποτέφρωση με τά γεύματα και τις γιορτές πού τη συνοδεύουν είναι μια δαπανηρή τελετή και γι' αυτό χρειάζεται να περιμένεις άρκετδν καιρό καμιά φορά όσπου να μαζευτούν άρκετοί θάνατοι για να μοιραστούν τά έξοδα.

"Όταν φθάσει επιτέλους ή μέρα δ νεκρός ξεθάβεται και μεταφέρεται σ' έναν πανύψηλο κι' άνάλαφρο πύργο από μπαμπού στολισμένο με καθρέφτες, κόκκινες σημαίες και διάφορα σχέδια από χρυσό χαρτί πού τδν άναβαστούν με τενημένα χέρια όκτω Μπανιλό. Η ποιητή θά προσπαθήσει να ξεγελάσει τά κακά πνεύματα πού παραμονεύουν διαλέγοντας μπλεγμένους δρόμους, κáμονοντας κύκλους επί τόπου κι' άπότομες στροφές πρδς τά πίσω. Τδ όμοίωμα τού νεκρού, πού προ-

Χρειάστηκε να ένισχύσω τδ πόδι γιατί άλλοιώς δε θά ίσορροπούσε

Αναπαράσταση της Ραγκντά, της μοναδικής θεάς τού Κακού στη χώρα πού συμβολίζει τη χαρά της ζωής.

σταθεί να έπιστρέψει στδ σπίνι του, θά χάσει κι' αυτό άκόμη τδν προσανατολισμό του και δεν θά τά καταφέρει να βρει τδ δρόμο.

"Όλοι οι δρόμοι, από τούς όποιους περνάει ή ποιητή, είναι χαρούμενα στολισμένοι με χτυπητά χρώματα πού άστράφτουν στδν ήλιο, με σημαίες πού κυματίζουν στην αύρα, με πελώρια κλαδιά από ίδίσκους. Οι ψηλοί πύργοι από μπαμπού οι 'Βάντας, ταλαντεύοντας πάνω από τούς κουβαλητάδες πού ιδρώνουν από την προσπάθεια.

Τέλος ο νεκρός μεταφέρεται σ' ένα ξύλινο φέρετρο πού έχει σχήμα ταύρου για τούς άνδρες και άγελάδας για τις γυναίκες. 'Ετσι γίνεται ή ένσωμάτωσή του με τδν πρωταρχικό θεό πού πρέπει να διασπείρει για να ξαναγεννηθεί, σύμβολο τού ήλιου πού πεθαίνει κάθε βράδυ πρην λάμψει την επομένη άγνή, τού βασιλιά πού χάνεται για ν' αφήσει τδ διάδοχο ν' άνεβεί στδ θρόνο.

Τη στιγμή πού ο ταύρος — φέρετρο πέφτει στις φλόγες, ή μουσική φρενιάζει. Μια μυροδιά από κρέας και καίγεται σκορπίζεται παντού δείγμα πώς ή πνοή τού νεκρού λυτρώνεται από τά δεσμά της κι' άνεβαίνει στδν οδρανό. Η τέφρα πού θ' άπομείνει θά ριχτεί στη θάλασσα ή σ' ένα ποτάμι πού θά την μεταφέρει στδν άκεανό, μήτρα τού παρελθόντος, τάφο τού παρόντος και λίκνο τού μέλλοντος. 'Ο θάνατος είναι πραγματικά ή ζωή πού θά έπληήσει.

Αυτό είναι τδ Μπαλί, τδ μαγευτικό νησί πού σέ καρτά κάτω από τη γοητεία του, μ' αυτό τδ άκαθόριστο κάτι πού προχωρεί πολύ πέρα από τις αισθήσεις.. μια παραμυθένια χώρα εκτός χρόνου, πού εκφράζει τδ άνέκφραστο της ψυχής της με τη μουσική και τούς χορούς, πού άκόμη έξοει να τιμά τά θούνα, τά νερά και τδ άγιασμένο ρυζί, πού δεν βλέπει διαφορά άνάμεσα στδ όρατό και στδ άόρατο.

MAURICE PERCHERON

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

Το κλίμα της Εύρώπης έχει υποστεί σημαντικές μεταβολές σε διάστημα μερικών χιλιάδων ετών: Από θερμό, τροπικό, έγινε ψυχρό πολικό... Οι μεταβολές αυτές οφείλονται σε ώρισμα από τα πιο παράξενα φαινόμενα που συνέβησαν ποτέ στον πλανήτη μας: Τις εποχές των παγετώνων.

Α ΠΡΕΠΕΙ να ταξιδέψουμε θαλασσινά στις κεντρικές περιοχές της Αφρικής για να αντικριθούμε τους τελευταίους ιπποπόταμους από φυσικό τους περιβάλλον... Υπήρξε όμως μία εποχή κατά την οποία τα παχύδερμα αυτά της Μαύρης Ηπείρου περιφέρονταν εκεί που σήμερα ύψωνεται η πόλη του Λονδίνου και κολυμπούσαν στα νερά του ποταμού Τάμεση.

Επίσης, ένα παράξενο είδος ρινόκερου με μαλακό δέρμα ζούσε κάποτε στις δασωμένες περιοχές της νότιας Αγγλίας.

Αυτά και πολλά άλλα ζώα που οι μορφές τους μας φαίνονται σήμερα παράξενες, ζούσαν στη βορειοδυτική Εύρώπη εδώ και μερικά εκατομμύρια χρόνια. Τα ευρήματα της παλαιοντολογίας μας πείθουν για την ύπαρξη των ζώων αυτών στις μακρινές εκείνες εποχές. Τα κόκαλα τους βρέθηκαν απολιθωμένα στα σπήλαια και στα παλιά γεωλογικά στρώματα του εδάφους.

Ο ιπποπόταμος είναι ένα ζώο που δεν μπορεί να ανταπυχθεί και να πλασισασθεί παρά μόνο στα θερμά κλίματα. Συνεπώς, την εποχή που ζούσε στην Αγγλία και στη δυτική Εύρώπη, το κλίμα σε αυτές τις περιοχές πρέπει να ήταν πολύ θερμότερο απ' όσα είναι σήμερα. Θά ήταν αδύνατο να υπήρχαν χιόνια και όμιχλες το χειμώνα, και η θαλαππηρής μιάς αιώνας ανοίξεως θα διασείλετο στο χρόνο.

Αντίθετα, ο δασύτριχος ρινόκερος ήταν αναμφισβήτητο ένα ζώο των ψυχρών κλιμάτων. Συνεπώς, έφ' όσον τ' απολιθώματά του βρέθηκαν στην Αγγλία και στη δυτική Εύρώπη, το κλίμα των περιοχών αυτών πρέπει να ήταν την εποχή εκείνη όπως περίπου της σημερινής Λαπωνίας, της πατρίδος του τάρανδου: Ψυχρό, άγονο και άφιλοξένο για κάθε μορφή ζωής.

Το κλίμα λοιπόν της Εύρώπης υπέστη σημαντικές μεταβολές και πέρασε από το ένα άκρο στο άλλο: Από θερμό, τροπικό, έγινε ψυχρό, πολικό. Οι μεταβολές αυτές οφείλονται σε ώρισμα από τα πιο παράξενα φαινόμενα που συνέβησαν ποτέ στον πλανήτη μας: Τις Εποχές των Παγετώνων.

Ξέρουμε πως υπήρξαν πολλές εποχές των παγετώνων. Η χειρότερη απ' όλες ήταν πριν από 400.000 χρόνια, όταν ένα μεγάλο μέρος της Γης είχε σκεπασθεί από πελώρια στρώματα πάγου, ύψους περίπου 1.600 μέτρων.

Ο ΓΕΩΛΟΓΟΙ μπορούν να παρακολουθήσουν αυτές τις κινήσεις των παγετώνων, τις προελασεις και τις υποχωρήσεις, από τα ίχνη που άφησαν στο έδαφος. Ώρισμένες βραχώδεις πλαγιές έχουν λειανθεί από τους πάγους, κοιλάδες σε ημικυκλικά σχήματα έχουν διαμορφωθεί από την προέλαση των παγετώνων και δολοκλήροι δρόμοι έχουν μεταφερθεί από έναν τόπο σε άλλο σπρωχόμενοι από τους τρομερούς παγετώνες. Στην Ουαλλία π.χ. βρέθηκαν πετρώματα που δε συναντώνται σήμερα παρά μόνο στη Νορβηγία και στη Φιλανδία: Οι παγετώνες τους έσπρωξαν σιγά σιγά πάνω από την παγωμένη βόρεια θάλασσα και τους απόβησαν στο βρετανικό έδαφος.

Η πιο πρόσφατη εποχή των παγετώνων βρισκόταν στο αποκορύφωμά της εδώ και 115.000 χρόνια. Οι πάγους έφταναν τότε ως κάτω από την κεντρική Εύρώπη. Αυτή ήταν η εποχή που ζούσε ο δασύτριχος ρινόκερος στην Αγγλία. Στις ίδιες περιοχές υπήρχαν επίσης τάρανδοι, άρκουδες των σπηλαίων και μαμμούθ, πελώριοι μαλλιαροί ελέφαντες των ψυχρών κλιμάτων.

Αλλά στα ενδιάμεσα διαστήματα μεταξύ των διαδοχικών εποχών των παγετώνων, οι πάγοι υποχωρούσαν προς τα βόρεια.

Υποχωρούσαν τόσο πολύ, ώστε ακόμα και οι περιοχές της βόρειας και της κεντρικής Εύρώπης, που είναι σήμερα σχετικά ψυχρές, ήταν τότε εξαιρετικά θερμές. Οι ιπποπόταμοι ζούσαν στις όχθες του Τάμεση σ' ένα κλίμα σχεδόν τροπικό και κοντά στους ιπποπόταμους υπήρχαν και άλλα ζώα τα οποία συναντάμε σήμερα μόνο στις θερμότερες περιοχές του πλανήτη μας: Ελέφαντες, αφρικανικού τύπου, βίσωνες κ.λπ. Πρόσφατα οι εργάτες ξεθάψαν ένα σκελετό ιπποπόταμου κάτω από την ασφαλτοστρωμένη Ρήτζεντ Στρίτ, στην καρδιά του Λονδίνου.

Το ερώτημα που τίθεται τώρα στους επιστήμονες είναι το εξής: Ποιά θα είναι η μελλοντική εξέλιξη του ευρωπαϊκού κλίματος; Επικείται μία νέα εποχή των παγετώνων; Η μήπως η Εύρώπη θ' αποκτήσει και πάλι ένα τροπικό κλίμα, όπως την εποχή που οι ιπποπόταμοι κολυμπούσαν στα νερά του Τάμεση;

Μερικοί επιστήμονες πιστεύουν πως η τελευταία υποχώρηση των πάγων συμπληρώθηκε πριν από δέκα χιλιάδες

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ ΣΤΑ ΠΡΟΘΥΡΑ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΠΑΓΕΤΩΝΩΝ

χρόνια και συνεπώς οι παγετώνες θ' αρχίσουν και πάλι να κατεβαίνουν προς τα νότια. Άλλοι πιστεύουν πως η υποχώρηση των πάγων συνεχίζεται στην εποχή μας.

Οι μετρήσεις των παγετώνων που απομένουν στις Άλπεις και άλλοι δείχνουν πως οι πάγοι μάλλον υποχωρούν. Οι παγετώνες της Γροιλανδίας επίσης βρίσκονται σε υποχώρηση και η περιοχή αυτή είναι σήμερα κάπως θερμότερη απ' όσα ήταν εδώ κι' εκατό χρόνια.

Οι πάγοι λοιπόν υποχωρούν και αν αυτό το φαινόμενο συνεχισθεί, θα έχει σημαντικές επιδράσεις στο κλίμα της Γης.

Ο πάγος, όπως και το χιόνι και η βροχή, δημιουργείται από το νερό των ωκεανών. Και όταν ο πάγος λιώνει, το νερό του προστίθεται στο νερό της θάλασσας. Στις έκβολές του Τάμεση π.χ. το επίπεδο του νερού είναι σήμερα ψηλότερο απ' όσα ήταν την εποχή της ρωμαϊκής κατακτήσεως, εδώ και 2.000 χρόνια.

Τι θα συμβεί αν λυώσει όλος ο πάγος που υπάρχει σήμερα στον κόσμο; Τι θα συμβεί αν οι πάγοι που σκεπάζουν σήμερα τη Γροιλανδία και την Άνταρκτική μεταβληθούν σε νερό, και το νερό προστεθεί στη θάλασσα;

Τότε το επίπεδο της θάλασσας σε όλο τον κόσμο θα ύψωθεί τόσο, ώστε πολλά λιμάνια και παράκτιες πόλεις θα καταποντισθούν. Οι επιστήμονες υπολογίζουν ότι, αν λυώσουν όλοι οι πάγοι της Γης, το επίπεδο της θάλασσας θα ύψωθεί κατά 40 - 60 μέτρα. Τ' αποτελέσματα αυτού του φαινομένου θα είναι καταστρεπτικά.

Μπορεί, φυσικά, να μη συμβεί ποτέ κάτι τέτοιο. Ίσως οι εποχές των παγετώνων έληξαν οριστικά. Η αντίθετα, δεν αποκλείεται να αρχίσουν και πάλι να προελαύνουν, όποτε το επίπεδο της θάλασσας θα κατέβει αντί να ανέβει, έφ' όσον το νερό της θάλασσας θα δεσμεύεται στους πάγους που θα σκεπάζουν σιγά σιγά τη Γη.

Δεν ξέρουμε τι προκαλεί τις εποχές των παγετώνων. Σύμφωνα με μία θεωρία, η τροχιά της Γης δεν είναι πάντα σταθερή και σε ώρισμένες περιόδους απομακρύνεται από τον Ήλιο. Στις περιόδους αυτές οι πάγοι σκεπάζουν τη Γη, γιατί η ήλιακή θερμότητα είναι μειωμένη. Άλλοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι ενώ η τροχιά της Γης μένει σταθερή, η θερμότητα του Ήλιου έχει διακυμάνσεις.

Τα φαινόμενα αυτά συμβαίνουν βραδύτατα, κατά περιόδους πολλών χιλιάδων ετών, και συνεπώς είναι αδύνατο να μελετηθούν με ακρίβεια. Δεν ξέρουμε ακριβώς σε ποιά περίοδο βρισκόμαστε τώρα: Στο τέλος μιάς εποχής των παγετώνων ή στην αρχή; Οι πάγοι θα υποχωρήσουν ή θα προχωρήσουν κατά τους επόμενους αιώνες; Αυτά είναι αδύνατο να εξακριβωθούν στο διάστημα μιάς ανθρώπινης ζωής.

IAN CORNWALL

ΠΛΗΓΩΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

Ο ΜΙΣΕΛ είχε ξεχάσει πως περίμενε, μα όχι ποιόν περίμενε. Ξαπλωμένος μπορούσα στην άμμο, σήκωνε κάθε τόσο το κεφάλι να ερευνήσει την ακροθαλασσιά, όπου ήξερε ότι η Σοφία θα παρουσάζοταν από το ένα λεπτό στο άλλο. Θα ξεχωριζόταν στην αρχή, μακριά — μακριά στους εύκαλντους, τη λυγρή σιλουέττα της. Θα κατέβαινε πηδηχτά με άμμουδερά πλαγιά, βότερα θα έβγαζε τα παπούτσια της και θα προχωρούσε προς την ακτή με μεγάλα βήματα. Έκει έπιπτε και θα έπαιρνε τρελή φόρα και θα χόταν να σωριαστεί δίπλα του μ' ένα τσαλάκωμα από ταφτιάδες λέγοντας: — Τι ζέστη, Θεέ μου, τι ζέστη!

Ο ήλιος έκαιγε άγρια εκείνο το πρωινό. Ο Μισέλ γύρισε ανάσκελα, προσπάθησε να κρατήσει τα μάτια του ανοιχτά. Ο οδοντός κι' ο αέρας δλόγγρα είχαν τι χρώμα της άμμου. Ένωσε τα χέρια του πάνω στο μέτωπό του, μα και πάλι η αντίηλια τον έκαιγε. Καλύτερα θα τον προστάτευε ένα περιδικό. Πρόσεξε ότι άκουμπούσε πάνω στο μέτωπό του τις πελώριες φωτωγραφίες δυο γνωστών γοησών του κινηματογράφου. Τίποτε στον κόσμο πιδ άδειο, κουτό, άηρόσωπο σχεδόν απ' αυτές τις δυο μορφές.

Δεν θα μπορούσε ωστόσο να πει με ακρίβεια πως ήταν η Σοφία. Τα κλειστά μάτια του δεν έβλεπαν παρά μία συγκεκριμένη εικόνα. Μα τί τον ένοιζε τον Μισέλ αν ήταν ξανθεία, αν τα μπροστινά δόντια της ήταν λίγο μεγάλα, αν μια μαύρη γραμμή κύκλωνε τα πρόανα μάτια της κι' αν είχε ψηλά πόδια. Τα ήρεχε, αυτό μόνο είχε σημασία. Ήξερε πως ήταν η Σοφία, η παιδική φίλη του, που την είχε χάσει και τώρα την είχε ξαναβρεί.

Λίγο πιδ πέρα μιά παρεία έπαιζε δόλλεβ. Άκουγε τα χέρια να χτυπούν πάνω στο τετνωμένο δέρμα της μάλλας, τις φωνές της προσπάθειας, τα έπιφωνήματα χαράς κι' απογοήτευσης. Έβαζε μιά κίνηση, ένα όνομα, μιά μορφή σ' όλους τους κρότους αυτών. Ήξερε μάλιστα και πιδ ήταν αυτό το παιδί που έλαιγε καθισμένο πάνω σε μιά πετσέτα. Ο Μισέλ τους ήξερε όλους σχεδόν. Ήταν μιά ήσυχη ακροθαλασσιά, χωρίς ξεδονοχέα, χωρίς μπάρο, χωρίς καμπίνες, καμιά δεκαριά χιλιόμετρα μακριά από το Βιονσέ, μιά ειρηνική γωγιά χωμένη ανάμεσα σ' άμπέλια και ο' έλαιωνες.

Από την ομάδα των παικτών του δόλλεβ άκούστηκαν ξαφνικά δυνατά γέλια. Μπιδ σκέφθηκε ο Μισέλ, πιδ ο χοντρος ο Φρανσουά είναι πιδ βρέθηκε φαρδύς — πλατίζ κάτω.

Έβλεπε τη σκηνή καλύτερα απ' ό,τι αν είχε τα μάτια του ανοιχτά. Δεν χρειαζόταν να βεβαιωθεί. Και στον ίδιο του έρχόταν διάθεση να γελάσει. Μα την προσοχή του τού την τραβούσε τώρα ένα γοήγορο τρέξιμο στην άμμο και μετά η πτώση ενός σώματος στη θάλασσα.

«Η Λουκία, σκέφθηκε ο Μισέλ, και η

Το ξένο διήγημα του ΖΑΝ ΣΟΝΤΙΝΙ

άγαρπη θουτιά της». Πόσες φορές αλήθεια δεν της είχε πει: «Όχι έτσι. Στο ένα πόδι, μόνο πρέπει να στηρίζεις το βάρος σου και τα χέρια σου να είναι πολύ τετνωμένα. Μα η Λουκία δεν ξέρε ν' άκούει συμβουλές. Όλα τα κάνει σύμφωνα με το ένστικτό της. Τό αντίθετο της Σοφίας. Ο Μισέλ ήξερε τη Σοφία και τη Λουκία από πολύ μικρός. Με διαφορά μερικών μηνών είχαν και οι τρεις τους την ίδια ήλικία: δεκαεπτά ετών.

Παιδιά, η Σοφία κι' ο Μισέλ ήταν άχωριστοι. Ο ένας δεν πήγαινε ποτέ χωρίς το άλλο κι' αυτό από την εποχή που πρωτοέμαθαν να περπατούν. Δεν μπορούσαν ν' άνεχθούν τον χωρισμό. Πριν από δέκα χρόνια δεν είχε κουτουρέψει η Σοφία μόνη της μ' ένα ψαλίδι τα μακρά, ξανθά μαλλιά της, γιατί η μητέρα της που είχε την έπισκεψη μιάς γριάς συγγένισσας της ήθελε να κρατήσει το κοριτσάκι της κοντά της δόλο τ' απόγευμα, ενώ η Σοφία ήξερε πως την περίμενε ο Μισέλ στο έλαιοτριβείο; Ήταν έννεα ετών κι' ο Μισέλ θα ήταν δέκα το πολύ όταν μιά μέρα, για να λείψει όκτώ μέρες από το Βιονσέ, έπιασε κι' έκοψε έπιτηδες το πόδι του μ' ένα σπασμένο γυαλί. Έχχαν τον δικό τους κόσμο. Κι' όταν άφησαν τη Λουκία να μοιραστεί τη συντροφιά τους, αυτό δεν γινόταν ποτέ χωρίς να υπάρχει κάποιος σπουδαίος λόγος: η η Λουκία είχε κανένα παιχνίδι που τους άρεσε ή καμιά αποστολή τους σ' άμπέλια έκαινε την παρουσία της απαραίτητη. Η Λουκία άκόμη τούς βοηθούσε και στη μελέτη τους. Έκαμε τα περισσότερα γοατά τους και στις εκθέσεις τους περνούσε κρυφά το πρόχειρό της.

Μα πριν από πέντε χρόνια η Σοφία είχε αναγκαστεί να κατοικήσει στο Παρίσι. Τό καλοκαίρι άντάμωναν πάλι, σάν να είχαν χωρίσει μόλις την παραμονή, και πάντοτε θα είχαν τα κοινά τους μυστικά χωρίς να χρειάζεται ν' άλληλογραφούν.

Κάποτε όμως πριν από δυο χρόνια, η Σοφία έκανε τις καλοκαιρινές διακοπές της στην Άγγλία. Έμειναν χωρισμένοι ένα πολύ μεγάλο διάστημα κι' όταν πέρσι άντάμωσαν και πάλι, το νήμα που τούς κρατούσε ένωμένους κάτι είχε φαρρξει χάσει από τη μαγεία του. Ο καθένας τραβούσε τό δικό του δρόμο: Ο Μισέλ και η Λουκία ήταν έπικεφολής μιάς παρέας άγοριών και κοριτσιών τού χωριού. Η Σοφία πάλι γύριζε δόλη μέρα με μιά συντροφιά από νέους και λιγώτερο νέους έξη - έπτά ήταν όλοι όλοι και μάλλον ψηλόμενες γιατί ήταν από τό Παρίσι. Αιτός πιδ απ' όλους έντυπωσάσε περισσότερο τον Μισέλ ήταν κάποιος Οδύκο Πετί, σαραντάρης όπωσδήποτε, ψηλός, εύρωστος, με γκριζούς κοτάφους, πιδ ήξερε να φέρεται και να μιλάει ώραία. Ένας άλλος, ο Λυσιέν Μαλαί, σέ ήλικία να πάει φαντάρος, τού χτυπούσε στα νεύρα με τό μπλαζέ του ύφους και τις καλοσιδερωμένες κοστούμιές του. Οι ύπόλοιποι ήταν κομμένοι ραμμένοι στα μέτρα του. Ακόμη και η Σοφία είχε καταντήσει να τούς μοιάσει.

ΕΚΕΙΝΟ τό καλοκαίρι η Σοφία είχε έρθει στο Βιονσέ πριν από τούς γονείς της και τούς φίλους της. Είχε πάρει τό πτυχίο της τού Γυμνασίου και την έπιασε άκατανίκητη νοσταλγία τού χωριού της.

Ένα πρωί πιδ ο Μισέλ τραβούσε για την πλάξ με τό ποδήλάτό του, μιά μικρή κούρσα φρενάρισε άπότομα δίπλα του.

— Άν ο κύριος θέλει να έπωφεληθεί από την εύκαιρία και να πάρει τον κόπο... Ήταν η Σοφία. Είχε άνασκηωθεί από τό καθισμά της και τού άνοιγε την πόρτα. — Άντε, γοήγορα. Παράτα πίσω άπό τό θάμνο τό σαράβαλό σου κι' άνέβα. — Έσθ δά με φέρες πίσω; — Βέβαια.

“Όταν έφθασαν στην πλάζ ή Σοφία του έλπε:—

Σ’ άφήνω. Θα πάω λίγο μακρότερα. Συναίνωμαι να επιδεικνύομαι άσπρη σαν το γάλα. Πρέπει να έχω γίνει έντελώς παύρη όταν έρθει ή παρέα. Γεια χαρά λοιπόν!

Ο Μισέλ ώστόσο δέν την περίμενε. Έπεισε τόν χοντρό Φρανσουά να τόν πάρει στην μοτοσυκλέττα του, όχι γιατί τόν ένωγλούσε το αυτοκίνητο της Σοφίας, μά γιατί τόν τρόμαζε τó γρήγορο δδήγημα της φίλης του, οι άπότομες στροφές της και τὰ ξαφνικά φρεναρίσματα που κόντευαν να σέ ρίξουν άπ’ έξω.

Η Σοφία δέν ξαναπείε στόν Μισέλ να την περιμένει. Μά και οι δύο τους τὰ δόλευαν για να συναντιούνται, τάχα τυχαία, πότε στό Βιονσέ, πότε στην πλάζ για να κάμνουν τó δρόμο μαζί, τουλάχιστον μια φορά τή μέρα.

Ο Μισέλ έλπε στην παρέα του, στη Λουκία περισσότερο, ότι πιδ ώραίο ήταν να πηγαίνεις στην πλάζ με αυτοκίνητο αντί με ποδήλατο. Και ίσως να τó πίστευε αυτό στην άρχή. Πολλά γρήγορα όμως άρχισε να αισθάνεται μια παράξενη ταραχή όσο πλησίαζε ή ώρα αΐτων τών σωπηλών ραντεβού. Οι στιγμές άποκοιούσαν γι’ αΐτων ιδιαίτερη σημασία. Τὰ θήματά του δέν μίκραιναν παρρεΐς τις άποστάσεις, μετρούσε τὰ δευτερόλεπτα. Και μόλις παρουσιαζόταν ή Σοφία όλη αΐτη ή γλυκιά λαχάρα γινόταν ξαφνικά κακοκεφιά και νεύρο.

— Γιατί έχεις τέτοια μούτρα; τόν ρώτησε ή Σοφία την περασμένη βδομάδα.

— Μή με σκοτίζεις.

— Θα σέ παρακαλούσα για τó ίδιο ποῖγμα.

— Θέλω να κατεβώ.

— Όχι.

— Σταμάτα σου λέω.

— Όχι.

Και πεισματωμένη πάτησε τó γκάξι. Πεντακόσια μέτρα από την πλάζ, χωρίς να δαματωηθεί ο Μισέλ, έστρωσε άριστερά σ’ ένα στενό μονοπάτι που έβγαζε σέ μια άμμουδερή πλατειούδα όπου ή Σοφία συνήθιζε να κάμνει την ήλιοθεραπεία της.

Είχε μεγάλα κόμματα εκείνο τó άπόγευμα, μά παρ’ όλ’ αΐτα κολύμπησαν πολλή ώρα. Ο καθένας περιμένοντας να παραδεχθεί ο άλλος την ήττα του. Πρώτη ή Σοφία ώμολόγησε πως κουράστηκε κι’ έκανε να γυρίσει πίσω. Ο Μισέλ την άκολούθησε, μά με μερικες μεγάλες άπλωτες την ξεπέρασε γρήγορα, σαν για να δείξει την άπόλυτη άδιαφορία του για την τύχη της σ’ αΐτην την φουρτουνασμένη θάλασσα.

Ξαπλωμένος άνάσκελα στην άμμο, είχε από άρκετη ώρα ξαναβρεί την όμολή του άναπονή, όταν ή Σοφία βγήκε κι’ αΐτη από τó νερό με μπλάβα χέλιη από τó κρύο. Τριφτίηκε δυνατά με την πεσέτα της και μετά έπεσε κι’ αΐτη στη ξεστή άμμο, κάθεται προς τó σύντροφό της κι’ άκούμπησε τó κεφάλι της πάνω στην κοιλιά του.

Έμειναν εκεί άκίνητοι και βουβοί ώσπου βράδυνασε. Κάτι άρχισε να δημιουργείται πού ο Μισέλ δέν μπορούσε να τó έμποδίσει και πού καταλάβαινε πως είχε ξεκινήσει από τὰ πιδ παλιά παιδικά του χρόνια. Για πρώτη φορά ίσως συνειδητοποιούσε ότι άποτε έβλεπε τη Σοφία τόν κυριεύε συγκλονιστική εύτυχία. Μια γλυκότακη εύτυχία, πότε δειμένη κόμπο θα

θεία μέσα του, πότε διάχυτη και σαν έξωτερική.

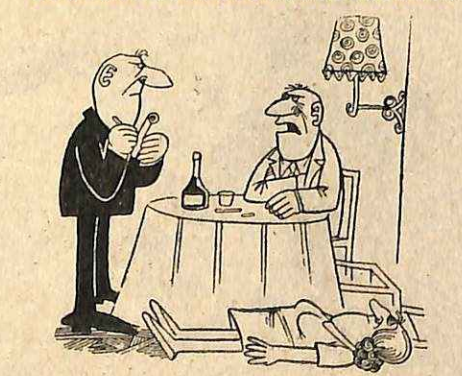
Η Σοφία πάλι από την πλευρά της είχε καταλάβει ότι είχε άγαπήσει τόν Μισέλ πριν από ένα μήνα, τη βραδυά του έρχομού της στό Βιονσέ, τότε πού πρωτοέφθασε από τó Παρίσι με τó μικρό αυτοκίνητά της και τόν είδε να περνά κάτω από τó παράθυρό της.

Ήταν βράδυ. Στους λόφους ένα διάχυτο κοκκίνισμα μηνούσε τó φεγγάρι και οι φίλτρες, πού ή πρώτη νυχτερινή αύρα τραβούσε από τη νάρχη τους, σκόρπιζαν τó θαρό άρωμά τους. Με σθημένο τó φως της κάμαράς της, καθόταν στό παράθυρο όταν διέκρινε στην άκρη της άλλας τη σιλουέττα τού παιδικού της φίλου. Στην άρχή σκέφθηκε να τού κάνει νόημα. Κι’ όμως τόν άφησε να περάσει χωρίς να τού πεί καλησπέρα και μάλιστα τραδήχηκε ένα θήμα πίσω στη σκοτεινή κάμαρα. Γιατί; Τó άναρωτήθηκε πόσο διαφορετικός ήταν ο σύνδεσμός της με τόν Μισέλ άπ’ αΐτων πού την έδενε με την παρέα της τού Παρισιού. Άνάμεσα στά παρισινά φλέρι και τόν Μισέλ άναλάττε εκείνο τó θαρό ότι ύπηρχε όλη ή διαφορά πού χωρίζει την έμπνευση από την σύνθεση.

Με τις μέρες πού άκολούθησαν όλα έγιναν μέσα της άκόμη πιδ καθαρά κι’ άπλά. Και για πρώτη φορά άρχισε να χρησιμοποιεί τó ψέμα, την κοκεταρία και την προσποίηση στις σχέσεις της μ’ ένα νέο. Ο Μισέλ την άγαπούσε, όσο γι’ αΐτς δέν είχε καμιά άμφιβολία. Μά αΐτς δέν τó καταλάβαινε; Και να είχε αντίληφθεί ότι κι’ αΐτη τόν άγαπούσε;

Σ’ αΐτα τὰ μυστικά και τρυφερά έρωτηματικά ή Σοφία πίστεψε ότι βοήηε την ποδητή άπάντησή στην συνένοχη σιωπή τού Μισέλ, όταν άκούμπησε τó κεφάλι της πάνω στην κοιλιά τού φίλου της μετά τó ρωφκίνδυνο μπάνιο τους. Για μια στιγμή της ήρθε ή σκέψη ν’ άκούμπήσει τὰ χέλιη της πάνω στό λιοψημένο δέμα του Μισέλ, μά την άπαρνήθηκε άμέσως χωρίς κόπο. Κι’ αΐτς γιατί άναρωτήθηκε για πού λόγους αΐτς δέν τη φιλούσε. Δέν άγνοούσε ότι άνάμεσα στό Μισέλ και τη Λουκία ύπηρχε κάτι περισσότερο από άπλή φιλία. Ίσως μάλιστα τó πρῶγμα να συνεχιζόταν. Θα έκλαιγε από τó κακό της άν δέν διασθινόταν πως ύπηρχε περισσότερη άγάπη σ’ αΐτη τη δουθή άκίνησία άπ’ ό,τι σ’ ένα άγκάλιασμα. Τό να φιλείσαι δέν σημαίνει τίποτε τώρα πιά. Θυμόταν τί της είχε πεί ένα βράδυ ο φίλος της Ούγκο Πετί βγαίνοντας από τó Γαλλικό Θέατρο, όπου

.....

— Τὰ μανιτάρια πού έφαγε ή γυναίκα μου δέν τὰ πληρώνω.

.....

είχαν παρακολουθήσει μια τρομερή φοιτητική έκδήλωση πού στρεφόταν εναντίον της διευθύνσεως τού θεάτρου γιατί είχε άνεβάσει τόν ‘Αετιδέα’.

— Η σημερινή νεολαία, της είχε πεί, μισεί τόν ρωμαντισμό. Οι άξίες πού σάς διδάσκουν έκφράζονται με στατιστικές, με άριθμούς κι’ όχι με λόγια. Η ποίηση πέθανε. Για τούς σημερινούς ούτε κι’ ο έρωτας δέν είναι παιχνίδι, ίσα — ίσα ένα άντανακλαστικό, και πάλι... Φιλιέστε πάρα πολύ και χωρίς λόγο. Από τότε πού τίποτε πιδ δέν άπαγορεύεται στούς νέους, χάσατε τόν ένθουσιασμό σας, χάσατε τη γεύση της χαράς, τού πόνου της άμαρτίας, άκόμη και τη γεύση της ζωής. Περιφρονείτε τó όνειρο. Τó φοβάστε, όπως στά νάτια μου φοβόμασταν τὰ άφροδίσια νοσήματα. Σας διασκεδάει ή άνία. Κότταξε γύρω σου, άγαπητή μου Σοφία, πιασάρες ψυχές όλοι αΐτοι οι φίλοι σου. Αυτό πού μου άρέσει σέ σένα είναι πού, παρ’ όλες τις προσπάθειές σου δέν κατορθώνεις να εύθυγραμμισθείς άπολύτως πάνω σ’ αΐτς τó μηδέν. Πασχίζεις βέβαια να μη χάσεις την έπαφή, άν έπιτρέπει ή έκφραση, μ’ αΐτους της ήλικίας σου. Θέλεις να είσαι χωρίς άνταπάτες, έγωΐστρια, ρεαλίστρια, κι’ όμως παραμένεις τρυφερή, μια πραγματική νέα κοπέλλα.

Στην άρχή ή Σοφία δέν ήξερε πως να έρμηνεύσει αΐτες τις κουβέντες. Τι να έκρυβαν; Τποψιάστηκε ότι ο Ούγκο Πετί ήταν έρωτευμένος μαζί της.

— Να ξέρεις ότι δέν με ξεγελάς με τὰ παχειά σου λόγια, τού άπάντησε. Ξέρω ότι ζητάς κατά βάθος να με κάνεις φιλενάδα σου.

— Κι’ αν ήταν έτσι; Είσαι κορίτσι της έποχής σου, έτσι δέν είναι; Μια περιπέτεια μ’ ένα σαφανταπεντάρη είναι συνηθισμένη ύπόθεση σήμερα, όχι για λόγους περιεργίας, μά γιατί είναι κάτι πού γίνεται.

Άπό τούς δύο τους ο πιδ μοντέρνος δέν ήταν ή Σοφία. Την έπιασαν οι κακίες της.

— Μην έλπίζεις, γέρο μου — κι’ επέμεινε ιδιαίτερα στη λέξη «γέρο», — μην έλπίζεις, δέν έχω φθάσει άκόμη στό σημείο να άνω τόσο πολύ.

— Αΐτς ακριβώς σκεφτόμουνα κι’ έγώ. Έχεις την καρδιά εκεί όπου πρέπει να την έχεις.

Έκείνη την ώρα αΐτη ή τελευταία φράση δέν είχε άπήχηση στό πνεύμα της Σοφίας. Μά άφότου ξανασυναντήθηκε με τόν Μισέλ, την ξαναβρήκαν με κρυφή ικανοποίηση και σχεδόν με περηφάνεια. Έτσι όταν οι γονείς της έφθασαν στό Βιονσέ φέροντας μαζί τους τόν Ούγκο Πετί και τούς άλλους, άμέλησε να πάρει τó συνηθισμένο της ύφος βαρεστημένης ανδάδειας και δείχτηκε τέτοια πού ήταν και πού δέν έπρεπε να είχε παύσει να είναι: ζωηρή, γελαστή, άφελής, φιλάρεσκη. Πίσω από τ’ αΐτιά της κρυμνταν δυό χαρτωμένα κοιτιδάκια με γαλάζιες κορδέλλες.

— Θαύμα ή Σοφία μας! είχε πεί ο Ούγκο Πετί.

Και πιδ χαμηλά είχε προσθέσει στό αΐτι της:

— Ποιός είναι;

Η Σοφία χαμογέλασε. “Όση ώρα είχαν κρατήσει τὰ κουβλήματα τών άποσκευών και τó μοίρασμα τών δωματίων, δέν έπαψε να πηγαίνει από τόν ένα στόν άλλο ρωτώντας τι έλουν και έξυπηρετώντας με προθυμία. Στό τραπέζι πάλι αΐτη

κατηρόθυνε τις συζητήσεις και με τέτοιο τρόπο πού κι’ ο Λυσιέν Μαλαί άκόμη κατώρθεσε να πεί μερικες έξυπνες κουβέντες. Μετά τó φαγητό, ενώ οι άλλοι πήγαιναν να ξαπλώσουν, κράτησε τόν Ούγκο Πετί.

— Θα σέ πάω στην πλάζ. Έτσι θα ξυπνήσεις.

— Πόσο διαστική είσαι, μικρή μου Σοφία. Είναι τόσο σοβαρό λοιπόν;

Η Σοφία λαχταρούσε να ξαναβρεθεί με τó Μισέλ. Δέν είχαν άνταμιώσει από την προηγούμενη μέρα και είχαν ήδη χάσει μια δλόκληρη ώρα από τ’ άπόγευμα τους. Έπειδή είχε ξεχάσει να τού άναγγείλει τόν έρχομό τών Παριζιάνων φίλων της, έκρινε πιδ σωστό, για να πηλαήσει την πιθανή του ήλεια, να εμφανισθεί στην άρχή με τόν Ούγκο Πετί πού ήταν «γέρος».

Προχωρούσαν με γρήγορα θήματα, πότε στόν ήλιο, πότε στη σκιά, μέσα από τούς ένκάλυπτους.

— Τόν ξέρω; τη ρώτησε ο Ούγκο.

Η Σοφία δέν άπάντησε. Είχε δει τόν Μισέλ πέρα στην πλάζ, ξαπλωμένο στην άμμο λίγα θήματα πιδ πέρα από τούς παίκτες τού βόλλεϋ κι’ έτοιμαζόταν να τού γνέψει με τó χέρι.

Κι’ ο Μισέλ είδε τη Σοφία. Μά δέν είχε μάτια παρὰ μόνο για τόν Ούγκο Πετί. Και με μια γρήγορη κίνηση, σαν άντανακλαστική, σηκώθηκε βρόδιος, έτρεξε και βούτηξε με τó κεφάλι στό νερό.

— Αωλάθηκες; Κόντεψες να με σκοτώσεις! διαμαρτυρήθηκε ή Λουκία.

— Έδω είσαι εσύ; Έλα.

— Πού νάρθω; Γιατί;

— Έλα σου λέω, επέμεινε ο Μισέλ.

— Όχι, άφησέ με να γυρίσω. Έξ άλλου κύττα, έρχεται ή Σοφία.

— Είπα έλα!

Η Λουκία δίστασε, μά μετά τόν άκολούθησε. Κολυμπούσαν δίπλα — δίπλα με μεγάλες νευρικές άπλωτες. Άνάμεσα σέ δυό άναπνοές, ή Λουκία είπε: — Είναι ήλιθιο αΐτς πού κάνεις... Άκούς; Έντελώς ήλιθιο.

Η Σοφία σκεφτόταν: “Έπρεπε να τόν είχα είδοποιήσει. Ποτέ δέν θα πιστέψει πως μόρεσα να ξεχάσω τόν έρχομό τών Παριζιάνων”.

Ο Ούγκο Πετί πού περπατούσε μερικά θήματα πιδ πίσω από τη Σοφία, είχε τó άόριστο συναίσθημα ότι κάτι τó άποδοπο είχε ξαφνικά συμβεί. Τού γεννήθηκε ή έντύπωση ότι ή Σοφία με κόπο περπατούσε στην άμμο, σαν να της είχαν κρεμάσει βαρύδια στούς ώμους. Και λίγα λεπτά μετά όσο κι’ αν ή Σοφία χαμογέλουσε δεξιά κι’ άριστερά κι’ έτρεχε με φωνές και γέλια ν’ άρπάξει την μπλά από τόν χοντρό Φρανσουά, αΐτς μάντευε την ταραχή και την άγωνία πού είχε κυριεύσει τη νεαρή φίλη του.

Με γρήγορες κινήσεις τώρα, τυλιγμένη σ’ ένα μακρό πολύχρομο μπαντονούξι, ή Σοφία φορούσε τó μαγιό της.

— Φόρεσέ το κι’ έσύ! φώναξε στόν Ούγκο πετώντας τόν τó μπαντονούξι. Και γρήγορα, πιδ γρήγορα, πρόσδεσε νευρικά.

Τι την είχε πιάσει; Ο Πετί δέν είχε τόν καιρό να σκεφθεί. Τόν είχε άρπάξει από τó χέρι και τόν τραβούσε προς τη θάλασσα. Αισθανόταν όλα τὰ βλέμματα επάνω του, λίγο γελοίο τó άγύμναστο σώμα του μπροστά σ’ όλα αΐτα τὰ σφριγγλά ήλιοψημένα κορμιά. Και για ν’ άνασκεύασει, άν ύπηρχε τρόπος, την εί-

ρωτική ίσως κριτική όλων αΐτων τών κάτω τών είκοσι, έλευθερώθηκε από τὰ χέρι της Σοφίας, ξετέλεσε μια άριστοτεχνική δουτιά και σκίζοντας τη γαλάζια επιφάνεια άπομακρόνηκε από την άκτή μ’ ένα άσπρό και μελετημένο κρούσι. “Όταν σήσκαε τó κεφάλι, είδε τη Σοφία πού είχε σταθεί με τó νερό ως τὰ γόνατα.

Η νέα τὰ είχε χαμένα. Αισθανόταν άπελπιστικά μακριά από τόν Μισέλ. Τι να κάνει; Να βάλει τελεία και παύλα στόν έρωτά της προκαλώντας μια έφημερη περιπέτεια με κανένα από την παρισινή παρέα της ή να προσπαθήσει να ξανακερδίσει τόν νεαρό φίλο της; Μόνο μια έντυπωσιακή πράξη της ξά μπορούσε να συγνήψει τόν Μισέλ.

Άπότομα κατάλαβε τι έπρεπε να κάνει.

— Φρανσουά! Φρανσουά! φώναξε χωρίς να στραφεί.

Ο χοντρός Φρανσουά αΐφνιδιάστηκε ά-

πό τη φωνή της κι’ έχασε τη μπαλιά του.

— Φρανσουά! φώναξε πάλι ή Σοφία.

— Ένα λεπτό! Έφθασα.

Η Σοφία τώρα χαμογέλουσε. Δέν ύπηρχε πιδ μέσα της ούτε ίχνος άνησυχίας κι’ άγωνίας. Η καρδιά της είχε γαληνέψει, όλο τó κορμί της είχε ξαναβρεί την ίσοροπία του.

— Τι θέλεις; ρώτησε ο Φρανσουά πού την είχε πλησιάσει.

— Πρέπει να γυρίσω στό Βιονσέ, Φρανσουά. Θάθελες να πεις τού Μισέλ ότι πάω να κόψω τὰ μαλλιά μου; Θα τού πεις ότι πήγα σΐτι για να κόψω τὰ μαλλιά μου σύρριζα.

— Μά δέν είσαι καλά! Τι είναι αΐτα; αΐτα;

— Έτσι να τού πεις: σύρριζα. Γεια σου.

— Φρανσουά! Φρανσουά! φώναξε χωρίς να στραφεί.

Ο χοντρός Φρανσουά αΐφνιδιάστηκε ά-

JEAN SODINI

Ο Σισλὲ ἔζησε φτωχὸς καὶ ἀγνωστος. Σήμερα ἔχει ἀναγνωρισθεῖ σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ σημαντικοὺς ζωγράφους τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους τοπιογράφους ποὺ ὑπῆρξαν ποτέ. Τὰ ἔργα του ἀγοράζονται ἀπὸ τὰ γνωστότερα μουσεῖα καὶ πληρώνονται πανάκριβα ἀπὸ τοὺς φιλότεχνους συλλέκτες. Ποιὸς, ὅμως, ἦταν ὁ ζωγράφος αὐτὸς — ὁ Ἀλφρέδος Σισλὲ — ποῖα ἡ ζωὴ του καὶ ποῖο τὸ ἔργο του;

ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΣΙΣΛΕ

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

ΕΙΝΑΙ ἓνας μικρὸς δρόχος σκεπασμένος με κισσό. Χωρὶς τὰ κάγκελλα ποὺ τὸν περιτριγρίζουν, θάπαιρνε κανένας αὐτὸ τὸν τάφο γιὰ τὸ μὲν νομάδα βασιλιά. Ὁ κισσὸς ἔχει σκεπάζει τὴν ταφόπετρα καὶ μαντεύεται μᾶλλον παρὰ διαβάξεται ἡ ἐπιγραφή: Ἀλφρέδος Σισλὲ. Τὸ νεκροταφεῖο τοῦ Μορέ εἶναι ἥσυχο καὶ μελαγχολικὸ καὶ γι' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος ποὺ λεγόταν Ἀλφρέδος Σισλὲ θ' ἀπολαμβάνει τὴν εὐτυχία του, τὴ μοναδική εὐτυχία τῆς ὑπάρξεώς του: Τὴν εὐτυχία τοῦ τάφου.

Ὁ Σισλὲ ἔζησε ἄσημος. Οἱ ἱστορίες τῆς τέχνης δὲν τὸν ἀνέφεραν χωρὶς, ἀλλὰ πάντοτε μαζί με τὸν Κλώντ Μονέ καὶ τὸν Κάμιλλο Πισσαρρό. Ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς δασκάλους τοῦ Ἑμπρεσιονισμοῦ ὁ Σισλὲ ἀναφέρεται πάντοτε στὴ μέση, σὰν νὰ ἦταν νὰ πεσε χωρὶς νὰ στηρίζεται στοὺς δυὸ ἄλλους. Ὁ καὺμένος ὁ Σισλὲ. Σὰν μεθυσμένος ἀνάμεσα σὲ δυὸ συντρόφους ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ κρύψουν τὴν κατάστασή του, περίμενε χρόνι ἀλόκληρα, μπροστὰ στοὺς χίλιους πίνακες ποὺ εἶχε ζωγραφίσει, νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν, νὰ τοῦ ἀποδώσουν τὴν τιμὴ νὰ ἐπωμισθεῖ μόνος του τὴν τραγική μοῖρα του. Ἡ ζωὴ του κλείνεται ἀλόκληρη σὲ δυὸ φράσεις. Ὅταν ἔμαθε τὴν ἀγωνία του, ὁ Κάμιλλος Πισσαρρό, ὁ παιδικὸς φίλος του, εἶπε: «Εἶναι ἓνας ὠραίος καὶ μεγάλος καλλιτέχνης. Ἐχω τὴ γνώμη ὅτι εἶναι ζωγράφος ἱσότημος με τοὺς πρὸ μεγάλους!». Ἀλλ' ὁ Ἑντγκαρ Ντεγκά, μεγάλος ζωγράφος καὶ στεγνὴ καρδιά, εἶχε πει: «Ὁ Σισλὲ με θλίβει: Εἶναι, ἀλήθεια, πάρα πολὺ φτωχός».

Κι' ὅμως ὁ πατέρας τοῦ Σισλὲ δὲν ἦταν ἓνας προλετάριος. Ἦταν Ἀγγλος, ποὺ εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὸ Παρίσι καὶ κέρδιζε ἀρκετὰ ἀπὸ ἐμποροεμπορικὲς δουλειές. Εὐχαριστήμενος ἀπὸ τὸν ἐαυτό του, πίστευε ὅτι ὁ γιὸς του θ' ἀκολουθοῦσε τὰ ἴχνη του. Ἐπρεπε, ὅμως, ὁ Ἀλφρέδος νὰ μάθει καλὰ τὴ δουλειά. Ὁ πατέρας του τὸν ἔστειλε στὸ Λονδίνο. Ἦταν σχεδὸν παιδί ἀκόμα. Λεπτὸς, ζωηρός, γοητευτικός, με κανονικώτατα χαρακτηριστικά καὶ πλατὺ μέτωπο. Ὡστόσο, κάποιον ἐντύπωση στὴ γοητευτικὴ φυσιογνωμία: Ἡ θλίψη, ἡ διαπεραστικὴ θλίψη τοῦ βλέμματος. Θάλεγε κανένας ὅτι τὰ γαλιὰ μάτια του εἶχαν θυμωμένη τὸ μέλλον καὶ εἶχαν φοβηθεῖ. Ὅλοι οἱ φίλοι τοῦ μέλλοντος ζωγράφου τοῦ Μορέ συμφωνοῦν σὲ τοῦτο: Ἦταν ἓνας ἄνδρας

ποὺ εἶχε προηγμένη ψυχὴ. Ἀτολμος, σιωπηλὸς, μονήρης, ἐπηρεαζόμενος πολὺ ἀπὸ τὶς ἱσχυρὲς προσωπικότητες καὶ ὁλότελα ἀνίκανος νὰ προβάλει τὸν ἐαυτό του, δὲ θὰ εἶναι ποτέ ἕτοιμος γιὰ τὴ μάχη τῆς ζωῆς.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΣΕ ΗΛΙΚΙΑ 17 χρόνων βρίσκεται στὸ Λονδίνο. Εἶναι Ἀγγλος, πὲρ ξέρει, τοῦ τὸ δεκαβιῶνι τὸ διαβατήριό του, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ πεισθεῖ. Τὸ Λονδίνο τοῦ φαίνεται σκοτεινὸ, ἐχθρικό, ξένο, ἄσχημο. Μόνον στὸ μουσεῖο, μπροστὰ στοὺς φωτεινοὺς πίνακες τοῦ Τῶρνερ καὶ τοῦ Κόνσταμπλ βρίσκει κάπου κάπου τὴ νησιωτικὴ ψυχὴ του. Μόλις, ὅμως, δγεί ἀπὸ τὸ μουσεῖο, εἶναι Γάλλος. Τόσο Γάλλος, ποὺ τὸ 1857 — εἶχε γεννηθεῖ τὸ 1839 — γυρίζει στὸ Παρίσι κι' ἀποφασίζει ν' ἀφιερῶθαι στὴ ζωγραφικὴ.

Τὸ 1862, σὲ ἡλικία 23 χρόνων, ἐγγράφεται στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν, στὸ ἐργαστήρι τοῦ Ἑλβετοῦ ζωγράφου Σάρελ Γκλέϋρ, ποὺ ἦταν τότε διάσημος. Ἐκεῖ ὁ νεαρὸς Ἀλφρέδος γνωρίζει τὸν Μπαζζιλλ, τὸ Ρενουάρ, τὸ Μονέ. Ὁ τελευταῖος εἶναι γεννημένος ἀρχηγός: Ὁ λοιπὸν ἀκούει καὶ τὸν ἀκολουθοῦν. Κι' αὐτὸς θ' ἀποφασίσει γιὰ τὴν τύχη του. Μιὰ μέρα ἡ τάξη κάνει σχέδιο γυμνοῦ, βλέποντας τὸ μοντέλο. Ὁ Γκλέϋρ σκύβει στὸ σχέδιο τοῦ Μονέ: «Δὲν εἶναι κακὸ — λέει — ἀλλὰ τὸ στήθος εἶναι βαρὺ, ὁ ὦμος πολὺ δυνατός καὶ τὸ πόδι ὑπερβολικό». Ὁ Μονέ ἀπαντᾷ: «Δὲν μπορῶ νὰ σχεδιάσω παρὰ ὅ,τι

βλέπω». Ὁ Γκλέϋρ, θυμωμένος, λέει: «Ὁ Πραξιτέλης δανειζόταν τὰ στοιχεία ἀπὸ ἑκατὸ ἀτελὴ πρότυπα καὶ δημιουργοῦσε ἓνα ἀριστοῦργημα. Ὅταν κάνετε κάτι, πρέπει νὰ σκέπτεσθε ὅπως οἱ ἀρχαῖοι!». Ὁ Μονέ κατάλαβε. Τὸ ἴδιο βράδυ συγκεντρώνει τὸν Μπαζζιλλ, τὸ Ρενουάρ καὶ τὸ Σισλὲ καί, με λίγα λόγια, κάνει ἓνα ἄλμα στὸ μέλλον: «Πᾶμε νὰ φύγουμε ἀπὸ ἐδῶ. Ὁ τόπος εἶναι ἀνθυγιεινός. Λέιπει ἡ εὐκρίνεια». Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀρχίζει ἡ ἱστορία ἐνὸς ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ρεύματα ζωγραφικῆς μετὰ τὴν Ἀναγέννηση: Τοῦ Ἑμπρεσιονισμοῦ.

Οἱ τέσσερις φίλοι παρατοῦν τὸ ἐργαστήριό γιὰ τὴν ἐξοχή, ὅπως εἶχαν κάνει πρὶν ἀπ' αὐτοὺς ὁ Κουρμπε, ὁ Κορό, ὁ Μανέ — οἱ πρὸς ὅλους ποὺ τοὺς θαυμάζουν. Ἡ φύση τοὺς καλεῖ γιὰ νὰ τοὺς προσφέρει θέματα. Καὶ ζωγραφίζουν ἀδιάκοπα τὰ δάση, τὸν οὐρανὸ, τὰ ποτάμια. Ἐρχονται μαζί τους κι' ἄλλοι, τοὺς ἐνθαρρύνουν: Ὁ Πισσαρρό, ὁ Μπουαντέν, ὁ Σεζάνν.

Ὁ πατέρας Σισλὲ συντηρεῖ τὸ γιό του, ποὺ ἔχει νυμφευθεῖ καὶ θὰ γίνῃ πατέρας. Κι' ὁ Ἀλφρέδος δίνεται ὁλόψυχα στὴ ζωγραφικὴ. Λιγώτερο τολμηρὸς τεχνικά, παρὰ οἱ φίλοι του, κατορθώνει νὰ γίνουν δεκτοὶ δυὸ πίνακές του στὸ Σαλὸν τοῦ 1866, ἀλλὰ τὸν ἐπόμενο χρόνο τὰ ἔργα του ἀπορρίπτονται. Εἶναι ἡ κοινὴ τύχη ὅλων κι' ὅμως οἱ ἀπορριφθέντες ἐπιμένουν νὰ ἐκδίδουν τὴ συμμετοχὴ τους στὸ Σαλὸν. Κι' ἔχουν τοὺς λόγους τους. «Υπάρχουν 60.000 φιλότεχνοι — λέει ὁ Ρενουάρ — ποὺ δὲν ἀγοράζουν παρὰ μόνον πίνακες ζωγράφων ποὺ ἐκθέτουν στὸ Σαλὸν». Ἀλλὰ ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξακολουθεῖ ν' ἀρνιέται τὰ ἔργα τους στὸ Σαλὸν.

Ο ΕΜΠΡΕΣΣΙΟΝΙΣΜΟΣ

ΣΤΟ Παρίσι, ὅταν γυρίζει ἀπὸ τὴν ἐξοχή, ὁ Σισλὲ συναντᾷ τοὺς φίλους του στὸ Καφέ Γκερμουά, ὁ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΤΟΠΙΟΓΡΑΦΟΥ

που συχνάζουν ὁ Ζολά, ὁ Ναντάρ, ὁ Κωνσταντίνος Γκύ, ὁ Μανέ, ὁ Ντεγκά, ὁ Ρενουάρ, ὁ Σεζάνν καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ὁ δογματικὸς ἐμπρεσιονισμὸς οἰκοδομεῖται ἐκεῖ μέσα σὲ μακρὲς συζητήσεις γιὰ τὸν Ντελακρουά, τοὺς Ἀγγλοὺς τοπιογράφους καὶ τὶς γαλλο-ζικὲς ἐστάμπες, ποὺ τότε τὶς εἶχε ἀνακαλύψει ἡ Δύση.

Ἐρχεται, ὅμως, ὁ πόλεμος τοῦ 1870. Οἱ Πρώσοι φτάνουν στὸ Παρίσι κι' ὁ πατέρας Σισλὲ, ἄρρωστος καὶ κατεστραμμένος, πεθαίνει. Καὶ γιὰ τὸν Ἀλφρέδο ἀρχίζει μιὰ μακροχρόνια πείνα. Ὁ Σισλὲ, ποὺ καταφεύγει με τὸ Μανέ καὶ τὸν Πισσαρρό στὸ Λονδίνο, θὰ δοκιμάσει, ὡστόσο, μιὰ τελευταία χαρὰ: Ὁ ἔμπορος Ντυράν - Ρυέλ ἀγοράζει δυὸ πίνακές του καὶ τοὺς ἐκθέτει σὲ μιὰ γκαλλερὶ τοῦ Λονδίνου.

Ἀρχίζει, ὅμως, ἡ τραγῳδία τοῦ πρὸ δυστυχισμένου ἀπὸ τοὺς ἐμπρεσιονιστές. Οἱ ἄλλοι ζωγράφοι, οἱ σύντροφοί του, θὰ πουλήσουν σιγὰ σιγὰ ἔργα τους. Αὐτὸς, ποτέ. Θὰ περιμένῃ μάταια ὡς τὸ θάνατό του τὸν πλοῦσιο πελάτη, ποὺ δὲ θάρθει ποτέ. Καὶ ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ζωγραφίζει με λύσσα, με μανία, ἔχοντας ἐπιστρέψει στὴ Γαλλία. Ζωγραφίζει τοπία: Τὸν οὐρανὸ, τὸ νερό, τοὺς δρόμους, τὰ δάση, τὰ σιωπηλὰ χιόνια, τοὺς κάμπους.

Τελικὰ ἐγκαθίσταται στὸ Μορέ, ὅπου γίνεται «κάποιος», ἀλλὰ ὅπου γρήγορα χάνει τὴν ἐκτίμησή, γιὰτὶ κάνει χρῆμ.

Στὸ μεταξύ ἔχει ἀρχίσει στὸ Παρίσι ἡ μάχη γιὰ τὴν καινούργια τέχνη. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1874 οἱ φίλοι τοῦ Καφέ Γκερμουά, κουρασμένοι ἀπὸ τὸν ἐπιμόνο ἀποκλεισμὸ τους ἀπὸ τὸ Σαλὸν — τὴν ἐπίσημὴ μεγάλη ἐτήσια ἐκθεσὶ στὸ Παρίσι — ἐγκαταλείνουν τὴ δική τους ἀνεξάρτητη ἐκθεσὶ στὶς αἰθουσὲς τοῦ φωτογράφου Ναντάρ. Ὁ Κλώντ Μονέ ἐκθέτει κυρίως ἓναν πίνακα ποὺ τὸν ὀνομάζει — μὴ ἔχοντας βρεῖ ἄλλον τίτλο — «Ἐντύπωση, ἀνατολὴ ἡλίου». Ὁ τίτλος δημιουργεῖ πάταγο, σκάνδαλο. Τὸ κοινὸ γελᾷ, οἱ κριτικοὶ σαρκάζουν. «Ἐνας δημοσιογράφος τιτλοφορεῖ τὸ ἄρθρο του: «Ἐκθεσὶ τῶν Ἑμπρεσιονιστῶν» (Ἐντύπωση, γαλλικὰ «Ἑμπρεσιόν»). Νόμιζε ὅτι εἶχε κεραυνοβολήσει τοὺς ζωγράφους με ἓνα ἐπιγράμμα καὶ τοὺς ἔδινε μιὰ σημασία, ἓνα σύνθημα. Δυὸ χρόνια ἀργότερα ὁ Ντυράν - Ρυέλ ὀργανώνει τὸ πρῶτο ἀληθινὸ «Σαλὸν» (Ἐκθεσὶ) τῶν Ἑμπρεσιονιστῶν. Κοσμοσυρροή. Ὁ κόσμος πηγαίνει νὰ ἴδῃ τὰ ἔργα τῶν ἐπαναστατικῶν αὐτῶν ζωγράφων ἐπειτα ἀπὸ τὸ θόρυβο ποὺ εἶχε γίνῃ. Εἶναι τερατῶδη! Οἱ ἀκαδημαϊκοὶ ζωγράφοι σαρκάζουν ἐπιδεικτικά. Μιὰ ἐφημερίδα γράφει: «Ἐχει ἀνοίξει μιὰ ἐκθεσὶ δὴθεν ἔργων ζωγραφικῆς. Ὁ ἀνύποπτος διαβάτης μπαίνει καὶ στὰ τρομαγμένα μάτια του παρουσιάζεται ἓνα σκληρὸ θέμα: Πέντε ἢ ἕξι παράφρονες ἐκθέτουν τὰ ἔργα τους».

Η ΤΡΑΓΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ

ΕΠΕΙΤΑ ἀπ' αὐτὰ, πῶς νὰ πουλήσουν πίνακές τους οἱ ἐμπρεσιονιστές; Κατὰ τύχην ὁ Σεζάνν ἔχει ἐπιχορήγηση ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὁ

Ρενουάρ φτιάχνει καὶ πορτραῖτα ποὺ βρίσκουν πελάτες κι' οἱ ἄλλοι, με τὴν ἐπιμονή τους, κατορθώνουν νὰ τοποθετήσουν μερικὸς πίνακες. Μόνον ὁ Σισλὲ δὲν εἶναι ὠπλισμένος γιὰ τὸν ἀγῶνα. Ἡ φτώχεια του ἔχει γίνῃ ἀγιάτρευτη. Ἄν καμμιά φορὰ μπορεῖ νὰ χορτάσει, τὸ χρωστᾷ στὸ Μυρέ. Ὁ Μυρέρ αὐτὸς εἶναι ἓνας ζαχαροπλάστης - ἐστιατορὰς στὴ λεωφόρο Βολταίρου ποὺ ἔχει πάρει ὑπὸ τὴν προστασία του τὴν πενιχὰ παρὰ τῶν ἐμπρεσιονιστῶν. Τοὺς τρέφει. Ὁ Ρενουάρ κι' ὁ Σισλὲ εἶναι οἱ τακτικώτεροι θαμῶνες. Πληρώνουν με πίνακες. Ἡλιοβασιλέματα καὶ λουλούδια γιὰ τὸ ψητὸ καὶ τὸ παστίτσιο! Ἐτσι συντηρεῖται ἡ ζωγραφικὴ τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Ὁ Σισλὲ, ἂν καμμιά φορὰ τύχει καὶ πουλήσῃ κάποιο ἔργο, πληρώνεται λιγώτερο ἀπὸ 100 φράγκα, ἐνῶ οἱ πρὸ τυχεροὶ συνάδελφοί του, ὁ Μονέ κι' ὁ Πισσαρρό, εἰσπράττουν 200 καὶ 300 φράγκα γιὰ ἓναν πίνακα. (Σήμερα ἓνας πίνακας τοῦ Σισλὲ ἀξίζει πολλὰς ἑκατοντάδες χιλιάδες δραχμές, τὰ δὲ ἀριστοῦργήματά του, ἑκατομμύρια). Καὶ κάτι χειρότερο: Ἐνας ἔμπορος, ποὺ ἔχει ἐιδικευθεῖ σὲ πλαστοῦς πίνακες, ἀγοράζει ἔργα του, στέλνει τὴν ὑπογραφή του καὶ τὴν πλαστογραφεῖ με τοῦ Τεοντόρ Ρουσώ, ποὺ εἶναι ὁ «ἐμπορικώτερος». Καὶ ὅμως ἔτσι, στερημένος ἀπὸ τὰ πάντα, ὁ Σισλὲ ζεῖ καὶ συντηρεῖ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ δυὸ παιδιά του.

Τὴ φτώχεια — σύμβολο τῆς σύγχρονης τέχνης σὲ τέτοιο σημεῖο ποὺ ὠρισμένοι εὐποροὶ καλλιτέχνες νόμιζαν ὅτι εἶναι κακοὶ ζωγράφοι ἐπειδὴ εἶχαν χρήματα στὴν τσέπη τους — τὴ φριχτὴ αὐτὴ φτώχεια ποὺ ὑποχρεώνει τὸ ζωγράφον νὰ διαλέξῃ ἀνάμεσα σ' ἓνα σωλὴν ἡρώα καὶ σὲ μιὰ φραντζόλα ψωμί, ὁ Σισλὲ τὴ γνώρισε με μεγαλύτερη ἐνταση, ἀλλὰ καὶ με μεγαλύτερη ἀξιοπρέπεια ἀπ' ὅλους τοὺς συναδέλφους του. Ἡ φτώχεια του δὲν ὑπῆρξε κραυγαλέα, ἐπιθετικὴ, διεκδικητικὴ. Ἐμεινε διακριτικὴ, σχεδὸν κρυφὴ. Χαρακτηρίστηκε ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ προσπάθεια ἐνὸς περήφανου ἀνθρώπου νὰ κρατήσῃ τὴν ἀξιοπρέπειά του. Ὁ ἴδιος ὁ Σισλὲ κι' ἡ οἰκογένειά του ἔζησαν φτωχικά, ἀφάνταστα οἰκονομικά ἓνα τέταρτο αἰῶνος, σὰν μιὰ λάμπα πετρελαίου ποὺ κατεβάζουμε τὸ φυτὴλι τῆς γιὰ νὰ κάψει περισσότερη ὥρα. «Υπόμεινε τὴ μοῖρα — γράφει ὁ Γουσταῦος Ζεφφονά — με τὸν ἄγριο καὶ κρυφὸ ἡρώισμό ποὺ ἐξευγενίζει τόσο μυστηριωδῶς τὸν μοναχικὸ ἄνθρωπον». Ἄν ὑπάρχουν ἡθικά ὀριστοῦργήματα, ἡ ζωὴ τοῦ Σισλὲ εἶναι ἓνα ἀπ' αὐτὰ.

ΜΙΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΤΟ ΜΟΝΟ ποὺ ξέρουμε ὡς σήμερα γιὰ τὴν τραγῳδία τοῦ Σισλὲ, εἶναι ἓνα γράμμα ποὺ ἔγραψε τὸ 1878 στὸ φίλο του, τὸν τεχνοκριτικὸ Θεόδωρο Ντυρέ. Δὲν μπορούμε νὰ τὸ διαβάσουμε χωρὶς οἰκτο:

«Ἀγαπητέ μου Ντυρέ, τὸ καλοκαίρι περνᾷ καὶ χάνω καιρὸ ποὺ μοῦ εἶναι πολυτιμώτερος ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Ἀνάμεσα στοὺς φίλους σας στὸ Σαιν-τόνζ δὲ θὰ μπορούσατε νὰ βρῆτε ἓνα νοήμονα ἄνθρωπον ποὺ νὰ σὰς εἶχε ἀρ-

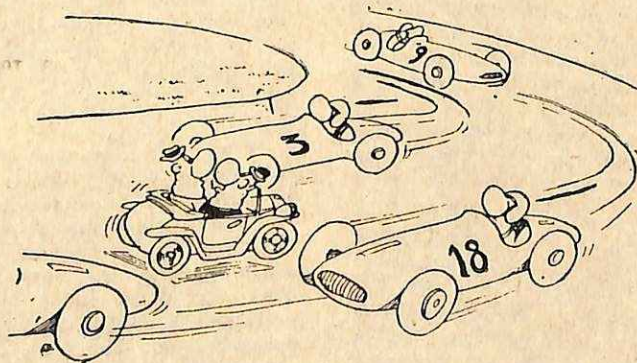

Προσωπογραφία τοῦ Σισλὲ ἀπὸ τὸ Ρενουάρ.

κετὴ ἐμπιστοσύνη ὥστε νὰ πεισθεῖ ὅτι δὲ θὰ ἔκανε ἄσχημη δουλειὰ ἂν τοποθετοῦσε λίγα χρήματα γιὰ τὴν ἀγορὰ πινάκων ἐνὸς ζωγράφου ποὺ εἶναι πιὰ φτασμένος; Νὰ τί θὰ μπορούσατε νὰ τοῦ προτείνετε ἐκ μέρους μου: 500 φράγκα τὸ μῆνα ἐπὶ ἕξι μῆνες γιὰ 30 πίνακες. Ὅταν περάσουν οἱ ἕξι μῆνες, θὰ μπορούσε νὰ ξεχωρίσει καμμιά εἰκοσαριά, νὰ ἀποπειραθεῖ νὰ τοὺς πουλήσῃ, νὰ πιᾶσιν τὰ χρήματα ποὺ ἔδωσαν καὶ νὰ τοῦ μείνουν ἔτσι δέκα πίνακες δωρεάν. Ἐχει σημασία γιὰ μένα νὰ μὴν ἀφήσω νὰ περάσῃ τὸ καλοκαίρι χωρὶς νὰ ἐργασθῶ σοδορά, χωρὶς ν' ἀπασχοληθῶ, ὥστε νὰ μπορέσω νὰ κῶνω ὠραία πράγματα, με τὴν πεποίθησιν ὅτι ἀργότερα κατὰ τὴν γίνετα.

Ἀλλὰ «ἀργότερα» δὲν ἔγινε τίποτε. Δὲν ἔγινε τίποτε — παρὰ μετὰ τὸ θάνατό του. Αὐτὸ, ὅμως, εἶναι μιὰ ἄλλη ἱστορία, ποὺ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει πλέον. Ἐνδιαφέρει μόνον τὴν Τέχνη. Ὁ Σισλὲ πέθανε, θουτηγμένος στὴν ἐνδεῖα, τὸ 1899, σὲ ἡλικία 60 χρόνων. Ὁ Ρενουάρ κι' ὁ Μονέ ποὺ ἔζησαν πολὺ περισσότερο ἀπ' αὐτόν καὶ γνώρισαν τὴ δόξα, ἀκολουθήσαν τὴν κηδεῖά του. Στὸς δρόμους τοῦ Μορέ οἱ κατ'οίκον ἐδλεπαν νὰ περνᾷ τὸ φέρετρό τοῦ «Ἀγγλου». Εἶχαν γελᾶσαι ἀρκετὰ μαζί του, με τὸ πείσμα του νὰ «μουντζουρώνει» ἀντὶ νὰ ἐργάζεται. «Κάνει τὸ ζωγράφον» ἔλεγαν. Καὶ εἶχε μείνει ἄσημος καὶ φτωχός. Ὁ θάνατος, ὅμως, ποὺ τὸν λύτρωσε ἀπὸ τὴν ἐνδεῖα, τοῦ ἔφερε, καθυστερημένα, τὴ δόξα. Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει τοποθετήσῃ τὸ Σισλὲ πολὺ ψηλά. Κι' ἔχει ἀναγνωρίσει ὅτι ὁ μεγάλος, ὁ φτωχός, ὁ θαυμάσιος Σισλὲ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ ἀγνοῦς, τοὺς πρὸ γνήσιους, τοὺς πρὸ προσωπικοὺς ζωγράφους ποὺ ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς Τέχνης.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

— Ἡ κυκλοφορία σήμερα ἔχει γίνῃ ἀνυπόφορη...

Ο Χριστός και το παιδί

Η ΤΑΝ ένας βασιλιάς με τη γυναίκα του και είχαν 3 παιδιά. Ο βασιλιάς και η γυναίκα του πέθαναν. Μπορούσαν στην πόρτα τους είχαν μια σκυλιά. Σηκώθηκαν το πρωί τα τρία παιδιά. Το μεγαλύτερο παιδί είπε: «Τι θα την κάνουμε αυτή τη σκυλιά;» Η σκυλιά είχε πάρα πολλά σκύα επάνω της. Το μεγάλο παιδί είπε: «Ας τη μοιράσουμε, να πάρουμε όλοι μας από ένα κλαδί. Μια βδομάδα να την φυλάξει ο ένας μας, μια βδομάδα ο άλλος μας και μια βδομάδα ο τρίτος από μās».

Τη βδομάδα που τη φύλαγε το μεγάλο παιδί, ήρθε ο Χριστός μας, σαν το φτωχό, και ζήτησε δυο σκύα:

— Παιδί μου, είπε, το στόμα μου ξεράθηκε, δώσε μου δυο σκύα. Τού έδωσε δυο σκύα, από το κλαδί του μικρού παιδιού.

Πέρασε η βδομάδα, ήρθε το μεσαίο παιδί, φύλαγε κι' εκείνο για μια βδομάδα. Ήρθε πάλι ο Χριστός, σαν το φτωχό και τού είπε:

— Παιδί μου, δώσε μου δυο σκύα, το στόμα μου ξεράθηκε. Και το μεσαίο παιδί τού έδωσε δυο σκύα από το μικρό παιδιού το κλαδί. Έφυγε ο φτωχός.

Πέρασε κι' αυτή η βδομάδα, ήρθε η σειρά του μικρού παιδιού να φυλάξει τη σκυλιά. Ένώ φύλαγε, ήρθε ο Χριστός, σαν φτωχός πάλι, και τού είπε:

— Παιδί μου, δώσε μου δυο σκύα, ξεράθηκε το στόμα μου, φτωχός είμαι.

Ανέθηκε το παιδί, έδωσε από το δικό του μερίδιο. Ο Χριστός μόλις είδε ότι το παιδί τού έδωσε τα σκύα από το δικό του μερίδιο, τού είπε:

— Παιδί μου, έχω παιδιά δεν έχω. Έρχεσαι να γίνεις δικό μου παιδί;

— Έρχομαι, τού αποκρίθηκε το μικρό παιδί.

Το πήρε κοντά του κι' άρχισαν να περπατούν. Έφτασαν σ' ένα χωριό. Σ' εκείνο νόμισαν ότι είναι φτωχοί, τους έμμεσα στο σπίτι που γίνονταν ο γάμος. Εκείνοι νόμισαν ότι είναι φτωχοί, τους έδωσαν φαγητό να φάνε. Όταν απόφασαν ο φτωχός σηκώθηκε και τους είπε:

— Τη νύφη αυτή θα τη δώσετε στο παιδί μου.

— Τρελλός είσαι, τού απάντησαν αυτοί, εσύ είσαι ένας φτωχός. Το δικό μας κορίτσι είναι πλούσιο. Πώς θα το δώσουμε στο παιδί σου;

— Μην κουράζεστε άδικα, τους είπε ο φτωχός, και θα το δώσετε στο παιδί μου. Θα πάρουμε ένα δαυλί και θα το φυτέψουμε στο κήπο, κι' αν βγάλει σταφύλια, μήλα και αμπιά ως το πρωί, το κορίτσι σας θα το δώσετε στο παιδί μου. Αν δεν βγάλει, το κορίτσι σας ως είναι δικό σας.

Αυτοί αναρωτήθηκαν:

— Τρελλός είναι αυτός ο άνθρωπος; Ας δάλουμε, τέλος πάντων, ένα δαυλί.

Φύτεψαν ένα δαυλί και το πρωί βγήκαν σταφύλια, μήλα και αμπιά. Όταν το είδαν αυτό, υποχώρησαν και δώσανε το

κορίτσι. Πήρε τότε το κορίτσι και το παιδί ο φτωχός και πήγαν σ' ένα άλλο χωριό. Στην άκρη αυτού του χωριού τους έφτιαξε ένα σπίτι, τους άφησε μέσα και έφυγε. Πέρασε ένας χρόνος κι' έκαμαν ένα παιδί. Πολύ το αγαπούσαν το παιδί τους. Μια μέρα γύρισε αυτός ο φτωχός. Γιωματός πληγές και ψείρες πήγε στο σπίτι τους. Ο άντρας ήταν στη δουλειά. Ο φτωχός βρήκε εκεί τη γυναίκα του και της ζήτησε ψωμί. Όταν τον είδε η νύφη έτσι φτωχός που ήταν, τού είπε:

— Παππού, μπες μέσα, κάθισε πάνω στον καναπέ, να σου φέρω φαί να φας.

Κι' εκείνος είπε:

— Πώς να καθίσω, παιδί μου, σ' εκείνον τον καναπέ, που είμαι γιωματός πληγές και ψείρες;

Κι' η γυναίκα τού είπε:

— Ας είναι, ας είναι, κάθισε και δεν πειράζει.

Απάνω στην ώρα ήρθε και ο άντρας της. Μόλις τον είδε είπε στη γυναίκα του:

— Βάλε γρήγορα νερό, λούσε τον παππού και φόρεσέ του τα δικά μου ρούχα.

Τον έπιασαν κι' οι δυο μαζί, ζέσταναν το νερό, τον έλουσαν γρήγορα, τον άλλαξαν και τον έβαλαν και κάθισε στη γωνιά.

— Έκείνο το νερό που λούστηκα, είπε ο φτωχός, μην το χύσετε, αφήστε το να μείνει ως το πρωί, κι' έκατσε στη γωνιά.

— Τότερα τόν ρώτησαν:

— Παππού τί θέσεις να φας;

Κι' εκείνος τους είπε:

— Παιδί μου, τίποτε δεν θέλω, μόνο από κείνο το αγαπητό σας παιδί θέλω λίγο κρέας να φάω.

Σηκώθηκε ο πατέρας, πήγε κι' έκοψε λίγο κρέας από το πόδι του παιδιού. Το παιδί καθόλου δεν έκλαψε. Έψησε το

Ο Γιαπωνέζος δρ Νάμπου, τού πανεπιστημίου του Τόκιο, έκανε μια διασκεδαστική διαπίσωση: Τα λευκά ποντίκια που υποβάλλονται σε όξεις και έντονους θορύβους επί οχτώ ώρες την ημέρα, αναπτύσσονται πιο γρήγορα και γίνονται ισχυρότερα από τα άλλα. Οι δίσκοι με μουσική rock εν ρολή τήχον την ίδια επίδραση στα πειραματόζωα. Οι θόρυβοι των πόλεων δεν είναι λοιπόν εντελώς άχρηστοι: Φαίνεται ότι συντελούν κι' αυτόι, μαζί με άλλους παράγοντες, στην αύξηση του αναστήματος των σύγχρονων ανθρώπων.

κρέας και το έδωσε στο φτωχό για να το φάει. Ο φτωχός μόλις το πήρε εξαφάνιστηκε. Πήγε ύστερα ο άνδρας μαζί με τη γυναίκα του να δουν τη λεκάνη με το νερό, είδαν ότι η λεκάνη ήταν όλο χουσά. Τότε κατάλαβαν πως ήταν ο Χριστός. Άνοιξαν τού παιδιού τους το πόδι, αλλά πληγή δεν είχε. Τότε πετάχτηκαν κι' οι δυο τους λέγοντας:

— Ο Χριστός ήτανε και δεν το καταλάβαμε.

Βγήκαν έξω, κτύπαζαν, έψαξαν, αλλά δεν τον βρήκαν.

ΟΙ ΔΟ ΚΤΗΝΟΙ

Η ΤΑΝ δυο κυνηγοί. Πήγαν στο βουνό να κυνηγήσουν. Στο ένοδο την καρδιά μπήκε ο διάβολος κι' είπε στον άλλο:

— Θα σε σκοτώσω.

— Μή με σκοτώσεις, τόν παρακάλεσε ο άλλος.

Έκείνος όμως δεν άκουγε τίποτα. Τότε τού είπε ο άλλος:

— Έσόν έδω σ' αυτή τη βουνοκορφή ξγινες άρχοντιας, έσένα σε έξερει ο βασιλιάς. Αν όμως τα λόγια του Θεού είναι αληθινά, ο ίδιος ο βασιλιάς θα σου το κόψει το κεφάλι σου.

Αυτά πρόφτασε και τού είπε κι' εκείνος τόν σκότωσε.

— Τότερα από δυο χρόνια, ήταν χειμώνας, ο κυνηγός που σκότωσε τόν άλλο, πήγε και πάλι να κυνηγήσει. Καθώς γύριζε σιδ βουνό, θυμήθηκε ότι εκεί είχε σκοτώσει το φίλο του.

— Ας πάω να ιδώ τι έγινε, είπε. Πήγε στο μνήμα του, το είδε, ύπνηχε εκεί ένα κλήμα, το κλήμα είχε δυο σταμιά μαύρα σταφύλια. Μόλις τα είδε είπε:

— Αυτά τα σταφύλια, αν τα πάω στο βασιλιά θα μου δώσει πολλά δώρα.

Έκοψε τα σταμιά, τα έβαλε στο μαντήλι του και πήγε στο σπίτι του. Είπε στη γυναίκα του:

— Εγώ σήμερα βρήκα ένα καλό πράμα, και θα το πάω στο βασιλιά. Και τού πήγε.

Έκείνη την ώρα ο βασιλιάς έτρωγε, τα έδωσε στο βασιλιά. Μόλις τα είδε ο βασιλιάς ξαφνίστηκε.

— Πού τα βρήκες αυτά τέτοιον καιρό; τόν ρώτησε.

— Τα έφερε ένα χωρικός, τού απάντησε ο κυνηγός.

Ο βασιλιάς άρχισε να τα τρώει. Έκοψε δυο ρώγες, έτρεξε αίμα από το σταμιά. Μόλις είδε το αίμα, φώναξε το μάγειρα.

— Έλα εδώ, είπε, κι' εκείνος πήγε. Ο άνθρωπος που έφερε αυτά εδώ τα σταφύλια που είναι;

— Κάτω περιμένει, τού απάντησε ο μάγειρας.

— Φώναξέ τον να έρθει, τού είπε ο βασιλιάς. Και ο κυνηγός ήρθε στο βασιλιά.

— Έλα εδώ, είπε ο βασιλιάς, κόψε κι' από ένα σταμιά δυο ρώγες. Μόλις τις έκοψε έτρεξε πάλι αίμα.

Ο βασιλιάς τότε τού είπε:

— Τι λογής δουλειά είναι αυτή; Αν δεν πες την αλήθεια, θα σου κόψω το κεφάλι.

Κι' ο κυνηγός έκατσε και τού είπε την αλήθεια.

Της φτώχειας τὰ στερνὰ

Διήγημα του ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

Μ ΟΡΦΟΤΑΑ, έ Μορφούλα! Πού είσαι, κυρά μου; Ψίνα, ψίφίνα μου, τι θα φάμε σήμερα;...

Η γριά — Λασκαρού έκραζε τη γάτα της βραχνά, αν και δεν την έβλεπε στο σπίτι. Μόλις έφεγγε, άδειο, παγωμένο ήτανε το σπίτι, ισόγειο, όλο ένα χώρο-μα, με τα φτωχικά του τα συγύρια άραδιαστά τριγύρω. Κι' η Λασκαρού, διπλωμένη μέσ' στα παλιοσκούτια της, πλάι στη σθητή γωνιά, δέ σάραζε. Τό έξέω-ρό της πρόσωπο, με την τριπλοτυλιγμένη μαντήλα στο κεφάλι, καθώς τώχε γυμμένο κατά τη γωνιά κι' έβλεπε με μάτια άνιχνια τη στήχητη σθημένη, φάνταζε παράξενα και τρώμαζε μέσ' σι' αέγιντο μισόθαμπο.

Μά κάποτε σείστηκε η γριά σιγά — σιγά. Σείστηκε κι' ανασηκώθηκε, και γύρισε το πρόσωπο, με το σταυρό, κι' είδε κατά την κλεισμένη πόρτα.

— Μορφούλα, κόρη μου καλή, πού είσαι;... ρώτησε πάλι.

Και πιάστηκε από της γωνιάς το γύρο, κι' έβαλε άγώνα, χέρια, γόνατα, και στάθηκε στο πόδια της. Και κίνησε ύστερα σκυφή κατά την πόρτα. Πήγε, άνοιξε την πόρτα, κι' έκραζε πάλι. Της γάτας τόν νιαούρισμα, που 'τανε γριά κι' αυτή και μαθημένη, έφτασε μέσ' από το περιβόλι και τα ξερόδεντρα τού περιβολιού, τα λίγα που άπομένανε, γιά τη φωτιά κι' αυτά και της γριάς τη ζέστα. Κι' ήρθε η γατούλα κλαίνοντας παραπονιάρικα και στάθηκε κοντά στα πόδια της κυράς της, στο μοναχικό σκαλί της πόρτας, το λυωμένο από τα χρόνια.

— Μορφούλα, τί θα φάμε σήμερα, μωρή;... Τί έφρεσε;...

Η γάτα απάντησε με το παράπονό της, κι' έσκυψε πιδ πολύ η γριά, κι' είδε στην πέτρα άπάνου ένα ψάρι άπο-δεμένο!

Τώχε φέρει η γάτα, η Μορφούλα. Ήταν ένας κοιδός μεγάλος, και τόν πήρε η Λασκαρού και μπήκε σπίτι, με τη γάτα μπρος κι' όλόρθη την ούρα της, παίζον-τας.

Αυτό θα ήτανε της μέρας το φαί και για τους δυο τους, ήτανε κι' η Μορφούλα γέριχη πολύ, δεν χρεάζότανε μεγάλη πράγματα για το φαί της λίγα ψαρονόκκαλα της φτάνανε.

Τό κυνήγι της τόν καθημερινό ήτανε άπύνα ψάρι, ψάρι όμως πάντα, πετρόψαφο. Κι' η γριά Λασκαρού τόν περιμένε πιδ ταχτικό, κι' άπ' αυτό κρεμούσε την έλπίδα της θροσφής της την καθημερινή.

Βράδυ νορίς, πριν πέσει στο ξερό στρωμα και πριν κλείσει την παλιόπορτά της, συνήδιζε η γριά Λασκαρού, μ' όλη την αγάπη πουχε της Μορφούλας — κι' είχε την ανάγκη να την ζεσταίνει σιδόν άπνο ή συντροφιά της κιάλας — άνοιγε και την έβγαζε έξω. Ήταν άπνο αυτό ποδκανε, μά, πάλι πώς θα ζούσανε;... Την έπρωχνε δέω μαλακά με το πόδι τη Μορφούλα, και της έλεγε:

— Σόρε, Μορφούλα, σόρ' εσύ, καλή μου, ψίνα μου, κυρά μου;... Σόρε να φέρεις τίποτα!... Δεν έχουμε άφου να φά-

με, καφερούλα, και θα μείνεις νηστική κι' εσύ μαζί μου!....

Η γάτα, άπόξω, έμενε και παρακαλούσε κάμποσο. "Τότερα ξεμάκρυνε σιγά — σιγά ή φωνή της και χανότανε μέσ' στα σκοτάδια ή μέσ' στις θάλασσας τόν μουγκρητά. Και την άυγή, νάτο ένα ψάρι σιδ σκαλι άφρημένο πάλι!... Και δέν τώρωγε ή Μορφούλα, δέν τόν πείραζε καθόλου! "Ισως έτρωγε άλλο, πριν τόν φέρει τόν κυνήγι της αυτό στο σπίτι. Μά πάλι, μπορεί να ήτανε τόν μόνο αυτό, και τώφερνε ίσα στην κυρά της, άγγιχτο!

Πώς γινόταν τέτοιο πράγμα τ' άπορούσε ή γειτονιά, κι' ή χώρα ή μισογκρεμμένη. Μά ή γριά Λασκαρού δίδου δέν τόν ρωτούσε. Νομίζαν οι άλλοι στην άρχή πώς ή γάτα ή Μορφούλα πήγαινε στην άγορά και τάκλεβε τόν ψάρια. Μά ή Άμέρσα, ή πιδ κοντινή γειτονίσσα, μαλωμένη με τη Λασκαρού από χρόνια, παραφύλαγε τη γάτα κι' έβλεπε πώς τάφερνε τόν ψάρια από τόν γαλό. Την άκούθησε ίσα με τόν σκόρπια βράχια, πλάι σιδ καλιό λιμάνι, που κάναν ένα πλήθος ήσυχια κορφάκια εκεί, κι' όλα άντάμα κάναν ένα πεζονήσι άπότομο. Κι' εκεί την έχανε τη Μορφούλα. Σιδ τέλος την παρήτησε, βέβαιη πιδ πώς ή γάτα τάβγαζε τόν ψάρια από τη θάλασσα.

Τότε ή Άμέρσα έφερε γύρα τις γειτονίσσες και τόν παρόσησε όλα με τόν νι και με τόν σίμα, και με θάμιασμα τρανό! Και τόμαθε όλη ή χώρα, τί και πώς ή γάτα ή Μορφούλα της γριάς — Λασκαρούς πήγαινε και φάφανε τόν νύχτα σιδ γαλό! Έπανε μια θέση κοντά σιδ γαλό και στεκόταν άσειστη σαν πέτρα, άνάμεσα σιδ άλλες πέτσες της άκίνητες εκεί, και περιμένε ώρες άσειστη. Κι' ή πείνα βέβαια την ώδήγησε κεί πέρα και

της έδειξε τόν τρόπο αυτόν. Και καθώς ζυγώναν οι κοιδιοί και τ' άλλα τα-πετρόψαφα, και φέρνανε τη μούρη τους ως την κορφή, και γυρεύανε να βρουνε τόν πιδ παχύ χορτάρι, εκεί που τόν νερό πάει άνάλαφρο και παγινιδίζει με τις πέτρες... χράπ! τόν νύχι της Μορφούλας τ' άρπαζε!

Η ίδια ή γριά Λασκαρού θα μπορούσε να τόν πει και να τόν μαρτυρήσει, πώς τόν ψάρια που της έφερνε ή Μορφούλα δέν ήτανε κλεμμένα — τόσο φρέσκα, μισοζωντανά, καμιά φορά και ζωντανά! Μά ή Λασκαρού δέ συλλογίζόταν τίποτα κακό γιά τη Μορφούλα — ούτε και συλλογίζόταν τίποτ' άλλο. Είχε άλλαλογήσει κιάλα λίγο. Έμοιαζε λωλή, καθώς έδγαινε σιδ περιβόλι κι' έστηνε ψιλή κουβέντα με τη γάτα της. Γιατί, όπως γύριζε σιδ περιβόλι και μαχότανε να κόψει κανένα ξεροκλάδι άπ' τόν παλιόδεντρα — χειμώνας που 'ταν τώρα — και να σκίσει κανένα σανίδι από σεντούκι σάπιο, άχρειάστο, ή να βγάλει λαχανάκι από τόν κήπο τόν λυγδοπαρτο, ή γάτα εκεί, κοντά της, ή Μορφούλα, τη συντρόφεινε και της άποκρινότανε με τόν να-νούρισμα της σ' όσα έκείνη της λαλούσε λόγια λωλά. "Τότερα την άκούλυθούσε σιδ γωνιά που άναβε τη φωτίτσα κι' έβανε να ψήσει τόν φαί — της Μορφούλας τόν κυνήγι. Και τόν μοιραζόταν ύστερα οι δυο τους, σά δυο φίλοι άγαπημένοι που ήτανε, χωρίς ψωμάκι κιάλας τόν συχνότερο.

Χωρίς ψωμάκι αλήθεια, τώρα τελευταία. Άφου ο άχαρος ο γέροντας της Λασκαρούς έπαψε να της στέλνει τόν ταχτικό μηνιατικό σιδ ξερονήσι, γιατί τόν έφαγε κι' αυτόν ή θάλασσα στερνόν, ή Λασκαρού ήτανε, πολύ περήφανη, και δέ ζητούσε, ούτε καταδεχότανε. Οά πείθανε νηστικά — τόν ξεραν όλοι, αλλά δέ θά-βγαινε δέω, τόν πόνο και την πείνα της να πεί!...

Τόξερε αυτό κι' ή Άμέρσα, πιδ καλά από κάθε άλλον. Ήταν ή πιδ κοντινή γειτονίσσα, αν και πλήθος άλλα σάπια, κατάκλειστα, σημάδια πιά, χωρίζαν τόν δικό της άπ' της Λασκαρούς τόν σπίτι.

Modele'oli

ΛΕΒΑΝΤΑ ΚΑΙ ΒΡΟΓΧΙΚΑ

Τό άρωμα της λεβάντας έχει καταπραυντική και θεραπευτική επίδραση στους κουρασμένους πνεύμονες... Αυτό είναι τόν συμπέρασμα μιας πρόσφατης φαρμακολογικής έρευνας. Τό άρωμα της λεβάντας είναι αντίσηπτικό και σκοτώνει τόν μικρόβιο. "Αν υποφέρεται από βήχα, βρογχικά, άναπνεύσατε τόν άρωμα της λεβάντας τόν μαντήλι σας.

Η «ΜΑΓΚΝΑ ΚΑΡΤΑ

Δέν άπομένουν σήμερα παρα 16 άντίτυπα της «Μάγκνα Κάρτα» τού καταστατικού χάρτου που χορήγησε ο Ιωάννης ο Ακτήμων στους Νορμανδούς

και Σάξωνες τιμαριούχους. Ένα από αυτά τόν πολύτιμο άντίτυπα με τη βασιλική σφραγίδα μεταφέρθηκε πρόσφατα στην Αυστράλια, όπου εκτίθεται σε μια αίθουσα τού κοινοβουλίου της Κανμπέρρας. Για να μην υποστεί βλάβες ή περιγραμμή από τη μεταφορά της στους αντίποδες έπεται από μια διαμονή έφτά αιώων σιδ ύγρο και δροσερό κλίμα της Άγγλίας, όπου Αυστραλοί έπιστήμονες σκέφθηκαν να τη διατηρήσουν με μια τεχνητή άτμοσφαιρα. Η Μάγκνα Κάρτα τοποθετήθηκε σε μια στεγανή βιτρίνα γεμάτη με άέριο άργόν. Ένα κίτρινο φίλτρο προστατεύει τόν έγγραφο από τις υπεριώδεις ακτίνες τού ήλιακού φωτός κι' ένας ειδικός άνιχνευτής σιδ έσωτερικό της θήκης επιτρέπει τόν έλεγχο της στεγανότητας, γιά να μην εισχωρήσουν βακτηρίδια με τόν άτμοσφαιρικό άέρα.

Έτσι ήταν όλη η χώρα άρια κατοικημένη, μ' όλα τα στίγια τα πολλά και τ' άρχοντάκια.

Ήταν από χρόνια η 'Αμέρσα μαλωμένη με τη Λασκαρού. Μίσση οικογενειακά, συμφέροντα παλιά... Μά τώρα τι χρειάζονταν τα μίσση, αφού σήσανε και τα συμφέροντα και πάνε;... Πάλι, να σηκωθεί να πει στη Λασκαρού και να φιλιώσει, αυτό δεν τ' άποφάσιζε η 'Αμέρσα. Την ήξερε καλά τη Λασκαρού, κι' ήξερε τον ίδιο τον έαυτό της. "Όμως η συμφωρά της Λασκαρούς τη λύγισε, της γλύκανε το περασμένο της φαριμάκι. Μά και πάλι δεν ήθελε να δείξει την άδυναμία της.

Ήτανε ψυχή κλειστή η 'Αμέρσα, όπως όλες οι νησιώτισσες κι' όλοι οι νησιώτες εκεί πέρα. Τί να κάμει; Έπαιρνε άλλη μιιά γεϊτόνισσα, μιιά πονηρούλα από το παραπέρα σπίτι, την Κατερινιώ, και πήγαιναν και παραφυλάγαν δέξω από της Λασκαρούς το περιβόλι.

Τά Χριστούγεννα ήτανε κοντά, ξεροβόρι φυσούσε άγριο τις τελευταίες μέρες. 'Η χώρα έδλεπε θοινά και την έπιασε το κύμα άσχημα. 'Η Μορφούλα έφτασε μιάν αυγή από το γιάλι με χωρίς τίποτα στο στόμα, και νιαούριζε στην πόρτα της κυράς της.

— Κύτταξε!... είπε η 'Αμέρσα, σήμερα δεν ψάριψε η Μορφούλα!.. Με τέτοιον άγριόκαιρο...

— Τι θα φάνε σήμερα οι δυό τους, οι κακόμοιροι;... Νάχουνε, τάχα τίποτα;... είπε η Κατερινιώ.

— Καρτέρα μιιά στιγμής!... Είπε η 'Αμέρσα.

Έφυγε, και γύρισε μ' ένα φελλί ψωμί σπιτίσιο.

— Ψίνα..., Μορφούλα!... Έκραξε η 'Αμέρσα.

Πήγε η Μορφούλα και στάθηκε στη ρίζα του τοίχου, κάτω απ' τις γυναίκες, και νιαούριζε γλυκά. Οι δυό αυτές, αφού της οίξαν ένα κομματάκι και την καλοπιάσαν, ύστερα της πέταξαν όλο το

φελλί. Τις κύτταξε καλά — καλά η Μορφούλα, κύτταξε και το ψωμί, το μύρισε, τ' πήρε με τα δόντια της και πήγε και τ' απόθεσε με προσοχή στο σκαλί άπό του, και νιαούρισε... Οι δυό γυναίκες κρυφοκύτταζαν άλλες. 'Ανοιξε η πόρτα και πρόβαλε η γοιά Λασκαρούς.

— Πού είσαι, Μορφούλα, ψίνα;... Μπά, έδώ είσαι, καλή μου;... Σήμερα τίποτα δεν έφερε; Πού είναι το κυνήγι σου;... Ξέρω, φυσούσε απόψε... Μά τώρα τί θα φάς; Έμένα δε με μέλλει, κακομοίρα, μά για σένα λέω... Σύρε, φεύγα από κοντά μου, δε θέλω να σε βλέπω, παλιόγατα!... Θα μείνεις νησιώτικη!.. Μά τ' είν' αυτό;... Ψωμί έφερε, ψωμί μου... Έκαμες καλύτερα! Είχαμε τρεις μέρες ν' άγγιζουμε ψωμί στο στόμα... Έτσι να φέρεις, ψίνα μου, καμιά φορά λίγο ψωμάκι — όχι μονάχα ψάρια. Και χωρίς αλάτι κύλα — τά θαρρήναι!.. Καμιά φορά και λίγο τυράκι!... "Όχι άκόμα — είναι σαρακοστή... Έλα, πάμε μέσα τώρα, Μόρφω μου, καλή νουκουρά μου!

Όττε και ρώτησε που τόβρε το ψωμί η Μορφούλα.

Την άλλη μέρα πήγε η Κατερινιώ κι' άφησε άλλο ένα κομμάτι ψωμί στην πόρτα της κυράς. Άφησε και λίγο τυράκι.

— Μή!... της είπε η 'Αμέρσα, θα μάς καταλάβει, κι' ύστερα θα τ'α πετάξει όλα, άμα νιώσει πως τ'α δάνουμε.

Η 'Αμέρσα φίλαγε τη θέση της εκεί συχνά, πίσω από τον τοίχο. Μιά μέρα πέρασε η Μορφούλα κρατώντας ένα δολάερο χταπόδι ζωντανό. Την έσκιαζε τη γάτα, και την έκαμε να τ' αφήσει από το στόμα της. Έκοψε το μισό, το χτύπησε, τ' αλάτισε, και το ξανάδωσε της γάτας πάλι. Τάλεγε αυτά στην Κατερινιώ, κι' άπορούσε η ίδια.

— Άκούς παράξενο! Έλεγε. Πώς μόρεσε και τόπιασε; Πού τόβρε;

— Θα τ'α πέτυχε στη ρήχη, είπε η Κατερινιώ, και το θαλάμι του θάτανε

ψηλά... Έότερα, πως να την τσακώσει τη Μορφούλα; Οι πλοκαμιοί του δεν κολούνη στο μαλλί της. Άκούς, αλήθεια κεί!...

— Άπιστο πράγμα!

— Ναι, καμμένη, μά πως θα τ'α φάει; Έχει και φωτιά;

— Καλά λές! Είπε η 'Αμέρσα. Στάσου να ιδείς αύριο τί θα κάμω! Την άλλη μέρα, άπόγιομα, φυλάγαν πάλι οι δυό γυναίκες, όπου είδαν τη γοιά να βγαίνει και να γυρίζει στο περιβόλι με τη γάτα της και να μιλεί:

— Σήμερα το κατάλαβε, Μορφούλα μου, πως δεν έχω πιά ξύλα, μήτε σπύρτα, και μου τόφερε ψημένο το χταπόδι, έ; Πονηρή, καλή μου ψίνα μου, νουκουρά μου έσύ, όλα τ'α φροντίζεις!.. Έέρεις πως είναι και σαρακοστή, μεθαύριο έχουμε Χριστούγεννα, κυρά μου... Πάμε μέσα τώρα — θα μου πείνασες λιγάκι, πάμε... Κρύο κάνει. Έχουμε λίγο χταπόδι... και ψωμί..., και το τυράκι θα τ'α φυλάξουμε για τη γιορτή, μεθαύριο — πάμε!

Δάκρυσαν οι γυναίκες και τραβήχτηκαν ήσυχα.

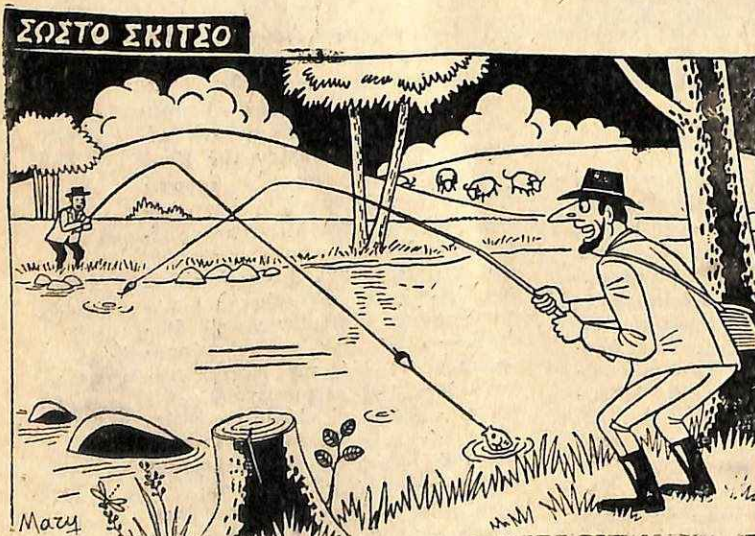
Την παραμονή λησμονήσανε τη Λασκαρού, δασμένες στις δουλειές και τις έτοιμασίες του σπιτιού τους. Το πρωί όμως τη θυμήθηκε η 'Αμέρσα. Μπήκε σαν κλέφτρα, πρώτη φορά ύστερ' από χρόνια, στο περιβόλι, και πήγε κι' άφησε στην πόρτα ένα κομμάτι ψωμί, και τόλμησε κι' ένα κοψίδι ψητό κρέας.

Μά όλη μέρα, Χριστούγεννα, η Μορφούλα άνησυχη θρηνούσε απόξω από το σπίτι. Τ' άπομεινάκια του φαγιού ήταν εκεί — σημάδι πως τάχε φάει η γάτα. Τότε άνησυχησε η 'Αμέρσα. Κάλεσε την Κατερινιώ κι' άλλες γεϊτόνισσες, κι' άποφασίσαν και χτυπήσανε της Λασκαρούς την πόρτα.

"Όμως κανένας δεν τους άποκριθήκε.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΔΟΚΙΜΑΖΕΤΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΑΣ...

Η δεύτερη εικόνα διαφέρει από την πρώτη σ' έπτά σημεία. Μπορείτε να τ'α βρείτε σε δυό λεπτά; (Η λύση στη σελίδα 40)

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

ΤΗΝ πρώτη επηδωμένη άμερικανική πτήση σε τροχιά, που προβλέπεται για τον προσεχή μήνα, θα έπακολουθήσουν και άλλες παρόμοιες πτήσεις κατά διαστήματα εξήντα ημερών. Το σχέδιο άνακοινώθηκε έπισημως από την 'Εθνική 'Τηλερσία 'Αεροναυτικής και Διοστήματος. Με τις επανειλημμένες αυτές επηδωμένες πτήσεις στο Διάστημα θα συγκεντρωθούν περισσότερα στοιχεία για την κατάσταση έλλειψης βαρύτητας και τις συνέπειές της επί των άστροναυτών. 'Επίσης, με τις έκτοξεύσεις αυτές θα διαπιστωθεί σε πόσο χρόνο θα μπορέσουν οι 'Ηνωμένες Πολιτείες να προχωρήσουν στο έλπιόμενο στάδιο έρευνών, το οποίο θα συνίσταται στην τοποθέτηση σε τροχιά μεγάλωτερου θαλαμίσκου, με δυό έπιβάτες.

NASA προβλέπει την κατασκευή διαστημικού δόχηματος που θα μπορεί να μεταφέρει δυό άνδρες και να προσεγγίσει σε άλλο δόχημα που κινείται σε τροχιά γύρω από τη Γη. Το νέο αυτό δόχημα, το οποίο θα διαθέτει πυραύλους οδηγούμενους που θα έπιτρέπουν την πραγματοποίηση δολωμένων έλλειψών στο Διάστημα, θα είναι μακρότερο του θαλαμίσκου 'Ερμής, εύρύτερο κατά 30 έκατοστά στη βάση και θα έχει βάρος τριπλάσιο. 'Ο «άφελιμος χώρος» του έσωτερικού του θα είναι μιιάμιση φορά μεγαλύτερος του θαλαμίσκου 'Ερμής. 'Αφού τοποθετηθεί σε τροχιά με πύραυλο τύπου «Τιτάν», το δόχημα θα συναντήσει, κατά το πρώτο αυτό «εραντεβό» στο Διάστημα, θαλαμίσκο «Έντβιν» που θα έχει τοποθετηθεί σε τροχιά με πύραυλο τύπου «Ατλας». Οι έλλειψεις που θα έκτελείσει το δόχημα στο Διάστημα, θ' άποτελούν προετοιμασία για τις προσπάθειες έξερευνήσεως της Σελήνης.

Το κόστος του προγράμματος αυτού ύπολογίζεται σε 500 έκατομμύρια δολάρια.

ΑΡΧΙΣΕ στη Μόσχα το δεύτερο συνέδριο της Σοβιετικής Ένώσεως για την παθολογία και τη θεραπεία της τελευταίας σταδίου της ανθρώπινης ζωής. Το συνέδριο είναι άφιτωμένο στα προβλήματα της επαναφοράς του οργανισμού στη ζωή. Λαμβάνουν μέρος 500 έπιστήμονες, γιατροί και πειραματιτές, οι οποίοι μελετούν την ιατρική πρακτική του νέου αιώ-

του κλάδου των ιατρικών και βιολογικών γνώσεων που έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις στη Σοβιετική Ένωση. 'Ο πρόεδρος θάνατος ύποχωρεί διαρκώς υπό το πλήγμα της έπιστήμης. Τα πειράματα με ζώα, απέδειξαν ότι είναι δυνατόν να επανέλθει στη ζωή ο οργανισμός δυό ώρες μετά τον κλινικό θάνατο. Οι συνέδροι άκουσαν άνακοινώσεις για τις έρευνες του εργαστηρίου πειραματικής φυσιολογίας σχετικά με την επαναφορά του οργανισμού στη ζωή. Το εργαστήριο διευθύνεται από τον καθηγητή Νεγκόδοσι.

'Ο καθηγητής Νικολάι Μολόχιν, πρόεδρος της 'Ιατρικής 'Ακαδημίας, είπε ότι οι μέθοδοι επαναφοράς του οργανισμού στη ζωή, τις οποίες άκολούθησαν οι έρευνήτες, έφαρμόζονται εύρύτερα στην ιατρική εργασία των γιατρών. Πολλοί άποτελεσματικοί είναι οι άγώνας κατά του κλινικού θανάτου, που εφαρμόζονται στην τραυματολογία και τη μααιευτική. Οι προσπάθειες των ειδικών έπιστημόνων βρίσκουν την εφαρμογή τους και στην άγγειοκαρδιακή χειρουργική. Στα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν στη Μόσχα πέντε κέντρα θεραπείας του τελευταίου σταδίου της ζωής. Έκατοντάδες άνδρες, χρωστούν τη ζωή τους στους γιατρούς οι οποίοι εργάζονται σύμφωνα με τη μέθοδο του καθηγητού Νεγκόδοσι και των συνεργατών του. Κατά δυό τελευταία χρόνια μόνο στη Μόσχα, 236 άτομα επί 456 άσθενών που θροσκόντουσαν σε κατάσταση κλινικού θανάτου, επανήλθαν στη ζωή. Τα 75% των παιδιών που γεννήθηκαν σε κατάσταση σοβαρής άσφυξίας, επέζησαν. Στο συνέδριο συμμετέχουν έπιστήμονες της Κίνας, της Βουλγαρίας και άλλων χωρών.

ΒΡΕΤΑΝΟΣ ειδικός μετεωρολόγος δήλωσε πρόσφατα ότι η θραδεία 190ετής άνοδος της θερμοκρασίας της Γης φαίνεται πως πρέπει να περιμένουμε δομικούς χειμώνες. 'Η αίτια των μακροχρονίων διακυμάνσεων της θερμοκρασίας παραμένει άγνωστή. Θα ήταν άδύνατον, δέβαια, να κάνουμε σαφείς προβλέψεις. Άλλά παρά την έκδηλωμένη τάση προς ένα μετρίως ψυχρό κλίμα στα ύψη, δεν υπάρχει άμφισβητούμενο ότι η Γη θα επανέλθει σύντομα στην έποχή

Οι κατακτήσεις της έπιστήμης

των παγετώνων. Πάντως είναι γεγονός ότι σημειώθηκαν μερικές εκπληκτικές μεταβολές στο κλίμα του βορείου ημισφαίριου, ιδιαίτερα στην ευρωπαϊκή περιοχή και μάλιστα σε σχετικά πρόσφατους χρόνους. Κατά τα μέσα του 14ου αιώνα το δέντρο άνθοψαν στην Εύρώπη τον 'Ιανουάριο και ο έρσιμος των αιτηρών γινόνταν τον Μάιο.

ΣΤΗΝ έρευνα για την άνακύλιση άντικαρκινικού έμβολίου σημειώθηκε πρόσφατα ένα σημαντικό βήμα προς τα έμπρός. 'Επιστήμονες του πανεπιστημίου της Καλιφορνίας πέτυχαν να δημιουργήσουν άνοσία σε ποντικούς έναντιόν ώρισμένων μορφών καρκίνου που μιμούνται με το ανθρώπου. 'Η άνοσία δημιουργήθηκε με την έισαγωγή στον οργανισμό των πειραματόζων μικροβίων της φυματιώσεως. Τα μικρόβια αυτά, ζωντανά ή όχι, πρόσλαβαν την εκδήλωση πέντε ειδών καρκίνου στους ποντικούς. Κατά τους έπιστήμονες, η κυρία σημασία της νέας άνακάλυψης είναι ότι ένα μόνο μη τοξικό μέσο μπορεί να προστατεύσει τον οργανισμό έναντιόν πολλών μορφών καρκίνου. 'Υπάρχουν και άλλα γνωστά άντικαρκινικά μέσα, τα οποία όμως είναι πολύ τοξικά και προλαμβάνουν καρκίνους ώρισμένου τύπου. Το έμβολιο των βακίλλων της φυματιώσεως ήταν κατά 90% άποτελεσματικό στην παρεμπόδιση της εξαπλώσεως πέντε τύπων καρκίνου. Στα πειράματα δοκιμάσθηκαν διάφοροι τύποι καρκινικών καρκίνων της μήτρας, του ήπατος, των όστων και δυό τύπων καρκίνου του στήθους. Τα πειράματα πέτυχαν άκόμα και με μικρές δόσεις, με νεκρά ή ζωντανά μικρόβια. Σε μερικές περιπτώσεις τα πειραματόζωα παρούσαν μεγαλύτερη άντοχή στην άσθένεια τρεις μήνες μετά τον έμβολισμό τους, ενώ στην άρχή του έμβολισμού ή άντοχή τους ήταν μικρότερη. Με τον έμβολισμό καταρρώθηκε έπίσης να έμπεδισθεί ή άνάπτυξη του καρκίνου. Σε ώρισμένες περιπτώσεις ο καρκίνος εξαφανίσθηκε, σε άλλες άπλως σταθεροποιήθηκε. Στην άνακοίνωση άναφέρεται ότι άπό καιρό ήταν γνωστό ότι τα μικρόβια της φυματιώσεως βοηθούν το σώμα ν' άντισταθεί σε άλλες άρρώσεις.

ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΣΚΟΠΙΟ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 6

«ποδιά» ή για ένα «κόκκινο μολυβάκι». 'Η ζωή μάς συνδέει με τη ζωή. Τα παιδιά μάς συνδέουν με τ' άλλα παιδιά, ο πόνος μάς κάνει να έπικοινωνούμε με τον πόνο των άλλων ανθρώπων, να βρίσκουμε τα νήματα που φέρνουν ως την παγωμένη καρδιά των παιδιών που λένε τα κάλαντα, ζητώντας έλεος, δεικτραγωδώντας και όχι χαίροντας, παραπαιώντας και όχι χορεύοντας. "Αν μπορούσε να παρακολουθήσει κανείς αυτά τα παιδιά την ώρα που θα έπιστρέφουν, να τ'α παρακολουθήσει ως τα στίγια τους, να μπει μέσα σ' αυτά, θα μπορούσε να έχει μιάν άληθινή εικόνα των έορτασίμων ήμερών, πέρα από τα φώτα και τα χρώματα των δέντρων. Πέρα από τα περισσότερα και τις καμπανούλες που στολίζουν τα τζάμια των μεγάλων σπιτιών, υπάρχουν άναρίθμητες κυψέλες δραμάτων, παιδιά που δεν έγραψαν γράμμα στον 'Αϊ - Βασίλη, γιατί δεν τους ζητήθηκε από κανέναν, και που η άγάπη δεν πρόκειται να τ'α έπισκεφθεί.

Πίσω από τη διτρίνα του πανηγυρισμού, υπάρχουν σκολίοι που οδηγούν σε κατακόμβες δυστυχίας. Το παιδί, ο ύπ' αριθ. 1 βασιλιάς της ζωής πάσχει. Θρόνωθε βαθεία εύτυχια άν, ο 'Αϊ - Βασίλης του παράγγελλε να του γράψει ένα γράμμα. "Όχι γιατί άπ' αυτό προσδοκούν τη σωτηρία τους, αλλά γιατί θα νοιώσουν πως έχουν το μερίδιό τους κι' αυτά από τα έορταστικά φώτα, το μερίδιό τους από την άγάπη των άγιων ήμερών, πως κάποιος, έστω και συμβολικά, άναγνωρίζουν το δικαίωμα της ζωής τους κάτω από τον ώραίο ήλιο. 'Ο χορηγός παιχνιδιών στα 223 παιδιά, άσφαλώς θα έζησε ένα δράμα διαβάζοντας τις άπλοικά διατυπωμένες φωνούλες που έκτος άπ' ότι του έλεγαν, του έπέτρεπαν να γράψει ένα μικρό συμπέρασμα: Για χιλιάδες χιλιάδες παιδιά ο 'Αϊ - Βασίλης δεν ήρθε, δεν πρόφτασε ναρθεί κι' έφέτος, όπως και τον περασμένο χρόνο: Κάθηκε στα χιόνια.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

Η γυναίκα μου άγόρασε μιιά πλεκτική μηχανή και μαθαίνει...

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΣΥΝΤΕΧΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 25

της Κοννεκτικούτης. Άλλα τα επίσημα όριά της δεν μπορούν βέβαια να υπερπηδήσουν τα σύνορα τριών πολιτειών για να περιλάβουν την πραγματική της έκταση και τον πραγματικό πληθυσμό της.

Η επίσημη Νέα Υόρκη έχει σήμερα 7,8 εκατομμύρια κατοίκους και τοποθετείται τώρα στην τρίτη θέση, μετά το Τόκιο και το Λονδίνο. Άλλ' η πραγματική Νέα Υόρκη έχει 15,1 εκατομμύρια. Ο αστικός αυτός όκεανός καλύπτει μια έκταση 6.762 τετραγωνικών χιλιομέτρων, δηλαδή τέσσερις φορές μεγαλύτερη από το μείζον Λονδίνο.

Το Τόκιο, αν μετρηθεί στις αληθινές του διαστάσεις, έξω από την επίσημη περίμετρο, περιλαμβάνει 20 εκατομμύρια κατοίκους. Ο πληθυσμός του υπολογίζεται ότι θα φτάσει τα 27 εκατομμύρια το 1975.

Σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές, υπάρχουν σήμερα στον κόσμο 78 πόλεις με πληθυσμό μεγαλύτερο του ενός εκατομμυρίου. Αν όμως υπολογίσουμε τις πραγματικές διαστάσεις, οι πόλεις του ενός εκατομμυρίου φτάνουν τις 115.

ΟΙ «ΣΥΝΤΕΧΝΕΙΣ ΠΟΛΕΙΣ»

ΣΕ ΩΡΙΣΜΕΝΕΣ περιοχές του κόσμου το «αστικό τοπίο» είναι συνεχές. Ταξιδεύοντας π.χ. με το αυτοκίνητο στις μεσογειακές ακτές από το Ιταλικό Σάν Ρέμο ως τη γαλλική Τουλόν, περνώντας από το Μονακό, τη Νίκαια, τις Κάννες, έχει κανείς την εντύπωση ότι βρίσκεται στην ίδια πόλη. Τίποτα δεν ξεχωρίζει τη μία πόλη από την άλλη, εκτός από τις πινακίδες της τροχιάς και τους συνοριακούς σταθμούς.

Τέτοιες «συνεχείς πόλεις» βρίσκουμε και στη βόρειο Γαλλία, στις όχθες του Ρήνου, στις όχθες του Δούναβη, στη Φλωρίδα, στην Καλλιφόρνια. Η Αθήνα με τον Πειραιά, είναι παράδειγμα συνεχούς πόλεως. Άλλοτε ήταν πολύ σπάνιο φαινόμενο ν' αναπτυχθούν δυο ή τρία μεγάλα αστικά κέντρα στην ίδια περιοχή και μάλιστα τόσο κοντά, ώστε τα σύνορά τους να συγχέονται. Σήμερα το φαινόμενο έχει γίνει τόσο συχνό, ώστε ο πλανήτης μας υπάρχει κίνδυνος να μεταβληθεί — ή μάλλον έχει αρχίσει να μεταβάλλεται — σ' ένα μοναδικό και όμοιογενές «αστικό τοπίο».

Στην αρχαιότητα, στο μεσαίωνα, ά-

κόμα και στην αναγέννηση, οι άνθρωποι ήξεραν τι σημαίνει «πόλη»: Ήταν ένα τείχος γύρω από μερικά σπίτια. Σήμερα δεν υπάρχουν τείχη και δεν ξέρουμε πιά τι σημαίνει πόλη, δεν ξέρουμε πού αρχίζει και πού σταματάει.

Οι πόλεις απλώνουν τα πλοκάμια τους σαν πολύποδες στην ύπαιθρο. Κατακλύζουν τις έσοχες, καταπίνουν τα χωριά, «εκρήνυνται» προς όλες τις κατευθύνσεις. Η Γη δλόκληρη μεταβάλλεται σε μια κολοσσιαία πόλη.

WOLF SCHNEIDER

ΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΣΥΝΤΕΧΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 12

ων έχουν κι' αυτοί λείες μυϊκές ίνες. Όλόκληρη η φυσιολογική λειτουργία των ζωντανών πλασμάτων βασίζεται στους λείους μυϊκούς ιστούς, τους μυϊκούς ιστούς που λειτουργούν αίτομάτως ανεξάρτητα από τη θέλησή μας. Η φύση δεν έχει εμπιστευθεί στη θέλησή μας παρά μόνο αυτό που θεωρεί έπουσιώδες, το γραμμωτό μυϊκό σύστημα. Οι γραμματοί μύς, έντοπισμένοι κυρίως στα άκρα του σώματος, παίρνουν ασφαλώς σημαντικό ρόλο χάρη στις κινητικές και τις συλληπτικές τους ιδιότητες, αλλά δεν είναι απολύτως απαραίτητοι για τη ζωή: Ένας άνθρωπος μπορεί να ζήσει χωρίς χέρια ή χωρίς πόδια. Ακόμα και στις σοβαρότερες περιπτώσεις πολιομυελίτιδος, όταν όλα τα νευρικά κέντρα που ορίζουν τους γραμματούς μύς έχουν παραλύσει, οι λείοι μύς λειτουργούν αυτόματα εξασφαλίζοντας όλες τις ζωτικές λειτουργίες κι' ο άρρωστος μπορεί να ζήσει πολλά χρόνια μ' ένα χαλύδβδνο πνεύμονα. Ο λείος μυϊκός ιστός έχει λοιπόν πρωταρχική σημασία για τη ζωή.

Στην εξελικτική κλίμακα, οι πρώτοι αληθινοί γραμματοί μύς εμφανίσθηκαν στις μέδουσες.

Μια μέδουσα που κολυμπάει φαίνεται σαν να παρασύρεται από τα ρεύματα. Και όμως η διαφανής αυτή και γλοιώδης μάζα έχει αληθινούς μύς και προωθείται ανοιγοκλείνοντας ρυθμικά την «όμπρέλλα» της. Η μέδουσα είναι ένα πρωτόγονο πλάσμα της θάλασσας που έμεινίσθηκε πριν από μερικά εκατομμύρια χρόνια. Μαζί της γεννήθηκε ίσως και το πρώτο μυϊκό σύστημα.

GUT LEFRANC

Η λύση από τη σελίδα 38

1. Το καπέλλο του ψαρά δεξιά είναι μεγαλύτερο.
2. Επίσης το σακάκι του έχει μια ψαλιδιά στο κάτω μέρος.
3. Η γραμμή του σκίτσου δεξιά στο κάτω μέρος φαίνεται ολόκληρη.
4. Ο φελός του σκίτσου δεξιά είναι γυρισμένος προς τα κάτω.
5. Στο σκίτσο δεξιά λείπου οι τρεις κουκίδες μέσα στο νερό κάτω από τα δύο δέντρα.
6. Λείπει μια αγγελάδα από το δεξιό σκίτσο.
7. Ο ψαράς δεξιά έχει μουστάκι.

Κυκλοφόρησε
το περιοδικό:

“ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ”

Έπιθεώρηση
Γραμμάτων και Τεχνών

Η ΠΙΟ ΖΩΝΤΑΝΗ
ΕΚΦΡΑΣΗ
ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΣ
ΖΩΗΣ

Στο τεύχος που κυκλοφόρησε εξακριβωτικά έπιμελημένο από το ζωγράφο Μιχάλη Νικολινάκο, δημοσιεύονται ενδιαφέροντα άρθρα και λογοτεχνικά κείμενα των Νικηφόρου Βρεττάκου, Στέλιου Γεράνη, Κώστα Γαρίδη, Νάσου Νικόπουλου, Ροζέ Μιλλιέξ, Γιάννη Φύτρα, Βασ. Έπιθυμιάδη, Λουίτζι Φιορεντίνο, Ρέμπερτ Σαμπάτιέ και άλλων καθώς και σημειώματα έλέγχου και έποπτείας της σύγχρονης πνευματικής ζωής του τόπου μας.

Ζητήσατε
το περιοδικό

“ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ”

Νουβέλλα της ΑΓΚΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ

Ο κύριος Μωράουν

Μιά συναρπαστική άστυνομική περιπέτεια
μέ συγκλονιστικές φάσεις και άπρόοπτη λύση

Μετ. Ε. Γ. ΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ: Τη στιγμή που ναυαγούσε το υπερωκεάνειο «Ειρηνικός» και κατέβαιναν οι ναυαγοσωστικές βάρκες, ένας Άγγλος πλοίαρχος μια νεαρή Αμερικανίδα και της παρέδωσε, τυλιγμένο σε κηρόχαρτο, ένα μυστικό έγγραφο που έπρεπε να παραδοθεί στην Αγγλία. Ο Άγγλος μυστικός πράκτωρ παραδίδοντας το έγγραφο στην άγνωστη Αμερικανίδα πίστευε ότι θα το έσωζε γιατί, σαν γυναίκα που ήταν είχε περισσότερες πιθανότητες να γλυτώσει από το ναυάγιο απ' ό,τι αυτός. Μερικά χρόνια μετά ανταμώνουν τυχαία στο Λονδίνο δυο παιδικοί φίλοι, η Προυίντενς Κάουλεϋ, με το παρατσούκλι Δεκαρίτσα, κι' ο Τόμμυ Μπέρεσφορντ, άνεργοι και οι δυο κι' άπένταροι. Αποφασίζουν να ιδρύσουν μια ανώνυμη εταιρεία «Οι νέοι τυχοδιώκτες» και να δημοσιεύσουν μια άγγελία στους «Τάιμς» στην οποία να ζητούν να τους ανατεθεί μια οποιαδήποτε έπικίνδυνη αποστολή. Κάποιος κ. Ουάιπγκτον, που άκουσε τη συζήτησή τους, καλεί τη Δεκαρίτσα στο γραφείο του και της προτείνει να μπει σαν κηδεμονευομένη του στο άριστοκρατικό οικοτροφείο της Κας Καλομπιέ στο Παρίσι, χωρίς όμως να της άποκαλύπτει για ποιο λόγο της αναθέτει αυτή την περίεργη αποστολή.

60

Η ΤΟΑΜΗ σου θα σε καταστρέψει, Ρίτα.

— Μπα! Η αυτοδιαφήμιση είναι ο καλύτερος τρόπος για να μη δημιουργήσεις έπιφύες. Θα το καταλάβεις αυτό μια απ' αυτές τις μέρες και πολύ γρηγορώτερα απ' ό,τι το φαντάζεσαι.

— Στο άναμεταξή όμως θα γίνεις κάθε βράδυ ή σχεδόν κάθε βράδυ με τον Πήλ Ένγκερτον. Δεν είναι μόνο ο μεγαλύτερος διηγέρος της Αγγλίας, μα κι' ένας ποινικολόγος με διεθνές κύρος. Σε διαβεβαιώ ότι αυτό είναι καθαρή τοέλλα.

— Ξέρω πως με την ευγνωμία δεν έσωσε λίγους από την άγχόνη έλπε ή κ. Βαντεμέγιερ. Και μετά; Ίσως μάλιστα να μās φανεί μια μέρα χρησιμότητας ανιρώς γι' αυτήν την ιδιότητά του.

— Ο Μπόρις άρχισε να δημαϊγεί πάνω κάτω. Φαινόταν πολύ νευρικός.

— Είσαι έξυπνη γυναίκα, Ρίτα. Μά είσαι τρελή. Άκουσε τη συμβουλή μου και παρότα αυτόν τον Ένγκερτον.

— Ποτε.

— Άρνέσας;

— Τηήχε άπειλή στον τόνο της φωνής του.

— Μάλιστα, άρνέμια.

— Τότε θα δοίμε ποιός...

— Ξεχνάς, Μπόρις, πως μόνο ένας άνθρωπος έχει δικαίωμα να μού δίνει εντολές: ο μίστερ Μωράουν.

— Είσαι άπελπισία, Ρίτα. Λένε ότι ο Πήλ Ένγκερτον μοιζεται από μακριά τους έγκληματίες. Γιατί ξαφνικά να δείχνει τόσο ενδιαφέρον για σένα; Ίσως να του γεννήθηκαν έπιφύες.

— Ήσυχασε, άγαπητέ μου, δεν άποπεύεται τίποτα. Παρ' όλο τον έμφυτο ίπποτισμό σου φαίνεσαι να ξεχνάς ότι

έπάρχουν ακόμη μερικοί άνδρες που με βρίσκουν άρετά του γούστου τους. Αυτό είναι που ενδιαφέρει τον Πήλ Ένγκερτον.

— Νομίζεις ότι είναι άνθρωπος απ' αυτούς που εξαπατούνται;

— Θα με διασκέδαζε όμως να δοκιμάσω.

— Μά...

— Έξ' άλλου, πρόσθεσε ή κ. Βαντεμέγιερ, είναι άφάνταστα πλούσιος. Και δεν είμαι απ' αυτές που περιφρονούν τα χρήματα.

— Τα χρήματα! Τα χρήματα! Άδτος είναι ο κίνδυνος. Φοβούμαι ότι πούλεις την ψυχή σου για τα χρήματα. Φοβάμαι...

Κόπηκε μια στιγμή και χαμηλόφωνα:

— Φοβούμαι ότι κι' εμάς ακόμη μπορείς να μās πούλησεις.

Η Ρίτα έβαλε τα γέλια.

— Η τιμή πρέπει να είναι πολύ μεγάλη. Μόνο ένας πολυεκατομμυριοέχος μπορεί να την πληρώσει.

— Όμολογείς λοιπόν;

— Μά, χρυσέ μου, δεν παίρνεις έσο από άσπεία;

— Τα δικά σου τα άσπεία πάντως είναι πολύ περίεργα.

— Άν μην τσακνόνιασε για κονταμάρες, άγαπητέ μου. Χτύπησε το κουδούνι, θα ήθελα ένα κοντέιλ.

Η Δεκαρίτσα έφυγε τρέχοντας. Στάθηκε μια στιγμή μπροστά στον καθρέφτη να διορθώσει τα μαλλιά της και μετά παρουσιάστηκε με ύφος άδωο στο μπουντουά.

Η συζήτηση που είχε παρακολουθήσει, άν και ενδιαφέρονσα άφού παρτυρούσε τη συνοχή της Ρίτας και του Μπόρις, δεν την διαφώτιζε καθόλου πάνω στα σημεία που ήθελε. Το όνομα της Τζέιν Φίν ούτε αναφέρθηκε καθόλου.

Την άλλη μέρα μερικές σύντομες κουβέντες με τον Άλμπερτ την πληροφό-

ρησαν ότι στο περίπτερο δεν υπήρχε τίποτε γι' αυτήν. Ένα παγωμένο χέρι θα αρείξ έσφιγγε την καρδιά της. Ήταν άπίστευτο ο Τόμμυ να μην είχε στείλει κανένα μήνυμα. Κι' άν...

Έπρεπε άπωσδήποτε και να κάνει για να τον βρεί. Έπωφελήθηκε από μια πρόταση της κ. Βαντεμέγιερ.

— Ποιά είναι μέρα της έξόδου σου συνήθως, Προυίντενς;

— Η Παρασκευή, κυρία.

— Σήμερα είναι Παρασκευή. Μά άφού έπιασες δουλειά μόλις χτες δεν είναι νομίζω άπαραίτητο να βγείς σήμερα.

— Άκριβώς σκεφτόμουν να σάς το ζητούσα σαν χάρη.

Η κ. Βαντεμέγιερ την κίτταξε μια στιγμή και χαμογέλασε.

— Θα ήθελα να σε άκουγε ο Στεπάνοφ. Είχε άρριμένες άντιροήσεις για σένα χτες το βράδυ. Πάντως ή παράκλησή σου είναι δικαιολογημένη κι' ούτε άναρτέπει κανένα δικό μου σχέδιο, γιατί άπόψε το βράδυ θα φάω έξω. Μπορείς λοιπόν να βγείς σήμερα άφού σε βολεύει.

— Σας εύχαριστώ πάρα πολύ, κυρία.

Η Δεκαρίτσα άνακουφίστηκε όταν βρέθηκε πάλι μόνη. Είχε έναν τρομερό φόβο της ώραίας Ρίτας και των σκληρών ματιών της.

Καθάρειζε τα άσημικά όταν χτύπησε το κουδούνι. Αυτή τη φορά δεν ήταν ούτε ο Μπόρις ούτε ο Ουάιπγκτον, άπως το φοβόταν ή Δεκαρίτσα, μα ένας άνδρας με καταπληκτική παρουσιαστική.

Αν και μετρού αναστήματος, έμοιαζε ψηλός. Το ξυρισμένο πρόσωπό του, άφάνταστα έκφραστικό, είχε τη σφραγίδα της δύναμης και της έπιβολής. Όλη του ή προσωπικότητα άνεδύε μια μαγνητική γοητεία.

Η Δεκαρίτσα τον πήρε στην άρχή για κανένα ήθοποιό, μα σχεδόν άμέσως της έδωσε τ' όνομά του: σερ Τζάιμς Πήλ Ένγκερτον.

Τον κίτταξε με διπλό ενδιαφέρον αυτή τη φορά. Αυτός ήταν λοιπόν ο περίφημος ποινικολόγος. Είχε άκούσει ότι τον προφύζαν ίσως και για πρωθυπουργό. Μά για την ώρα είχε άρνηθεί κάθε κρατική θέση για να άσκει έλεύθερα το έπάγγελμα του και δεν ήταν παρά μόνο βουλευτής.

Η Δεκαρίτσα γύρισε στην κουζίνα συλλογισμένη. Ο ώραίος αυτός άνδρας της είχε κάνει βαθειά εντύπωση. Κατάλαβαινε τώρα την άνησυχία του Μπόρις. Δεν θα ήταν εύκολο πράγμα να εξαπατήσεις τον Πήλ Ένγκερτον.

Ένα τέταρτο μετά ξαναχτύπησε το κουδούνι και ή Δεκαρίτσα βγήκε στο διάδρομο να βοηθήσει τον έπισκέπτη να φορέσει το πανωφόρι του για να φύγει. Κατάλαβαινε πως την έρευνάσε με το βλέμμα του. Τη στιγμή που του άνοιγε την πόρτα, αυτός κοντοστάθηκε.

— Δεν θα είναι πολλές καιρός που κάνεις αυτή τη δουλειά, κοπέλα μου, ή;

Η Δεκαρίτσα σήκωσε τα μάτια άπορημένη. Τηήχε άγαθήτητα στα μάτια του σερ Τζάιμς, μα και κάτι άλλο πιο δύσκολο να το διευκρινίσεις.

Πριν προλάβει να του άπαντήσει, αυτός κίνησε το κεφάλι του καταφατικά.

— Νοσοκόμος χωρίς έργασία άσφαλώς.

— Η κ. Βαντεμέγιερ σάς το έλπε;

— Όχι, παρόί μου, το πρόσωπό σου μοι το λέει. Είσαι ενδιαστημένη έδώ; σ' αυτή τη θέση;

— Πολύ ενδιαστημένη, κύριε.

— Τπάχουν όμως κι' άλλες έξ ίσου καλές. Μία άλλαγή τότε — τότε δεν

κάνει κακό.
— Δηλαδή, κύριε... άρχισε ή Δεκα-
ρίτσα.
Μά ο σερ Τζαίμς είχε κυλάς βγει.
Γύρισε μία στιγμή για να τής οίξει τὸ
ἀγαθὸ καὶ διαπεραστικὸ βλέμμα του.
— 'Απλή ὑπόδειξη, παιδί μου, τίποτ'
ἄλλο.
'Η Δεκαρίτσα γύρισε στὴν κουζίνα ἀ-
κόμη πὺδ συλλογισμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο Η ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΤΖΟΤΑΙΟΥΣ

ΜΕ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐξόδου ποὺ
τῆς εἶχε δώσει ἡ κ. Βαντεμέγιο,
ἡ Δεκαρίτσα ἐτρεξε σὺδ Ρίτς μὴ-
πως μάθαινε ἐκεῖ τίποτε γιὰ τὸν Τόμιν.
Μά δὲν ὑπῆρχε καμμία εἰδηση. 'Ο Τζού-
λιους ὅμως εἶχε ἐμφανισθεῖ. 'Ετρεξε σὲ
συνάντησή της μὲ τὴν αἰώνιά του ζωηρά-
δα, μὰ κουτσαίνοντας ἐλαφρά. Πρὶν προ-
λάβει ν' ἀνοίξει ἡ Δεκαρίτσα τὸ στόμα
της, αὐτὸς τῆς ἄρχισε τὶς φωνές:
— Μὰ γιὰ πὲς μου, μὲς Δεκαρίτσα,
εἶναι δυνατόν αὐτοὶ οἱ ἡλίθιοι τῆς ὑπο-
δοχῆς νὰ λένε ἀλήθεια καὶ νὰ μὴ φά-
νηκε ὁ Μπέρσεφορντ ἀπὸ τὴν Τετάρτη;
— Δὲν ξέρεις λοιπὸν ἐσὺ ποὺ εἶναι;
— 'Εγώ; Κι' ἀπὸ ποὺ νὰ τὸ ξέρω; Τοῦ
τηλεγράφησα χθὲς τὸ πρωὶ καὶ δὲν πῆρα
ἀπάντησιν.
— 'Υποθέτω ὅτι τὸ τηλεγράφημά σου
θὰ εἶναι ἀκόμη στὴ διεύθυνση κάτω καὶ
δὲν τὸ πῆρε κανεὶς.
— Μὰ ποὺ εἶναι ὁ Τόμιν;
— Δὲν ἔχω ἰδέα. Νόμιζα ὅτι θὰ ἤξε-
ρες ἐσὺ.
— Μὰ ἀφοῦ σοῦ λέω πὼς δὲν τὸν
ξανάδα ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ χωρίσαμε σὺδ
σταθμὸ.

— Ποὺ σταθμὸ;
— Τοῦ Οὐάτερλου. Δὲν σοῦ τὸ εἶπε;
— Μὰ ὅχι, ἀφοῦ δὲν τὸν εἶδα σοῦ λέω.
Καὶ τὶ ζητοῦσατε σὺδ Οὐάτερλου.
— Μοῦ τηλεφώνησε ἀπὸ κεῖ νὰ τρέ-
ξω νὰ τὸν συναντήσω. Παρακολουθοῦσε
δὺδ γκάγκστερς.
— 'Α! τώρα καταβαίνω. Λοιπόν;
— 'Ετρεξα λοιπὸν σὺδ σταθμὸ κι' ὁ
Μπέρσεφορντ μοῦ τοὺς εἰδεξε. Αὐτὸς ἔ-
μεινε γιὰ νὰ παρακολουθῇ τὸν κοντὸ
κι' ἐμένα μ' ἔβαλε νὰ πάρω ἀπὸ πίσω τὸν
ιηλὸ, αὐτὸν ποὺ ξέρεις κι' ἐσὺ. Μοῦ ἔχω-
σε ἕνα εἰσιτήριο σὺδ χέρι καὶ μοῦ εἶπε
ν' ἀνέβω σὺδ τραῖνο. Τὸ ἔκανα.

Κόπτηκε.
— 'Ημουν βέβαιος ὅτι τὰ ἤξερες ὅλ'
αὐτά.
— Τζούλιους, ἔκανε σταθερὰ ἡ Δε-
καρίτσα, πᾶψε νὰ περπατᾷς πάνω — κα-
τω γιὰτὶ μοῦ φέρνεις ῥάλι. Κάτσε σ'
αὐτὴν τὴν πολυθρόνα καὶ πὲς μου τὰ
πράγματα μὲ τὴ σειρά τους μὲ ὅσο τὸ δυ-
νατὸν λιγώτερες ἀμερικανικὲς συντομεύ-
σεις.

— 'Ο κ. Χερσάιμιο καθίσε καρτερικά.
— Σύμφωνα, ἔκανε. 'Απὸ ποῦ ν' ἀρ-
χίσω;
— 'Απὸ τὸ Οὐάτερλου.
— 'Εν τάξει. 'Ανέβηκα σ' ἕνα δια-
μέρισμα πρώτης θέσεως. Στὴν ἀρχὴ ἔ-
νας ἐλεγκτὴς ἦρθε νὰ μοῦ πει ὅτι δὲν
θρискόμουνα σὲ διαμέρισμα κατωστῶν.
Τοῦ ἔδωσα μισὸ δολλάριο καὶ δὲν μοῦ
ξανάκανε λόγο. Βγῆκα λίγο σὺδ διάδρο-
μο καὶ εἶδα τὸν Οὐάττινγκτον καθισμέ-
νο σὺδ διπλὰν διαμέρισμα. 'Όταν τὸν
εἶδα ἀπὸ κοντὰ μὲ τὴ πλαδαρὴ φάτσα
του καὶ σκέφθηκα ὅτι ἡ καυμενούλα
ἡ Τζέιν θρискεται σὺδ νύχια του. Αὐτὴ
θηκα ποὺ δὲν εἶχα τὸ περιστροφὸ μαζί μου.

Φθάσαμε ὅλ' οἱ αὐτὸ σὺδ Μπάρνμπαουθ. 'Ο Οὐ-
άττινγκτον πῆρε ἕνα αὐτοκίνητο κι' ἔδω-
σε τὸ ὄνομα κάποιου ξενοδοχείου. 'Εγὼ
φυσικά ἀπὸ κοντὰ. 'Ὡς ἔδω ὅλα πῆγαν
καλὰ. Δὲν εἶχε τὴν παρομικὴ ὑπόψια
πὼς τὸν παρακολουθοῦσα. 'Ὡς τὴν ὥρα
τοῦ βραδυνοῦ φαγητοῦ ἔμεινε σὺδ χῶλ
διαβάζοντας ἐφημερίδες. 'Αφοῦ γιὰ μιά
στιγμὴ σκέφθηκα πὼς ἴσως νὰ εἶχε ἐρθεῖ
γιὰ ἀπλὴ ψυχαγωγία του κι' ὅχι γιὰ
μπίζνες, μὰ σὲ λίγο πρόσεξα πὼς δὲν
εἶχε ἀλλάξει γιὰ τὸ φαγητὸ παρ' ὅλο
ποῦ τὸ ξενοδοχεῖο ἦταν πολυτελείας.
Κατάλαβα πὼς σκόπευε νὰ βγεῖ.

Πραγματικὰ στὶς ἑννὰ πῆρε ἕνα
αὐτοκίνητο, διέσχισε τὴν πόλιν — πολλὴ
χαριτωμένο μέρος καὶ σκοπεῖω νὰ πάω
ἐκεῖ τὴν Τζέιν ἅμα τὴ βοῶ μὲ τὸ καλὸ
— ὅστερα πλήρωσε τὸν σωφὲρ, στὴν εἰσο-
δο ἐνὸς πενκῶνος καὶ συνέχισε μὲ τὰ
πόδια μέσα ἀπὸ τὰ πεῦκα. 'Εγὼ ἀπὸ πῶ-
σω, μὰ σὲ ἀρκετὴ ἀπόστασιν. Περπατή-
σαμε κάπου μισὴ ὥρα. Στὴν ἀρχὴ συ-
ναντιώσαμε πολλὰς ἐπαύλεις, μὰ μετὰ
ἄρχισαν ν' ἀραιώνουν. Κάποια φορὰ
φθάσαμε στὴν τελευταία. 'Απὸ κεῖ καὶ
πέρα δὲν ὑπῆρχε πιά παρὰ μόνον τὸ δά-
σος. Τὸ σπῆτι ἦταν μεγάλο μὲ πεῦκα
γύρω.

'Ηταν μιά νύχτα θεοσκότεινη χωρὶς
φεγγαρί. Τὸν Οὐάττινγκτον οὔτε τὸν ἔ-
βλεπα πιά, μὰ ἄκουγα τὰ θῆματά του.
Στάθηκα σὲ μιά στροφὴ, ἴσα — ἴσα γιὰ
νὰ τὸν δῶ νὰ χτυπᾷ τὴν πόρτα καὶ νὰ
μπαίνει μέσα σὺδ σπῆτι. Στάθηκα πάλι
καὶ περιμένα. 'Αρχισε νὰ βρέξει καὶ σὲ
λίγο εἶχα γίνεῖ μούσκεμα. 'Εκτὸς ἀπ'
αὐτὸ ἔκανε ἕνα διαβολεμένο κρόνο.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ Οὐάττινγκτον δὲν ἔ-
λεγε νὰ ξαναβγεῖ ἀπὸ τὸ σπῆτι. 'Αρχισα
νὰ βαρύνω καὶ βάλθηκα νὰ ξεστάσω τὰ
περιχώρα. 'Όλα τὰ παράθυρα τοῦ ἱσο-
γείου ἦσαν κλειστά, μὰ σὺδ πρώτο πάτω-
μα — τὸ σπῆτι εἶχε δὺδ πατώματα —
πρόσεξα ἕνα φωτισμένο παράθυρο, ποὺ
εἶχε τὶς κουρτίνες τὸν ἀνοικτές. 'Ακριβῶς
ἀπέναντι σ' αὐτὸ τὸ παράθυρο ἦταν
ἕνα ψηλὸ δέντρο. Δὲν ἀπέειχε παρὰ
μερικὰ μόνον μέτρα ἀπὸ τὸ σπῆτι
καὶ σκέφθηκα πὼς ἂν σκαρφάλωνα ἔ-
πάνω θὰ ἔβλεπα ἴσως τὶ γινόνταν μέσα
σὺδ δωμάτιο. Φυσικά δὲν εἶχα κανένα λό-
γο νὰ υποθέτω πὼς ὁ Οὐάττινγκτον θὰ ἦ-
ταν ὑποχρεωτικὰ μέσα σ' αὐτὴν τὴν κά-
μαρα, μὰ ὑπῆρχε μιά πιθανότητα στὶς
ἐκατὸ νὰ τὸν βοῶ ἐκεῖ κι' ὅποτε εἶχα
βαρεθεῖ νὰ κάθομαι σὲ μιά γωνιά καὶ
νὰ βρέχομαι ἀκίνητος. Καλύτερα ἢ
νὰ βράσω παρὰ ἡ ἀκίνησία. Μὰ τὸ πρᾶγμα

Κ Ο Σ Μ Ο Σ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ἐγκυκλοπαιδικὴ
Ἐδδομαδιαία Ἐπιθεώρησις

Ἐπεύθυνος ἐκδότης
ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος Ἀγ. Φιλοθέης 32
ΦΙΛΟΘΕΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου
ΕΥΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Χαραυγῆς 3 — Ἀμαρουσίον

Ἐμβάσματα καὶ ἐπιταγαὶ ἐπ'
ὀνόματι Λουκῆ Ἀκρίτα, ὁδὸς Πα-
τησίων 636.

δὲν ἦταν καθόλου ἄσκολο. 'Η βορρὴ μὲ
εἶχε κάπως βαρύνει καὶ εἶδα κι' ἔπαθα
νὰ σκαρφάλωσω. Μὲ τὰ πολλὰ ὠτόσσο
τὰ κατάφερα νὰ φθάσω σὺδ ἔθρος τοῦ
φωτισμένου παραθύρου.

Μὰ μετὰ μερικὴν μεγάλη ἀπογοήτευσιν.
Βρισκόμουνα πολλὴ ἀριστερά. Τὸ μόνον ποὺ
ἔβλεπα ἦταν ἡ ἄκρη μιάς κίτρινης κουρ-
τίνας. 'Ημουν ἑτοιμος νὰ ξανακατεβῶ
ὅταν κάποιος ἔκανε μιά κίνησιν μέσα στὴ
κάμαρα καὶ φάνηκε ἡ σκιά του. 'Ηταν
ὁ Οὐάττινγκτον. Τὸ αἷμα πῆρε βράσιν. 'Ε-
πρεπε μὲ κάθε θυσία νὰ δῶ τὶ γινόνταν
μέσα σ' αὐτὴν τὴν κάμαρα. Μὰ πὼς;
'Ηταν ἕνα μεγάλο κλαρί ποὺ ἔφρασε σχε-
δὸν ὅς τὸ παράθυρο. Θὰ ἄντεξε σὺδ βάρ-
ος μου; 'Αποφάσισα νὰ ριψοκινδυνέ-
ψω. Σιγὰ — σιγὰ λοιπὸν σύρθηκα κατὰ
μῆκος τοῦ κλαριοῦ. Κουνιόνταν κι' ἔ-
τρεξε πολλὴ ἀντιπαθητικὰ, μὰ ἐπιτέλους
ἐφθάσα σὺδ τέρμα.

Τὸ δωμάτιο ἦταν καθαρό, σχεδὸν γυ-
μνὸ, ἔμοιαζε σὲ δωμάτιο νοσοκομείου.
Στὴ μέση, κάτω ἀπὸ μιά λάμπα, ἦταν
ἕνα τραπέζι καὶ σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι, ἀπέ-
ναντί μου, καθόταν ὁ Οὐάττινγκτον. Μι-
λοῦσε μὲ μιά γυναικα ντυμένη νοσοκό-
μο ποὺ μοῦ γύρισε τὴν πλάτη. Φυσικά
δὲν ἄκουγα τί ἔλεγαν γιὰτὶ τὰ τζάμια
ἦσαν κλειστά. 'Ο Οὐάττινγκτον πάντως
μιλοῦσε μὲ θυμὸ καὶ κανένα δὺδ φρεσὲς
δάρεσε καὶ μιά γροθιά σὺδ τραπέζι. 'Η
βορρὴ εἶχε κῆφει καὶ τώρα ὁ οὐρανὸς
ἄνοιγε. Κάποια φορὰ ὁ Οὐάττινγκτον στα-
μάτησε νὰ μιλεῖ καὶ σηκώθηκε, τὸ ἴδιο
καὶ ἡ νοσοκόμος. 'Όστερα γύρισε πρὸς
τὸ παράθυρο καὶ κατὶ ὀντησε, ἴσως ἂν
ἔβλεπε ἀκόμη. 'Ακριβῶς ἐκεῖνη τὴ στιγ-
μὴ τὸ φεγγαρί βγήκε ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ
σύννεφα. Φοβήθηκα μήπως μὲ ἔβλεπαν
γιὰτὶ φωτιζόμουνα ὀλόκληρος κι' ἔκανα
μιά ἄθελή κίνησιν πρὸς τὰ πίσω. Αὐτὸ
ἦταν! Τὸ κλαδί δὲν ἄντεξε. Μ' ἕνα δια-
βολεμένο θόρυβο ἔσπασε στὴ μέση καὶ
βρέθηκα κάτω.

— 'Ὡ! Τζούλιους, ἔκανε ἡ Δεκαρίτσα.
Μὰ εἶναι πραγματικὸ μυθιστόρημα. Γιὰ
λέγε λοιπόν.

— Ἐδυνῶς ποὺ ἔπεσα σὺδ μαλακά,
κατὶ χῶματα ἦσαν στοιβαγμένα, μὰ αὐτὸ
δὲν μ' ἐμπόδιζε νὰ λιποθυμήσω βλακω-
δῶς. Τὸ μόνον ποὺ ξέρω εἶναι ποὺ ἔβ-
πησα σ' ἕνα κρεβάτι μὲ μιά νοσοκόμο
δίπλα μου — ὅχι αὐτὴν ποὺ εἶχα δεῖ
ἀπὸ τὸ παράθυρο — κι' ἔναν ἀνθρωπάκο
μὲ μαῦρο γενάκι καὶ χρυσὰ γυαλιὰ ποὺ
ἔκανε μπᾶμ πὼς ἦταν γιαντρός. 'Ετριψε
τὰ χέρια του καὶ μοῦ εἶπε:

— 'Α! νὰ ποὺ ὁ φιλαράκος μου συνέρ-
χεται. 'Εκτακτά!

'Εγὼ ἄρχισα μὲ τὶς συνηθισμένες μπλό-
φες: «Τὶ ἔπαθα; καὶ «ποῦ βρίσκομαι;»,
μὰ ὅλ' αὐτὰ τὰ ἤξερα πολὺ καλὰ. 'Ο
ἀνθρωπάκος ἔκανε νόημα στὴ νοσοκόμην
νὰ βγεῖ κι' αὐτὴ ἔφυγε κυττάζοντάς με
περιέργα. Προσάσθηκα ν' ἀνασηκωθῶ,
μὰ τὸ δεξιὸ μου πόδι μ' ἔκανε νὰ μορφα-
σω ἀπὸ τὸν πόνο.

— 'Ενα μικρὸ βαθὶ στὸν ἀσπράγαλο»,
μοῦ ἐξήγησε ὁ γιαντρός. Δὲν εἶναι τίποτε.
Σὲ δὺδ μέρες θὰ εἶστε καλὰ.

— Καλὰ τὸ πρόσεξα πὼς κουτσαί-
νεις, τὸν δέικοψε ἡ Δεκαρίτσα.

— Μὴ με διακόπτετε μὲ περὶτὰ σχό-
λια. 'Εγὼ λοιπὸν τὸ βιολί μου. Ξανάρ-
χισα τὰ «τὶ ἔπαθα;» καὶ «ποῦ βρίσκο-
μαι».

— Ἐπέρασε μαζί μου, ἔκανε ξερὰ ὁ ἀν-
δρ τοῦ δέντρου μου, ἔκανε ξερὰ ὁ ἀν-
θρωπάκος, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πῦδ ὥρατα παρ-

τέρα μου.

— 'Ο τύπος αὐτὸς ἄρχισε νὰ μοῦ ἀρέ-
σει. Εἶχε χιούμορ. Κατάλαβα πὼς δὲν
ἦταν τύπος ἀπατεῶνος.

— 'Ακούστε με, γιαντρε, τοῦ εἶπα,
λυπούμαι παρὰ πολλὸ ποὺ χάλασα ἄθελά
μου τὰ παρτέρια σας, μὰ σὰς χρωστῶ
μιά ἐξήγησιν. Θὰ θέλετε ἀσφαλῶς νὰ
μάθετε τί ζητοῦσα πάνω σὺδ δέντρο σας.

— Πραγματικὰ, μοῦ ἀπάντησε. Δὲν
θὰ ἦταν κακὸ νὰ μοῦ τὸ λέγατε.

— Πρῶτα — πρῶτα νὰ εἶστε βέβαιος
πὼς δὲν ἀπέβλεπα σὺδ ἀσχημὰ σας.

Αὐτὸς χαμογέλασε.

— Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη μου σκέψιν,
εἶπε, μὰ μετὰ ἄλλαξα ἰδέα. Εἴστε νο-
μίζω Ἀμερικανός, ἐσὶ δὲν εἶναι.

Τοῦ εἶπα τὸ ὄνομά μου. «Κι' ἐσεῖς;»
τὸν ρώτησα. «'Εγὼ εἶμαι ὁ γιαντρός
Χάλ, ἀπάντησε, κι' αὐτὸ ἔδω τὸ σπῆτι,
ὅπως θὰ τὸ ξέρετε, εἶναι ἡ κλινικὴ ποὺ
διευθύνω». Δὲν τὸ ἤξερα, μὰ δὲν τὸ ἔ-
δειξα. 'Ενοιώθα βαθεῖα εὐγνωμοσύνη ἀ-
πέναντί του γιὰ τὴν πληροφορία ποὺ
μοῦ εἶχε δώσει, μὰ δὲν ἤθελα νὰ τοῦ
τὰ πῶ ὅλα, γιὰτὶ δὲν θὰ με πίστευε.
Τοῦ σερβόμισα λοιπὸν ἕνα ὀλόκληρο πα-
ραμῦδι γιὰ μιά κοπέλλα ποὺ τὴ λάτρεια,
γιὰ τὸν αὐστηρὸ κηδεμόνα της... γιὰ μιά
νευρική κρῆσιν τῆς κοπέλλας, μεταφορὰ
ἀπὸ τὸ σπῆτι της... ἔλαος τοῦ ἐξήγησα
πὼς μοῦ φάνηκε πὼς εἶχα ἀναμεταξὺ
τῶν ἀσθενῶν του τὴ δέσποινα τῶν
λογισμῶν μου.

Κάποια τέτοια ἱστορία θὰ περιμέν-
ει αὐτὸς ν' ἀκούσει. «Σωστὸ μυθιστόρημα
μοῦ εἶπε μὲ ἀγαθότητα ὅταν τελειώσα». Καὶ
τώρα, γιαντρε μου, ἔκανα ἐγὼ, θὰ
εἶχατε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ λέγατε ἂν
μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν σας ἔχετε πρᾶγ-
ματὶ μιά Τζέιν Φίν; Αὐτὸς ἐπανελάβε
ἀσκετὲς φρεσὲς τὸ ὄνομα «Τζέιν Φίν;
Τζέιν Φίν;» 'Όχι. «Εἴστε βέβαιος;» 'Α-
πολύτως βέβαιος, κ. Χερσάιμιο. Εἶναι
ἀρκετὰ παρᾶξενον ὄνομα καὶ θὰ τὸ θυ-
μόμουνα. «Δὲν πειράζει, ἔκανα ἐγὼ.
Μὰ ἤθελα νὰ σὰς ρωτήσω καὶ κατὶ ἄλ-
λο. 'Ανεβαίνοντας πάνω σ' αὐτὸ τὸ κα-
ταμμένο δέντρο μοῦ φάνηκε πὼς εἶδα
μέσα σὺδ δωμάτιο ἕνα παλὺ φίλο μου
ποὺ μιλοῦσε μὲ μιά ἀπὸ τὶς νοσοκόμους
σας. «Τὸν κ. Οὐάττινγκτον μήπως;» ἔκα-
νε αὐτός. «'Ακριβῶς. Τὶ ἦθε νὰ κάνεῖ
ἐδῶ; Δὲν θὰ μοῦ πεῖτε πὼς ἔχει κανέ-
να νευρικὸ κλονισμό;» 'Ο Χάλ ἔδωσε τὰ
γέλια. «'Ὡ! ὅχι, ἦθε νὰ δεῖ μιά νο-
σοκόμο μου, τὴν ἀδελφὴ 'Εντιθ, ποὺ εἶ-
ναι ἀνηψιά του». «Μὰ; Καὶ εἶναι ἀκό-
μη ἐδῶ;» 'Όχι, ἔξανάφυγε πῶσω σὺδ
Λονδῖνο». «Τὶ κοίμα! Μὰ ἴσως θὰ μπο-
ροῦσα νὰ μιλήσω στὴν ἀνηψιά του». «Κι'
αὐτὴ ἔφυγε ἀπὸψε μαζί μὲ μιά ἄρρωστη».
«Δὲν ἔχω τύχη τελοςπάντων, ἔκανα ἐ-
γὼ. Μήπως ξέρετε τὴν διεύθυνσιν τοῦ
Οὐάττινγκτον σὺδ Λονδῖνο;» Θὰ ἤθελα
νὰ πῆγαινα νὰ τὸν βοῶ. «'Όχι, ἀπάν-
τησε ὁ γιαντρός, μὰ ἂν θέλετε μπορῶ
νὰ γράψω στὴ μὲς 'Εντιθ». Τὸν ἐχα-
ρίστησα. «Μὴ γράψετε ὅμως στὴ νοσο-
κόμο πούδς εἶμαι. Θὰ ἤθελα νὰ τοῦ
κάνω μιά ἐκπλήξη».

'Ηταν τὸ μόνον πρᾶγμα ποὺ μποροῦσα
νὰ κάνω γιὰ τὴν ὥρα. 'Όστερα ἔστειλα
ἕνα τηλεγράφημα σὺδ Τόμιν, ὅπου τοῦ
ἐξήγησα πὼς εἶχα στραμπουλήξει τὸ
πόδι μου καὶ τὸν παρακαλοῦσα νὰ ἔρ-
θει νὰ με βοῇ ἂν μποροῦσε. Δὲν πῆρα
ἀπάντησιν φυσικά καὶ ἔμεινα ἐκεῖ περι-
μένοντας νὰ γινάμει τὸ πόδι μου. Σήμε-
ρα τὸ πρωὶ ποὺ μόρεσα νὰ τὸ πατήσω,
ἀποχεράθηκα τὸν καλὸ γιαντρε κι' ἔφυγα, μοῦ
σοστήσει νὰ φυλάγομαι.

Τί ἔχεις ὅμως ἐσὺ καὶ εἶσαι τόσο χλωμὴ;
— Τίποτε, μὰ σκέφτομαι τὸν Τόμιν.
Τί νὰ ἔπαθε;
— Κουράγιο, εἶμαι βέβαιος πὼς εἶναι
ὅλ' οἱ αὐτοί. Αὐτὸς ποὺ ἀνέλαβε νὰ παρα-
κολουθῇ ἦταν ξένος. Μπορεῖ νὰ ἔφυ-
γαν στὴν Πολωνία ἢ στὴ Λιθουανία.
Ξέρω κι' ἐγὼ;

— Μὰ χωρὶς διαβατήριο; 'Αδύνατο.
'Εξ ἄλλου ἐγὼ τὸν εἶδα αὐτὸν τὸν ἄν-
θρωπο. Λέγεται Μπόρις Στεπάνωφ κι'
ἔφαγε χθὲς βράδυ σὺδ σπῆτι τῆς κ.
Βαντεμέγιο.

— Στὸ σπῆτι τῆς κυρίας;
— 'Αλήθεια, ἐσὺ δὲν τὰ ξέρεις αὐτά.

Καὶ ἡ Δεκαρίτσα τοῦ διηγῆθηκε μὲ
τὴ σειρά της τὰ περιστατικὰ τῶν δὺδ
τελευταίων ἡμερῶν. 'Η ἐκπλήξη κι' ὁ
θανασμὸς τοῦ Τζούλιους ἦσαν σὺδ ξενίδι.

— Δεκαρίτσα εἶσαι ἄσος! 'Εσὺ, κα-
μαριέρα! 'Αριστοσύνημα.

Καὶ πρόσθεσε σοβαρά:

— Κατὰ βάθος ὅμως δὲν εἶμαι τόσο χα-
ροῦμενος ὅσο τὸ δείχνω. Αὐτὰ τὰ κα-
θάρματα δὲν θὰ διστάσουν νὰ σκοτώσουν
μιά γυναῖκα.

— Νομίζεις πὼς φοβάμαι; ἔκανε ἡ
Δεκαρίτσα ἀγανακτημένη.

— Τὸ ἔχω ξαναπεί πὼς εἶσαι ἡ γεν-
ναϊότερη κοπέλλα ποὺ γνώρισα ποτὲ στὴ
ζωὴ μου, μὰ αὐτὸ δὲν ἀλλάζει τὴν κα-
τάστασιν.

— Νὰ μὴν ἀνησυγεῖς γιὰ μένα, μὰ
γιὰ τὸν Τόμιν. Πρέπει νὰ γράψω ἀμέ-
σως σὺδ Κάρτερ.

— Σύμφωνα, μὰ δὲν μποροῦμε νὰ
μεινουμε ἐμεῖς μὲ δεμένα χέρια. 'Αν
παρακολουθοῦσαμε τὸν Μπόρις; Εἴστε
πὼς πῆγε σ' αὐτὴν τὴν κ. Βαντεμέγιο.
Ἴσως νὰ ξαναπαίει.

— Ἴσως. Μὰ δὲν εἶναι καὶ τόσο βέ-
βαιο.

— 'Αν ἀγόραζα ἕνα ὥρατο αὐτοκίνητο,
ντυνόμουνα σωφὲρ καὶ σπηνόμουνα ἀπ'
ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς Βαντεμέγιο; Μό-
λις ἔρθε ὁ Μπόρις, μὲ εἰδοποιεῖς καὶ
τὸν παίρνω ἀπὸ πίσω. Τὶ λὲς γι' αὐτό;

— Θαῦμα! Μὰ ἂν κάνει ἐδδομάδες
χωρὶς νὰ φανεῖ;

— Δὲν βλέπω ὅμως ἄλλον τρόπο ν'
ἀνακαλύψουμε τὰ ἔχνη τοῦ Τόμιν.
Σηκώθηκε.

— Ποῦ πᾶς τώρα;

— Ν' ἀγοράσω τὸ αὐτοκίνητο. Τὶ
μάζα προτιμᾷ;

— 'Ὡ! μοιροῦσε ἡ Δεκαρίτσα λα-
τρεῶν τὶς Ρόλλς-Ρόις, μὰ.

— Ἐκτακτά, ἔκανε ὁ Τζούλιους. Πᾶω
γιὰ μιά Ρόλλς.

— Μὰ δὲν μπορεῖς νὰ τὴν ἀγοράσεις
μέσα σὲ δὺδ λεπτά, διαμαρτυρήθηκε ἡ
Δεκαρίτσα. 'Ο κόσμος συνήθως ἀργεῖ ὅ-
που ν' ἀποφασίσαι.

— 'Όχι ἐγὼ. Σὲ μισὴ ὥρα θὰ εἶμαι
πίσω μὲ τ' αὐτά.

— 'Η Δεκαρίτσα σηκώθηκε.

— Ἐσὶν θαῦμα παιδί, Τζούλιους.
Μὰ νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια δὲν ἔχω με-
γάλες ἐλπίδες σὺδ σχέδιό σου. Μάλλον
ὁ Κάρτερ θὰ μᾶς βοῇ τὸν Τόμιν.

— 'Εχεις ἄδικο.

— Γιατί;

— Θὰ τὸ δεῖς.

'Η Δεκαρίτσα τὸν κοίταξε μὲ ἀπορία
γιὰ τὴν τὴν αὐτοπεποίθησιν του. Μὰ
τὴν ὥρα αὐτὴ θυμήθηκε πὼς τοῦ εἶχε
παραλείψει κατὶ καὶ τοῦ εἶπε γιὰ τὸν
σὲ Τζαίμς Πήλ. 'Ενγχερτον καὶ τὸ
μυστηριώδες ὑπονοούμενό του.

— Νομίζω, πρόσθεσε ἡ Δεκαρίτσα, ὅτι
μὲ τὴν πείρα τῶν νομικῶν θέλησε νὰ
γίνεις καὶ κλημάρια σὺν γυναικούλα.

— Γιατὶ ὅμως;

— Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρω, ὡμολόγησε ἡ
Δεκαρίτσα. Μὰ φαίνεται καλὸς καὶ μὲ
σπάνια ἐξυπνάδα. 'Ετσι μοιροῦται μά-
λιστα νὰ πάω νὰ τὸν βοῶ καὶ νὰ τοῦ τὰ
πῶ ὅλα γιὰ νὰ τοῦ ζητήσω τὴν βοήθειά
του.

Μὰ γιὰ μεγάλῃ της ἀπορία ὁ Τζού-
λιους ἀντέδρασε μὲ ἔξαψη.

— 'Όχι μπλεξίματα μὲ δικηγόρους.
Δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς προσφέρει ἀπολύτως
τίποτε.

— Κι' ἐγὼ λέω ὅτι μπορεῖ, ἔκανε ἡ
Δεκαρίτσα πεισματωμένη.

— Γελίεσαι. Στὸ ἀναμεταξὺ γειά
σου. Θὰ εἶμαι πίσω σὲ μισὴ ὥρα.

Τριανταπέντε λεπτά ἔχαν μόλις περά-
σει, ὅταν ὁ Τζούλιους γύρισε. Πῆρε
τὴν Δεκαρίτσα ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τὴν
πῆγε σὺδ παράθυρο.

— Κύττα. Αὐτὴ εἶναι

ΛΑΧΕΙΟΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

**Τὸ ἘΝΑ λαχείο
γίνεται: ΔΥΟ!..**

Ὅταν τὸ λαχεῖο σας
εἶναι ἀπὸ τὰς

8

**ΠΡΩΤΑΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΥΣ
ΣΕΙΡΑΣ**

**Διότι με' 1 λαχείο
μετέχετε:**

1^{ον}

Τῆς εἰδικῆς κληρώσε-
ως ἡ ὁποία δίδει μό-
νον εἰς τὰς προνομιού-
χους Σειράς κέρδη ποῦ
θ ἄ φ θ ἄ σ ο υ ν

τὸ **1.500.000** Δραχ.

καὶ

2^{ον}

τῆς μεγάλης γενικῆς
κληρώσεως καὶ τῆς
κληρώσεως τῶν Σειρῶν
μὲ τὰς ὁποίας θα διανε-
μηθοῦν κέρδη ἄνω τῶν

30.000.000 Δραχμ.

Κυκλοφοροῦν αἱ προνομιούχοι Σειραὶ:

*** ΠΡΩΤΗ, ΔΕΥΤΕΡΑ, ΤΡΙΤΗ, ΤΕΤΑΡΤΗ,
ΠΕΜΠΤΗ, ΕΚΤΗ, ΕΒΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΓΔΟΗ.**

Σφύρος:

**ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΚΕΡΔΗ...
ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΤΥΧΕΡΟΙ...**